URSULA K LE GUIN

DEPOSEDAȚII

www.virtual-project.eu

Ursula K. LeGuin

DEPOSEDAŢII

Traducere de EMIL SÂRBULESCU

THE DISPOSSESSED, 1974

Premiile Hugo şi Nebula

1

Nu era decât un zid. Nu părea important. Construit din pietre nefinisate, lipite superficial cu mortar. Un adult putea cu uşurinţă să arunce o privire de partea cealaltă, chiar şi un copil îl putea escalada. Acolo unde traversa drumul, în loc de poartă, zidul degenera în simplă geometrie, o linie, ideea unui hotar. Doar că ideea era reală. Importantă. De şapte generaţii încoace nu existase nimic mai important pe lume decât zidul cu pricina.

Ca toate zidurile, era ambiguu, cu două feţe. Ceea ce se afla în interiorul său, ori în afara sa, depindea de care parte a zidului te aflai. Privit din exterior, zidul împrejmuia un teren arid de şaizeci de acri numit „Portul Anarres”. Pe teren se aflau câteva turnuri de lansare, o platformă de aterizare, trei depozite, un garaj pentru camioane şi un cămin. Căminul avea un aspect durabil, neîngrijit şi jalnic; nu avea niciun fel de spaţiu verde, nu se vedea niciun copil; evident, nu locuia nimeni acolo şi nici nu părea că va locui vreodată pentru prea multă vreme. De fapt, căminul era un local de carantină. Zidul împrejmuia nu numai terenul de aterizare, dar şi navele care soseau din spaţiu, oamenii care veneau cu acestea, lumile din care proveneau şi restul universului. Împrejmuia universul lăsând planeta Anarres liberă în exterior.

Privit de pe partea cealaltă, zidul împrejmuia Anarres. Întreaga planetă se afla în interiorul său, un mare lagăr de concentrare, izolat de alte lumi şi de alţi oameni, în carantină.

Un grup de localnici se îndreptau pe drum către terenul de aterizare, alţii aşteptau pe locul unde drumul străpungea zidul.

Nu de puţine ori oamenii veneau de la Abbenay, oraşul din apropiere, în speranţa că vor zări o nava spaţială, ori pur şi simplu pentru a vedea zidul. În definitiv, era singurul

zid de delimitare din lumea lor. Nicăieri nu se vedea vreun anunţ cu „Trecerea oprită!” Mai ales adolescenţii simţeau o atracţie deosebită. Se apropiau de zid. Se aşezau pe el. Vedeau o echipă de lucrători descărcând baloturi de pe camioanele cu şenile în dreptul depozitelor. Sau chiar şi o navă de transport, pe platformă. Acestea soseau de opt ori pe an, fără să ştie nimeni când, cu excepţia oficialilor care lucrau efectiv la rachetodrom, aşa că atunci când spectatorii se dovedeau destul de norocoşi să zărească vreuna, aceştia erau mai întâi cum nu se poate mai emoţionaţi, după care rămâneau acolo unde se aflau, iar nava pe locul ei, de partea cealaltă, un turn negru şi imobil într-o încrengătură de macarale în mişcare. Apoi o femeie se desprindea dintr-unul din grupurile de la depozite şi spunea: „Programul de astăzi s-a terminat, fraţilor”. Purta banderola departamentului de apărare, o privelişte la fel de rară ca aceea a unei nave spaţiale. Şi asta era ceva. Dar, deşi vorbea cu blândeţe, tonul ei era categoric. Era chiar comandanta acestei grupe, iar dacă era provocată, avea să fie sprijinită de şefii ei. Şi la urma urmei nu mai era nimic de văzut. Străinii, cei de pe alte tărâmuri, rămâneau ascunşi în navă. Nu ofereau niciun spectacol. Chiar şi pentru grupa de apărare spectacolul era la fel de plictisitor. Uneori comandanta îşi dorea ca cineva să încerce să treacă zidul, ori ca unul dintre astronauţii străini să sară din navă, sau vreun puşti din Abbenay să încerce să se furişeze pentru a o vedea mai bine. Dar aşa ceva nu se întâmpla niciodată. Niciodată nu se întâmpla nimic. Iar când într-adevăr s-a întâmplat ceva, a prins-o nepregătită.

— Mulţimea de colo vrea nava mea? o întrebă căpitanul navei „Precautul”.

Comandanta privi şi văzu că de fapt se adunase o adevărată mulţime în jurul porţii, o sută şi mai bine de oameni. Stăteau acolo, fără să facă nimic, aşa cum aşteptau oamenii în gări trenurile cu alimente în timpul Foametei. Comandanta se simţi cuprinsă de spaimă.

— Nu. Ei… ăăă… protestează, răspunse ea, în iotica ei greoaie, limitată. Protestează… ăăă… ştii tu de ce. Pasagerul?

— Vrei să spui că îl vor pe bastardul ăsta pe care urmează să-l luăm la bord? Pe cine au de gând să oprească, pe el sau pe noi?

Pentru ea, cuvântul „bastard”, intraductibil în limba pe care o vorbea, nu însemna nimic; poate că era doar un termen străin pentru poporul ei, dar nu-i plăcuse niciodată sonoritatea acestuia, nici tonul căpitanului, nici măcar căpitanul.

— Puteţi să vă îngrijiţi singuri de voi? întrebă ea pe un ton tăios.

— La dracu! Voi să descărcaţi repede restul de marfă. Şi să mi-l aduceţi pe bastardul ăsta de pasager la bord. Doar n-o să ne facă nouă greutăţi o gloată de odonieni! încheie el, bătând cu palma obiectul pe care îl purta la centură – un obiect metalic, asemănător cu un penis deformat – privind-o de sus pe femeia neînarmată.

Aceasta privi cu răceală obiectul falic, despre care ştia că este o armă.

— Nava va fi descărcată până la ora paisprezece. Ţine-ţi echipajul la bord, în siguranţă. Lansarea la orele paisprezece patruzeci. Dacă ai nevoie de ajutor, lasă mesaj înregistrat la Centrul de control terestru!

Femeia ieşi cu paşi mari înainte ca ofiţerul să-i poată răspunde. Mânia o făcea şi mai categorică în faţa propriei echipe şi a mulţimii.

— Eliberaţi drumul! ordonă ea, apropiindu-se de zid. Vor trece camioane, cineva o să fie accidentat. Faceţi loc!

Bărbaţii şi femeile din mulţime îi aduseră argumente pro şi contra, începură să se certe între ei. Continuau să traverseze drumul, iar unii trecură chiar în interiorul împrejmuirii. Cu toate acestea degajară, mai mult sau mai puţin, locul. Iar dacă femeia nu avea niciun fel de experienţă în manevrarea unei mulţimi, nici ei nu se pricepeau cum să formeze o mulţime. Membri ai unei comunităţi, nu elemente ale unei colectivităţi, nu erau

mişcaţi de sentimente de masă: câţi oameni, tot atâtea emoţii. Şi nu se aşteptau ca ordinele să fie arbitrare, aşa că nu aveau niciun fel de practică în nerespectarea lor. Lipsa lor de experienţă avea să salveze viaţa pasagerului.

Unii veniseră pentru a ucide un trădător. Alţii, pentru a-l împiedica să plece, ori să-i strige insulte, sau doar să-l privească. Şi toţi aceştia din urmă închiseră calea abia croită a asasinilor. Niciunul nu avea arme de foc, deşi câţiva purtau cuţite. Pentru ei, lupta însemna luptă corp la corp; doreau să-l prindă pe trădător cu propriile lor mâini. Se aşteptau ca acesta să vină sub pază, într-un mijloc de transport. Pe când se străduiau să inspecteze un camion cu alimente şi se certau cu şoferul furios, omul pe care îl căutau a venit pe jos, de-a lungul drumului, neînsoţit. În momentul în care l-au recunoscut, traversase deja jumătate din terenul rachetodromului, urmat îndeaproape de cinci oficiali de la Apărare. Aceia care doreau să-l ucidă recurseră la urmărire (mult prea târziu) şi la aruncatul pietrelor (nu chiar aşa de târziu). Abia-l atinseră pe omul dorit, chiar în clipa în care ajungea la navă, dar o piatră de două livre îl izbi pe unul din gardă în tâmplă, omorându-l pe loc.

Chepengurile navei se închiseră. Militarii din gardă se întoarseră, cărându-şi camaradul ucis. Nu făcură niciun efort de a-i opri pe liderii mulţimii care se apropiau în fugă de navă, deşi comandanta, albă la faţă din cauza şocului şi de furie, îi dădu dracului când ajunseră în dreptul ei, iar aceştia se abătură din drum pentru a o evita. Ajunsă la navă, avangarda mulţimii se risipi şi se opri nehotărâtă. Tăcerea navei, mişcările abrupte ale macaralelor uriaşe, cu aspect scheletic, imaginea stranie a pământului pârjolit, absenţa oricărui element la scară umană îi dezorienta. Explozia unei purjări de abur sau gaz, de la ceva conectat la navă, îi făcu pe câţiva să tresară; neliniştiţi, ridicară privirea spre motoare, imense tuneluri negre deasupra capetelor lor. Undeva, dincolo de terenul de lansare, o sirenă mugi un avertisment. Mai întâi unul, apoi altul, se retraseră către poartă. Nimeni nu-i opri. În zece minute

zona era eliberată, mulţimea risipită pe drumul spre Abbenay. Totul arăta de parcă, în definitiv, nu se întâmplase nimic.

În interiorul „Precautului” se petreceau însă o mulţime de lucruri. Deoarece Controlul devansase ora lansării, toate manevrele de rutină trebuiau derulate de două ori mai repede. Căpitanul ordonase ca pasagerul să fie legat cu centurile şi închis în salonul echipajului împreună cu doctorul, pentru a nu sta în drum. Tot acolo se afla un ecran, pe care, dacă doreau, puteau să urmărească lansarea.

Pasagerul privea ecranul. Văzu terenul rachetodromului şi zidul din jurul acestuia, iar departe, dincolo de zid, pantele îndepărtate ale munţilor Ne Theras, presărate cu boscheţi de holum şi – din loc în loc – mărăcini de lună argintii.

Şi deodată, toate acestea se repeziră cu o viteză uluitoare spre partea de jos a ecranului. Pasagerul îşi simţi capul apăsat pe suportul capitonat. Era ca la o consultaţie la dentist, capul împins spre spate şi maxilarul deschis cu forţa. Nu-i mai ajungea aerul, simţea că-i vine rău, simţea cum, de spaimă, i se golesc intestinele. Întregul său trup striga împotriva forţelor uriaşe care puseseră stăpânire pe el. Nu acum, nu încă, aşteptaţi!

Dar ochii îl salvară. Ceea ce insistau să vadă şi să-i transmită îl scoaseră din autismul terorii. Asta pentru că pe ecran vedea acum o imagine stranie, o câmpie de piatră întinsă, palidă. Era deşertul văzut de pe munţii care se înălţau dincolo de Grand Valley. Cum de se întorsese la Grand Valley? Încerca să-şi spună că se află într-o navă aeriană. Ba nu, într-o navă spaţială. La marginea câmpiei se zărea sclipirea luminii pe apă, lumina traversând o mare îndepărtată. Dar nu era niciun strop de apă în acele deşerturi. Atunci, ce se vedea? Câmpia de piatră nu mai era plană, ci concavă, ca un castron imens plin de strălucirea soarelui. Pe când privea cuprins de uimire, câmpia deveni tot mai puţin adâncă, revărsându-şi lumina. Dintr-o dată, imaginea fu străbătută de o linie abstractă, geometrică,

secţiunea perfectă a unui cerc. Dincolo de arcul acela totul era negru. Această negreală inversa întreaga imagine, făcând-o negativă. Partea reală, de piatră a acesteia nu mai era concavă şi plină de lumină, ci convexă, reflectând, respingând lumina. Nu mai era o câmpie, ori un bol, ci o sferă, o bilă de piatră albă căzând înapoi în întunecime, căzând în depărtare. Era lumea lui.

— Nu înţeleg, spuse el cu glas tare.

Cineva îi răspunse. O vreme nu izbuti să priceapă că persoana care stătea lângă scaunul său îi vorbea, răspunzându-i, pentru că nu mai înţelegea ce este acela un răspuns. Nu era pe deplin conştient decât de un singur lucru – totala sa izolare. Lumea se prăbuşise de sub picioarele sale şi rămăsese singur.

Întotdeauna îi fusese teamă că se va întâmpla aşa ceva, mult mai mult decât de moarte. A muri înseamnă a-ţi părăsi eul şi a te alătura celorlalţi. Iar el se păstrase pe sine şi îi pierduse pe ceilalţi.

În cele din urmă se dovedi în stare să ridice privirea la bărbatul care stătea alături de el. Bineînţeles că era un străin. De acum înainte nu vor fi decât străini. Vorbea într-o limbă străină, iotica. Cuvintele aveau sens. Toate lucrurile mărunte aveau sens, doar întregul nu avea niciun sens. Bărbatul spunea ceva despre curelele care îl ţineau ancorat de scaun. Încercă să le desfacă. Scaunul reveni brusc în poziţie verticală, iar el aproape că se prăbuşi, ameţit şi fără a-şi putea ţine echilibrul. Bărbatul întreba mereu dacă fusese cineva rănit. Despre cine vorbea? „Este el sigur că nu a fost rănit?” Forma politicoasă de adresare directă în iotică este la persoana a treia. Omul se referea la el, i se adresa chiar lui. Nu realiza de ce ar fi trebuit să fie rănit. Bărbatul tot repeta ceva despre aruncatul pietrelor. Dar piatra nu va lovi niciodată, îşi spunea el. Privi din nou ecranul, căutând roca, piatra albă căzând înapoi în întunecime, dar imaginea de pe ecran dispăruse.

— Mă simt bine, spuse el în cele din urmă, la întâmplare.

Răspunsul său nu-l impresionă pe celălalt.

— Vă rog să veniţi cu mine. Sunt medic.

— Dar mă simt bine.

— Vă rog să mă însoţiţi, dr. Shevek!

— Dumneata eşti medic, spuse Shevek după o pauză. Eu nu sunt. Mi se spune Shevek.

— Ar trebui să vă aflaţi în cabina dumneavoastră, domnule, insistă doctorul, un bărbat scund, blond, cu chelie, faţa contorsionându-i-se de îngrijorare. Este pericol de infecţie. Nu trebuie sa veniţi în contact cu altcineva decât cu mine. Am petrecut două săptămâni la dezinfecţie pentru nimic. Dumnezeu să-l bată pe căpitanul ăsta! Vă rog să mă însoţiţi, domnule. Eu voi fi făcut răspunzător...

Shevek vedea bine că omuleţul e îngrijorat. Nu simţea niciun fel de remuşcare, niciun fel de simpatie. Dar chiar şi acolo unde se afla el, în solitudine absolută, se aplică legea, unica lege pe care o recunoscuse vreodată.

— Bine! spuse el şi se ridică.

Încă se mai simţea ameţit iar umărul drept îl durea. Ştia că nava îşi continua deplasarea, dar nu avea nicio senzaţie de mişcare. Nu era decât tăcere, o tăcere cumplită, terifiantă chiar în exteriorul pereţilor. Doctorul îl conduse prin coridoare metalice, tăcute, până într-o altă încăpere.

Era o cameră foarte mică, având pereţii sudaţi, albi. Îi amintea lui Shevek de un anumit loc de care nu dorea să-şi aducă aminte. Se opri în cadrul uşii, dar doctorul îl îndemna şi se ruga de el, aşa că îşi continuă drumul.

Se aşeză pe patul ca o poliţă, încă simţindu-se ameţit şi letargic şi îl privi pe doctor fără niciun fel de curiozitate. Avea senzaţia că s-ar fi cuvenit sa fie curios; acesta era primul locuitor din Urras pe care îl văzuse vreodată. Dar se simţea mult prea obosit. Ar fi putut să se întindă şi ar fi adormit imediat.

Nu dormise toată noaptea anterioară, punându-şi ordine în hârtii. Cu trei zile mai înainte îi însoţise pe Takver şi pe copii până la „Peace-and-Plenty”, şi de atunci fusese ocupat, alergând la turnul radio pentru a schimba mesaje de ultimă oră cu locuitorii din Urras, discutând planuri şi posibilităţi cu Bedap şi ceilalţi. În toate acele zile agitate, de când plecase Takver, avusese impresia că nu el face toate

acele lucruri, ci că lucrurile îl fac pe el. Fusese în mâinile altora. Propria sa voinţă nu acţionase. Nu fusese nevoie să acţioneze. Dar propria sa voinţă era aceea care iniţiase totul, care crease acest moment şi zidurile care îl înconjurau în aceste clipe.

Cu cât timp în urmă? Ani de zile. Cu cinci ani în urmă, în liniştea nopţii, la Chakar, în munţi când îi spusese lui Takver: „Voi merge la Abbenay şi voi demola zidurile”. Chiar şi mai înainte, cu mult înainte, în epoca Pulberii, în anii de foamete şi disperare, când îşi promisese că nu va mai acţiona niciodată decât după propria-i voinţă. Şi ca urmare a acelei promisiuni ajunsese aici, în acest moment atemporal, în acest loc fără un pământ, în această cămăruţă, această închisoare.

Doctorul îi examinase umărul zgâriat (zgârietura îl uluia pe Shevek; fusese prea tensionat şi grăbit pentru a-şi da seama ce se întâmplă pe terenul de aterizare şi nu simţise piatra care-l lovise). Iar acum doctorul se apropia de el cu o seringă hipodermică în mână.

— Nu vreau aşa ceva, spuse Shevek.

Iotica pe care o vorbea era înceată şi, după cum prea bine ştia din dialogurile prin radio, cu o pronunţie defectuoasă, dar suficient de corectă din punct de vedere gramatical. Întâmpina mai multe dificultăţi în înţelegere decât în vorbire.

— Este un vaccin contra oreionului, explică doctorul, profesional, fără a-i acorda importanţă.

— Nu! făcu Shevek.

— Ştiţi ce înseamnă oreion, domnule? întrebă doctorul după un moment, frământându-şi buzele.

— Nu.

— O boală. Contagioasă. Adesea severă la adulţi. Nu o aveaţi pe Anarres: măsuri profilactice au eliminat-o atunci când a fost colonizată planeta. Este frecventă pe Urras. V-ar putea ucide. Acelaşi lucru este valabil şi în cazul altor infecţii virale comune. Nu aveţi niciun fel de rezistenţă. Sunteţi dreptaci, domnule?

Shevek dădu din cap ca un automat. Cu graţia unui prestidigitator doctorul înfipse acul în braţul său drept. Shevek se supuse în tăcere la aceasta şi la alte injecţii care îi urmară. Nu avea dreptul la suspiciune sau protest. Se predase acestor oameni; renunţase la dreptul său prin naştere de a lua o decizie. Dispăruse, se îndepărtase de el o dată cu lumea lui, lumea Făgăduinţei, piatra seacă.

Doctorul îi vorbi din nou, dar de data aceasta nu-l mai asculta.

Timp de ore sau zile a fiinţat într-o deplină uitare, un vid sec şi nenorocit fără trecut sau viitor. Pereţii îl strângeau din toate părţile. În afara lor era tăcerea. Braţele şi fesele îl dureau de atâtea injecţii. Făcu o febră care nu îl duse chiar până la delir, menţinându-l pe o muchie între raţional şi iraţional, teritoriul nimănui. Timpul nu mai exista. El era timpul; doar el. El era râul, săgeata, piatra. Doar că nu se mişca. Piatra aruncată încă mai atârna suspendată la mijlocul drumului. Nu exista nici zi nici noapte. Uneori doctorul aprindea ori stingea lumina. Pe perete, deasupra patului era fixat un ceas. Arătătorul se mişca fără sens de la una la alta din cele douăzeci de cifre de pe cadran.

Se trezi după un somn lung, profund şi pentru că era cu faţa la ceas îl studie somnoros. Arătătorul trecuse puţin de 15 ceea ce, dacă ar fi citit cadranul începând cu miezul nopţii, ca pe un ceas de 24 de ore din Anarres, ar fi însemnat că se află pe la mijlocul după-amiezii. Dar cum poate fi după-amiază în spaţiu, între două lumi? Ei bine, la urma urmei nava îşi ţine propriul timp. Toate aceste calcule îi dădură un curaj imens. Se ridică şi nu se mai simţi ameţit. Coborî din pat şi îşi verifică echilibrul – satisfăcător, deşi avea senzaţia că tălpile picioarelor nu stabilesc un contact prea ferm cu pardoseala. Câmpul de gravitaţie al navei trebuie sa fie destul de slab. Nu-i plăcea în mod deosebit această senzaţie; avea nevoie de permanenţă, soliditate, fermitate. În căutarea acestora, începu să cerceteze metodic mica încăpere.

Pereţii albi erau plini de surprize, toate gata să se dezvăluie la o atingere pe tabloul de control: lavoar, closet,

oglindă, birou, scaun, dulap, poliţe. De lavoar erau conectate câteva dispozitive electrice misterioase, iar apa nu se oprea atunci când luai mâna de pe robinet ci continua să curgă până când o opreai – un semn, îşi spuse Shevek, fie al unei mari încrederi în natura umană fie al unor cantităţi nelimitate de apă caldă. Presupunând mai degrabă a doua alternativă, se spălă pe tot corpul şi – negăsind niciun prosop – se uscă la unul din mecanismele acelea misterioase care emana un curent plăcut, înţepător, de aer cald. Negăsind haine noi, le îmbrăcă tot pe acelea pe care se descoperise purtându-le când se trezise: pantaloni largi, legaţi cu un şnur şi o tunică fără nicio formă, ambele de un galben strălucitor, cu buline albastre. Se privi într-o oglindă. Consideră efectul de-a dreptul nefericit. Oare aşa se îmbracă oamenii pe Urras? Căută în zadar un piepten, se mulţumi să-şi dea părul pe spate şi aşa gătit încercă să părăsească încăperea.

Ceea ce se dovedi imposibil. Uşa era încuiată. Neîncrederea iniţială a lui Shevek se transformă în mânie, un anumit fel de mânie, o dorinţă oarbă de a comite o violenţă, aşa cum nu mai simţise până atunci în întreaga lui viaţă. Răsuci furios clanţa imobilă, bătu cu palmele în metalul alunecos al uşii, dădu o lovitură butonului soneriei pe care doctorul îi spusese să-l folosească în caz de nevoie. Nu se întâmplă nimic. Pe panoul de comandă al interfonului mai erau o mulţime de alte butoane mici, numerotate, de diferite culori. Izbi cu mâna în toate deodată. Difuzorul din perete începu să bălmăjească.

— Cine dracu… da, vin imediat… afară… clar… ce… de la douăzeci şi doi…

— Deschide uşa! strigă Shevek, amuţindu-le pe toate.

Uşa se deschise, doctorul aruncă o privire înăuntru. La vederea capului său chel, îngrijorat, gălbui la culoare, mânia lui Shevek se calmă, retrăgându-se într-un cotlon întunecat, interior.

— Uşa era încuiată, spuse el.

— Regret, dr. Shevek… o precauţie… contaminare… Îi ţinem pe ceilalţi izolaţi…

— Să închizi în afară, ori să închizi înăuntru, este acelaşi act, răspunse Shevek îndreptând asupra doctorului o privire luminoasă, îndepărtată.

— Securitatea…

— Securitate? Trebuie să fiu ţinut într-o cutie?

— Salonul ofiţerilor, plusă doctorul grăbit, pe un ton de scuză. Vă este foame, domnule? Poate că doriţi să vă îmbrăcaţi şi apoi vom merge în salon.

Shevek cercetă îmbrăcămintea doctorului: pantaloni albaştri strânşi pe picior, vârâţi în cizme care arătau la fel de netede şi fine ca şi materialul pantalonilor, o tunică violetă deschisă în faţă şi reînchisă cu catarame de argint, iar sub aceasta, vizibilă numai la gât şi la încheieturile mâinilor, o cămaşă tricotată de un alb strălucitor.

— Nu sunt îmbrăcat? întrebă Shevek în cele din urmă.

— O, nu vă faceţi probleme, pijamaua ajunge. Niciun fel de formalităţi pe o navă de transport.

— Pijama?

— Ceea ce purtaţi în acest moment. Îmbrăcăminte pentru dormit.

— Haine pe care le porţi în timp ce dormi?

— Exact.

— Unde sunt hainele în care eram îmbrăcat? întrebă el, clipind din ochi, fără niciun alt comentariu.

— Hainele dumneavoastră? Le-am dat la curăţat… la sterilizat. Sper ca nu vă deranjează, domnule…

Doctorul examină un panou din perete pe care Shevek nu-l descoperise încă şi scoase un pachet învelit în hârtie de culoare verde deschis. Despachetă vechiul costum al lui Shevek, care arăta foarte curat şi oarecum redus ca dimensiuni, mototoli hârtia cea verde, activă un alt panou, aruncă hârtia într-un container care se deschisese şi zâmbi nesigur.

— Acesta este, dr. Shevek.

— Ce se întâmplă cu hârtia?

— Hârtia?

— Hârtia verde.

— A, am aruncat-o la gunoi.

— Gunoi?

— Eliminare. Este arsă.

— Voi ardeţi hârtia?

— Poate că este doar aruncată în spaţiu. Nu ştiu. Nu sunt medic spaţial, dr. Shevek. Mi s-a acordat onoarea de a vă îngriji datorită experienţei mele cu alţi vizitatori din alte lumi, ambasadorii de pe Terra şi Hain. Eu conduc procedurile de decontaminare şi acomodare pentru toţi străinii care sosesc la A-Io. Bineînţeles, nu vreau să spun că dumneavoastră sunteţi un străin în acelaşi sens, preciză doctorul, privindu-l cu timiditate pe Shevek, care nu înţelesese chiar toate cuvintele, dar putea să discearnă, dincolo de cuvinte, firea sa preocupată, rezervată, bine intenţionată.

— Aşa este, îl asigură Shevek, poate că acum două sute de ani am avut amândoi aceeaşi bunică, pe Urras.

Shevek începu să îmbrace vechile sale haine şi, în timp ce îşi trăgea cămaşa peste cap, îl văzu pe doctor introducând „hainele de dormit” în containerul pentru „gunoi”. Se întrerupse, cu cămaşa în dreptul nasului, apoi o scoase complet, îngenunche şi deschise containerul. Era gol.

— Hainele sunt arse?

— A, acelea sunt pijamale ieftine, articole de consum – le porţi şi le arunci, costă mai puţin decât să le speli.

— Costă mai puţin, repetă Shevek meditativ, rostind cuvintele asemenea unui paleontolog care priveşte o fosilă, fosila care datează un strat întreg.

— Mi-e teamă că bagajul dumneavoastră s-a pierdut în alergătura aceea către navă. Sper că nu conţinea nimic important.

— N-am adus nimic, răspunse Shevek.

Deşi costumul său se decolorase aproape până la alb şi chiar se strâmtase puţin, încă îi venea bine, iar senzaţia familiară, aspră a contactului cu pânza din fibră de holum era plăcută. Shevek se simţea din nou el însuşi. Se aşeză pe pat cu faţa spre doctor şi continuă.

— Vezi, eu ştiu că nu vedeţi lucrurile la fel ca noi. În lumea voastră, pe Urras, trebuie să cumperi lucruri. Eu vin în lumea voastră, nu am bani, nu pot să cumpăr, deci ar trebui să aduc. Dar cât pot să aduc? Îmbrăcăminte? Da, aş putea aduce două costume. Dar mâncare? Cum aş putea aduce suficientă mâncare? Nu pot să aduc. Nu pot să cumpăr. Dacă trebuie să fiu ţinut în viaţă, trebuie să-mi daţi să mănânc. Eu sunt anarresian, îi fac pe urrasieni să se poarte ca anarresienii; să dea, nu să vândă. Dacă vă place. Bineînţeles, nu este necesar să mă ţineţi în viaţă! Înţelegi, eu sunt Cerşetorul.

— O, nu, în niciun caz, domnule, nu, nu. Sunteţi un oaspete foarte preţuit. Vă rugăm să nu ne judecaţi după echipajul acestei nave, sunt oameni cum nu se poate mai ignoranţi şi limitaţi. Nici nu vă daţi seama ce bine veţi fi primit pe Urras. În definitiv, sunteţi un savant de renume mondial… de renume galactic! Mai mult decât atât, primul nostru vizitator de pe Anarres! Vă asigur, lucrurile vor fi cu totul diferite atunci când vom ajunge la Rachetodromul Peier.

— Nu am nicio îndoială că vor fi diferite, răspunse Shevek.

***

Drumul spre Lună dura de obicei patru zile şi jumătate dus şi tot atâta întors, dar de data aceasta la călătoria de întoarcere fuseseră adăugate încă cinci zile de adaptare pentru pasager. Shevek şi dr. Kimoe le petrecură în vaccinări şi conversaţii. Căpitanul „Precautului” le petrecu menţinându-se pe orbită în jurul planetei Urras şi înjurând. Atunci când era nevoit să i se adreseze lui Shevek, o făcea cu o lipsă de respect în care se citea neliniştea. Doctorul, gata oricând să explice totul, avea răspunsul pregătit.

— E obişnuit să-i considere pe toţi străinii drept inferiori, ceva mai puţin decât pe deplin umani.

— Odo îi spunea creaţia pseudo-speciilor. Aşa este. Mi-am închipuit că poate pe Urras oamenii nu mai gândesc în felul acesta, deoarece aveţi atâtea limbi şi naţiuni, ba chiar şi vizitatori din alte sisteme solare.

— Aceştia sunt foarte puţini, deoarece zborul interstelar e atât de costisitor şi de lent. Poate nu va fi întotdeauna astfel, adăugă dr. Kimoe, cu intenţia vizibilă de a-l flata pe Shevek, sau de a-l face să vorbească mai mult. Dar acesta îl ignoră.

— Al Doilea Ofiţer pare a se teme de mine, continuă el.

— A, în cazul său este vorba de intoleranţă religioasă. Este un epifanist fundamentalist. Recită Principiile de bază în fiecare seară. O minte total rigidă.

— Atunci pe mine cum mă consideră?

— Drept un ateu primejdios.

— Un ateu! De ce?

— Cum de ce? Pentru că sunteţi un Odonian de pe Anarres, iar pe Anarres nu există niciun fel de religie.

— Nicio religie? Suntem oare de piatră, acolo pe Anarres?

— Mă refer la religia instituţionalizată, la biserici, culte…

Kimoe se enerva cu uşurinţă. Îl caracteriza siguranţa de sine plină de energie a medicului, dar Shevek i-o zdruncina în permanenţă. Toate explicaţiile sale eşuau, după două-trei întrebări din partea lui Shevek, într-o bâlbâială. Fiecare se baza pe anumite relaţii pe care celălalt nu le înţelegea. De exemplu, subiectul acesta curios al superiorităţii, al înălţimii relative, era important pentru urrasieni: adesea foloseau în scrierile lor termenul „mai înalt” pentru „mai bun”, în vreme ce un anarresian ar fi utilizat „mai central”. Dar care este legătura dintre a fi mai înalt şi a fi străin? Nu era decât o enigmă printre multe altele.

— Înţeleg, răspunse el, o altă nedumerire limpezindu-i-se. Nu admiteţi niciun fel de religie în afara bisericilor, tot aşa cum nu admiteţi niciun fel de moralitate în afara legilor. Ştiţi, n-am înţeles niciodată chestia asta, cu toate cărţile urrasiene citite.

— Bine, în zilele noastre orice persoană luminată ar admite…

— Vocabularul complică lucrurile, spuse Shevek, urmărindu-şi descoperirea. În pravică, termenul „religie” este nefrecvent. Nu! Cum se spune? Rar. Care nu este folosit prea des. Desigur, face parte din Categorii: al

Patrulea Mod. Puţini oameni învaţă să practice toate Modurile. Dar Modurile sunt alcătuite din capacităţile naturale ale minţii umane. Doar nu eşti convins că noi nu avem capacitate religioasă! Că putem face fizică şi în acelaşi timp să fim rupţi de cea mai profundă relaţie pe care omul o are cu cosmosul.

— A, nu, în niciun caz…

— Într-adevăr, asta ar însemna să faceţi din noi o pseudo-specie!

— Cu siguranţă că oamenii educaţi ar înţelege acest lucru. Ofiţerii aceştia sunt nişte ignoranţi.

— Dar oare numai bigoţilor le este îngăduit să iasă în cosmos?

Toate conversaţiile lor se desfăşurau în felul acesta, epuizante pentru doctor şi nemulţumitoare pentru Shevek şi totuşi extrem de interesante pentru amândoi. Reprezentau singurele mijloace pentru Shevek de a explora lumea cea nouă care îl aştepta. Nava însăşi şi mintea lui Kimoe reprezentau microcosmosul său. Nu se aflau cărţi la bord, ofiţerii îl evitau iar membrilor echipajului le erau strict interzise contactele cu el. Cât despre mintea doctorului, deşi inteligentă şi de o siguranţă binevoitoare, nu era decât un amestec de artificii intelectuale chiar mai derutante decât toate fleacurile, dispozitivele şi instalaţiile care umpleau nava. Acestea din urmă i se păreau lui Shevek reconfortante – totul era atât de generos, elegant şi plin de inventivitate. Dar mobilierul intelectului lui Kimoe nu i se părea la fel de confortabil. Ideile acestuia nu păreau niciodată să se deplaseze în linie dreaptă; trebuiau să evite şi să ocolească ba una, ba alta, după care sfârşeau prin a se izbi de un perete. În jurul tuturor gândurilor sale erau înălţate ziduri, iar Kimoe părea teribil de ignorant în privinţa lor, deşi se ascundea permanent în spatele acestora. Pe tot parcursul acestor zile de conversaţie între cele două lumi, Shevek nu le-a văzut decât o singură dată surmontate.

Întrebase de ce nu sunt şi femei pe navă, iar Kimoe îi explicase că nu e treabă de femeie să conduci un transportor spaţial. Cursurile de istorie şi cunoaşterea

scrierilor lui Odo îi ofereau lui Shevek un context în care să înţeleagă acest răspuns tautologic, aşa că nu a mai comentat. Dar doctorul, la rândul său, i-a pus o întrebare despre Anarres.

— Este adevărat, dr. Shevek, că în societatea dumneavoastră femeile sunt tratate exact ca bărbaţii?

— Asta ar însemna o irosire de echipament de calitate, i-a răspuns Shevek râzând, după care a mai râs o dată pe măsură ce tot ridicolul ideii punea stăpânire pe el.

Doctorul a ezitat, evident, croindu-şi drum pe lângă unul dintre obstacolele pe care le avea în minte, după care, cu un aer încurcat, a continuat:

— A, nu, nu m-am referit la aspectul sexual… evident, voi… ele… M-am referit la problema statutului social al acestora.

— „Statut” este acelaşi lucru cu „clasă”?

Kimoe încercă să-i explice termenul „statut”, nu izbuti şi reveni la primul subiect.

— Chiar nu există nicio deosebire între munca bărbaţilor şi cea a femeilor?

— Ei bine, nu. Pare să existe o bază foarte mecanicistă pentru diviziunea muncii, nu crezi? Un om îşi alege munca în funcţie de interes, talent, forţă… Ce are sexul de a face cu asta?

— Bărbaţii sunt, fizic, mai puternici, conchise doctorul cu o siguranţă profesională.

— Da, de multe ori, şi chiar mai mari de statură. Dar ce importanţă are asta când noi avem maşini? Dar chiar şi atunci când nu avem maşini, când trebuie să săpăm cu lopata şi să cărăm cu spinarea, poate că bărbaţii muncesc mai repede – cei mari – dar femeile muncesc mai mult… De multe ori mi-am dorit să fiu la fel de rezistent ca o femeie.

Din politeţe, Kimoe îl privi doar, cu ochii mari, şocat.

— Bine, dar pierderea a… a tot ce este feminin… a delicateţei… şi pierderea respectului de sine masculin… Cu siguranţă că nu poţi pretinde, în munca ta, că femeile sunt egalii tăi? În fizică, în matematică, sau ca intelect. Nu poţi pretinde că te cobori tot timpul la nivelul lor.

Shevek s-a aşezat pe scaunul confortabil, capitonat şi a privit în jurul salonului pentru ofiţeri. Pe ecran, conturul strălucitor al planetei Urras atârna nemişcat pe fundalul spaţiului negru, ca un opal albastru-verzui. În ultimele zile imaginea aceea frumoasă şi salonul îi deveniseră familiare, dar în momentul acela culorile aprinse, scaunele curbate, iluminatul ascuns, mesele de joc şi ecranele televizoarelor, toate îi păreau la fel de străine ca atunci când le văzuse pentru prima dată.

— Kimoe, nu consider că pretind prea mult, a spus el.

— Desigur, am cunoscut femei extrem de inteligente, femei care gândeau exact ca un bărbat, a răspuns doctorul în grabă, conştient că aproape striga cuvintele, că – îşi spunea Shevek – bătuse cu pumnii în uşa încuiată şi strigase…

Shevek schimbă subiectul conversaţiei, dar nu încetă să se gândească la acesta. Problema superiorităţii şi inferiorităţii trebuie să fie de o importanţă majoră în viaţa socială de pe Urras. Dacă pentru a se respecta pe sine Kimoe se vedea nevoit să considere jumătate din rasa umană ca fiindu-i inferioară, cum izbuteau femeile să se auto-respecte? Îi considerau pe bărbaţi inferiori? Şi cum afectau toate acestea viaţa lor sexuală? Ştia din scrierile lui Odo că în urmă cu două sute de ani principalele instituţii sexuale urrasiene fuseseră „căsătoria”, un parteneriat autorizat şi susţinut de sancţiuni legale şi economice şi „prostituţia”, care părea un termen mult mai larg, împerechere, în modul economic. Odo le condamnase pe amândouă, deşi ea însăşi fusese „căsătorită”. Şi oricum, instituţiile trebuie să se fi schimbat foarte mult în două sute de ani. Dacă avea de gând să trăiască pe Urras şi cu urrasienii, ar face bine să se lămurească.

Era ciudat că până şi sexul, timp de ani de zile o sursă de uşurare, încântare şi bucurie, devenise peste noapte un teritoriu necunoscut, unde trebuie să păşească atent şi să-şi recunoască ignoranţa. Şi totuşi, acesta era adevărul. Era prevenit nu numai de izbucnirea ciudată de dispreţ şi mânie a lui Kimoe, dar şi de o vagă impresie anterioară pe care

episodul respectiv o adusese în prim plan. Atunci când abia sosise pe navă, în ceasurile acelea lungi de febră şi disperare, fusese derutat, uneori încântat şi alteori iritat de o senzaţie extrem de simplă: moliciunea patului. Deşi doar un pat de cazarmă, salteaua ceda sub greutatea sa cu o supleţe mângâietoare. Îi ceda, îi ceda atât de insistent încât era întotdeauna conştient de asta când adormea. Atât plăcerea cât şi iritarea pe care i-o produceau erau cu siguranţă erotice. Mai era şi dispozitivul acela de uscat cu aer cald: acelaşi efect. O gâdilare. Iar design-ul mobilierului din salonul ofiţerilor, curbele moi de plastic în care fusese forţată duritatea lemnului şi oţelului, netezimea şi delicateţea suprafeţelor şi texturilor, nu erau toate acestea la fel de insinuant şi insistent erotice? Se cunoştea pe sine destul de bine pentru a fi sigur că numai câteva zile fără Takver, chiar şi în condiţii de stres puternic, nu ar fi trebuit să-l epuizeze într-o asemenea măsură încât să simtă o femeie în fiecare tăblie de masă. Doar dacă nu cumva femeia se afla chiar acolo! Oare producătorii de mobilier urrasieni erau toţi celibatari? În cele din urmă renunţă. Va afla destul de curând, chiar pe Urras.

Chiar înainte de a-şi pune centurile în vederea coborârii, doctorul îl vizită în cabină pentru a controla evoluţia diverselor imunizări, dintre care ultima, o inoculare împotriva ciumei, îi producea lui Shevek o stare de vomă şi ameţeală. Kimoe îi dădu încă o pilulă.

— Asta vă va fortifica pentru aterizare, spuse el.

Shevek o înghiţi cu stoicism. Doctorul îşi făcu de lucru cu trusa medicală şi deodată începu să vorbească foarte repede:

— Dr. Shevek, nu cred că mi se va îngădui să vă mai îngrijesc, deşi s-ar putea, dar dacă nu, am vrut să vă spun că asta… că eu… că pentru mine a fost o mare onoare. Nu pentru că… dar deoarece am ajuns să respect… să apreciez… asta pur şi simplu ca fiinţă umană, amabilitatea dumneavoastră, adevărata dumneavoastră bunătate…

Iar cum durerea de cap a lui Shevek nu lăsa să treacă niciun răspuns mai potrivit, se întinse şi luă mâna lui Kimoe,

spunând: „Arunci, să ne mai întâlnim, frate!”. Kimoe îi strânse mâna nervos, în stil urrasian, după care părăsi în grabă cabina. După plecarea acestuia, Shevek îşi dădu seama că îi vorbise în pravică, numindu-l „ammar”, adică frate, într-o limbă pe care Kimoe de fapt nu o înţelegea.

Difuzorul din perete revărsa ordine răstite. Shevek asculta, cu o senzaţie de ameţeală şi detaşare. Senzaţiile reintrării în atmosferă făceau să-i sporească starea de ameţeală; era conştient de o speranţă mică, dar profundă, că nu va fi nevoit să vomeze. Nu îşi dădu seama că aterizaseră până la reapariţia la fel de grăbită a lui Kimoe, care îl conduse repede în salonul ofiţerilor. Ecranul pe care Urras păruse atâta vreme suspendată, învăluită în nori şi luminoasă, era acum alb. Încăperea era plină de lume. De unde apăruseră toţi aceştia? Se simţi surprins şi încântat de propria capacitate de a se ridica, de a face paşi, de a strânge mâini. Se concentra foarte mult asupra acestor lucruri, lăsând sensurile să treacă pe lângă el. Voci, zâmbete, mâini, cuvinte, nume. Mereu, numele său: dr. Shevek, dr. Shevek… În momentul următor el şi toţi necunoscuţii din jurul său coborau o rampă acoperită, toate glasurile erau foarte puternice, pereţii reflectând cuvintele. Conversaţia scăzu în intensitate. Un aer străin îi atinse faţa.

Ridică privirea iar în momentul în care trecu de pe rampă la nivelul solului, se împiedică şi aproape căzu. În intervalul acela dintre începutul unui pas şi finalizarea sa se gândi la moarte, iar la sfârşitul pasului se afla pe un nou pământ.

Îl înconjura o seară atotcuprinzătoare, cenuşie. Lumini albastre, estompate de pâclă, ardeau în depărtare, de cealaltă parte a unui rachetodrom înceţoşat. Aerul de pe faţă şi mâini, din nări şi gât şi plămâni era rece, umed, cu diferite parfumuri, plăcut. Nu era străin. Era aerul lumii din care provenise propria lui rasă, aerul de acasă.

Cineva îl prinsese de braţ atunci când se împiedicase. În faţa ochilor îi fulgerau lumini. Fotoreporterii filmau scena pentru programele de actualităţi: Primul Om de pe Lună, o siluetă înaltă, firavă, într-o aglomerare de demnitari şi profesori şi ofiţeri de securitate, capul său cu o claie de păr

ţinut foarte drept (astfel ca fotografii să-i poată surprinde fiecare trăsătură), de parcă ar fi încercat să privească pe deasupra reflectoarelor, către cer, cerul acela nemărginit de ceaţă care ascundea stelele, luna, toate celelalte lumi. Ziariştii încercau să străpungă cordoanele de poliţişti: „Dr. Shevek, în acest moment de importanţă istorică, doriţi să faceţi o declaraţie?”, fiind imediat respinşi. Oamenii din jur îl îndemnau să avanseze. Îl duseră pe sus către limuzina care aştepta, deosebit de fotogenic până în ultima clipă, cu părul său lung şi expresia aceea ciudată de durere şi recunoştinţă pe chip.

***

Turnurile oraşului se înălţau în ceaţă, uriaşe scări de lumină tulbure. Trenuri treceau pe sus, fulgere orbitoare sfâşiau noaptea. Ziduri masive de piatră şi sticlă dominau traseele automobilelor şi troleelor. Piatră, oţel, sticlă, lumină electrică. Nicio figură umană.

— Dr. Shevek, aici este Nio Esseia. Dar s-a hotărât că ar fi mai bine ca pentru început să vă ţinem departe de aglomeraţia oraşului. Mergem direct la Universitate.

În interiorul moale, capitonat al maşinii se aflau cinci bărbaţi împreună cu el. Îi arătau obiectivele mai importante, dar prin ceaţă nu putea discerne care din clădirile mari, abia conturate, trecând în zbor prin faţa ochilor săi era Curtea Supremă şi care Muzeul Naţional, care Directoratul şi care Senatul. Traversară un râu sau un estuar; milioanele de lumini ale oraşului Nio Esseia, estompate de ceaţă, tremurau pe apa neagră, în spatele lor. Drumul se întunecă, ceaţa era tot mai densă, şoferul reduse viteza. Lumina farurilor era reflectată de ceaţa din faţă ca de un zid care continua să se retragă simultan cu înaintarea lor. Shevek stătea uşor aplecat în faţă, privind afară. Nici ochii, nici mintea nu i se concentrau pe ceva anume, dar arăta distant şi grav, iar ceilalţi bărbaţi discutau în surdină, respectându-i tăcerea.

Ce să fie întunecimea ceva mai densă care se prelingea fără încetare de-a lungul drumului? Copaci? Oare, de când părăsiseră oraşul, nu merseseră decât printre copaci? Îi

reveni în minte cuvântul iotic: „pădure”. Nu se vor trezi pe neaşteptate în deşert. Copacii continuau să apară, pe coama dealului următor şi pe a celuilalt şi tot aşa, verticali în răcoarea dulceagă a cetii, interminabili, o pădure acoperind întreaga lume, o interferenţă pâlpâindă de vieţi, o mişcare întunecată a frunzelor în noapte. Apoi, pe când Shevek stătea aşa, minunându-se, când maşina ieşi din ceaţa de pe valea râului într-un aer mai limpede, pentru o clipă, din întunecimea frunzişului de pe marginea drumului îl privi un chip.

Nu semăna cu niciun chip uman. Era lung cât braţul său şi înspăimântător de alb. Respiraţia ţâşnea ca un abur din ceea ce ar fi trebuit să fie nările şi – înfiorător, fără doar şi poate, mai era şi un ochi. Un ochi mare, negru, trist, poate chiar cinic, dispărut în străfulgerarea farurilor.

— Ce-a fost asta?

— Un măgar, nu?

— Un animal?

— Da, un animal. Dumnezeule, aveţi dreptate! Pe Anarres nu aveţi niciun fel de animale mari, nu-i aşa?

— Măgarul este un fel de cal, explică unul dintre însoţitori, iar un altul, cu o voce fermă, de om în vârstă, adăugă:

— Acela a fost cal. Măgarii nu cresc atât de mari.

Doreau să converseze cu el, dar Shevek din nou nu îi asculta. Se gândea la Takver. Se întreba ce semnificaţie ar fi avut pentru Takver privirea aceea profundă, fără sens, întunecată, din noapte. Ea întotdeauna considerase că toate vieţile sunt corelate, bucurându-se de înrudirea cu peştii din acvariile din laboratoarele ei, căutând experienţa existenţei dincolo de limitele umane. Takver ar fi ştiut cum să răspundă din privire ochiului acela din întunecimea de sub copaci.

— În faţă este Ieu Eun. Sunt destul de mulţi aceia care au venit să vă întâmpine, dr. Shevek: Rectorul, mai mulţi Directori, chiar şi Cancelarul, desigur. Tot felul de persoane importante. Dar dacă sunteţi obosit, vom încheia formalităţile cât mai repede cu putinţă.

Formalităţile au durat câteva ceasuri. Ulterior, niciodată nu şi le-a putut aminti cu precizie. A fost împins din cutia neagră şi strâmtă a maşinii într-o altă cutie imensă, luminoasă, plină de lume – sute de oameni, sub un plafon aurit de care atârnau lămpi de cristal. A fost prezentat tuturor acelor oameni. Toţi erau mai scunzi decât el şi fără păr. Nici puţinele femei prezente nu aveau păr pe cap; în sfârşit, şi-a dat seama că aceştia trebuie să-şi radă tot părul, chiar şi părul fin, moale, scurt de pe corp, caracteristic rasei sale, precum şi părul de pe cap. Dar compensau cu îmbrăcămintea minunată, uimitoare în privinţa croielii şi culorii, femeile cu rochii lungi care atingeau podeaua, cu sânii descoperiţi, talia, gâtul şi capul împodobite cu bijuterii, dantelă şi voaluri, bărbaţii în pantaloni şi haine sau tunici roşii, albastre, violete, aurii, verzi, cu mânecile despicate şi cascade de dantelă, ori veşminte lungi purpurii, ori verde-închis, sau negre care se deschideau în dreptul genunchilor pentru a dezvălui ciorapii albi cu jartiere de argint. În memoria lui Shevek şi-a făcut apariţia un alt cuvânt iotic, unul pentru care nu găsise niciodată un corespondent, deşi îi plăcea cum sună: „splendoare". Oamenii aceştia trăiau în splendoare. Au fost rostite discursuri. Preşedintele Senatului Naţiunii A-Io, un bărbat cu ochii stranii, reci, a propus un toast.

— Pentru noua eră a frăţiei dintre Planetele Gemene şi pentru vestitorul acestei noi ere, preadistinsul şi multiubitul nostru oaspete, dr. Shevek din Anarres!

Cancelarul Universităţii i s-a adresat cu căldură, Întâiul Director al naţiunii i-a vorbit serios, a fost prezentat ambasadorilor, astronauţilor, fizicienilor, politicienilor şi multor altora, toţi cu titluri lungi şi denumiri onorifice atât înaintea numelor cât şi după acestea, iar ei i s-au adresat şi el le-a răspuns, dar după aceea nu şi-a mai amintit vorbele nici unuia dintre ei, cu atât mai puţin răspunsurile sale. Foarte târziu în noapte se afla în mijlocul unui mic grup, traversând prin ploaia caldă un mic parc, ori o piaţă. Sub tălpi avea senzaţia elastică a ierbii vii; a recunoscut-o, pentru că se plimbase prin Parcul Triunghiular din Abbenay.

Amintirea deosebit de vie şi atingerea răcoroasă a vântului nopţii îl treziseră. Sufletul i-a ieşit din ascunzătoare.

Însoţitorii l-au condus într-o clădire şi apoi într-o încăpere care, au explicat ei, era „a lui”.

Era o încăpere mare, de aproximativ zece metri lungime, evident o cameră comună, deoarece nu se vedeau niciun fel de despărţituri ori platforme pentru dormit; cei trei bărbaţi care se mai aflau încă în compania lui erau, probabil, colegii săi de cameră. Era o cameră comună deosebit de frumoasă, cu un întreg perete de ferestre, fiecare împărţită de o coloană zveltă care se înălţa ca un copac pentru a alcătui un arc dublu în partea superioară. Podeaua era acoperită cu o mochetă purpurie, iar la cealaltă extremitate a încăperii ardea focul într-un cămin deschis. Shevek a traversat camera şi s-a oprit în faţa focului. Nu mai văzuse lemn ars pentru a produce căldură, dar nu se mai putea mira. A întins mâinile către căldura îmbietoare şi s-a aşezat pe un scaun de marmură şlefuită, în faţa focului.

Cel mai tânăr dintre bărbaţii care îl însoţiseră s-a aşezat la extremitatea opusă a căminului. Ceilalţi doi încă mai vorbeau. Discutau despre fizică, dar Shevek nu a încercat să urmărească ce spuneau. Tânărul i s-a adresat cu glas scăzut:

— Mă întreb cum trebuie să vă simţiţi, dr. Shevek.

— Mă simt greu, a răspuns Shevek întinzându-şi picioarele şi aplecându-se înainte pentru a primi pe faţă căldura focului.

— Greu?

— Probabil gravitaţia. Ori poate că sunt obosit, a explicat el privind către interlocutor, dar prin dogoarea focului chipul nu se distingea limpede, doar sclipirea unui lanţ de aur şi roşul închis, rubiniu al robei. Nu vă cunosc numele.

— Saio Pae.

— A, desigur, Pae. V-am citit articolele despre Paradox.

Shevek vorbea cu greutate, ca în vis.

— Trebuie să fie un bar pe aici. Camerele pentru profesori au întotdeauna un bufet cu băuturi. Aţi dori ceva de băut?

— Da, apă.

Tânărul a reapărut cu un pahar cu apă chiar în momentul în care ceilalţi doi li se alăturau în faţa focului. Shevek a băut toată apa cu lăcomie şi a rămas privind paharul din mână, fragil, cu o formă delicată, captând licărirea focului pe marginea aurie. Era conştient de prezenţa celor trei, de atitudinile lor, aşa cum stăteau lângă el, pe scaun ori în picioare, protectori, respectuoşi, posesivi.

A ridicat privirea către ei, cercetându-i pe rând. Cei trei l-au privit la rândul lor, în aşteptare.

— Ei bine, mă aveţi! A spus el, zâmbind. Aveţi acum anarhistul vostru. Ce aveţi de gând să faceţi cu el?

2

Într-o fereastră pătrata dintr-un perete alb se vede cerul limpede, fără niciun nor. În centrul cerului este soarele. Se află unsprezece copii în încăpere, cei mai mulţi închişi în pătuţuri de puf îngrădite, câte doi sau câte trei, pregătindu-se de culcare cu multă agitaţie şi elocinţă. Cei doi mai mari rămân liberi, unul gras şi activ demontând un panou de tras la ţintă, iar un altul mai ciolănos stând în careul de lumină galbenă de la fereastră, urmărind cu privirea raza de soare, cu o expresie preocupată şi stupidă.

În anticameră, matroana – o femeie cu un singur ochi şi părul cărunt – se sfătuieşte cu un bărbat înalt, cu înfăţişare tristă, în vârstă de treizeci de ani.

— Mama a fost repartizată la Abbenay, spune bărbatul. Vrea ca el să rămână aici.

— Atunci să-l acceptăm la creşă cu program normal, Palat?

— Da, eu mă voi muta înapoi la cămin.

— Nu-ţi face griji, ne cunoaşte pe toţi cei de aici! Dar eşti sigur că oficiul de muncă te va trimite curând după Rulag? Pentru că sunteţi parteneri şi amândoi ingineri.

— Da, numai că ea este... Înţelegi, Institutul Central de Inginerie are nevoie de ea. Eu nu sunt chiar atât de bun. Rulag are de făcut o lucrare mare.

Matroana dădu din cap şi suspină.

— Chiar şi aşa...! exclamă ea energic, după care nu mai scoase nicio vorbă.

Privirea tatălui era aţintită asupra copilului ciolănos, care nu-i constatase prezenţa în anticameră, fiind preocupat de lumină. În acel moment, grasul se apropia în grabă de ciolănos, deşi cu un mers deosebit, şchiopătat, din cauza scutecului ud, care atârna. Se apropie de celălalt din plictiseală, ori din dorinţa de a nu fi singur, dar de îndată ce ajunse în careul de lumină descoperi că acolo este mai

cald. Se aşeză cu greutate lângă ciolănos, împingându-l la umbră.

Extazul absorbit al acestuia se transformă dintr-o dată într-un acces de mânie.

— Pleacă! strigă el, împingându-l pe grăsan.

— Shev, nu trebuie să-i împingi pe ceilalţi, spuse matroana care apăruse imediat la faţa locului, dându-l la o parte pe cel gras.

Băiatul ciolănos se ridică. Chipul său strălucea de soare şi de furie. Scutecele îi stăteau să-i cadă.

— Al meu! spuse el pe un ton înalt, cristalin. Soarele meu!

— Nu e al tău, spuse femeia cu blândeţea siguranţei de nezdruncinat. Nimic nu-ţi aparţine. Totul este pentru a fi folosit. Pentru a fi împărţit. Dacă nu împarţi, nu poţi folosi! încheie ea, ridicându-l pe copil cu un gest blând dar inexorabil şi aşezându-l alături, în afara careului de lumină solară.

Grăsanul rămase pe loc, privind indiferent. Celălalt tremura, ţipând „Soarele meu!" şi izbucni în plâns de supărare. Tatăl îl ridică, ţinându-l în braţe.

— Gata, gata, Shev, fii cuminte! spuse el. Ştii doar că nu poţi să posezi lucrurile. Ce se întâmplă cu tine?

Glasul său era blând şi tremura de parcă nici el nu era prea departe de a izbucni în lacrimi. Copilul slab, lung, din braţele sale, plângea neconsolat.

— Sunt unii care pur şi simplu nu pot să ia viaţa aşa cum este, comentă femeia cu un singur ochi, privindu-i plină de înţelegere.

— Acum îl iau cu mine în vizită la cămin. Înţelegi, mama pleacă în seara asta.

— Dă-i drumul. Sper că amândoi veţi fi repartizaţi cât de curând, spuse matroana ridicând copilul ca pe un sac de grăunţe, cu chipul trist şi ochiul cel bun pe jumătate deschis. Pa, Shev, sufleţelule. Mâine, ascultă, mâine ne jucăm de-a camionul şi şoferul.

Copilul încă nu o iertase. Suspina, agăţat de gâtul tatălui său, ascunzându-şi chipul în umbra soarelui pierdut.

***

În dimineaţa aceea orchestra avea nevoie pentru repetiţie de toate băncile, iar trupa de dans ţopăia de jur împrejur în sala cea mare a centrului de instruire, aşa că toţi copiii care lucra „Vorbire-şi-Ascultare” erau aşezaţi în cerc pe pardoseala de spumă de mare a atelierului. Primul voluntar, un băiat zvelt, de opt ani, cu mâinile şi picioarele lungi şi subţiri, se ridică. Rămase foarte drept, aşa cum stau copiii sănătoşi. La început, obrajii săi acoperiţi de puf avură o nuanţă palidă, după care se înroşiră pe măsură ce aştepta să fie ascultat de ceilalţi copii.

— Dă-i drumul, Shevek! îl îndemnă directorul grupului.

— Ei bine, mi-a venit o idee.

— Mai tare! spuse directorul, un bărbat solid, abia trecut de douăzeci de ani.

— Ei bine, începu băiatul zâmbind încurcat, mă gândeam... să zicem că aruncăm cu o piatră în ceva. Într-un pom. O arunci, iar piatra zboară prin aer şi loveşte pomul. Corect? Doar că nu poate. Deoarece... Vreţi să-mi daţi tăbliţa? Uite, aici sunteţi voi, aruncând piatra, iar aici e pomul, explică el scrijelind pe tăbliţă. Să presupunem că acesta este un pom, iar aici e piatra. Vedeţi? La jumătatea distanţei.

Copiii râseră de felul în care desenase un arbore de holum, iar băiatul zâmbi.

— Pentru a ajunge de la voi la pom, piatra trebuie să ajungă la jumătatea distanţei dintre voi şi pom, da? Iar apoi trebuie ajungă la jumătatea distanţei dintre prima jumătate şi p După care trebuie să urmeze jumătatea dintre jumătatea aceea şi pom. Nu contează cât de departe ajunge – întotdeauna există un loc, numai că în realitate este un moment, care se află la jumătatea drumului dintre ultimul loc în care s-a aflat şi pom...

— Credeţi că este interesant? întrerupse directorul adresându-se celorlalţi copii.

— Dar de ce nu poate ajunge la pom? întrebă o fetiţă de zece ani.

— Deoarece întotdeauna trebuie să străbată jumătate din drumul care a mai rămas de parcurs, răspunse Shevek, şi întotdeauna mai rămâne o jumătate de drum de parcurs. Înţelegi?

— N-am putea spune că nu ai ţintit bine cu piatra? întrebă directorul cu un zâmbet crispat.

— Nu contează cum ţinteşti. *Nu poate ajunge la pom.*

— Cine ţi-a dat ideea asta?

— Nimeni. Într-un fel, am văzut-o. Am văzut ce se petrece cu piatra în realitate…

— Ajunge!

Unii dintre copii vorbeau între ei, dar se opriră de parcă ar fi amuţit brusc. Băieţelul cu tăbliţa rămăsese în picioare, tăcut. Arăta speriat şi încruntat.

— Vorbirea înseamnă colaborare – o artă a cooperării. Iar tu nu cooperezi, mai mult individualizezi.

În sală răsunau acordurile ascuţite, viguroase ale orchestrei.

— Nu ai văzut singur aşa ceva, nu a fost nimic spontan. Am citit într-o carte o teorie foarte asemănătoare.

— În care carte? Avem vreuna pe aici? întrebă Shevek, privindu-l pe director cu ochii mari.

Directorul se ridică. Era aproape de două ori mai înalt şi de trei ori mai greu decât adversarul său şi i se citea limpede pe chip că îi displace grozav copilul, dar în atitudinea lui nu era niciun fel de ameninţare ori violenţă fizică, doar o afirmare a autorităţii, puţin slăbită de reacţia sa plină de iritare la întrebarea ciudată a acestuia.

— Nu! Şi încetează să mai individualizezi! răspunse el, după care îşi reluă tonul pedant, melodios. Aşa ceva este direct contrariul a ceea ce urmărim noi în cadrul unui grup de Vorbire-şi-Ascultare. Vorbirea este o funcţie ambivalentă iar Shevek nu este încă pregătit să înţeleagă acest lucru, ca majoritatea dintre voi, aşa că prezenţa sa este disruptivă pentru grup. Tu însuţi simţi acest lucru, nu-i aşa, Shevek? Aş sugera să-ţi găseşti un alt grup care să lucreze la nivelul tău.

Nimeni nu mai spuse nimic altceva. Tăcerea şi muzica aceea cu tonalităţi acute continuară în vreme ce băiatul înapoie tăbliţa de scris şi îşi croi drum în afara cercului. Ieşi pe coridor şi rămase pe loc. Grupul pe care-l părăsise începu, sub îndrumarea directorului, o povestire în grup, fiecăruia venindu-i rândul. Shevek ascultă vocile lor supuse şi inima lui care încă mai bătea cu repeziciune. În urechi auzea un cântec, dar care nu provenea de la orchestră; era zgomotul pe care îl auzea arunci când se abţinea să nu plângă. Observase acest zgomot cântat de mai multe ori până arunci. Nu-i plăcea să-l asculte şi nu dorea să se gândească la piatră şi la pom, aşa că se concentră asupra Pătratului. Era făcut din numere, iar numerele erau întotdeauna reci şi solide; când era în defect, se putea întoarce la ele, pentru că numerele nu aveau niciun cusur. Cu câtva timp în urmă văzuse Pătrarul cu ochii minţii, un desen în spaţiu asemenea desenelor pe care muzica le face în timp: un pătrat alcătuit din primele nouă integrale, cu cifra 5 în centru. Indiferent cum adunai şirurile, rezultatul era acelaşi, orice inegalitate echilibrată; era o plăcere să-l priveşti. Dacă ar putea alcătui un grup căruia să-i placă să discute astfel de lucruri! Dar nu erau decât doi-trei băieţi şi fete mai mari cărora le plăcea, iar aceştia erau ocupaţi. Ce-o fi cu cartea la care se referise directorul? Să fie aceasta o carte cu numere? I-ar explica modul în care piatra va ajunge la pom? Fusese un prost să spună gluma cu piatra şi pomul, nimeni nu înţelesese că e vorba doar de o glumă, directorul avea dreptate. Pe Shevek îl apucă durerea de cap. Privi în interior, către modelele de calmare.

Dacă o carte ar fi scrisă numai cu numere, atunci ar fi adevărată. Ar fi justă. Nimic din ceea ce era formulat în cuvinte nu ieşea prea uniform. Lucrurile exprimate în cuvinte se contorsionau şi mergeau împreună, în loc de a rămâne nealterate şi de a se potrivi unul cu altul. Dar dincolo de cuvinte, chiar în centru, asemenea centrului Pătratului, totul este aşa cum se cuvine. Totul se poate schimba, dar nimic nu se pierde. Dacă ai înţelege numerele, ai putea pricepe şi chestia asta, echilibrul,

modelul. Ai înţelege fundaţiile lumii. Iar aceste fundaţii sunt solide.

Shevek învăţase să aştepte. Era bun la asta, un expert. Mai întâi căpătase deprinderea aşteptând întoarcerea mamei sale, Rulag, deşi asta se întâmplase cu atâta vreme în urmă că nici nu-şi mai aducea aminte. Se perfecţionase aşteptându-şi rândul, aşteptând să împartă, aşteptând să i se împartă. La vârsta de opt ani întreba „de ce?” şi „cum?” şi „ce dacă?”, dar foarte rar întreba „când?”.

A aşteptat până când tatăl său a venit pentru a-l lua într-o vizită la cămin. A fost o aşteptare lungă: şase decade. Palat obţinuse o scurtă deplasare pentru lucrări de întreţinere la uzina de reciclarea apei din munţii Drum, după care urma să îşi ia o decadă pe plajă, la Malennin, unde avea să înoate, să se odihnească şi să se împerecheze cu o femeie pe nume Pipar. Îi explicase toate acestea fiului său. Shevek avea încredere în el, iar el merita încrederea. La sfârşitul celor şaizeci de zile a trecut pe la căminul de copii din Wide Plains, un bărbat înalt, slab, cu o expresie mai tristă ca niciodată. Împerecherea nu era tocmai ce îi lipsea. De Rulag avea el nevoie. Când îl văzu pe băiat, bărbatul zâmbi iar fruntea i se încreţi de durere.

Le făcea plăcere să fie împreună.

— Palat, ai văzut vreodată o carte cu toate numerele?

— La ce te referi? Matematică?

— Aşa cred.

— Ca asta?

Palat scoase o carte din buzunarul de la manta. Era mică, făcută pentru a fi purtată într-un buzunar şi, ca majoritatea cărţilor, era legată în verde, cu Cercul Vieţii imprimat pe copertă. Era tipărită foarte înghesuit, cu caractere mici şi margini înguste, deoarece hârtia este o substanţă care consumă o mulţime de arbori de holum şi foarte multă muncă umană, aşa cum precizează furnizorul de materiale de la centrul de învăţare, atunci când rupi o pagină şi te duci să-ţi dea alta nouă. Palat deschise cartea pentru Shevek. Pe pagina dublă era o serie de coloane de numere. Iată-le, exact aşa cum şi le imaginase. Shevek primi în

mâinile sale legământul dreptăţii eterne. Tabele logaritmice, baza 10 şi 12, spunea titlul de pe copertă, deasupra Cercului Vieţii. Băieţelul studie o vreme prima pagină.

— La ce folosesc? întrebă el, pentru că aceste aranjamente erau în mod evident prezentate nu doar pentru frumuseţea lor. Inginerul, aşezat alături de el pe banca tare, în camera comună, slab iluminată a *domiciliului,* începu să-i explice logaritmii. La celălalt capăt al camerei, doi bătrâni jucau „întrecerea” şi chicoteau. O pereche de adolescenţi intră, întrebă dacă astă seară mai este liberă camera cu un singur pat şi se îndreptă către aceasta. Ploaia se năpusti cu putere în acoperişul metalic al domiciliului cu un singur nivel, apoi se opri. Niciodată nu ploua prea mult. Palat scoase rigla de calcul şi îi arătă lui Shevek cum funcţionează; la rândul său, Shevek îi arătă Pătratul şi principiul organizării acestuia. Când realizară că e târziu, era foarte târziu. Alergară prin întunecimea noroioasă, minunat parfumată de ploaie, către căminul copiilor, alegându-se cu o admonestare superficială din partea supraveghetorului. Se sărutară repede, amândoi scuturându-se de râs, iar Shevek alergă în dormitorul cel mare, la fereastră, de unde-l vedea pe tatăl său întorcându-se pe singura stradă din Wide Plains în întunericul umed, electric.

Băiatul se culcă cu picioarele pline de noroi şi visă. Se făcea că e pe un drum, într-un ţinut pustiu. În depărtare, traversând drumul, se zărea o linie. Apropiindu-se de ea, peste câmp, constată că e de fapt un zid. Se întindea de la un orizont la altul peste pământul sterp. Era de nepătruns, întunecat şi foarte înalt. Drumul ajungea până la zid şi se oprea.

Trebuie să meargă mai departe şi nu poate. Zidul îl opreşte. În el se trezeşte o teamă dureroasă. Trebuie să meargă mai departe, altfel nu va mai ajunge niciodată acasă. Dar acolo este zidul. Nu există nicio cale.

Bate cu palmele în suprafaţa netedă şi strigă la el. Vocea lui se aude fără cuvinte şi ca un croncănit. Înspăimântat de

sunetul ei, se ghemuieşte, apoi aude o altă voce spunând, „Priveşte”. E vocea tatălui său. Are impresia că şi mama lui, Rulag, e acolo, deşi nu o vede (nu-şi aminteşte sub nicio formă chipul ei). I se pare că ea şi Palat sunt amândoi în patru labe în întunecimea de sub zid, că sunt mai masivi decât fiinţele umane şi de o formă diferită. Arată cu degetul, indicându-i ceva pe pământ, în praful acru unde nu răsare niciodată nimic. E o piatră acolo. Neagră ca zidul, dar pe ea, ori în interiorul ei, se află un număr; la început i se pare că e un 5, apoi crede că e 1, după care înţelege despre ce este vorba: numărul primordial, care este atât unitate cât şi pluralitate.

— Aceasta este piatra fundamentală! Rosteşte o voce cunoscută, dragă, iar Shevek este cuprins de bucurie. Nu mai există niciun zid în umbre, iar el ştie că s-a întors, că este din nou acasă.

Ulterior, nu şi-a mai amintit detaliile acestui vis, dar nu a uitat revărsarea de bucurie copleşitoare. Nu mai cunoscuse până arunci aşa ceva. Atât de puternică era pentru el siguranţa permanenţei, ca o geană de lumină care străluceşte fără încetare, încât niciodată nu s-a gândit la aceasta ca fiind ireală, deşi o trăise în vis. Atâta doar că, oricât de trainică era *acolo,* nu o mai putu redobândi nici prin dorul de ea şi nici printr-un act de voinţă. Nu putea decât să şi-o amintească, trezindu-se. Iar atunci când visa din nou zidul, aşa cum i se întâmpla de nenumărate ori, visele erau neinteresante şi fără finalizare.

***

Le venise ideea „închisorilor” din unele episoade din *Viaţa lui Odo,* pe care o citeau toţi aceia care preferaseră să lucreze în domeniul Istoriei. Erau multe neclarităţi în carte, iar Wide Plains nu avea pe nimeni care să cunoască suficientă istoric pentru a le explica. Dar, la vremea când au ajuns la anii petrecuţi de Odo în Fortul din Drio, conceptul de „închisoare” devenise de la sine înțeles. Iar când un profesor de istorie itinerant a trecut prin oraş, acesta a dezvoltat subiectul cu reţinerea unui adult decent forţat să explice obscenităţi unor copii. Da, a spus el,

închisoarea era locul unde Statul îi ducea pe oamenii care nu se supuneau Legilor sale. Dar de ce nu părăseau, pur şi simplu, locul acela? Nu aveau cum să plece, uşile erau încuiate. Încuiate? Ca uşile dintr-un camion în mişcare, ca să nu cazi? Stupid! Dar ce *făceau* tot timpul în interiorul unei singure încăperi? Nimic. Nu era nimic de făcut. Aţi văzut fotografii ale lui Odo în celula închisorii de la Drio, nu? Imaginea răbdării sfidătoare, capul cărunt plecat, mâinile împreunate, nemişcată în umbrele care o înconjurau. Uneori, prizonierii erau condamnaţi să muncească. Condamnaţi? În fine, asta înseamnă că un judecător – o persoană căruia i se conferise putere de către Lege – le poruncea să presteze anumite forme de muncă fizică. Le poruncea? Şi dacă nu vroiau s-o facă? Ei bine, erau forţaţi; dacă nu munceau, erau bătuţi. Un fior de emoţie i-a cuprins pe copiii care-l ascultau, copii de unsprezece-doisprezece ani, dintre care niciunul nu fusese lovit vreodată şi care nu văzuseră vreo persoană lovită, cu excepţia cazurilor de mânie personală, imediată.

Tirin a pus întrebarea care era pe buzele tuturor.

— Vreţi să spuneţi că o mulţime de oameni băteau o singură persoană?

— Da.

— De ce nu-i opreau ceilalţi?

— Gardienii aveau arme, prizonierii nu, a spus profesorul cu violenţa unuia obligat să povestească lucruri detestabile, fiind totodată jenat de aceasta.

Simpla atracţie a perversităţii i-a apropiat pe Tirin, Shevek şi alţi trei băieţi. Fetele erau eliminate din compania lor, nici ei nu puteau spune pentru care motiv. Tirin găsise o închisoare ideală, sub aripa de vest a centrului de instruire. Era un spaţiu suficient de mare pentru a adăposti o singură persoană şezând, ori culcată pe jos, formată din trei pereţi de fundaţie din beton şi partea inferioară a planşeului de deasupra; fundaţiile făcând parte dintr-o formă prefabricată, pardoseala alcătuia un tot cu pereţii, iar o placă grea de piatră ar fi închis-o complet. Numai că uşa trebuia încuiată. Prin încercări repetate, au ajuns la

concluzia că două proptele fixate între zidul din faţă şi lespedea de piatră ar închide-o cu o finalitate uimitoare. Nimeni din interior nu ar putea deschide uşa aceea.

— Ce facem cu lumina?

— Niciun fel de lumină, a spus Tirin, care vorbea cu autoritate despre asemenea lucruri, deoarece imaginaţia sa îl transporta chiar în miezul lor, utilizând faptele de care dispunea, deşi în cazul acesta nu faptele îl conduceau la o asemenea siguranţă. La Fortul din Drio, a continuat el, îi lăsau pe prizonieri în întuneric. Ani de zile.

— Măcar aer, interveni Shevek. Uşa asta se închide ca o cuplă de vid. Trebuie să aibă o gaură în ea.

— Durează ore întregi să perforezi prin spuma de mare. Oricum, cine va sta în cutia asta suficient de mult pentru a rămâne fără aer?

Îi răspunse un cor de voluntari şi solicitanţi.

— Aţi înnebunit cu toţii, le răspunse Tirin, privindu-i batjocoritor. Cine doreşte cu adevărat să fie încuiat într-un loc ca acesta? Pentru ce?

Fusese ideea lui să realizeze închisoarea şi asta îi ajungea. Nu-şi dădea seama că unor oameni imaginaţia nu le este de ajuns; aceştia trebuie să pătrundă în celulă, trebuie să încerce să deschidă uşa care nu se deschide.

— Eu vreau să văd cum este, spuse Kadagv, un băiat de doisprezece ani, cu toracele dezvoltat, serios, şi un aer dominator.

— Foloseşte-ţi capul! răspunse Tirin pe un ton zeflemitor, dar ceilalţi îl sprijiniră pe Kadagv.

Shevek aduse un burghiu de la atelier şi practicară un orificiu de doi centimetri prin „uşă” la înălţimea nasului. Toată treaba dură aproape o oră, aşa cum prevăzuse Tirin.

— Cât timp vrei să stai înăuntru, Kad? O oră?

— Uite ce este, răspunse Kadagv, dacă eu sunt prizonierul, atunci nu pot decide. Nu sunt liber. Voi trebuie să decideţi când să-mi daţi drumul afară.

— Aşa este, spuse Shevek, dezarmat de logica acestuia.

— Nu poţi sta prea mult înăuntru, Kad. Vreau şi eu! spuse Gibesh, cel mai mic dintre ei.

Prizonierul nu catadicsi niciun răspuns. Intră în celulă. Uşa fu ridicată şi aşezată la locul ei cu o bufnitură, proptelele fixate, toţi cei patru temniceri bătându-le entuziasmaţi cu ciocanele. Se strânseră cu toţii în jurul orificiului de aerisire pentru a-şi vedea prizonierul, dar pentru că nu era nicio lumină în închisoare cu excepţia celei provenite de la aerisire, nu zăriră nimic.

— Nu-i consumaţi tot aerul nenorocitului!

— Mai suflaţi-i nişte aer înăuntru!

— Ba mai trageți-i nişte vânturi!

— Cât timp îi dăm?

— O oră.

— Trei minute.

— Cinci ani!

— Mai sunt patru ore până la stingere. Ar trebui să ajungă.

— Dar vreau şi eu!

— Bine, te lăsăm închis toată noaptea.

— În sfârşit, eu am vrut să spun că mâine.

După patru ceasuri au îndepărtat proptelele şi l-au eliberat pe Kadagv. Ieşi de acolo la fel de stăpân pe situaţie ca atunci când intrase, spunând că îi e foame şi că nu e cine ştie ce: dormise mai tot timpul.

— Ai face-o din nou? îl provocă Tirin.

— Bineînţeles.

— Nu, eu vreau să fiu al doilea…

— Lasă gura, Gib. Ascultă, Kad, eşti tu în stare să intri înapoi acolo fără să ştii când te vom elibera?

— Desigur.

— Fără mâncare?

— Le dădeau mâncare prizonierilor, interveni Shevek. Asta e treaba cea mai ciudată dintre toate.

Kadagv ridică din umeri. Atitudinea lui de nobilă îndurare era de netolerat.

— Uite ce este, le spuse Shevek celor doi băieţi mai mici. Mergeţi la bucătărie şi cereţi resturi de mâncare şi mai aduceţi şi o sticlă, ori alt vas cu apă. O să-ţi dăm un sac plin

cu tot felul de chestii şi o să poţi rămâne în gaura aia cât îţi pofteşte inima, continuă el, întorcându-se către Kadagv.

— Cât timp vreţi *voi,* îl corectă Kadagv.

— De acord. Intră acolo! spuse Tirin, siguranţa de sine a lui Kadagv trezindu-i pornirea satirică, teatrală. Eşti prizonier. Nu ai replică. Înţelegi? Întoarce-te! Mâinile pe cap!

— De ce?

— Vrei să te retragi?

Kadagv îl înfruntă morocănos.

— Nu poţi întreba de ce. Pentru că dacă întrebi putem să te batem, iar tu nu ai decât să suporţi şi nimeni nu te va ajuta. Pentru că te putem lovi cu picioarele în testicule, iar tu nu poţi să reacţionezi. Pentru că *nu eşti liber.* Iar acum, tot mai vrei să mergi mai departe?

— Desigur. Loveşte-mă.

Tirin, Shevek şi prizonierul se priveau unul pe altul formând un grup ciudat, nemişcat în jurul lanternei, în întuneric, între zidurile masive de fundaţie ale clădirii. Tirin zâmbea cu aroganţă, cuprins de încântare.

— Nu-mi spune tu mie ce să fac, bă profitorule. Tacă-ţi fleanca şi intră în celulă!

În momentul în care Kadagv se întoarse pentru a executa ordinul, Tirin îl îmbrânci iar acesta se întinse pe jos cât era el de mare. Prizonierul scoase un strigăt de surpriză sau durere şi se ridică masându-şi un deget care se zgâriase, ori poate se strivise de peretele din spate al celulei. Shevek şi Tirin nu scoaseră o vorbă. Stăteau nemişcaţi, cu chipurile lipsite de expresie, în rolurile lor de gardieni. Nu mai jucau acum rolul cel nou, ci rolul îi juca pe ei. Băieţii mai mici reveniră cu nişte pâine de holum, un pepene şi o sticlă cu apă. Vorbeau pe când se apropiau, dar tăcerea ciudată din dreptul celulei puse stăpânire pe ei imediat. Împinseră înăuntru mâncarea şi apa, apoi ridicară uşa şi o asigurară. Kadagv era singur, în întuneric. Ceilalţi se strânseră în jurul lanternei.

— Unde o să urineze? şopti Gibesh.

— În pat, replică Tirin cu o claritate sardonică.

— Şi dacă-i vine să facă şi altceva? întrebă Gibesh, izbucnind brusc într-un râs ascuţit.

— Mă gândeam... Ce face dacă nu vede... pe întuneric? răspunse Gibesh fără a fi în stare să explice în totalitate imaginaţia sa umoristică.

Toţi începură să râdă fără nicio explicaţie, răcnind până când li se tăie răsuflarea. Erau cu toţii conştienţi că băiatul încuiat în celulă îi auzea râzând.

Trecuse de ora stingerii în căminul copiilor şi mulţi adulţi se culcaseră deja, deşi luminile erau încă aprinse din loc în loc prin domicilii. Strada era pustie. Băieţii o străbătură râzând şi strigându-se unul pe altul, înnebuniţi de plăcerea de a împărtăşi un secret, de a-i deranja pe alţii, plăcerea răutăţii pe cale de a fi comisă. Treziră jumătate din copii, jucând leapşa pe culoare şi printre paruri. Niciun adult nu interveni; tumultul se stinse de la sine.

Tirin şi Shevek nu se culcară până târziu, discutând în şoaptă pe patul lui Tirin. Ajunseră la concluzia că însuşi Kadagv o dorise, urmând a petrece două nopţi în închisoare.

Grupul lor se întruni după-amiaza la atelierul de reciclarea lemnului, iar supraveghetorul îi întrebă unde este Kadagv. Shevek schimbă o privire cu Tirin. Se simţea deştept, stăpânit de un sentiment de putere în momentul în care nu răspunse la întrebare. Cu toate acestea, atunci când Tirin răspunse calm că Kadagv trebuie să se fi alăturat altui grup în ziua aceea, minciuna îi produse un şoc. Senzaţia lui de putere secretă îl făcu deodată să nu se simtă bine; picioarele îl dureau, îşi simţea urechile arzând. Iar când supraveghetorul i se adresă, Shevek tresări de panică, ori teamă, ori un sentiment asemănător, un sentiment cum nu mai trăise niciodată, ceva ca jena, dar mult mai rău, interior şi malefic. În timp ce astupa şi nivela găurile de cuie din plăcile cu trei straturi de lemn de holum, şlefuind apoi plăcile până la netezimea mătăsii, se gândea în permanenţă la Kadagv. Ori de câte ori privea în propria-i conştiinţă, îl vedea pe Kadagv. Era dezgustător.

Gibesh, care stătuse de gardă, se apropie de Shevek şi Tirin după cină, cu un aer neliniştit.

— Cred că l-am auzit pe Kadagv spunând ceva acolo, înăuntru, cu o voce cam ciudată.

— Îi dăm drumul, spuse Shevek după un moment de tăcere.

— Fii serios, Shev, îl apostrofă Tirin, nu face pe sentimentalul cu noi! Nu deveni altruist! Lasă-l să termine şi să se respecte pe sine la sfârşit.

— Pe dracu, altruist! Vreau să mă respect pe mine, răspunse Shevek, pornind către centrul de instruire.

Tirin îl cunoştea. Nu mai pierdu vremea certându-se şi îl urmă. Băieţii de unsprezece ani se înşiruiră în urma lor. Se strecurară sub clădire, până la celulă. Shevek scoase una din proptele, Tirin pe cealaltă. Uşa închisorii se prăbuşi în afară cu un zgomot sec. Kadagv zăcea pe pământ, culcat pe o parte. Se sculă, apoi se ridică foarte încet şi ieşi afară. Se aplecă mai mult decât necesar sub acoperişul nu prea înalt, clipind din ochi la lumina lanternei, dar nu arăta altfel decât de obicei. Duhoarea care îl însoţea era de necrezut. Din anumite cauze suferise de diaree. În celulă era mizerie, iar pe cămaşă avea pete de materii fecale. Când le văzu la lumina lanternei, făcu eforturi să le ascundă cu mâna. Nimeni nu vorbi prea mult.

— Cât a durat? întrebă Kadagv după ce s-au târât afară de sub clădire şi se îndreptau către cămin.

— Aproape treizeci de ore, socotindu-le şi pe primele patru.

— Destul de mult, spuse Kadagv fără nicio convingere.

După ce l-au dus la baie să se spele, Shevek alergă la latrină. Ajuns acolo, se aplecă deasupra unui closet şi vomă. Spasmele nu îl lăsară un sfert de oră. Când au trecut ceilalţi, tremura tot, epuizat. Reveni în camera comună a căminului, mai citi ceva fizică şi se culcă devreme.

Niciunul dintre cei cinci băieţi nu a mai revenit vreodată la închisoarea de sub centrul de instruire. Niciunul nu a mai pomenit cândva de acest episod, cu excepţia lui Gibesh,

care s-a lăudat o dată în faţa unor băieţi şi fete mai mari; numai că aceştia nu au înţeles, iar el a renunţat la subiect.

***

Luna strălucea pe cerul înalt, deasupra Institutului Regional Nordic pentru Ştiinţe Nobile şi Materiale. Patru băieţi de cincisprezece ori şaisprezece ani şedeau pe o culme de deal, între mici pâlcuri de holum ghimpos, cu privirile aţintite către Institut şi către Lună.

— Ciudat! exclamă Tirin. Nu m-am gândit până acum…

Comentarii ale celorlalţi trei cu privire la caracterul evident al observaţiei sale.

— Nu m-am gândit până acum, continuă Tirin, imperturbabil, la faptul că există oameni care stau pe deal, acolo sus, pe Urras, privind către Anarres, către noi, spunându-şi: „Uite, aceea este Luna!” Pământul nostru este Luna lor; Luna noastră este Pământul lor.

— Unde se află, aşadar, Adevărul? Declamă Bedap şi căscă.

— În dealul pe care se întâmplă să şezi, răspunse Tirin.

Cu toţii priviră mai departe la discul de peruzea strălucitor, opac, nu tocmai rotund, la o zi după faza sa plină. Calota nordică de gheaţă îi orbea.

— E senin la nord, spuse Shevek. Soare. Aceea e A-Io, protuberanţa maronie de colo.

— Toţi stau tolăniţi la soare în pielea goală, remarcă Kvetur, cu pietre nestemate în buric şi niciun pic de păr.

Nu urmă decât tăcere.

Urcaseră dealul pentru companie masculină. Prezenţa femeilor era apăsătoare pentru toţi. Li se părea că în ultima vreme lumea fusese plină de fete. Oriunde priveau, în stare de veghe sau în somn, nu vedeau decât fete. Toţi încercaseră să se împerecheze cu fete; în disperare de cauză, unii încercaseră să nu se mai împerecheze cu fete. Nu ajutase la nimic. Fetele erau pretutindeni.

În urmă cu trei zile, la o lecţie de istoria mişcării Odoniene, văzuseră cu toţii aceeaşi prezentare vizuală iar imaginea nestematelor sclipitoare pe adâncitura trupurilor

bronzate, unse cu ulei ale femeilor le revenise în minte, în intimitate, fiecăruia dintre ei.

Mai văzuseră cadavrele copiilor, cu păr, ca şi ei, stivuite ca deşeurile metalice, înţepenite şi ruginite, pe o plajă, bărbaţii turnând ulei peste acestea şi aprinzându-le. „Foamete în provincia Bachifoil din Naţiunea Thu”, anunţase vocea comentatorului. „Trupurile copiilor morţi de înfometare şi boală sunt arse pe plaje. Pe plajele de la Tius, la şapte sute de kilometri depărtare, în Naţiunea A-Io” – aici interveneau nestematele pe ombilic – „femei întreţinute pentru utilizarea sexuală a clasei *avute”* – şi comentatorul folosea cuvintele iotice, deoarece în pravică nu existau echivalente pentru niciunul din aceste cuvinte – „petrec toată ziua întinse pe nisip până când li se serveşte cina de către membri ai clasei *neavute.”* Prim-plan al cinei: buze moi mestecând şi zâmbind, mâini fine întinzându-se după delicatesele stivuite lasciv în vase de argint. Apoi o revenire la chipul orb, aspru al unui copil mort, cu gura deschisă, goală, neagră, uscată. „Unii lângă alţii”, comentase vocea aceea calmă. Dar imaginea care se înfiripase în mintea băieţilor, ca un balon uleios, irizat, era aceeaşi.

— Cât de vechi sunt filmele acelea? întrebă Tirin. Datează, oare, dinaintea Colonizării, ori sunt contemporane? Nu ne spun niciodată.

— Dar ce importanţă are? interveni Kvetur. Aşa trăiau pe Urras înainte de Revoluţia Odoniană. Odonienii au plecat cu toţii şi au venit aici, pe Anarres. Aşa că probabil nu s-a schimbat nimic. Tot asta fac, acolo! încheie el.

— De unde ştim că tot asta fac?

— Ce vrei să insinuezi, Tir? întrebă Shevek.

— Dacă filmele acelea ar fi vechi de o sută cincizeci de ani, acum lucrurile ar putea fi cu totul altfel pe Urras. Eu nu spun că aşa e, dar dacă ar fi, de unde am şti? Nu mergem acolo, nu vorbim, nu există niciun fel de comunicare. Într-adevăr, habar n-avem cum este viaţa pe Urras în zilele noastre.

— Cei din CPD ştiu. Stau de vorbă cu urrasienii care deservesc navele ce sosesc pe Rachetodromul Anarres.

Sunt tot timpul informaţi. Trebuie să fie informaţi pentru a ne menţine negoţul cu Urras şi pentru a cunoaşte, totodată, gradul de ameninţare pe care ei îl reprezintă faţă de noi.

Bedap vorbise rezonabil, dar răspunsul lui Tirin se dovedi tăios.

— Înseamnă că cei din CPD pot fi informaţi, în vreme ce noi nu suntem.

— Informaţi! exclamă Kvetur. Am aflat de Urras de când eram la creşă! Nu-mi pasă dacă nu mai văd altă imagine a scârbavnicelor oraşe de pe Urras şi a unsuroaselor trupuri urrasiene!

— Asta e problema! continuă Tirin cu satisfacţia celui care îşi urmăreşte linia logică. Toate materialele despre Urras aflate la dispoziţia elevilor sunt identice. Dezgustătoare, imorale, excrementale. Dar, ascultaţi-mă! Dacă a fost atât de rău arunci când au plecat Coloniştii, cum de a continuat timp de un secol şi jumătate? Dacă erau atât de bolnavi, de ce n-au murit? De ce nu s-au prăbuşit societăţile lor avute? De ce ne temem chiar atât de mult?

— Infestare, răspunse Bedap.

— Suntem oare atât de firavi încât nu putem suporta puţină expunere? Oricum, nu pot fi *cu toţii* bolnavi. Indiferent de felul în care arată societatea lor, unii trebuie neapărat să fie decenţi. Chiar şi aici oamenii se deosebesc, nu? Suntem noi toţi odonieni perfecţi? Uitaţi-vă la mucosul ăla de Pesus!

— Dar, într-un organism bolnav, chiar şi o celulă sănătoasă este condamnată, insistă Bedap.

— Bineînţeles, poţi dovedi orice folosind analogia asta şi o ştii prea bine. În sfârşit, de unde ştim că societatea lor este bolnavă?

— Vrei să spui că CPD-ul şi sindicatul aprovizionării învăţământului ne mint în legătură cu Urras? întrebă Bedap muşcându-şi degetul cel mare.

— Nu. Am spus că noi nu ştim decât ce ni se spune. Dar voi ştiţi ce n-i se spune? întrebă Tirin, întorcând spre ei chipul său măsliniu, cu nasul cârn, vizibil în lumina

puternică, albăstruie, a lunii. Kvet a zis-o, acum un minut. El a recepţionat mesajul: detestaţi Urras, urâţi Urras, temeţi-vă de Urras.

— De ce nu? întrebă Kvetur. Iată cum ne-au tratat pe noi odonienii!

— Doar ne-au dat Luna lor, nu?

— Da, pentru a ne împiedeca să distrugem statele lor profitoare şi să instaurăm acolo societatea cea dreaptă. Şi de îndată ce au să se descotorosească de noi, pariez că vor începe să-şi organizeze guverne şi armate mai repede ca niciodată, pentru că nu a mai rămas nimeni care să-i împiedice s-o facă. Dacă am deschide Rachetodromul pentru ei, crezi că ar veni ca prieteni şi fraţi? Ei, o mie de milioane, iar noi douăzeci de milioane? Ne-ar elimina, ori ne-ar face – cum se spune?… care e cuvântul? — sclavii lor, pentru a munci în mină pentru ei!

— Bine. Sunt de acord că este probabil înţelept să ne temem de Urras. Dar de ce să-i urâm? Ura nu e funcţională; de ce ni se predă? Nu cumva pentru că dacă am şti cum este Urras în realitate am ajunge să ne placă… măcar o parte din Urras… poate doar unei părţi dintre noi? Nu cumva ceea ce doreşte să prevină CPD-ul este nu doar ca unii dintre ei să vină la noi, ci ca unii dintre noi să dorească să ajungă acolo?

— Să ajungă pe Urras? întrebă Shevek, surprins.

Discutau pentru că le plăcea dezbaterea, le plăcea alergarea sprintenă a minţii neîncătuşate pe cărările posibilităţii, le plăcea să conteste ceea ce era necontestat. Erau inteligenţi, minţile lor erau deja disciplinate către limpezimea ştiinţei şi nu aveau decât şaisprezece ani. Dar în acel moment pentru Shevek plăcerea argumentaţiei încetase, aşa cum încetase, mai devreme, pentru Kvetur. Era tulburat.

— Cine şi-ar dori vreodată să meargă pe Urras? întrebă el. Pentru ce?

— Pentru a afla cum este o altă lume. Pentru a vedea cum arată un cal!

— Asta e o copilărie! Există viaţă şi în alte sisteme solare, interveni Kvetur arătând cu mâna spre cerul luminat de lună. Aşa se spune. Şi ce-i cu asta? Am avut norocul să ne naştem aici!

— Dacă noi suntem mai buni decât oricare altă societate umană, s-ar cuveni să-i ajutăm. Dar ni se interzice.

— Interzice? Cuvânt neorganic. Cine interzice? Exteriorizezi funcţia integrativă însăşi, spuse Shevek aplecându-se în faţă şi vorbind cu patimă. Ordinea nu înseamnă „ordine”. Nu părăsim Anarres pentru că noi *suntem* Anarres. Atunci când eşti Tirin, nu poţi părăsi pielea lui Tirin. Ţi-ar place să încerci să fii altcineva pentru a vedea cum este, dar nu poţi. Dar, vă întreb, sunteţi opriţi de la asta prin forţă? Care forţă? Care legi, guverne, ori poliţie? Niciuna. Pur şi simplu, este vorba despre propria noastră fiinţă, de natura noastră ca odonieni. Este natura ta să fii Tirin şi a mea să fiu Shevek şi natura noastră colectivă să fim odonieni, răspunzători unul pentru celălalt. Iar această responsabilitate este libertatea noastră. A o evita, ar însemna să ne pierdem libertatea. Chiar v-ar place să trăiţi într-o societate unde n-aţi avea niciun fel de libertate, niciun fel de alegere, doar opţiunea falsă de supunere în faţa legii, ori nesupunerea urmată de pedeapsă? Chiar aţi vrea să trăiţi într-o închisoare?

— Ba pe dracu’, în niciun caz. Nu pot vorbi şi eu? Problema cu tine, Shev, este că tu nu spui niciodată nimic până când nu aduni un camion plin cu argumente afurisite, grele ca piatra, iar apoi le răstorni pe toate şi nici nu te uiţi la cadavrul sângerând, strivit sub mormanul acela…

Shevek se trase înapoi, părând răzbunat, dar Bedap, un tânăr solid, cu faţa lată, continuă să-şi roadă unghia de la degetul cel mare şi spuse:

— Cu toate acestea, problema ridicată de Tir rămâne. Ar fi bine să ştim că totuşi cunoaştem tot adevărul despre Urras.

— Cine îţi închipui că ne minte? întrebă Shevek, iar Bedap, placid, îi înfruntă privirea.

— Cum cine, frate? Cine altcineva decât noi înşine?

Planeta soră îşi trimitea lumina asupra lor, plină de seninătate şi măreţie, minunată dovadă a improbabilităţii realului.

***

Împădurirea Litoralului Tamaenian de Vest a fost una dintre marile acţiuni ale decadei a cincisprezecea a Colonizării, angajând aproape optsprezece mii de oameni pe o perioadă de peste doi ani.

Deşi lungile zone litorale din sud-est erau fertile, oferind condiţii de viaţă multor comunităţi de pescari şi agricultori, terenul arabil era o simplă fâşie de-a lungul mării. În interior şi spre apus, pe câmpiile nesfârşite ale regiunii de sud-vest, planeta era nelocuită cu excepţia câtorva aşezări miniere izolate. Era regiunea numită „Pulberea”.

În timpul erei geologice anterioare Pulberea fusese o pădure imensă de holumi, planta dominantă, omniprezentă de pe Anarres. Climatul actual era mai cald şi mai uscat. Milenii de secetă distruseseră arborii şi uscaseră solul, transformându-l într-o pulbere fină care se ridica la fiecare adiere, formând dealuri, la fel de delicate şi sterile ca orice dună de nisip. Anarresienii sperau să refacă fertilitatea acestui pământ agitat prin replantarea pădurii. Aceasta, îşi spunea Shevek, era în concordanţă cu principiul Reversibilităţii Cauzale, ignorat de şcoala de fizică secvenţială – de altfel respectată pe Anarres – rămânând, totuşi, un element intim, tacit al gândirii odoniene. I-ar fi plăcut să scrie o lucrare în care să prezinte relaţia dintre ideile lui Odo şi fizica temporală, mai ales influenţa Reversibilităţii Cauzale asupra manierei lui Odo de a aborda problema scopurilor şi mijloacelor. Dar la numai optsprezece ani nu ştia suficient pentru a scrie o asemenea lucrare şi niciodată nu va şti destul dacă nu va reveni cât mai curând la fizică, plecând din nenorocita aceea de Pulbere.

În coloniile Proiectului toată lumea tuşea în timpul nopţii. Ziua, tuşeau mai puţin; erau prea ocupaţi pentru a tuşi. Inamicul lor era praful – materialul acela fin, uscat care bloca gâtul şi plămânii, duşmanul şi misiunea lor, speranţa

lor. Cândva, praful acela se aflase, bogat şi negru, la umbra arborilor. După munca lor îndelungată, s-ar putea să fie din nou la fel.

Din piatră scoate ea frunzişul verde,
Din miez de stâncă apa curgătoare…

Gimar fredona întotdeauna melodia aceea, iar acum, în seara fierbinte când se întorceau la colonie peste câmp, cântă cuvintele cu voce tare.

— Cine face toate astea? Cine e ea? întrebă Shevek.

Gimar zâmbi. Faţa ei mare, mătăsoasă, era murdară şi îmbâcsită de praf. Emana un miros puternic şi atrăgător de sudoare.

— Am crescut în sud-est, răspunse ea. Acolo unde sunt minerii. E un cântec al minerilor.

— Care mineri?

— Cum, nu ştii? Oamenii care deja se aflau aici atunci când au venit Coloniştii. Mineri în aur, mineri în cositor. Încă mai păstrează unele sărbători şi cântece proprii. *Tadde* era miner, mi-l cânta când eram mică.

— Bine, dar ea cine e?

— Nu ştiu. Aşa se spune în cântec. Oare nu asta facem noi aici? Scoatem frunzişul verde din stânci!

— Sună cam religios.

— Tu şi cuvintele tale grele din cărţi! Nu e decât un cântec. Of, aş vrea să ajungem mai repede la colonie şi să fac o baie. Simt că put!

— Şi eu put.

— Toţi puţim.

— În solidaritate…

Dar colonia era la cincisprezece kilometri de plajă şi nu aveau decât praf în care să înoate.

Era un bărbat în colonie al cărui nume, rostit cu glas tare, semăna cu al lui Shevek: Shevet. Când era strigat unul din ei, răspundea celălalt. Shevek simţea un fel de afinitate pentru acest om, o relaţie mult mai deosebită decât aceea de frăţie, datorită acestei asemănări întâmplătoare. De

câteva ori îl văzuse pe Shevet urmărindu-l cu privirea. Încă nu-şi vorbiseră.

Primele decade ale lui Shevek la proiectul de împădurire fuseseră petrecute într-o stare de repulsie tăcută şi epuizare. Oamenii care aleseseră să lucreze în domenii esenţial funcţionale, ca fizica, nu ar trebui solicitaţi la asemenea proiecte şi mobilizări. Nu e, oare, imoral să prestezi o activitate care nu îţi place? Treaba era necesară, dar pe foarte mulţi nu îi interesa unde erau repartizaţi şi schimbau tot timpul serviciul; aceştia ar fi trebuit să vină ca voluntari. Orice prost poate face o treabă ca asta. De fapt, mulţi dintre ei o puteau face chiar mai bine decât el. Fusese mândru de forţa lui şi întotdeauna se oferise voluntar la „corvezi” atunci când îi venea rândul odată la zece zile. Dar aici era vorba de fiecare zi, opt ore pe zi, în praf şi arşiţă. Toată ziua aştepta nerăbdător seara când putea rămâne singur, să gândească, iar în momentul în care intra în cortul dormitor, după cină, capul îi cădea pe pernă şi dormea ca un bolovan până în zori, fără ca vreun gând să-i treacă prin minte. Pe tovarăşii săi de lucru îi găsea stupizi şi neciopliţi. Până şi cei mai tineri ca el îl tratau ca pe un copil. Dispreţuitor şi nemulţumit, nu găsea satisfacţie decât scriindu-le prietenilor săi, Tirin şi Rovab, într-un cod pe care-l puseseră la punct la Institut, un set de echivalenţe verbale pentru simboluri speciale ale fizicii temporale. Odată scrise, acestea păreau a avea sens ca mesaje, dar de fapt erau nonsensuri, exceptând ecuaţia sau formula filosofică pe care o mascau. Ecuaţiile lui Shevek şi Rovab erau autentice. Scrisorile lui Tirin erau foarte amuzante şi ar fi convins pe oricine că se referă la emoţii şi evenimente reale, dar fizica pe care o conţineau era dubioasă. Shevek expedia adesea astfel de ghicitori, odată ce descoperise că le poate formula în minte pe când săpa gropi în stâncă cu un hârleţ anost în timpul unei furtuni de praf. Tirin i-a răspuns de câteva ori, Rovab numai o dată. Era o fată rezervată, ştia că e rezervată. Dar nimeni la Institut nu ştia cât de nefericit era Shevek. Ei nu fuseseră repartizaţi, chiar în momentul în care începeau cercetarea independentă, la

un nenorocit de proiect de plantat pomi. Funcţia lor centrală nu era irosită. Lucrau, făceau ceea ce doreau să facă. El nu lucra. El era cel lucrat.

Este ciudat totuşi cât de mândru te simţi pentru lucruri făcute în felul acesta – de toţi, împreună – câtă satisfacţie îţi oferă! Unii dintre tovarăşii de lucru erau într-adevăr oameni formidabili. Gimar, de exemplu. La început, frumuseţea ei musculară îl mirase, dar acum era el însuşi suficient de puternic pentru a o dori.

— Vino cu mine astă-seară, Gimar.

— O, nu, răspunse ea, privindu-l cu atâta surprindere încât Shevek continuă cu o oarecare demnitate a durerii.

— Credeam că suntem prieteni.

— Suntem.

— Atunci?

— Sunt cuplată. S-a întors acasă.

— Ai fi putut să spui! spuse Shevek înroşindu-se.

— Bine, nu mi-a trecut prin minte. Îmi pare rău, Shev, mai spuse ea privindu-l cu atâta regret încât el insistă cu o oarecare speranţă.

— Doar nu crezi că…

— Nu. Nu poţi menţine un parteneriat în felul acesta, câteva fărâme pentru el, câteva pentru alţii.

— Cred că parteneriatul pe viaţă este cu adevărat împotriva eticii odoniene, spuse Shevek, aspru şi pedant.

— Rahat! exclamă Gimar cu vocea ei blândă. Să posezi e rău; să împărţi e bine. Oare ce poţi împărţi mai mult decât întreaga ta fiinţă, întreaga ta viaţă, toate nopţile şi toate zilele?

El stătea aşa, cu palmele prinse între genunchi, cu capul plecat, un băiat înalt, osos, neconsolat, nefinisat.

— Nu sunt de acord! spuse el după o vreme.

— Tu?

— N-am cunoscut niciodată pe nimeni cu adevărat. Iată de ce nu te-am înţeles. Sunt complet izolat. Nu mă pot încadra. Nu voi putea niciodată. Ar fi o prostie din partea mea să mă gândesc la un parteneriat. Chestia asta este pentru… pentru fiinţe umane…

Cu timiditate, nu dintr-o sfioşenie sexuală, Gimar îşi puse mâna pe umărul său. Nu îl îmbărbătă. Nici nu îi spuse că e la fel cu atâţia alţii.

— Nu voi mai întâlni pe nimeni ca tine, Shev, îi spuse ea. Nu te voi uita niciodată.

Indiferent de cuvinte, respingerea este respingere. Cu toată bunătatea ei, Shevek plecă de lângă ea cu sufletul schilodit, supărat.

Vremea era foarte fierbinte. Nu urmă niciun fel de răcoare, cu excepţia orei dinaintea apusului.

Omul pe nume Shevet se apropie de Shevek într-o scară, după cină. Era un bărbat bine făcut, frumos, de vreo treizeci de ani.

— M-am plictisit să tot fiu confundat cu tine, spuse el. Caută-ţi alt nume.

Mai de mult, agresivitatea aceasta înfumurată l-ar fi surprins pe Shevek. Acum îi răspunse cu aceeaşi monedă.

— Schimbă-ţi tu numele, dacă nu îţi place.

— Eşti unul dintre profitorii aceia mărunţi care merg la şcoală pentru a rămâne cu mâinile curate, răspunse omul. Întotdeauna mi-am dorit să-i trag o bătaie zdravănă unuia ca tine.

— Să nu mă faci tu pe mine profitor! răspunse Shevek, dar asta nu mai era o confruntare verbală.

Shevek îl doborî dintr-o lovitură, având braţele mai lungi şi mai multă energie decât se aştepta adversarul său, dar până la urmă se văzu învins. Câţiva trecători s-au oprit să privească, au văzut că este o luptă corectă dar lipsită de interes şi şi-au continuat drumul. Nu se simţeau nici revoltaţi, nici atraşi de simpla violenţă. Shevek nu striga după ajutor, aşa că nu era treaba nimănui, decât a lui. Când îşi reveni, zăcea pe spate pe terenul negru dintre două corturi.

Se alese cu un ţiuit în urechea dreaptă pentru câteva zile şi o buză spartă care se vindecă greu, datorită prafului care irita orice rană. El şi Shevet nu şi-au mai vorbit niciodată. L-a mai văzut de la depărtare, pe lângă alte focuri, dar fără animozitate. Shevet îi dăduse ceea ce avea de oferit, iar el

acceptase darul, deşi multă vreme nu-l cântărise şi nici nu-i apreciase natura. Iar în momentul în care a făcut-o, nu l-a mai putut deosebi de alte daruri, o altă etapă în maturizarea sa. O fată, care de curând se alăturase grupului său de lucru, s-a apropiat de el aşa cum făcuse şi Shevek atunci când plecase de lângă foc, iar buza lovită încă nu i se vindecase. Nu şi-a mai amintit ce-a spus ea; îl tachinase, iar el răspunsese cu simplitate şi de data aceasta. În noaptea aceea s-au dus pe câmp iar ea i-a oferit libertatea cărnii. Era darul ei, iar el l-a acceptat. Ca toţi copiii de pe Anarres, avusese experienţe sexuale fără niciun fel de restricţii, cu alţi băieţi şi fete, dar şi el şi ei fuseseră copii; nu trecuse niciodată mai departe de plăcerea pe care o presupunea totul. Beshun, expertă a desfătărilor, îl conduse în centrul sexualităţii, acolo unde nu există nici răutate, nici neputinţă, unde cele două trupuri care se străduiesc să se unească anihilează, în strădaniile lor, clipa însăşi, ridicându-se deasupra eului, depăşind timpul. Torul era uşor acum, atât de uşor şi de plăcut afară, în praful cald, la lumina stelelor, iar zilele erau lungi şi fierbinţi şi luminoase, şi pulberea mirosea ca trupul ei.

Lucra acum într-o echipă de plantare. Camioanele veniseră din nord-est pline cu pomişori, mii de puieţi crescuţi în Munţii Verzi, unde ploua până la patruzeci de uncii pe an, limita ploilor. Au plantat pomişorii în pulbere. Atunci când au terminat, cele cincizeci de echipe care lucraseră al doilea an al proiectului au plecat în camioanele joase, privind în urmă pe măsură ce se îndepărtau. Se vedea ce făcuseră. Era o idee de verde, foarte slabă, pe curbele palide şi terasele deşertului. Pe terenul mort se depusese, foarte delicat, un văl de viaţă. Au ovaţionat, au cântat, au strigat de la un camion la altul. În ochii lui Shevek au apărut lacrimi. *Din piatră scoate ea frunzişul verde…* îşi spuse el. Gimar fusese expediată înapoi de unde venise cu mult timp în urmă.

— De ce te încrunţi? îl întrebă Beshun, făcându-şi loc lângă el o dată cu zdruncinăturile camionului şi plimbându-şi mâna pe braţul său puternic, albit de praf.

***

— Femeile, spuse Vokep în garajul camioanelor de la Tin Ore, în sud-vest, femeile au impresia că te posedă. Nicio femeie nu poate fi un adevărat odonian.

— Odo însăşi…

— Teorie. Şi niciun fel de viaţă sexuală după ce a fost ucis Asieo, nu? Oricum, acestea sunt întotdeauna excepţii. Dar în cazul majorităţii femeilor, propria lor relaţie cu un bărbat se reduce la *posesie.* A poseda ori a fi posedat.

— Crezi că în privinţa asta sunt deosebite de bărbaţi?

— Cunosc. Ceea ce doreşte un bărbat este libertatea. Ceea ce vrea o femeie este proprietatea. Nu-ţi dă drumul să pleci decât dacă te negociază pentru altceva. Toate femeile sunt proprietariene.

— Păcătoasă afirmaţie cu privire la jumătate din rasa umană! exclamă Shevek, întrebându-se dacă Vokep are dreptate.

Beshun se omorâse plângând atunci când îl expediaseră înapoi, în nord-vest, se zbătuse şi suspinase şi încercase să-l facă să-i spună că nu poate trăi fără ea, insistând că nici ea nu poate trăi fără el şi că trebuie să fie neapărat parteneri. Parteneri, de parcă ar fi putut trăi măcar o jumătate de an cu un singur bărbat!

Limba pe care o vorbea Shevek, singura pe care o cunoştea, nu dispunea de niciun fel de expresii proprietariene privitoare la actul sexual. În pravică nu avea niciun sens dacă un bărbat afirma că a „avut” o femeie. Cuvântul cel mai apropiat ca înţeles de „f… t” şi care avea şi o utilizare secundară similară ca înjurătură, era specific: însemna viol. Verbul obişnuit, acordându-se numai cu un subiect la plural, nu putea fi tradus decât printr-un verb neutru, cum ar fi „a se împerechea”. Însemna ceva făcut de doi oameni, nu ceea ce făcea, ori avea o persoană. Acest cadru de cuvinte nu putea conţine – mai mult decât altele – totalitatea experienţei, iar Shevek era conştient de zona rămasă în afară, deşi nu era prea sigur care era aceea. Cu siguranţă, simţise că o „are” pe Beshun, că o posedă, într-una din nopţile acelea sub lumina stelelor, în Pulbere. Iar ea

îşi închipuise că îl posedă. Dar niciunul nu avusese dreptate, iar Beshun, cu tot sentimentalismul ei, ştia acest lucru. În cele din urmă îl sărutase de despărţire şi îi dăduse voie să plece. Nu îl posedase. Propriul său trup, în prima sa izbucnire de pasiune sexuală adultă, îi posedase şi pe el şi pe ea. Dar totul se terminase. Se întâmplase. Nu se va mai întâmpla niciodată, îşi spunea el, la optsprezece ani, aşteptând împreună cu un tovarăş de călătorie în garajul de la Tin Ore, în faţa unui pahar cu o băutură de fructe dulce, lipicioasă, pentru o ocazie de a merge spre nord cu vreun convoi. Nu avea cum să se mai întâmple. Se vor mai întâmpla multe, dar nu va mai fi prins nepregătit a doua oară, doborât, înfrânt. Înfrângerea şi supunerea aveau doza lor de extaz. Poate că nici Beshun nu va dori alte bucurii mai presus de acestea. Şi de ce şi-ar dori? Ea, prin libertatea ei, fusese aceea care îl eliberase.

— Ştii, nu sunt de acord, îi spuse el lui Vokep, un chimist agricol cu faţa prelungă, în drum spre Abbenay. Cred că bărbaţii trebuie să înveţe cel mai mult să fie anarhişti. Femeile nu trebuie să înveţe.

— Din cauza copiilor, răspunse Vokep dând din cap. Naşterea copiilor. Le transformă în proprietariene. Nu vor renunţa. Atinge şi fugi, frate, asta e regula. Nu te lăsa niciodată posedat! încheie el suspinând.

Shevek zâmbi şi îşi bău sucul de fructe.

— Nu mă voi lăsa! Promise el.

***

Era o bucurie să revină la Institutul Regional, să vadă dealurile nu prea înalte peticite cu arbuşti de holum cu frunzele de culoarea bronzului, grădinile-bucătării, domiciliile, căminele, atelierele, clasele, laboratoarele unde locuise de la vârsta de treisprezece ani. Întotdeauna va fi unul dintre aceia pentru care întoarcerea este la fel de importantă ca şi plecarea. A pleca nu era suficient pentru el, doar pe jumătate suficient; trebuie să se reîntoarcă. Într-o asemenea tendinţă era pesemne ascunsă natura imensei explorări pe care avea s-o întreprindă până la extremele comprehensibilului. Mai mult ca sigur că nu s-ar fi angajat

în acea acţiune de ani de zile, dacă n-ar fi nutrit siguranţa profundă că întoarcerea este posibilă, chiar dacă el însuşi nu se va mai întoarce; că într-adevăr, chiar natura călătoriei, ca o circumnavigaţie în jurul globului, presupune întoarcerea. Nu poţi merge de două ori la acelaşi râu, tot aşa cum nu te mai poţi reîntoarce acasă. Ştia aceasta; era însăşi baza concepţiei sale despre lume. Totuşi, din această acceptare a efemerului şi-a dezvoltat el ampla sa teorie, în care ceea ce este cel mai schimbător este şi cel mai plin de eternitate, iar relaţia ta cu râul, precum şi relaţia râului cu tine şi cu sine se dovedeşte deodată a fi mult mai complexă şi mai liniştitoare decât o simplă lipsă de identitate. *Poţi* merge din nou acasă, afirmă Teoria Temporală Generală, atâta vreme cât înţelegi că „acasă” este locul unde n-ai mai fost niciodată.

Se bucura, deci, să revină cât mai aproape de casa pe care o avusese ori şi-o dorise. Atâta doar că îşi găsi amicii de acolo cam nematurizaţi. În anul trecut, evoluase destul de mult. Unele dintre fete ţinuseră pasul cu el, ori chiar îl depăşiseră; se transformaseră în femei. Cu toate acestea, se ţinea departe de orice în afară de relaţii întâmplătoare cu fetele, deoarece pentru moment nu mai dorea niciun fel de altă aventură sexuală; avea altele de făcut. Era evident că fetele cele mai inteligente, ca Rovab, erau la fel de nepăsătoare şi prudente; în laboratoare şi echipe de lucru, ori în camerele comune ale căminelor se comportau ca bune colege şi nimic altceva. Fetele doreau să-şi termine pregătirea şi să înceapă propria activitate de cercetare, sau să-şi găsească postul dorit înainte de a da naştere unui copil. Doar că nu mai erau mulţumite cu experimentările sexuale adolescentine. Doreau o relaţie matură, nu una sterilă; dar nu încă, nu sosise încă momentul.

Fetele erau tovarăşe bune, prietenoase şi independente. Băieţii de vârsta lui Shevek păreau ancoraţi în extremitatea unei copilării care se subţia şi se diminua încetul cu încetul. Erau superintelectuale. Nu păreau dispuse a se dedica nici muncii nici sexului. Dacă-l ascultai pe Tirin vorbind, ai fi crezut că el este acela care a inventat împerecherea, dar

toate legăturile lui erau cu fete de cincisprezece ori şaisprezece ani, ocolindu-le ruşinat pe cele de vârsta lui. Bedap, niciodată foarte energic pe plan sexual, accepta adulaţia unui băiat mai mic decât el, care avea o slăbiciune idealist-homosexuală pentru el, iar asta îi era de ajuns. Nu părea a lua nimic în serios, devenise ironic şi secretos. Shevek se simţea îndepărtat de la prietenia acestuia. Nicio prietenie nu dura prea mult, până şi Tirin era mult prea preocupat de propria-i persoană şi capricios – mai ales în ultima vreme – pentru a reînnoda vechea legătură, dacă Shevek ar fi dorit-o. Adevărul este că nu dorea. Se bucura de izolare din tot sufletul. Niciodată nu i-a trecut prin minte că rezerva pe care o constata la Bedap şi Tirin ar fi putut constitui un răspuns; că personalitatea sa blândă, dar deja formidabil de ermetică şi-ar putea alcătui propria sa ambianţă căreia numai o mare forţă, ori un mare devotament îi puteau rezista. În realitate, tot ceea ce observa era că, în sfârşit, dispunea de timp suficient.

Acolo, în sud-est, după ce se obişnuise cu munca fizică neîntreruptă şi încetase a-şi mai irosi creierul cu mesaje codificate şi sperma în vise erotice, îi veniseră unele idei. Acum era liber să prelucreze aceste idei pentru a vedea dacă au vreo valoare sau nu.

Pe fiziciană principală de la Institut o chema Mitis. În momentul acela nu ea era aceea care coordona programa de fizică, deoarece toate funcţiile administrative se roteau anual între cei douăzeci de repartizaţi permanent, dar lucra acolo de treizeci de ani şi dintre toţi avea mintea cea mai deschisă. Întotdeauna, în jurul ei, exista un fel de spaţiu psihologic liber, la fel ca, lipsa mulţimilor în jurul unui vârf de munte. Lipsa oricăror constrângeri şi manifestări ale autorităţii scotea în evidenţă esenţa. Aceştia erau oamenii autorităţii inerente; de fapt, unii împăraţi chiar că poartă haine noi.

— Am expediat lucrarea ta despre Frecvenţa Relativă lui Sabul, la Abbenay, îi spuse ea lui Shevek în stilul ei abrupt, camaraderesc. Vrei să vezi răspunsul?

Împinse către el peste masă un petec de hârtie mototolit, evident un colţ rupt dintr-o coală mai mare. Pe acesta, mâzgălită cu caractere mici, se afla o singură ecuaţie:

ts/2(R) = 0

Shevek îşi puse palmele pe masă şi se sprijini pe ele cu toată greutatea, privind cu insistenţă" petecul de hârtie. Ochii îi erau curaţi, iar lumina de la fereastră îi umplea, făcându-i limpezi ca apa. El avea nouăsprezece ani, Mitis cincizeci şi cinci. Femeia îl urmărea cu un sentiment de compasiune şi admiraţie.

— Iată ce lipseşte, spuse el.

Mâna sa găsi un creion pe masă şi începu să scrie pe fragmentul de hârtie. Pe măsură ce scria, chipul său decolorat, argintat de părul frumos, tuns scurt, se îmbujoră, iar urechile i se înroşiră.

Mitis se furişă de cealaltă parte a mesei pentru a se aşeza. Avea probleme circulatorii la picioare şi simţea nevoia să şadă. Cu toate acestea, mişcarea ei îl deranjă pe Shevek. Îi adresă o privire rece, îngrijorată.

— Pot să termin asta într-o zi-două, spuse el.

— Sabul vrea să vadă rezultatele după ce o rezolvi.

Urmă o pauză. Culoarea lui Shevek reveni la normal, iar el deveni din nou conştient de prezenţa lui Mitis, la care ţinea foarte mult.

— De ce ai trimis lucrarea lui Sabul, cu toate golurile pe care le conţinea? întrebă el, zâmbind, plăcerea de a completa mental golurile dându-i un aer radios.

— M-am gândit că şi-ar putea da seama unde ăi greşit. Eu nu am reuşit. Apoi, am vrut să vadă cu ce te ocupi… Ştii, va dori ca tu să mergi acolo, la Abbenay.

Tânărul nu-i răspunse.

— Vrei să mergi?

— Încă nu.

— Aşa m-am gândit şi eu. Dar trebuie neapărat să mergi. Pentru cărţile şi pentru oamenii pe care îi vei găsi acolo. Doar n-o să iroseşti o minte ca a ta în deşert! continuă Mitis cu o pasiune neaşteptată. Este de datoria ta să cauţi mai-binele, Shevek. Să nu te laşi niciodată amăgit de falsul

egalitarism. Vei lucra cu Sabul. E bun, te va pune la treabă serios. Dar trebuie să fii liber pentru a găsi calea pe care vrei s-o urmezi. Mai stai aici un trimestru, apoi pleacă! Şi ai grijă, la Abbenay. Menţine-te liber. Puterea se concentrează într-un centru. Tu vei merge în acel centru. Nu-l cunosc prea bine pe Sabul; nu ştiu nimic în defavoarea lui, dar nu uita: vei fi omul său.

Formele de singular ale pronumelui posesiv în limba pravică erau folosite mai ales pentru accentuare; vorbirea idiomatică le evita. Copiii mici ar putea spune „mama mea”, dar curând învăţau să spună „mama”; în loc de „mă doare mâna” spuneau „mâna doare” şi aşa mai departe. Pentru a spune „acest lucru este al meu şi acela este al tău” în pravică spuneai „eu folosesc lucrul acesta iar tu îl foloseşti pe acela”. Afirmaţia lui Mitis, „Vei fi omul lui”, avea o sonoritate ciudată. Shevek o privi fără expresie.

— Ai treabă, spuse Mitis, ochii ei negri fulgerând parcă de mânie. La treabă! adăugă ea şi apoi ieşi pentru că un grup de studenţi o aşteptau în laborator.

Tulburat, Shevek privi spre petecul de hârtie mâzgălită. Se gândi că Mitis îi spusese să se grăbească şi să-şi corecteze ecuaţiile. Nu după multă vreme avea să înţeleagă ce îi spusese Mitis cu adevărat.

***

În seara în care a plecat la Abbenay, ceilalţi studenţi au organizat o petrecere în cinstea lui. Petrecerile erau frecvente, sub pretexte din cele mai mărunte, dar pe Shevek îl surprinse energia consumată pentru aceasta, întrebându-se de ce este atât de izbutită. Neinfluenţat de alţii, nu ştia că el îi influenţează şi nu avea nici cea mai mică idee că ei ţin la el. Mulţi dintre ei trebuie să fi economisit pentru această petrecere alocaţiile lor zilnice cu mai multe zile înainte. Pe mese erau cantităţi incredibile de mâncare. Comanda pentru produse de patiserie fusese atât de mare încât brutarul cantinei dăduse frâu liber imaginaţiei sale şi preparase delicii necunoscute până atunci: napolitane condimentate, pătrăţele ardeiate care să meargă cu peştele afumat, gogoşi dulci, înotând în grăsime.

Mai erau băuturi dulci, fructe conservate din regiunea Keran, creveţi mici, săraţi, grămezi de cartofi prăjiţi, crocanţi. Mâncarea grea, şi din abundenţă era ameţitoare; toată lumea se înveseli grozav, unora le veni rău.

Se interpretară scenete umoristice şi alte momente vesele, unele pregătite, altele improvizate. Tirin, îmbrăcat într-o adunătură de zdrenţe din bena de reciclare, se plimbă printre ei în chip de Sărmanul Urrasian, Cerşetorul – unul dintre cuvintele iotice pe care toţi le învăţaseră la istorie. „Daţi-mi *bani”,* se jeluieşte el, scuturându-şi mâna pe sub nasul lor. *„Bani! Bani!* De ce numi daţi niciun *ban?* Nu aveţi? Mincinoşilor! Propietarişti împuţiţi! Profitorilor! Uitaţi-vă la toată mâncarea asta. Cum aţi căpătat-o, dacă nu aveţi niciun *ban?”* Apoi, se oferă pe sine de vânzare. „Comparaţi-mă, comparaţi-mă, doar pentru câţiva *bănuţi!”* se tânguieşte el.

— Dar nu se zice *comparaţi,* îl corectă Rovab. Cuvântul este *cumpăraţi.*

— Comparaţi-mă, cumpăraţi-mă… Cui îi pasă? Priviţi ce trup frumos, nu-l doriţi? Fredonă Tirin, legănându-şi şoldurile zvelte şi dându-şi ochii peste cap.

În cele din urmă avu loc execuţia lui în faţa mulţimii, cu un cuţit pentru peşte, după care reapăru în hainele sale obişnuite. Urmară iscusiţi interpreţi la harpă şi cântăreţi, multă muzică şi dans şi din nou conversaţie. Toţi vorbeau de parcă a doua zi aveau să amuţească.

Târziu în noapte tinerii îndrăgostiţi căutară camerele separate pentru a se împerechea. Alţii, somnoroşi, se îndreptară spre cămine şi în final un grup restrâns rămase printre paharele goale, oasele de peşte şi firimiturile de prăjituri pe care aveau să le strângă înainte de a se face dimineaţă. Dar până în zori mai erau ceasuri întregi. Continuară conversaţia, ciugulind ba una, ba alta. Erau prezenţi Tirin şi Shevek, încă doi băieţi şi trei fete. Vorbeau despre reprezentarea spaţială a timpului ca ritm şi despre legătura dintre vechile teorii ale Armoniilor Numerice cu fizica temporală modernă. Despre cel mai bun stil pentru

înot pe distanţe mari. Dacă în copilărie fuseseră fericiţi. Despre fericire.

— Suferinţa este o înţelegere greşită, spuse Shevek aplecându-se în faţă, cu ochii mari şi luminoşi.

Era încă deşirat, cu mâinile mari, urechile clăpăuge şi articulaţiile ascuţite, dar sănătatea perfectă şi forţa maturităţii timpurii îl făceau deosebit de frumos. Părul său de culoarea cenuşii, ca al celorlalţi, era mătăsos şi drept, purtat în toată lungimea sa şi strâns pe frunte cu o bandă. Numai unul dintre ei purta părul în mod diferit, o fată cu pomeţii înalţi şi nasul nu prea pronunţat, care îşi tăiase părul aproape negru de jur împrejur, ca pe o cască strălucitoare. Fata îl urmărea pe Shevek cu o privire atentă, serioasă. Avea buzele unsuroase de la gogoşi şi o firimitură pe bărbie.

— Ea există, continuă Shevek, e reală. O pot numi o neînţelegere dar nu mă pot preface că nu există, ori că va înceta vreodată să existe. Suferinţa este condiţia în care trăim. Iar când apare, o recunoşti. O cunoşti ca fiind adevărul. Desigur, este just să vindeci bolile, să previi foametea şi nedreptatea, aşa cum o face organismul social. Dar nicio societate nu poate schimba natura existenţei. Nu putem preveni suferinţa. Această durere, ori aceea, de acord, dar nu Durerea. O societate nu poate ameliora decât suferinţa socială, suferinţa care nu este necesară. Restul rămâne. Rădăcina, realitatea. Toţi, aici de faţă, vom cunoaşte durerea. Dacă trăim cincizeci de ani, vom fi cunoscut durerea de cincizeci de ani. Şi în final vom muri. Aceasta este condiţia în care ne naştem. Mi-e teamă de viaţă! Există momente când… când sunt foarte speriat. Orice moment de fericire mi se pare trivial. Totuşi, mă întreb dacă totul nu este decât o neînţelegere – această căutare a fericirii, această teamă de durere… Dacă în loc de a se teme de ea, de a fugi de ea, omul ar putea-o… penetra, depăşi! Există ceva dincolo de suferinţă. Eul este acela care suferă şi este un loc unde eul încetează să mai existe. Nu ştiu cum să mă exprim, dar cred că realitatea – adevărul pe care eu îl recunosc în suferinţă, dar nu-l

întâlnesc în confort şi fericire – că realitatea durerii nu este durerea. Dacă poţi trece prin asta, dacă o poţi îndura până la capăt.

— Realitatea vieţii este în iubire, în solidaritate, spuse o fată înaltă, cu ochii blânzi. Iubirea este adevărata condiţie a vieţii umane.

— Nu, Shev are dreptate, interveni Bedap dând din cap. Iubirea nu este decât una dintre căi şi poate merge în direcţie greşită şi eşua. Durerea nu greşeşte niciodată. De aceea nu prea avem de ales când este vorba să o îndurăm. O vom face, fie că ne place sau nu.

— Dar n-o vom face! exclamă fata cu părul scurt, dând din cap cu vehemenţă. Unul dintr-o sută, unul dintr-o mie parcurge tot drumul, până la capăt. Ceilalţi ne prefacem că suntem fericiţi, sau pur şi simplu devenim indiferenţi. Suferim, dar nu îndeajuns. Şi suferim pentru nimic.

— Şi ce ar trebui să facem? întrebă Tirin. Să începem să ne dăm cu ciocanele în cap timp de o oră în fiecare zi pentru a fi siguri că suferim îndeajuns?

— Tu faci un cult din durere, spuse altul. Ţelul unui odonian este pozitiv, nu negativ. Suferinţa este disfuncţională, exceptând cazul în care se manifestă ca o atenţionare a trupului împotriva pericolului. Din punct de vedere psihologic şi social este doar distructivă.

— Ce altă motivaţie a avut Odo decât o sensibilitate de excepţie la suferinţă – a ei şi a celorlalţi? replică Bedap.

— Dar întregul principiu al ajutorului reciproc este conceput să *prevină* suferinţa!

Shevek stătea pe masă, cu picioarele sale lungi atârnând, chipul concentrat şi calm.

— Aţi văzut vreodată pe cineva murind? îi întrebă el.

Cei mai mulţi văzuseră, în vreun domiciliu, sau cu prilejul serviciului voluntar la spital. Toţi în afară de unul ajutaseră, într-un moment sau altul, la înhumarea morţilor.

— Când eram în tabăra din sud-est am cunoscut un om. Pentru prima dată vedeam aşa ceva. Aveau o defecţiune la motorul aeromobilului, s-a prăbuşit la decolare şi a luat foc. L-au scos cu arsuri pe tot corpul. A mai trăit aproximativ

două ore. N-ar fi putut fi salvat. Nu avea niciun motiv sa mai trăiască atât de mult, niciun fel de justificare pentru acele două ore. Aşteptam să ne expedieze anestezice de pe coastă. Am rămas eu cu el, împreună cu încă două fete. Participasem la încărcarea avionului. Nu era niciun medic. Nu puteam face nimic pentru el. Doar să mă aflu acolo, să fiu cu el. Era în stare de şoc, dar aproape conştient. Avea dureri îngrozitoare, mai ales de la mâini. Nu cred că îşi dădea seama că restul trupului său era carbonizat complet, simţea asta mai ales în mâini. Nu-l puteai atinge pentru a-l linişti, pielea şi carnea s-ar fi desprins la atingere şi ar fi ţipat. Nu puteai face nimic pentru el. Niciun fel de ajutor pe care să i-l oferi. Poate că ştia că suntem acolo, nu ştiu. Nu l-a ajutat la nimic. Atunci mi-am dat seama… Înţelegeţi… că nu poţi face nimic, pentru nimeni. Nu ne putem salva unul pe altul. Nici pe noi înşine.

— Ce-ţi mai rămâne, arunci? Izolarea *şi* disperarea! Tu negi frăţia, Shevek! strigă fata cea înaltă.

— Nu, nu o neg. Încerc să spun ce cred eu că este frăţia în realitate. Începe… Începe cu durerea împărtăşită.

— Şi unde se sfârşeşte?

— Nu ştiu. Încă nu ştiu.

3

Când Shevek se trezi, după ce dormise până în primii zori petrecuţi pe Urras, nasul îi era înfundat, îl durea în gât şi tuşea foarte mult. Crezu că e răcit – nici măcar higiena odoniană nu păcălise răceala comună – dar medicul care aştepta să-i facă o consultaţie generală (un bărbat plin de demnitate, mai în vârstă) afirmă că este vorba de un caz sever de guturai, o reacţie alergică la prafurile şi polenurile străine de pe Urras. Doctorul scoase la iveală pilule şi o injecţie pe care Shevek le acceptă răbdător, precum şi o tavă cu mâncare pe care Shevek o acceptă flămând. Doctorul îi ceru să rămână în apartament şi plecă. De îndată ce termină cu mâncarea, Shevek începu explorarea, cameră cu cameră.

Patul, un pat masiv, pe patru picioare, cu o saltea mult mai moale decât priciul de pe nava „Precautul”, şi aşternuturile complexe, unele mătăsoase, altele groase şi călduroase, împreună cu o grămadă de perne ca nişte nori cumulus ocupau o cameră separată. Pardoseala era acoperită cu covoare moi. Mai era un frumos scrin din lemn sculptat şi lustruit şi o debara suficient de mare pentru lenjeria unui întreg dormitor de zece persoane. Urma apoi camera cea mare cu căminul, pe care o văzuse cu o seară înainte, şi o a treia încăpere care conţinea o cadă, o chiuvetă şi un closet complicat. Evident, aceasta din urmă era pentru folosinţa sa unică, deoarece accesul se făcea direct din dormitor şi conţinea numai un singur exemplar din fiecare dispozitiv, deşi fiecare era de un lux senzual care depăşea pe departe simplul erotism, înscriindu-se, după opinia lui Shevek, într-un fel" de apoteoză a excrementalului. Petrecu aproape o oră în această a treia cameră, folosind pe rând toate dispozitivele şi devenind el însuşi extrem de curat în acest proces. Alimentarea cu apă era minunată. Robinetele rămâneau deschise până le închideai, cada ţinea probabil vreo şaizeci de litri, iar

closetul folosea cel puţin cinci litri la o utilizare. Dar lucrul acesta nu era chiar atât de surprinzător. Până şi deşerturile lor erau deserturi de gheaţă, la poli. Nu e nevoie să economisească, niciun fel de secetă... Dar ce se întâmplă cu excrementele? Shevek analiză întrebarea, stând în genunchi, lângă scaunul closetului, după ce îi examinase atent mecanismul. Probabil că le elimină din apă la o staţie de epurare, pentru îngrăşăminte. Pe Anarres existau comunităţi pe litoral care foloseau un astfel de sistem pentru regenerarea solului. Îşi propuse să cerceteze acest aspect, dar niciodată nu avea să găsească momentul potrivit. Erau multe întrebările pe care nu le-a pus niciodată cu adevărat pe Urras.

În ciuda răcelii, se simţea bine şi vioi. Camerele erau atât de calde încât amână îmbrăcatul şi se plimbă de colo până colo în pielea goală. Se apropie de fereastra camerei celei mari şi privi în afară. Camera era la mare înălţime. Tresări la început şi se trase înapoi, neobişnuit să se afle într-o clădire mai înaltă de un etaj. Era ca şi cum ai privi în jos dintr-un dirijabil: te simţi detaşat de pământ, dominator, neimplicat. Ferestrele dădeau direct peste un pâlc de copaci, către o clădire albă cu un turn pătrat, graţios. Dincolo de această clădire terenul cobora într-o vale largă. Întregul teren era lucrat, deoarece nenumăratele petece verzi care îi dădeau culoare erau dreptunghiulare. Chiar şi acolo unde verdele se pierdea în depărtarea albastră se mai puteau încă distinge liniile mai închise la culoare ale cărărilor, gardurilor vii sau pomilor, o reţea la fel de delicată ca sistemul nervos dintr-un organism viu. În cele din urmă se înălţau dealuri, mărginind valea, falduri albastre după falduri albastre, moi şi întunecate sub cenuşiul uniform, palid al cerului.

Era cea mai frumoasă privelişte pe care o văzuse Shevek vreodată. Delicateţea şi vitalitatea culorilor, amestecul de tipar uman dreptunghiular şi contururile naturale viguroase, prolifice, varietatea şi armonia elementelor creau impresia unei deplinătăţi complexe cum nu mai văzuse el niciodată

decât, poate, reflectată la o scară mică, pe anumite chipuri umane senine şi înţelepte.

În comparaţie cu aceasta, orice imagine pe care Anarres o putea oferi, chiar şi Câmpia Abbenay sau defileul fluviului Ne Theras, era stearpă, aridă şi incipientă. Deserturile din sud-vest aveau o deosebită frumuseţe, dar aceasta era ostilă şi atemporală. Chiar şi acolo unde oamenii cultivau Anarres cu cea mai mare grijă, peisajul lor era ca o schiţă simplă trasată cu cretă galbenă în comparaţie cu această măreţie împlinită a vieţii, bogată în sentimentul istoriei şi al anotimpurilor care vor veni, inepuizabilă.

Iată cum trebuie să arate o lume, îşi spunea Shevek în gând.

Undeva, afară, în splendoarea aceea verde şi albastră, cânta ceva: o voce mică, înaltă, oprindu-se şi începând din nou, incredibil de melodioasă. Ce să fie? O voce mică, plăcută, sălbatică, între cer şi pământ.

Shevek ascultă, cu respiraţia întretăiată.

Se auzi o bătaie în uşă. Întorcându-se de la fereastră, gol şi cuprins de uimire, Shevek spuse:

— Intră.

Intră un bărbat cărând mai multe pachete, care se opri de îndată ce trecu pragul uşii. Shevek traversă camera, rostindu-şi numele în stil anarresian şi apoi urrasian, întinzând mâna.

Bărbatul, în jur de cincizeci de ani, cu faţa brăzdată, istovită, spuse ceva din care Shevek nu înţelese nimic şi nu-i strânse mâna. Poate că îl împiedicau pachetele, dar nu făcu niciun efort să le mute şi să-şi elibereze mâinile. Avea chipul extrem de grav. Poate că se simţea stânjenit.

Shevek, care îşi închipuia că stăpâneşte cel puţin normele de salut urrasiene, era de-a dreptul siderat.

— Intraţi, repetă el, după care, deoarece urrasienii foloseau întotdeauna titlurile şi formulele onorifice, adăugă: Intraţi, domnule!

Omul se lansă într-un alt discurs de neînţeles, apropiindu-se între timp de dormitor. De data aceasta Shevek prinse câteva cuvinte în iotică, dar nu pricepu nimic

din celelalte. Îl lăsă în pace pe individ, pentru că părea că vrea să meargă în dormitor. Să fie oare un coleg de cameră? Dar nu era decât un singur pat. Shevek îl lăsă în voia lui şi se apropie din nou de fereastră, şi câteva minute omul se învârti şi se tot foi în dormitor. Tocmai în momentul în care Shevek ajunsese la concluzia că individul trebuie să fie vreun muncitor din schimbul de noapte care foloseşte dormitorul în timpul zilei – aranjament practicat uneori în domiciliile temporar supraaglomerate – acesta îşi făcu din nou apariţia. Spuse ceva – poate că, „Poftiţi, domnule" – mişcând din cap într-o manieră ciudată, de parcă ar fi crezut că Shevek, la cinci metri depărtare, era pe punctul de a-l lovi peste faţă. Omul plecă. Shevek rămase în picioare lângă fereastră, dându-şi seama cu greutate că, pentru prima dată în viaţă, cineva se înclinase în faţa lui.

Intră în dormitor şi constată că patul fusese făcut.

Încet, adâncit în gânduri, se îmbrăcă. Când răsună o a doua bătaie în uşă, tocmai îşi punea pantofii.

Intră un grup, într-o manieră cu totul diferită, normală, de parcă, i se păru lui Shevek, aveau dreptul de a se afla acolo, sau oriunde le-ar fi plăcut să se afle. Omul cu pachetele ezitase, aproape că se furişase înăuntru. Cu toate acestea, chipul său şi mâinile şi îmbrăcămintea se apropiau mai mult de noţiunea lui Shevek privitoare la aspectul unei fiinţe umane normale decât noii săi vizitatori. Cel dintâi se comportase ciudat, dar arăta ca un anarresian. Aceştia patru se purtau ca anarresienii dar, cu chipurile lor rase şi îmbrăcămintea somptuoasă arătau ca nişte exemplare ale unei specii necunoscute.

Shevek izbuti să recunoască într-unul dintre ei pe Pae şi în ceilalţi pe bărbaţii care petrecuseră cu el seara precedentă. Le spuse că nu le-a reţinut numele, iar ei se prezentară din nou, zâmbind: dr. Chifoilisk, dr. Oiie şi dr. Atro.

— O, la naiba! Atro! Încântat de cunoştinţă! exclamă Shevek punându-şi mâinile pe umerii omului şi sărutându-l pe obraz înainte de a se gândi că acest salut frăţesc, destul

de comun pe Anarres, s-ar putea să nu fie acceptat şi pe Urras.

Cu toate acestea, la rândul său, Atro îl îmbrăţişă cu multă căldură şi îl privi în faţă cu ochi cenuşii, înceţoşaţi. Shevek îşi dădu seama că omul e aproape orb.

— Dragul meu Shevek, spuse el, bine ai venit la A-Io! Bine ai venit pe Urras! Bine ai venit acasă!

— De atâţia ani ne tot scriem scrisori, distrugându-ne unul altuia teoriile!

— Tu ai fost dintotdeauna distrugătorul cel mai eficient. Iată, stai puţin, am ceva pentru tine.

Bătrânul se scotoci prin buzunare. Sub roba universitară de catifea purta o haină, sub aceea o cămaşă şi probabil încă un strat dedesubt. Toate aceste veşminte, ca şi pantalonii, aveau buzunare. Shevek îl privi aproape cu fascinaţie pe Atro scotocind prin şase ori şapte buzunare, toate conţinând câte ceva, până când scoase la iveală un cub mic, din metal galben, montat pe o bucată de lemn lustruit.

— Iată, spuse el, privindu-l. Premiul tău. Premiul Seo Oen, ştii doar. Banii sunt în contul tău. Poftim. Cu nouă ani mai târziu, dar mai bine mai târziu decât niciodată.

Când îi dădu obiectul lui Shevek, mâinile îi tremurau.

Era greu: cubul galben era din aur masiv. Shevek rămase nemişcat, cu trofeul în mână.

— Nu ştiu ce vreţi voi, tinerii, spuse Atro, dar eu mă voi aşeza.

Se aşezară cu toţii în fotoliile moi, adânci pe care Shevek le examinase deja, uimit de materialul cu care erau acoperite, o chestie maronie, neţesută, cu aspect de piele.

— Câţi ani aveai acum nouă ani, Shevek?

Atro era cel mai de seamă fizician în viaţă de pe Urras. Prezenţa sa degaja nu numai demnitatea vârstei, dar şi siguranţa de sine nedisimulată a aceluia obişnuit să fie tratat cu respect. Pentru Shevek, nu era nimic nou. Atro avea exact genul de autoritate pe care Shevek îl recunoştea. De asemenea, îi făcea plăcere să i se spună în sfârşit, simplu, pe nume.

— Aveam douăzeci şi nouă când am terminat *Principiile.*

— Douăzeci şi nouă? Doamne sfinte! Asta te face cel mai tânăr laureat al Premiului Seo Oen de un secol şi mai bine. Nu s-au hotărât să mi-l confere decât arunci când aveam şaizeci şi ceva... Câţi ani aveai când mi-ai scris pentru prima dată?

— Vreo douăzeci.

— Iar eu te-am luat drept un bărbat de patruzeci.

— Ce mai face Sabul? întrebă Oiie.

Oiie era chiar mai scund decât majoritatea urrasienilor, care, lui Shevek, i se păreau toţi scunzi. Avea o faţă plată, prietenoasă şi ochi ovali, negri ca lignitul.

— A fost o perioadă de şase sau opt ani când nu ai mai scris, iar Sabul a ţinut legătura cu noi, dar niciodată nu a vorbit cu noi prin legătura ta radio. Ne-am întrebat care este relaţia dintre voi doi.

— Sabul este membru deplin al Institutului de fizică din Abbenay, răspunse Shevek. Lucram împreună cu el.

— Un vechi rival, s-a amestecat în cărţile tale, a fost destul de limpede. Nu mai e nimic de explicat, Oiie, interveni cel de-al patrulea bărbat, Chifoilisk, cu o voce răguşită.

Acesta era un om de vârstă mijlocie, oacheş, solid, cu mâinile delicate ale unui funcţionar. Era singurul dintre cei prezenţi a cărui faţă nu era complet rasă; îşi lăsase câteva fire pe bărbie pentru a se potrivi cu părul său scurt, gri-fer de pe cap.

— Nu e cazul să te prefaci că toţi fraţii odonieni sunt plini de dragoste frăţească, mai spuse el. Natura omenească nu se schimbă.

O serie de strănuturi opri lipsa de reacţie a lui Shevek din a deveni semnificativă.

— Nu am batistă, se scuză el ştergându-şi ochii.

— Ia-o pe a mea, spuse Atro, scoţând o batistă albă ca zăpada dintr-unul din multele sale buzunare.

Shevek o luă şi în acel moment o amintire neoportună făcu să-i tresalte inima. Şi-o aminti pe fiica lui, Sadik, o fetiţă cu ochii negri, spunând: „Poţi folosi batista mea”.

Această amintire, nespus de scumpă lui, era insuportabil de dureroasă în acele momente. Încercând să o evite, zâmbi la întâmplare şi continuă:

— Sunt alergic la planeta voastră. Aşa spune doctorul.

— Doamne sfinte! Doar n-o să strănuţi aşa tot timpul! exclamă bătrânul Atro privindu-l atent.

— Omul tău n-a trecut pe-aici? întrebă Pae.

— Omul meu?

— Servitorul. Trebuia să-ţi aducă unele lucruri, printre acestea şi batiste. Suficient să te aranjezi până când vei putea să-ţi cumperi tu însuţi. Nimic deosebit. Mă tem că nu prea ai ce alege dintr-un magazin de confecţii pentru un bărbat de înălţimea ta.

Când Shevek pricepu în cele din urmă – Pae avea o vorbă blândă şi totuşi rapidă, care se potrivea cu trăsăturile sale plăcute, frumoase – Shevek continuă.

— Ştiţi, eu sunt Cerşetorul, i se adresă el bătrânului, aşa cum îi spusese doctorului Kimoe pe navă. N-am avut cum să aduc bani. Noi nu folosim. N-am putut aduce daruri; nu folosim nimic din ceea ce vă lipseşte vouă. Aşa că vin, ca un bun odonian, cu mâinile goale.

Atro şi Pae îl asigurară că este un oaspete, că nu se pune problema plăţii, că pentru ei este un privilegiu.

— În afară de aceasta, guvernul Ioti suportă nota de plată, adăugă Chifoilisk cu vocea sa neprietenoasă.

Pae îi adresă o privire ironică dar Chifoilisk, în loc să-i răspundă, se uită drept în direcţia lui Shevek. Pe faţa sa oacheşă se citea o expresie pe care el nu făcea niciun efort să o ascundă dar pe care Shevek nu o putu interpreta: atenţionare, sau complicitate?

— Ascultaţi-l pe neregeneratul Thuvian, spuse bătrânul Atro cu glasul său sforăitor. Shevek, vrei să spui că n-ai adus cu rine absolut nimic? Niciun articol, nicio lucrare nouă? Aşteptam cu nerăbdare o carte. O nouă revoluţie în fizică. Să-i uluieşti pe tinerii aceştia ambiţioşi, tot aşa cum m-ai uluit pe mine cu *Principiile.* La ce-ai mai lucrat în ultima vreme?

— Ei bine, am citit lucrarea lui Pae – vreau să spun, dr. Pae – despre universul bloc, despre Paradox şi Relativitate.

— Cum nu se poate mai bine. Saio este steaua noastră actuală, fără îndoială. Dintre toţi, cel mai puţin întreg la minte, nu-i aşa, Saio? Dar ce-are asta de-a face cu preţul brânzei? Unde-ţi este Teoria generală temporală?

— În minte, răspunse Shevek cu un zâmbet larg, agreabil. Urmă o foarte scurtă pauză.

Oiie îl întrebă dacă văzuse lucrarea despre teoria relativităţii a unui fizician străin, din altă lume, Ainsetain de Terra. Shevek nu o văzuse. Pe toţi îi interesa cu intensitate, cu excepţia lui Atro, care trecuse de pragul emoţiilor intense. Pae ieşi în fugă din cameră pentru a-i aduce lui Shevek o copie a traducerii.

— E veche de câteva sute de ani, dar conţine idei noi pentru noi, explică el.

— Poate, spuse Atro, dar niciunul, dintre străinii aceştia din alte lumi nu poate urmări fizica *noastră.* Cei de pe Hain o numesc materialism, iar temenii îi spun misticism, după care şi unii şi alţii renunţă. Shevek, nu te lăsa influenţat de moda asta pentru tot ce este străin. Nu au nimic pentru noi. Scormoneşte singur după hrană, cum zicea tata, adăugă el, renunţând la tonul senil şi ridicându-se de pe fotoliu. Hai afară să dai o raită prin dumbravă împreună cu mine. Nu e de mirare că ai nasul înfundat, aşa cum stai închis aici.

— Doctorul spune că trebuie să rămân în camera asta trei zile. S-ar putea să fiu… infectat? Infecţios?

— Dragul meu, niciodată să nu acorzi atenţie doctorilor.

— Totuşi, dr. Atro, poate că în cazul acesta… sugeră Pae cu vocea sa blândă, conciliantă.

— La urma urmei, doctorul e din partea guvernului, nu? interveni Chifoilisk cu o maliţiozitate evidentă.

— Sunt convins că este cel mai bun om pe care l-au găsit, spuse Atro fără să zâmbească şi îşi luă rămas bun fără a-l mai îndemna pe Shevek să-l însoţească.

Chifoilisk plecă împreună cu el. Cei doi bărbaţi mai tineri rămaseră cu Shevek, discutând multă vreme despre fizică.

Cu o plăcere imensă şi cu acelaşi sentiment de profundă recunoştinţă, Shevek descoperi pentru prima dată în viaţă conversaţia cu egalii săi.

Mitis, deşi o profesoară de excepţie, nu fusese niciodată capabilă să-l urmărească în noile domenii teoretice pe care, cu încurajarea ei, începuse a le explora. Gvarab era prima persoană pe care o cunoscuse a cărei pregătire şi capacitate erau comparabile cu ale sale, dar el şi Gvarab se întâlniseră mult prea târziu, chiar la sfârşitul vieţii ei. Din acele zile, Shevek colaborase cu o mulţime de oameni talentaţi, dar, deoarece nu fusese niciodată un membru cu drepturi depline al Institutului de la Abbenay, niciodată nu avusese prilejul să-i conducă prea departe, aceştia rămânând ancoraţi în probleme demodate, ca de pildă fizica secvenţială clasică. Nu avusese niciun egal. Aici, pe tărâmul inechităţii, îi întâlni, în sfârşit.

Era o revelaţie, o eliberare. Fizicieni, matematicieni, astronomi, logicieni, biologi, toţi erau aici, la universitate, veneau la el, ori se ducea el la ei şi discutau, iar din discuţiile lor se năşteau noi lumi. Este în natura ideii să fie comunicată; scrisă, vorbită, aplicată. Ideea este ca iarba. Râvneşte după lumină, prosperă în urma hibridării, creşte mai bine dacă este călcată în picioare.

Chiar în prima sa după amiază la universitate, împreună cu Oiie şi Pae, înţelese că descoperise ceva după care tânjise încă de când, copii la nivelul copilăriei, el şi Tirin şi Bedap obişnuiau să discute jumătate de noapte, tachinându-se şi îndemnându-se unul pe altul în tot mai îndrăzneţe zboruri ale imaginaţiei. Îşi amintea cu precizie una din acele seri. Îl vedea pe Tirin, îl auzea pe Tirin spunând: „Dacă am şti cum este Urras în realitate, poate că unii dintre noi am dori să mergem acolo.” Iar el fusese atât de şocat de această idee încât se năpustise asupra lui Tirin, iar Tirin se retrăsese imediat. Întotdeauna se dăduse înapoi, biet suflet condamnat, şi întotdeauna avusese dreptate.

Conversaţia încetase. Pae şi Oiie erau tăcuţi.

— Îmi pare rău, spuse el. Capul e greu.

— Cum stai cu gravitaţia? întrebă Pae cu zâmbetul încântător al unui om care, ca un copil deştept, se bazează pe farmecul său.
— Nu bag de seamă, răspunse Shevek. Numai în… Ce sunt aceştia?
— Genunchi. Articulaţiile genunchilor.
— Da, genunchi. Funcţionarea este afectată. Dar mă voi obişnui, continuă el, privind spre Pae şi apoi spre Oiie. Există o întrebare. Nu vreau să aduc ofense.
— Niciodată să nu vă faceţi probleme, domnule.
— Cred că nici nu ştiţi cum, spuse Oiie.
Oiie nu era un individ agreabil, ca Pae. Chiar şi atunci când discuta despre fizică avea un zâmbet evaziv, care ascundea ceva. Cu toate acestea, sub aparenţa stilizată se ascundea ceva, simţea Shevek, ceva demn de încredere, pe când, în dosul farmecului lui Pae… ce se ascundea? În sfârşit, nu avea importanţă. Era nevoit să aibă încredere în ei şi o va face.
— Unde sunt femeile?
— Pae râse. Oiie zâmbi şi întrebă:
— În ce sens?
— În toate sensurile. Aseară am cunoscut femei la recepţie – cinci, zece – şi sute de bărbaţi. Cred că niciuna nu era om de ştiinţă. Cine erau?
— Soţii. De fapt, una dintre ele era soţia mea, răspunse Oiie cu zâmbetul său secretos.
— Unde sunt celelalte femei?
— O, în privinţa aceasta nu există niciun fel de probleme, interveni Pae cu promptitudine. Spuneţi-ne doar preferinţele dumneavoastră şi nimic nu e mai simplu de asigurat.
— Mai auzi unele speculaţii pitoreşti despre obiceiurile anarresiene, dar cred că putem face faţă la aproape orice vă trece prin minte, completă Oiie.
Shevek habar n-avea despre ce vorbesc. Se scărpină în cap.
— Atunci, toţi oamenii de ştiinţă de aici sunt bărbaţi?
— *Oamenii de ştiinţă?*

— Oamenii de ştiinţă, repetă Pae dregându-şi glasul. Da, desigur, toţi sunt bărbaţi. Bineînţeles, sunt câteva profesoare în şcolile pentru fete, dar femeile nu trec niciodată de nivelul certificatului de absolvire.

— De ce nu?

— Nu sunt apte pentru matematică. Nu le duce capul la gândirea abstractă. Nu e genul lor. Ştii cum este, ceea ce femeile numesc gândire trece prin uter! Desigur, întotdeauna există câteva excepţii. Femei al naibii de mintoase cu atrofie vaginală.

— Voi, odonienii, le îngăduiţi femeilor să studieze ştiinţele exacte? întrebă Oiie.

— Ei bine, da, le găsiţi în – domeniul ştiinţei.

— Nu multe, sper.

— În sfârşit, aproape jumătate.

— Am afirmat întotdeauna că fetele tehniciene, dirijate aşa cum trebuie, pot lua o mare parte din povara de pe umerii bărbaţilor în orice situaţie de laborator. De fapt, ele sunt mai îndemânatice şi mai iuţi decât bărbaţii atunci când e vorba de sarcini repetitive, mult mai docile, mult mai greu de plictisit. Am putea elibera bărbaţii pentru munci originale mult mai uşor dacă am folosi femei.

— Dar nu în laboratorul meu! exclamă Oiie. Să stea unde le e locul.

— Dr. Shevek, găsiţi vreo femeie capabilă de muncă intelectuală originală?

— Ei bine, mai degrabă ele m-au găsit pe mine. Mitis a fost profesoara mea. De asemenea Gvarab, cred că aţi auzit de ea.

— Gvarab era femeie? exclamă Pae cu o surpriză sinceră şi râse.

Oiie părea neconvins şi ofensat.

— Desigur că nu ai cum să-ţi dai seama după numele voastre, spuse el cu răceală. Presupun că faceţi un caz din netrasarea nici unei distincţii între sexe.

— Odo a fost femeie, răspunse Shevek, cu blândeţe.

— Asta este! Concluzionă Oiie.

Nu ridică din umeri, dar aproape că ridică din umeri. Pae privi respectuos şi dădu din cap, exact aşa cum făcuse atunci când Atro trăncănea vrute şi nevrute.

Shevek îşi dădu seama că atinsese la aceşti bărbaţi o animozitate impersonală cu rădăcini foarte adânci. În aparenţă, ei, ca şi mesele de pe navă, conţineau o femeie, una asuprită, redusă la tăcere, bestializată, o furie într-o cuşcă. Nu cunoşteau altă relaţie decât posesiunea. Erau posedaţi.

— O femeie frumoasă, virtuoasă este pentru noi o inspiraţie, cel mai preţios lucru de pe pământ, spuse Pae.

Shevek se simţea foarte jenat. Se ridică şi se apropie de ferestre.

— Lumea voastră este foarte frumoasă. Aş vrea să pot vedea mai mult. În timpul acesta când trebuie să stau înăuntru, vreţi să-mi aduceţi cărţi?

— Bineînţeles, domnule. Ce fel de cărţi?

— Istorie, ilustraţii, povestiri, orice. Poate că ar trebui să fie cărţi pentru copii. Vedeţi, eu ştiu foarte puţin. Învăţăm despre Urras, dar mai ales despre timpurile lui Odo. Înainte de aceea au mai existat opt mii de ani şi jumătate! Apoi, de la Colonizarea lui Anarres a mai trecut un secol şi jumătate. De când ultima navă a adus ultimii colonişti – ignoranţă. Noi vă ignorăm, voi ne ignoraţi. Noi suntem, poate, viitorul vostru. Vreau să învăţ, nu să ignorez. Aceasta este raţiunea pentru care am venit. Nu suntem oameni primitivi. Moralitatea noastră nu mai este tribală, nu are cum să fie. O astfel de ignoranţă este un rău din care se poate naşte alt rău. Aşa că am venit să învăţ.

Shevek vorbi foarte aprins. Pae îl aprobă cu entuziasm.

— Exact, domnule! Suntem cu toţii pe deplin de acord cu scopurile dumneavoastră!

— Deci, în esenţă, aţi venit ca un emisar al societăţii dumneavoastră? întrebă Oiie, privindu-l prin ochii aceia negri, opaci, ovali.

Shevek se întoarse pentru a se aşeza pe scaunul de marmură de lângă vatră, pe care deja îl simţea ca fiind locul său, teritoriul său. Vroia un teritoriu. Simţea nevoia

precauţiei. Dar simţea cel mai puternic nevoia care îl adusese peste abisul sterp din cealaltă lume, nevoia de comunicare, dorinţa de a demola zidurile.

— Vin, spuse el cu prudenţă, în calitate de membru al Sindicatului de Iniţiativă, grupul care discută cu Urras prin radio de doi ani încoace. Dar, ştiţi, eu nu sunt ambasadorul nici unei autorităţi, al nici unei instituţii. Sper că nu m-aţi solicitat în această calitate.

— Nu, răspunse Oiie. V-am chemat pe dumneavoastră – Shevek, fizicianul. Desigur, cu aprobarea guvernului nostru şi a Consiliului guvernelor mondiale. Dar aici vă aflaţi ca oaspete particular al Universităţii Ieu Eun.

— Bine.

— Dar nu suntem siguri dacă aţi venit sau nu cu aprobarea… continuă Oiie, cu o ezitare.

— A guvernului meu? întrebă Shevek, zâmbind.

— Ştim că, nominal, nu există niciun guvern pe Anarres. Cu toate acestea, evident că există administraţie. Şi înţelegem că grupul care v-a trimis, Sindicatul dumneavoastră, este un fel de facţiune, poate chiar o facţiune revoluţionară.

— Pe Anarres, toţi sunt revoluţionari. Reţeaua de administraţie şi management se numeşte CPD, Coordonarea producţiei şi distribuţiei. Aceştia reprezintă un sistem de coordonare pentru toate sindicatele, federaţiile şi indivizii care efectuează o muncă productivă. Nu guvernează persoane, doar administrează producţia. Nu au nicio autoritate, nici să mă sprijine, nici să mă oprească. Nu pot decât să ne comunice opinia publica despre noi – poziţia noastră în conştiinţa publică. Asta vreţi voi să ştiţi? Ei bine, prietenii mei şi cu mine suntem mai mult dezaprobaţi. Majoritatea oamenilor de pe Anarres nu vor să afle nimic despre Urras. Se tem de aceasta şi nu vor să aibă nimic de-a face cu proprietarienii. Mă scuzaţi dacă sunt nepoliticos. Şi aici este la fel, în unele cazuri, nu? Dispreţul, teama, tribalismul. Aşadar, am venit să încep să transform toate astea.

— Iniţiativa dumneavoastră, în totalitate, comentă Oiie.

— Este singura iniţiativă pe care o cunosc, spuse Shevek zâmbind, deosebit de convins.

***

Petrecu următoarele două zile discutând cu oamenii de ştiinţă veniţi să-l vadă, citind cărţile pe care i le adusese Pae, uneori pur şi simplu stând la ferestrele cu arcade duble pentru a urmări venirea verii în valea cea mare ori pentru a asculta conversaţiile scurte, duioase din aer liber. Păsări! Cunoştea deja numele cântăreţilor şi chiar cum arătau, din ilustraţiile întâlnite în cărţi, dar, atunci când auzea cântecele ori surprindea fâlfâitul aripilor de la un pom la altul, încă mai tresărea uimit, ca un copil.

Crezuse că se va simţi atât de straniu, aici, pe Urras, atât de pierdut, de străin, de derutat – dar nu simţea nimic de felul acesta. Bineînţeles, erau nenumărate lucruri pe care nu le înţelegea. Câte nu vedea acum, pentru prima dată: toată această societate incredibil de complexă, cu toate popoarele, clasele, castele, cultele, obiceiurile sale şi istoria sa magnifică, atrăgătoare, interminabilă! Fiecare individ pe care îl întâlnea era plin de surprize, o adevărată enigmă. Dar aceştia nu erau egoiştii bădărani, distanţi, pe care se aşteptase să îi întâlnească; erau la fel de complicaţi şi de diferiţi ca şi cultura lor, ca şi peisajul lor, erau inteligenţi, erau buni la suflet. Îl tratau ca pe un frate şi făceau tot ce le stătea în putinţă pentru ca el să nu se simtă pierdut, străin, ci acasă. Iar el, Shevek, într-adevăr se simţea acasă. Nu se putea împotrivi senzaţiei. Întreaga lume, moliciunea aerului, căderea razelor solare pe dealuri, chiar şi atracţia gravitaţională mai mare asupra corpului său, îi confirmau că se află, într-adevăr, acasă, în lumea proprie rasei sale şi toată frumuseţea acesteia era dreptul său din naştere.

Noaptea se gândea la liniştea, la tăcerea cumplită de pe Anarres. Acolo nu cânta nicio pasăre. Acolo nu erau alte glasuri în afara celor umane. Doar tăcere şi pământuri pustii.

În a treia zi bătrânul Atro îi aduse un maldăr de ziare. Pae, care era un însoţitor foarte frecvent, nu spuse nimic, dar după plecarea bătrânului zise:

— Domnule, ziarele astea nu sunt decât maculatură de cea mai joasă speţă. Amuzante, poate, dar să nu credeţi nimic scris în ele.

Shevek ridică ziarul de deasupra. Era tipărit urât, pe hârtie grosolană – primul obiect confecţionat fără grijă, de la aterizarea lui pe Urras. De fapt, arăta ca buletinele şi rapoartele regionale ale CPD, care pe Anarres serveau de ziare, dar stilul său era foarte diferit de al acelor publicaţii murdare, practice, faptice. Era plin de semne de exclamare şi ilustraţii. Era o fotografie a lui Shevek în faţa navei spaţiale, Pae ţinându-l de braţ şi încruntându-se. PRIMUL OM DE PE LUNĂ! Anunţa titlul uriaş de deasupra fotografiei. Fascinat, Shevek citi mai departe.

„Primul său pas pe pământ! Primul vizitator pe Urras de la colonizarea planetei Anarres acum 170 de ani, dr. Shevek a fost fotografiat ieri la sosirea sa cu transportorul lunar operat de Cosmodromul Peier. Distinsul om de ştiinţă, laureat al Premiului Seo Oen pentru servicii aduse tuturor naţiunilor prin intermediul ştiinţei, a acceptat postul de profesor la Universitatea Ieu Eun, onoare niciodată acordată cuiva de pe o altă lume. Întrebat despre sentimentele sale la prima sosire pe Urras, înaltul, distinsul fizician a declarat: «Este pentru mine o onoare deosebită să fiu invitat pe frumoasa dumneavoastră planetă. Sper că în momentul acesta începe o nouă eră a prieteniei inter-Getiene, în care Planetele Gemene vor păşi împreună în frăţie şi colaborare.”

— Dar eu nu am spus nimic, protestă Shevek.

— Bineînţeles că nu. Nu am îngăduit ca gloata aceea să se apropie de dumneavoastră. Doar că asta nu împiedică imaginaţia de două parale a unui jurnalist. Vor declara că aţi spus ceea ce doresc ei să fi spus, indiferent de ceea ce spuneţi, ori nu, în realitate.

— Bine, răspunse Shevek în cele din urmă, muşcându-şi buzele. Dacă aş fi declarat ceva, ar fi fost cam de genul acesta. Dar ce înseamnă „inter-Cetian”?

— Temenii ne numesc „Cetieni”, cred că de la cuvântul din limba lor pentru soarele nostru. Presa de scandal îl tot

foloseşte în ultima vreme, este un fel de modă pentru acest cuvânt.

— Arunci „inter-Cetian” înseamnă Urras şi Anarres la un loc?

— Aşa cred, răspunse Pae, cu o lipsă de interes evidentă.

Shevek continuă parcurgerea ziarelor. Află despre el că este un gigant impunător, că e nebărbierit şi posedă o „coamă” – ce-o mai fi şi asta? — de păr încărunţit, că are treizeci şi şapte de ani, sau patruzeci şi trei, sau cincizeci şi şase; că scrisese o carte foarte mare de fizică, intitulată (ortografia variind de la un ziar la altul) *Principali de Simultaneitate* sau *Principii de Simultaneitate;* că este ambasador de bune intenţii din partea guvernului odonian, că e vegetarian şi, ca toţi anarresienii, nu bea. La această ultimă informaţie, Shevek nu se mai putu abţine şi râse până când simţi o durere în coaste.

— La naiba, chiar că au imaginaţie! îşi închipuie că trăim cu vapori de apă, ca muşchiul de stâncă?

— Vor să spună că nu consumaţi băuturi alcoolice, spuse Pae, râzând şi el. Cred că singurul lucru pe care toată lumea îl cunoaşte despre odonieni este că nu beţi alcool. Apropos, e adevărat?

— Unii oameni distilează alcool din rădăcină fermentată de holum şi îl beau. Susţin că acesta conferă libertate de acţiune inconştientului, ca şi antrenarea undelor cerebrale. Majoritatea preferă a doua variantă, e foarte uşor de realizat şi nu cauzează boală. Aici e ceva comun?

— Băutul, da. Nu ştiu nimic despre această boală. Cum se numeşte?

— Cred că alcoolism.

— A, înţeleg. Dar ce fac muncitorii de pe Anarres pentru un pic de veselie, pentru a scăpa măcar pentru o noapte de necazurile lumii?

— În sfârşit, noi… răspunse Shevek, fără niciun fel de expresie în privire. Nu ştiu. Oare necazurile noastre sunt inevitabile?

— Ciudat! exclamă Pae şi zâmbi dezarmant.

Shevek îşi continuă lectura. Unul dintre ziare era scris într-o limbă necunoscută, iar altul într-un alfabet cu totul diferit. Primul provenea din Thu, explică Pae, iar cel de-al doilea din Benbili, o naţiune din emisfera vestică. Ziarul din Thu era bine tipărit şi cu un format sobru. Pae preciză că este vorba de o publicaţie guvernamentală.

— Vedeţi dumneavoastră, aici în A-Io, oamenii educaţi află ştirile de la telefax, radio şi televiziune, precum şi din recenziile săptămânale. Aceste ziare sunt citite aproape în exclusivitate de clasele de jos – după cum vedeţi, sunt scrise de semidocţi, pentru semidocţi. În A-Io ne bucurăm de o libertate totală a presei, ceea ce în mod inevitabil înseamnă o mulţime de maculatură. Ziarul thuvian este scris mult mai bine, dar nu prezintă decât acele aspecte pe care Prezidiul Central Thuvian le doreşte publicate. În Thu cenzura este absolută. Statul este totul şi totul este pentru stat. Un loc nu tocmai potrivit pentru un odonian, nu-i aşa, domnule?

— Iar acesta?

— Chiar că n-am nicio idee. Benbili e o ţară cam înapoiată. Tot timpul fac revoluţii.

— Un grup din Benbili ne-a trimis un mesaj pe lungimea de undă a Sindicatului, chiar înainte de a pleca eu din Abbenay. Îşi spuneau odonieni. Există astfel de grupuri aici, în A-Io?

— Niciunul de care să fi auzit eu, dr. Shevek.

Zidul. Acum Shevek recunoştea zidul când se izbea de el. Zidul era şarmul, politeţea, indiferenţa acestui tânăr.

— Cred că ţi-e teamă de mine, Pae, spuse el brusc şi fără menajamente.

— Teamă de dumneavoastră, domnule?

— Deoarece, prin existenţa mea, infirm necesitatea statului. Dar de ce să-ţi fie frică? N-am să-ţi fac niciun rău, Sao Pae, ştii doar. Personal, sunt destul de inofensiv. Ascultă, nici măcar nu sunt doctor în fizică. Noi nu folosim titlurile. Mi se spune Shevek.

— Ştiu. Scuzaţi-mă, domnule, dar ştiţi, în termenii noştri ar însemna lipsă de respect. Pur şi simplu, nu merge! Se scuză Pae, sperând să fie iertat.

— Nu mă poţi recunoaşte ca egal? întrebă Shevek privindu-l fără niciun semn de iertare ori de mânie.

— Dar, într-adevăr, domnule, ştiţi, dumneavoastră sunteţi un om foarte important... răspunse Pae, dezarmat total.

— Nu are niciun sens să-ţi schimbi obiceiurile pentru mine, spuse Shevek. Nu contează. Mi-am închipuit că te-ai bucura să te eliberezi de ceea ce este inutil. Asta-i tot.

***

Zilele petrecute înăuntru îl lăsară pe Shevek încărcat cu un mare surplus de energie, iar când încetă carantina îşi epuiză însoţitorii prin dorinţa sa nestăvilită de a vedea totul dintr-o dată. Îl plimbară prin Universitate, care era un oraş în toată regula, numărul total de studenţi şi profesori ridicându-se la şaisprezece mii. Luând în consideraţie căminele, cantinele, teatrele, sălile de întruniri, Universitatea nu se deosebea prea mult de o comunitate odoniană, cu excepţia faptului că era extrem de veche, exclusiv masculină, incredibil de luxoasă, fiind organizată nu federativ ci ierarhic, de sus în jos. Cu toate acestea, îşi spunea Shevek, *îţi dă senzaţia* de comunitate. Trebuie să nu uite deosebirile.

Îl plimbară prin ţară în automobile închiriate, splendide maşini de o bizară eleganţă. Nu se vedeau prea multe pe şosele. Chiria era foarte mare şi doar puţini oameni aveau maşini proprietate personală deoarece impozitele erau foarte ridicate. Toate aceste luxuri care, dacă ar fi îngăduite fără restricţii publicului larg, ar conduce la consumul unor resurse naturale de neînlocuit, ori la alterarea mediului cu deşeuri, erau strict controlate prin legislaţie şi impozitare. Spuneau că A-Io conduce lumea de secole în domeniul controlului ecologic şi al utilizării resurselor naturale. Excesele Mileniului al Nouălea erau acum istorie antică, singurul lor efect de durată fiind lipsa anumitor metale care, din fericire, puteau fi importate de pe lună.

Călătorind cu maşina ori cu trenul, Shevek văzu sate, ferme, oraşe, fortăreţe din timpurile feudale, turnurile ruinate ale epocii, străvechea capitală a imperiului, veche de patru mii patru sute de ani. Mai văzu terenurile agricole, lacurile şi dealurile Provinciei Avan, inima ţării A-Io, şi spre nord culmile munţilor Meitei, albi, imenşi. Îl uimeau fără încetare frumuseţea pământului şi bunăstarea oamenilor. Ghizii aveau dreptate: urrasienii ştiau cum să se folosească de lumea lor. Copil fiind, îl învăţaseră că Urras este o lume în descompunere, de inegalitate, nedreptate şi gunoaie. Dar toţi oamenii pe care îi întâlnea şi toţi aceia pe care îi vedea prin satele cele mai mici erau bine îmbrăcaţi, bine hrăniţi şi – contrar aşteptărilor sale – harnici. Nu pierdeau vremea prosteşte, aşteptând să li se poruncească ce să facă. La fel ca anarresienii, îşi vedeau de treaba lor. Asta îl uimea. Pornise de la presupunerea că dacă elimini pornirea naturală de a munci a unei fiinţe umane – iniţiativa, energia creatoare spontană – şi o înlocuieşti cu motivaţie externă şi constrângere, acesta va deveni un muncitor leneş şi delăsător. Dar nu muncitori delăsători întreţineau acele ogoare splendide, ori confecţionau acele maşini superbe şi trenuri confortabile. Atracţia şi obligativitatea *profitului* reprezentau cu siguranţă o înlocuire mult mai eficientă a iniţiativei naturale decât fusese el obişnuit să creadă.

I-ar fi plăcut să stea de vorbă cu unii dintre oamenii aceia robuşti şi cu un evident respect de sine pe care îi zărea prin orăşele, să-i întrebe, de exemplu, dacă se consideră săraci; pentru că dacă şi aceştia erau săraci, va trebui să-şi revizuiască accepţiunea proprie a acestui cuvânt. Dar niciodată nu părea a avea timpul necesar, cu toate cele pe care ghizii săi doreau ca el să le vadă.

Celelalte mari oraşe din A-Io erau mult prea depărtate pentru a fi vizitate într-o excursie de o zi, dar merseră de mai multe ori la Nio Esseia, un oraş situat la cincizeci de kilometri de Universitate. Acolo, în cinstea sa, se organizară o întreagă suită de recepţii. Nu-i făceau o plăcere deosebită, nereprezentând ideea sa despre cum trebuie să se desfăşoare o petrecere. Toţi erau extrem de politicoşi şi

vorbeau foarte mult, dar nu abordau niciun subiect interesant şi zâmbeau atât de mult încât păreau de-a dreptul îngrijoraţi. Dar hainele lor erau magnifice. Într-adevăr, dădeau impresia că pun toată nonşalanţa de care ducea lipsă comportamentul lor în îmbrăcăminte, mâncare şi diferitele preparate pe care le beau, ori în mobilierul luxos al încăperilor din palatele unde se ţineau recepţiile.

I se prezentară obiectivele importante din Nio Esseia – un oraş cu cinci milioane de locuitori – un sfert din întreaga populaţie a planetei sale. Îl duseră la Piaţa Capitoliului şi îi arătară uşile înalte, de bronz, ale Directoratului, sediul Guvernului din A-Io. I se permise să asiste la o dezbatere în Senat şi la o întrunire a comitetului director. Îl duseră la grădina zoologică, la Muzeul Naţional, la Muzeul Ştiinţei şi Industriei. Îl conduseră la o şcoală, unde copii încântători, în uniforme cu albastru şi alb, interpretară în cinstea lui imnul naţional din A-Io. Îl duseră la o fabrică de piese electronice, o oţelărie complet automatizată şi o centrală de fuziune nucleară, pentru a se convinge cât de eficient îşi poate organiza o economie proprietariană producţia manufacturieră şi furnizarea cu energie. Îl conduseră apoi printr-un nou complex de locuinţe ridicat de guvern, pentru a-i demonstra cum are grijă statul de cetăţenii săi. Îl însoţiră într-o croazieră pe estuarul fluviului Sua, aglomerat de nave de pe toată planetă în drum spre mare. Îl duseră la Curtea Supremă de Justiţie, unde petrecu o zi întreagă asistând la judecarea unor procese civile şi penale, o experienţă care îl lăsă uimit şi îngrozit, dar ei insistară că trebuie să vadă tot ceea ce era de văzut şi dus oriunde dorea să meargă. Când întrebă, cu oarecare neîncredere, dacă ar putea vedea locul unde este înmormântată Odo, îl duseră drept la vechiul cimitir din districtul Trans-Sua, îngăduind chiar unor jurnalişti de la acele ziare cu o proastă reputaţie să îl fotografieze acolo, la umbra bătrânelor sălcii, cu ochii pe piatra de mormânt simplă, bine întreţinută.

Laia Asieo Odo
698-769

A fi întreg înseamnă a fi parte;
adevărata călătorie este întoarcerea.

Îl mai duseră la Rodarred, sediul Consiliului Guvernelor Mondiale pentru a se adresa consiliului plenar al acestui organism. Sperase să cunoască, ori chiar să întâlnească şi alţi străini acolo, pe ambasadorii de pe Terra, ori Hain, dar programul evenimentelor era planificat mult prea strâns pentru a îngădui aşa ceva. Îşi pregătise cu multă atenţie cuvântarea, o pledoarie pentru comunicaţii libere şi recunoaştere reciprocă între Lumea Nouă şi Lumea Veche. Cuvântarea fu primită cu ovaţii în picioare, timp de zece minute. Gazetele săptămânale respectabile o comentară aprobator, numind-o „gestul moral dezinteresat al frăţiei umane făcut de un mare savant”, fără a-l cita prea mult, aşa cum n-o făcură nici celelalte ziare. De fapt, în ciuda ovaţiilor primite, Shevek avea curioasa senzaţie că nimeni n-o auzise.

I se acordară şi mai multe privilegii şi permise de intrare: la Laboratoarele de cercetări uşoare, la Arhivele naţionale, la Laboratoarele de tehnologie nucleară, la Biblioteca naţională din Nio, la Acceleratorul de particule din Meafed, la Fundaţia pentru cercetări spaţiale din Drio. Deşi tot ce vedea pe Urras îl făcea să dorească să vadă şi mai mult, cele câteva săptămâni de viaţă de turist erau prea mult. Totul era atât de fascinant, uimitor şi minunat încât în cele din urmă deveni destul de copleşitor. Îşi dorea să se stabilească odată la Universitate şi să lucreze şi să se gândească la toate pentru o vreme. Dar pentru o ultimă zi de vizite ceru să fie condus prin incinta Fundaţiei pentru cercetări spaţiale. Pae se arătă foarte încântat atunci când Shevek îi ceru acest lucru.

Multe din lucrurile văzute până atunci îl uimiseră pentru că erau atât de vechi, de sute de ani, ori chiar milenii. Fundaţia, dimpotrivă, era nouă, construită în ultimii zece ani, în stilul luxuriant, elegant al timpului. Arhitectura, era impresionantă. Se folosiseră mari suprafeţe de culoare. Înălţimile şi distanţele erau exagerate. Laboratoarele erau

spaţioase şi aerisite, fabricile şi atelierele mecanice anexate erau adăpostite în spatele unor splendide portaluri în stil neo-Saetan, cu arcuri şi coloane. Hangarele erau imense domuri multicolore, transparente şi cu aspect fantastic. În schimb, oamenii care lucrau acolo erau foarte tăcuţi şi serioşi. Îl îndepărtară pe Shevek de însoţitorii săi obişnuiţi şi îl conduseră prin întreaga instituţie, incluzând fiecare etapă a sistemului experimental de propulsie interstelară la care lucrau, de la computere şi planşetele de desen la o navă pe jumătate terminată, enormă şi suprarealistă în lumina portocalie, violetă şi galbenă din încăpătorul hangar geodezic.

— Aveţi atâtea, îi spuse Shevek inginerului care se ocupase de el, un bărbat pe nume Oegeo. Aveţi atâtea cu care să lucraţi şi lucraţi atât de bine cu ce aveţi. Totul este magnific – coordonarea, cooperarea, măreţia proiectului.

— N-aţi putea face nimic la scara asta, acolo, de unde veniţi, nu? îl întrebă inginerul, zâmbind.

— Nave spaţiale? Flota noastră spaţială este alcătuită din navele în care Coloniştii au venit de pe Urras – construite aici, pe Urras – cu aproape două secole în urmă. Pentru a construi o singură navă cu care să transportăm cereale peste mare, un şlep, e necesară o planificare de un an, un mare efort al economiei noastre.

— Da, bine, noi avem bunurile, spuse Oegeo dând din cap. Dar, ştiţi, dumneavoastră sunteţi omul care ne poate spune când să renunţăm la toată chestia asta, când s-o aruncăm la gunoi.

— Să renunţaţi? Ce vrei să spui?

— Deplasarea mai rapidă decât viteza luminii, continuă Oegeo. Tranzilienţa. Vechea fizică afirmă că nu este cu putinţă. Terrienii spun că nu este posibil. Dar hainienii, care, la urma urmei au inventat acţionarea pe care o utilizăm noi astăzi, spun că se poate, doar că ei nu ştiu cum s-o facă, deoarece abia acum învaţă fizica temporală de la noi. Evident, nu e în buzunarul nimănui, al nimănui din lumile cunoscute. Dr. Shevek, rezolvarea se află în mâinile dumneavoastră.

— Eu sunt teoretician, Oegeo, nu proiectant, răspunse Shevek, îndreptând asupra inginerului o privire distantă, cu ochii duri şi limpezi.

— Dacă veniţi cu teoria, unificarea Secvenţei şi Simultaneităţii într-o teorie generală a câmpului temporal, atunci noi vom proiecta navele şi vom ajunge pe Terra, ori Hain, ori în galaxia următoare chiar în clipa în care vom părăsi Urras! Epava asta, continuă el, privind spre capătul hangarului la scheletul nedesluşit al navei pe jumătate construită, înotând în fascicule de lumină violetă şi portocalie, va fi tot atât de demodată ca un car cu boi!

— Visaţi la fel cum construiţi, adică superb, spuse Shevek încă reţinut şi distant.

Mai erau şi alte lucruri pe care Oegeo şi ceilalţi doreau să i le arate ori să le discute cu el, dar nu după multă vreme Shevek spuse, cu o simplitate care preîntâmpina orice intenţie ironică:

— Cred că ar fi mai bine să mă conduceţi înapoi la însoţitorii mei.

Ceea ce se şi întâmplă. Îşi luară rămas bun cu o căldură reciprocă, după care Shevek intră în maşină, pentru a coborî din nou.

— Era să uit, spuse el. Mai avem timp să mai vedem şi altceva la Drio?

— Nu mai este nimic la Drio, răspunse Pae, politicos ca întotdeauna şi încercând să-şi ascundă îngrijorarea cu privire la escapada de patru ore a lui Shevek în mijlocul inginerilor.

— Aş dori să văd fortul.

— Care fort, domnule?

— Un castel vechi, de pe vremea regilor. A fost mai târziu utilizat drept închisoare.

— Orice construcţie de acest fel ar fi fost demolată. Fundaţia a reconstruit în întregime oraşul.

Odată instalaţi în maşină, pe când şoferul închidea uşile, Chifoilisk (o altă sursă probabilă pentru proasta dispoziţie a lui Pae) întrebă:

— De ce ai mai vrut să vezi un alt castel, Shevek? Îmi închipuiam că ai avut parte de destule ruine străvechi, să-ţi ajungă o vreme.

— Fortul din Drio este locul unde Odo a petrecut nouă ani, răspunse Shevek cu chipul imobil, aşa cum rămăsese de la discuţia cu Oegeo. După Insurecţia din 747. Acolo a scris *Scrisorile din închisoare* şi *Analogia.*

— Mă tem că a fost demolat, răspunse Pae, înţelegător. Drio era un fel de oraş muribund, iar Fundaţia a făcut curat şi a luat-o de la capăt.

Shevek dădu din cap, dar după ce maşina străbătu o şosea pe malul râului către intersecţia cu drumul spre Ieu Eun, trecu de o colină la cotul râului Seisse iar sus, pe colină, se afla o clădire greoaie, ruinată, implacabilă, cu turnuri sfărâmate din piatră neagră. Nimic nu ar fi putut fi mai diferit de construcţiile uimitoare, senine, ale Fundaţiei pentru cercetări spaţiale, domurile arătoase, fabricile luminoase, pajiştile şi cărările îngrijite. Nimic nu le-ar fi putut face să semene mai mult cu nişte fragmente de hârtie colorată.

— Cred că acela este Fortul, remarcă Chifoilisk cu obişnuita satisfacţie de a plasa o observaţie lipsită de tact acolo unde era cel mai puţin dorită.

— Toată în ruine, constată Pae. Trebuie să fie părăsită.

— Shevek, vrei să ne oprim şi să arunci o privire? întrebă Chifoilisk, gata să bată în geamul şoferului.

— Nu, răspunse Shevek.

Văzuse ce dorise. Încă mai exista un Fort la Drio. Nu avea nevoie să între acolo şi să cerceteze sălile ruinate în căutarea celulei unde Odo petrecuse câţiva ani. Ştia cum arată o celulă de închisoare.

Înălţă privirea, cu chipul încă imobil şi rece, către zidurile greoaie, întunecate, care acum se înălţau aproape deasupra maşinii. Mă aflu aici de multă vreme, spunea fortul, încă mai sunt aici.

Revenit în apartamentul său, după cina în sala de mese a profesorilor plini, se aşeză singur în faţa şemineului neaprins. Era vară în A-Io, apropiindu-se de cea mai lungă

zi a anului, şi deşi trecuse de opt, încă nu se întunecase. Cerul de dincolo de ferestrele arcuite încă mai arăta o tentă din culoarea sa din timpul zilei, un albastru pur, tandru. Aerul era plăcut, mirosind plăcut a iarbă cosită şi pământ reavăn. În capela de dincolo de pâlcul de pomi se vedea o lumină şi o muzică abia auzită străbătea prin aerul acela care vibra imperceptibil. Nu cântau păsările, era o muzică umană. Shevek ascultă cu atenţie. Cineva exersa Armoniile Numerice la armoniul din capelă. Lui Shevek îi erau la fel de cunoscute ca oricărui urrasian. Atunci când Odo a reînnoit relaţiile dintre oameni, nu a încercat să facă acelaşi lucru şi pentru relaţiile de bază ale muzicii. Ea întotdeauna respectase ce este necesar. Coloniştii din Anarres lăsaseră în urmă legile omului, dar aduseseră cu ei legile armoniei.

Încăperea mare, umbroasă, era tăcută, întunecându-se treptat. Shevek o cercetă cu privirea, arcurile duble, perfecte ale ferestrelor, marginile sclipind abia vizibil ale pardoselii parchetate, curbura energică, estompată a coşului de piatră, pereţii cu lambriuri, toate admirabile prin proporţii. Era o cameră frumoasă şi omenească. O cameră foarte veche. Casa profesorilor fusese construită în anul 540, acum patru sute de ani, cu două sute treizeci de ani înainte de Colonizare. Înainte ca Odo să se nască, generaţii de învăţaţi trăiseră, lucraseră, discutaseră, gândiseră, dormiseră şi muriseră în această cameră. Timp de secole Armoniile Numerice traversaseră pajiştea printre frunzele întunecate ale arborilor. Mă aflu aici de multă vreme, îi spunea camera, încă mă mai aflu aici. Dar tu ce cauţi aici?

Nu avea răspuns. Nu avea niciun drept asupra frumuseţii şi măreţiei acestei lumi, câştigate şi menţinute de munca, devotamentul, credinţa oamenilor săi. Paradisul este pentru aceia care fac Paradisul. El nu aparţinea acelor locuri. El era un om de frontieră, membrul unei seminţii care îşi negase trecutul, istoria. Coloniştii din Anarres întorseseră spatele Vechii Lumi şi trecutului acesteia, optând numai pentru viitor. Dar la fel de sigur cum viitorul devine trecut, tot aşa şi trecutul devine viitor. A nega nu înseamnă a realiza. Odonienii care părăsiseră Urras greşiseră, greşiseră în

curajul lor disperat de a-şi nega istoria, de a renunţa la posibilitatea întoarcerii. Exploratorul care nu vrea să se întoarcă, ori nu vrea să-şi trimită înapoi corăbiile pentru a spune povestea sa, acela nu este explorator; e doar un aventurier, iar fiii săi se nasc în exil.

Ajunsese să iubească Urras, dar ce rost avea dragostea sa arzătoare? Nu aparţinea acestei lumi. Nici măcar nu era o părticică din aceasta. Nu făcea parte din lumea naşterii sale.

Singurătatea, certitudinea izolării pe care le simţise în prima oră la bordul navei de transport puse stăpânire pe el şi se instală ca starea lui adevărată, ignorată, suprimată dar absolută.

Era singur, aici, deoarece provenea dintr-o societate autoexilată. Întotdeauna fusese singur pe propria sa planetă, pentru că se exilase singur din societatea sa. Coloniştii făcuseră un pas mai departe. El făcuse doi. Era singur pentru că îşi asumase riscul metafizic.

Fusese destul de prost pentru a-şi închipui că poate să alăture două lumi cărora nu le aparţine.

Albastrul cerului nopţii din afara ferestrelor îi atrase privirea. Deasupra întunecimii vagi a frunzişului şi a turlei de la capelă, deasupra conturului negru al dealurilor care noaptea întotdeauna par mai îndepărtate şi mai mici, îşi făcea apariţia o lumină, o strălucire mare, blândă. Răsărit de lună, îşi spuse el cu un sentiment recunoscător, de familiaritate. Nu există nicio întrerupere în deplinătatea timpului. În copilărie, de la fereastra domiciliului din Wide Plains, împreună cu Palat, văzuse Luna răsărind. O văzuse deasupra dealurilor tinereţii sale, deasupra câmpiilor uscate ale Pulberii, peste acoperişurile de la Abbenay, cu Takver alături.

Dar nu fusese niciodată Luna aceasta.

Umbrele se mişcau în jurul său, dar Shevek rămase nemişcat în timp ce Anarres se înălţa deasupra dealurilor străine, în plinătatea sa, cenuşiu marmorat şi alb-albăstrui, pâlpâitor. Lumina lumii sale îi umplu palmele goale.

4

Luminându-i chipul, soarele la apus îl trezi pe Shevek chiar în clipa în care dirijabilul, depăşind ultima trecătoare înaltă a munţilor Ne Theras, se îndreptă spre sud. Dormise cea mai mare parte a zilei, a treia din lunga sa călătorie. Noaptea petrecerii de adio era la o jumătate de lume în spatele său. Căscă, se frecă la ochi şi îşi scutură capul încercând să-şi alunge din urechi duduitul gros al motoarelor, după care se trezi complet, dându-şi seama că este aproape la capătul călătoriei, că trebuie să se apropie de Abbenay. Îşi lipi faţa de fereastra prăfuită şi iată, chiar acolo jos, între două coline de culoare ruginie, se afla un teren mare, împrejmuit de un zid, Portul. Privi cu atenţie, străduindu-se sa vadă dacă nu există vreo navă pe platformă. Oricât de vrednică de dispreţ, Urras era, totuşi, o altă lume, iar el vroia să vadă o navă dintr-o altă lume, un voiajor peste abisul uscat şi îngrozitor, un obiect făcut de mâini străine. Dar nu se afla nicio navă în Port.

Navele de marfă de pe Urras nu veneau decât de opt ori pe an şi nu stăteau decât atât cât era nevoie să descarce şi să încarce. Acestea nu erau vizitatori bineveniţi. Într-adevăr, pentru unii anarresieni, ele reprezentau o umilire permanent reînnoită.

Aduceau uleiuri fosile şi produse petroliere, anumite piese mai delicate pentru maşini şi componente electronice pe care unităţile productive anarresiene nu erau dotate pentru a le fabrica, uneori chiar un nou soi de pom fructifer ori de cereale pentru testare. Duceau înapoi pe Urras o încărcătură completă de mercur, cupru, aluminiu, uraniu, cositor şi aur. Pentru ei era o afacere nemaipomenit de bună. Împărţirea încărcăturii lor de opt ori pe an era cea mai prestigioasă funcţie a Consiliului Guvernelor Mondiale de pe Urras, principalul eveniment al bursei de mărfuri urrasiene. De fapt, Lumea Liberă de pe Anarres era o colonie minieră a planetei Urras.

Situaţia era iritantă. Cu fiecare generaţie, an de an, în cadrul dezbaterilor CPD de la Abbenay se auzeau proteste vehemente. „De ce continuăm aceste tranzacţii şi afaceri profitabile pentru proprietarieni belicoşi?” Iar minţi mai echilibrate ofereau întotdeauna acelaşi răspuns: „I-ar costa mai mult pe urrasieni să sape ei înşişi după minereuri; de aceea nu ne invadează. Dar dacă am întrerupe acordul comercial, ar folosi forţa.” Cu toate acestea, era dificil pentru oameni care niciodată nu plăteau bani pentru nimic să înţeleagă psihologia costurilor, argumentul pieţei. Şapte generaţii de pace nu aduseseră şi încrederea.

De aceea, instituţia de muncă denumită „Apărare” nu trebuia niciodată să solicite voluntari. Majoritatea activităţilor la Apărare erau atât de plictisitoare încât nici nu se mai numea „muncă” în pravică, limbă care folosea acelaşi cuvânt pentru muncă şi joc, ci *kleggich,* corvoadă. Muncitorii de la Apărare constituiau echipajele celor douăsprezece vechi nave interplanetare, menţinându-le reparate şi pe orbită ca o reţea de gardă, asigurau supravegheri radar şi radiotelescopice în locuri izolate, efectuau schimburi plictisitoare la Port. Cu toate acestea, întotdeauna aveau o listă de aşteptare. Oricât de pragmatică era moralitatea pe care o asimila un tânăr anarresian, viaţa clocotea în el, cerându-i altruism, sacrificiu de sine, motivaţie pentru gestul absolut. Singurătatea, starea de veghe, pericolul, navele spaţiale – toate acestea ofereau atracţia aventurii. Aventura pură îl făcea pe Shevek să-şi turtească acum nasul de fereastră, până când Portul pustiu rămase undeva, în urma dirijabilului, lăsându-l dezamăgit pentru că nu zărise niciun nenorocit de transportor de minereu pe rampă.

Căscă din nou, se întinse şi apoi privi iarăşi afară, înainte, pentru a vedea ce era" de văzut. Dirijabilul trecea de ultima creastă, nu prea înaltă, a munţilor. În faţa sa, coborând către sud din braţele muntelui, strălucitoare în lumina soarelui la amiază, se vedea o imensă întindere de culoare verde.

Shevek o privi uimit, aşa cum o priviseră şi strămoşii săi cu trei mii de ani în urmă.

În al Treilea Mileniu, pe Urras, preoţii-astronomi din Serdonou şi Dhun urmăriseră cum anotimpurile modifică strălucirea roşcată a Celeilalte lumi şi dăduseră nume mistice câmpiilor şi lanţurilor de munţi şi mărilor care reflectau soarele. O regiune care se înverzea înaintea tuturor celorlalte în noul an lunar a fost numită Ans Hos, Grădina Minţii, Raiul de pe Anarres.

În mileniile care au urmat, telescoapele au dovedit că avuseseră dreptate. Ans Hos era, într-adevăr, zona cea mai favorizată de pe Annares, iar prima navă cu echipaj uman trimisă pe Lună aterizase chiar acolo, în locul acela verde dintre munţi şi mare.

Dar Raiul de pe Anarres s-a dovedit a fi uscat, rece şi bătut de vânturi, restul planetei fiind chiar mai vitreg. Viaţa nu evoluase dincolo de peşti şi plante fără flori. Aerul era rarefiat, la fel ca aerul pe Urras la altitudine foarte mare. Soarele îi ardea, vântul îi îngheţa, praful îi sufoca. Timp de două sute de ani de la prima aterizare Annares a fost explorată, cartografiată, investigată, dar nu colonizată. De ce să te muţi într-un deşert bântuit de vânturi când era destul loc în plăcutele văi de pe Urras?

Dar au urmat exploatările miniere. Epocile autodevastatoare ale Mileniului al nouălea şi începutului Mileniului următor secătuiseră rezervele de pe Urras şi o dată cu perfecţionarea rachetelor devenise mai ieftin să sapi mine pe Lună decât să extragi metalele necesare din minereuri sărace ori din apa de mare. În anul Urrasian IX-738 s-au pus bazele unei aşezări la poalele munţilor Ne Thera, de unde se extrăgea mercur, în vechea regiune Ans Hos. Au denumit aşezarea Anarres Town. Nu era oraş, nu erau femei. Bărbaţii semnau un contract pentru a lucra doi-trei ani ca mineri, apoi se întorceau acasă, în lumea reală.

Luna şi minele sale intrau sub jurisdicţia Consiliului Guvernelor Mondiale, dar pe partea cealaltă, în emisfera estică a Lunii, poporul Thu deţinea un mic secret: o bază de rachete şi o aşezare de mineri la minele de aur, cu soţiile şi

copiii. Aceştia locuiau cu adevărat pe Lună, dar nimeni nu cunoştea aceasta cu excepţia guvernului lor. Prăbuşirea acelui guvern în anul 771 a condus la propunerea, exprimată în cadrul Consiliului de Guverne Mondiale, de a da Luna Societăţii Internaţionale a Odonienilor – cumpărându-i, deci, cu o lume nouă înainte ca aceştia să submineze fatal autoritatea legii şi suveranitatea naţională pe Urras. Anarres Town a fost evacuat şi în mijlocul agitaţiei din Thu, două ultime rachete au fost expediate grabnic pentru a-i aduce pe mineri. Dar nu toţi au preferat să se întoarcă. Unora le plăcea deşertul răvăşit de furtuni.

Mai bine de douăzeci de ani cele douăsprezece nave repartizate Coloniştilor odonieni de către Consiliu au circulat dus-întors între cele două lumi, până când milionul de suflete care alesese noul mod de viaţă a fost transportat peste abisul pustiu. Apoi Portul a fost închis imigraţiei, fiind lăsat deschis numai pentru navele de transport în cadrul Acordului Comercial. Anarres Town număra deja o sută de mii de oameni şi fusese denumit Abbenay, care în noua limbă a noii societăţi însemna Înţelepciune, sau Minte.

Descentralizarea fusese un element esenţial în planurile lui Odo pentru societatea pe care nu a trăit să o vadă fondată. Nu avea nicio intenţie de a încerca o dezurbanizare a civilizaţiei. Deşi sugerase că limita naturală pentru mărimea unei comunităţi depinde de dependenţa sa de zona imediat înconjurătoare pentru alimentaţia esenţială şi energie, intenţia sa fusese ca toate comunităţile să fie conectate prin reţele de comunicaţii şi transport astfel încât bunurile şi ideile să poată ajunge acolo unde erau necesare, iar administrarea să funcţioneze cu repeziciune şi uşurinţă şi nicio comunitate să nu fie izolată de la activităţile de schimb şi interschimb. Dar această reţea nu avea să fie condusă de sus în jos. Nu avea să existe niciun centru de control, nicio capitală, nicio organizaţie pentru mecanismele autoîntreţinute ale birocraţiei şi pentru tendinţa de dominaţie a indivizilor care urmăreau să devină căpitani, şefi, conducători de stat.

Cu toate acestea, planurile ei fuseseră bazate pe pământul generos de pe Urras. Dar pe aridul Anarres comunităţile au trebuit să se risipească pe suprafeţe mari în căutarea de resurse şi doar puţine dintre ele se puteau autoîntreţine, oricât de reduse le erau noţiunile cu privire la ceea ce este necesar pentru a se întreţine. Într-adevăr, reduseseră drastic, până la un minim sub care nu puteau trece. Nu intenţionau să revină la tribalismul preurban, pretehnologic. Ştiau că anarhismul lor este produsul unei civilizaţii foarte avansate, al unei culturi complexe şi diversificate, al unei economii stabile şi al unei tehnologii deosebit de industrializate care putea asigura o producţie ridicată şi transportul rapid al bunurilor. Oricât de mari erau distanţele care separau aşezările, acestea urmăreau idealul organicismului complex. Au construit mai întâi drumurile, apoi casele. Resursele speciale şi produsele fiecărei regiuni erau continuu interschimbate cu acelea ale altora, printr-un proces minuţios de menţinere a echilibrului, acel echilibru al diversităţii care reprezintă caracteristica vieţii, a ecologiei naturale şi sociale.

Dar, aşa cum spuneau ei în maniera lor analogică, nu poţi avea un sistem nervos fără cel puţin un ganglion, şi preferabil un creier. Trebuia să existe un centru. Computerele care coordonau administrarea lucrurilor, diviziunea muncii şi distribuirea bunurilor, precum şi federaţiile centrale ale majorităţii sindicatelor de muncă se aflau în Abbenay, chiar de la început. Şi de la bun început Coloniştii fuseseră conştienţi că această centralizare inevitabilă este o ameninţare continuă care nu poate fi contracarată decât printr-o vigilenţă continuă.

O, *copilă-Anarhie, infinită promisiune,*
infinită precauţie
ascult, noaptea ascult
lângă leagănul ca noaptea de adânc
dacă-i e bine oare copilului..

Pio Atean, care şi-a luat numele pravic de Tober, a scris toate astea în al paisprezecelea an al Colonizării. Primele eforturi ale odonienilor de a exprima în noua limbă noua lor lume au fost stângace, diforme, tulburătoare.

Abbenay, mintea şi centrul lui Anarres era acum acolo, în faţa dirijabilului, pe întinsa câmpie verde.

Acel verde strălucitor, intens al ogoarelor era, fără îndoială, o culoare care nu provenea de pe Anarres. Numai aici şi pe ţărmurile calde ale Mării Keran se simţeau bine cerealele din Lumea Veche. În alte părţi, principalele recolte agricole erau constituite din holum-de-pământ şi iarbă *mene.*

Când Shevek avea doar nouă ani, sarcina lui la şcoală în timpul după-amiezelor constase în îngrijirea plantelor ornamentale din comunitatea Wide Plains – plante exotice, delicate, care trebuie hrănite şi scoase la soare la fel ca bebeluşii. În îndeplinirea acestei sarcini paşnice şi precise îl asistase pe un bătrân; îi plăcuse de bătrân şi îi plăcuseră plantele, pământul şi munca propriu-zisă. Când zări culorile câmpiei de la Abbenay şi-l aminti pe bătrân şi mirosul îngrăşămintelor din untură de peşte şi culoarea primilor muguri pe rămurelele dezgolite, verdele acela curat şi viguros.

În depărtare, printre ogoarele fremătând de viaţă, zări o pată de alb care, când dirijabilul ajunse deasupra ei, se separă în cuburi, ca sarea măcinată.

Un mănunchi de fulgere orbitoare la marginea răsăriteană a oraşului îl făcu să clipească şi să vadă, pentru câteva clipe, pete negre în faţa ochilor. Erau marile oglinzi parabolice care asigurau căldura solară pentru rafinăriile de la Abbenay.

Dirijabilul coborî la un depozit de mărfuri, iar Shevek porni pe străzile celui mai mare oraş din lume.

Erau străzi largi, curate. Erau lipsite de umbră, pentru că Abbenay era situat la mai puţin de treizeci de grade nord de ecuator şi toate clădirile erau joase, cu excepţia turnurilor puternice, de rezervă ale turbinelor eoliene. Soarele strălucea alb pe un cer dur, intens, albastru-violet.

Aerul era limpede şi curat, fără fum sau umezeală. Exista o anumită animaţie a lucrurilor, o duritate a marginilor şi colţurilor, o claritate. Fiecare obiect ieşea în evidenţă separat, individualizat.

Elementele care alcătuiau Abbenay erau aceleaşi ca în oricare altă comunitate odoniană, repetate de mai multe ori: ateliere, fabrici, domicilii, dormitoare, centre de învăţare, centre de distribuţie, depouri, cantine. Clădirile mai mari erau cel mai adesea grupate în jurul unor pieţe deschise, conferind oraşului o textură de bază celulară; era o succesiune de subcomunităţi, ori cartiere. Industria grea şi fabricile de prelucrarea alimentelor aveau tendinţa de a se grupa la periferiile oraşului, iar modelul celular era repetat prin aceea că industrii înrudite erau adesea situate alături într-o anumită piaţă ori pe o anumită stradă. Prima formaţiune de acest gen pe care o traversă Shevek se dovedi o serie de piaţete, districtul textil, plin de ateliere pentru prelucrarea fibrei de holum, filaturi şi ţesătorii, vopsitorii şi centre de distribuirea ţesăturilor şi confecţiilor. Centrul fiecărei piaţete era plantat cu o mică pădure de stâlpi, împodobiţi de sus până jos cu steaguri şi fanioane multicolore, proclamând cu mândrie industria locală. Majoritatea clădirilor din oraş erau într-o mare măsură asemănătoare, robuste, construite sănătos din piatră ori piatră de mare turnată. În ochii lui Shevek unele păreau deosebit de mari, dar majoritatea erau de numai un etaj, datorită frecvenţei cutremurelor. Din acelaşi motiv ferestrele erau mici, confecţionate dintr-o folie rezistentă de plastic cu siliciu, incasabilă. Erau mici, dar numeroase, pentru că niciun fel de lumină artificială nu mai era asigurată cu o oră înaintea răsăritului până la o oră după apus. Nu se mai dădea niciun fel de căldură atunci când temperatura în exterior depăşea 55 de grade Fahrenheit. Asta nu însemna că la Abbenay era criză de energie, în niciun caz, cu turbinele sale eoliene şi generatoarele bazate pe diferenţa calorică a pământului, folosite pentru încălzire, dar principiul economiei organice era mult prea esenţial în funcţionarea societăţii pentru a nu afecta profund etica şi

estetica. „Excesul este excrement”, scrisese Odo în *Analogie.* „Excrementele reţinute în corp înseamnă otravă.”

Abbenay era lipsit de otrăvuri, un oraş sterp, luminos, în culori aprinse şi puternice, cu aerul pur. Liniştit. Îl puteai vedea în totalitate, expus la vedere la fel de limpede ca sarea măcinată.

Nimic nu era ascuns.

Piaţetele, străzile austere, clădirile joase, incintele de lucru neîmprejmuite erau încărcate de vitalitate şi activitate. Pe măsură ce Shevek îşi continua drumul, era permanent conştient de prezenţa altor oameni mergând, muncind, discutând, chipuri trecând pe lângă el, voci strigându-se, bârfind, cântând, oameni vii, oameni făcând fel de fel de lucruri, oameni în plină activitate. Ateliere şi fabrici dădeau către pieţe ori către propriile lor curţi, iar uşile erau deschise. Trecu de un atelier de sticlărie, lucrătorul ridicând un mare strop topit cu aceeaşi nonşalanţă cu care un bucătar serveşte supa. În apropiere era o curte aglomerată unde spuma de mare era turnată pentru construcţii. Conducătoarea echipei, o femeie masivă îmbrăcată într-o salopetă albă de pulbere, supraveghea turnarea unei forme cu un splendid şi sonor torent de cuvinte. Urma apoi o mică fabrică de sârmă, o spălătorie de cartier, atelierul unui lutier, unde se confecţionau şi reparau instrumente muzicale, centrul districtual de distribuire a articolelor mărunte, un atelier de plăci ceramice. Activitatea care se desfăşura în fiecare din aceste locuri era fascinantă, cea mai mare parte având loc la vedere. Mai erau şi copii pe acolo, unii antrenaţi în muncă alături de adulţi, alţii jucându-se în ţărână; o fetiţă stătea cocoţată pe acoperişul centrului de învăţare cu nasul înfipt într-o carte. Producătorul de sârmă îşi decorase faţada atelierului cu modele de viţă de vie confecţionate din sârmă colorată, vesele şi ornamentale. Revărsarea de abur şi conversaţie prin uşile larg deschise ale spălătoriei era copleşitoare. Nicio uşă nu era încuiată, puţine erau închise. Nu existau niciun fel de ascunzişuri şi niciun fel de avertismente. Totul era la vedere, activitatea, viaţa oraşului, expuse ochiului şi

mâinii. Din când în când, pe strada Depoului trecea în goană, sunând dintr-un clopot, un vehicul plin ochi cu oameni, oameni atârnaţi ciorchine de barele din exterior, femei în vârstă suduind cu năduf atunci când nu încetinea în dreptul staţiei lor pentru a se strecura afară, un băieţel pe o bicicletă artizanală urmărindu-l nebuneşte, scântei electrice revărsându-se albastre din reţeaua aeriană la intersecţii, ca şi cum vitalitatea aceea intensă, calmă a străzilor se acumula din când în când până la punctul de descărcare, aruncându-se în gol cu mare zgomot şi o trosnitură albastră şi miros de ozon. Acestea erau omnibuzele din Abbenay şi când treceau îţi venea să ovaţionezi.

Strada Depoului se termina într-un loc mare, aerisit, unde cinci alte străzi pătrundeau ca nişte raze către un parc triunghiular de iarbă şi pomi. Majoritatea parcurilor din Anarres erau terenuri, de pământ ori nisip, pentru joacă, având în mijloc o platformă cu boscheţi şi arbori de holum. Dar acesta era deosebit. Shevek traversă caldarâmul fără trafic şi pătrunse în parc, atras de el deoarece îl văzuse adesea în ilustrate şi pentru că dorea să vadă copaci străini, urrasieni, de aproape, să simtă verdeaţa acelei multitudini de frunze. Soarele apunea, cerul era imens şi senin, închizându-se spre purpuriu la zenit, întunecimea spaţiului zărindu-se prin atmosfera rarefiată. Pătrunse printre copaci, atent, precaut. Oare aglomerarea aceasta de frunze nu e risipitoare? Arborele de holum se descurca foarte bine cu spini şi ace şi fără exces de frunze. Oare frunzişul extravagant nu înseamnă pur şi simplu exces, excrement? Pentru a le merge bine, aceşti arbori au nevoie de un sol bogat, udare permanentă, multă grijă. Shevek dezaproba abundenţa şi nechibzuinţa lor. Merse pe sub ei, printre ei. Iarba străină era moale sub tălpi. Parcă ar fi călcat pe carne vie. Se trase înapoi, pe potecă. Membrele negre ale copacilor se întindeau deasupra capului său, ţinând deasupra sa nenumăratele lor palme verzi. Îl cuprinse uimirea. Se simţea binecuvântat deşi nu ceruse binecuvântarea.

Ceva mai departe, în faţa lui, pe cărarea care se întuneca treptat, pe o bancă de piatră cineva citea.

Shevek înaintă încet. Ajunse la bancă şi se uită la silueta care şedea cu capul aplecat peste carte în lumina verde-aurie de sub copaci. Era o femeie de cincizeci sau şaizeci de ani, ciudat îmbrăcată, cu părul strâns la spate într-un nod. Mâna stângă sprijinindu-i bărbia aproape că ascundea gura crispată, mâna dreaptă ţinea hârtiile de pe genunchi. Erau grele, acele file, mâna rece care le ţinea era grea. Lumina pălea cu repeziciune, dar ea nu ridică privirea. Continuă să parcurgă colile de corectură ale *Organismului social.*

Shevek o privi pe Odo o vreme, apoi se aşeză alături de ea. Nu avea nicio noţiune de statut social şi era destul loc pe bancă. Îl mâna un impuls pur de a căuta companie. Cercetă profilul viguros, trist şi mâinile, mâinile unei bătrâne. Înălţă privirea către ramurile umbroase. Pentru prima dată în viaţă înţelegea că Odo, al cărui chip îl cunoştea din copilărie, ale cărei idei erau centrale şi permanente în mintea lui şi în minţile tuturor celor pe care îi cunoştea, Odo nu pusese niciodată piciorul pe Anarres, trăise şi murise şi era înmormântată la umbra copacilor cu frunzişul verde, în oraşe de neimaginat, printre oameni care vorbeau limbi necunoscute, pe o altă lume. Odo era o străină, o exilată.

Tânărul stătea lângă statuie, în amurg, şi unul şi altul aproape la fel de nemişcaţi.

În cele din urmă, dându-şi seama că se întunecă, Shevek se ridică şi porni din nou pe străzi întrebând care e drumul către Institutul Central de Ştiinţe.

Nu era departe. Ajunse la destinaţie la scurtă vreme după aprinderea luminilor. O recepţioneră, ori poate supraveghetoare, se afla în micul birou de la intrare, citind o carte. Trebui să bată în uşa deschisă pentru a-i atrage atenţia.

— Shevek, spuse el.

Era un obicei să începi conversaţia cu un străin oferindu-ţi numele ca un fel de suport pe care acesta să se sprijine.

Nu existau multe alte puncte de sprijin de oferit. Nu existau ranguri, ori termeni care să desemneze rangul, nicio formă de adresare convenţională, respectuoasă.

— Kokvan, răspunse femeia. Nu trebuia cumva să soseşti de ieri?

— Au modificat orarul dirijabilului-transportor. E vreun pat liber în vreunul din cămine?

— Numărul 46 e liber. Traversezi curtea, clădirea din stânga. E un mesaj aici, pentru tine, de la Sabul. Spune să treci pe la el dimineaţa la catedra de fizică.

— Mulţumesc, răspunse Shevek şi traversă curtea cu paşi mari, legănându-şi bagajul – o haină de iarnă şi o pereche de ghete.

În tăcerea din jur se auzea un murmur, se simţea prezenţa oamenilor. În aerul curat, înţepător al nopţii oraşului fremăta ceva, senzaţia de dramă, de promisiune neîmplinită.

Nu trecuse ora cinei, aşa că făcu un scurt ocol pe la cantina institutului să vadă dacă a mai rămas ceva mâncare pentru unul abia sosit. Constată că numele său fusese deja trecut pe lista celor permanenţi şi că mâncarea este excelentă. Avu chiar şi desert, compot de fructe conservate. Lui Shevek îi plăceau dulciurile şi pentru că era printre ultimii şi mai rămăseseră o mulţime de fructe, se mai servi o dată. Mânca singur, la o masă mică. La mese mai mari învecinate, grupuri de tineri stăteau de vorbă în faţa farfuriilor goale. Auzi discuţii despre comportarea argonului la temperaturi foarte joase, despre comportamentul unui profesor de chimie la un colocviu, despre presupusele curburi ale timpului. Doi dintre cei prezenţi îl urmăreau cu privirea. Nu se apropiară să-i vorbească, aşa cum oamenii dintr-o comunitate mai mică s-ar adresa unui străin. Privirea lor nu era ostilă, poate doar puţin provocatoare.

Găsi camera 46 pe un lung coridor de uşi închise din domiciliu. Evident, toate erau camere de o persoană şi se întrebă de ce îl trimisese recepţionera acolo; de la vârsta de doi ani nu dormise decât în dormitoare, încăperi cu

patru până la zece paturi. Bătu la uşa camerei 46. Tăcere. Deschise uşa. Camera era mică şi cu un singur pat, slab iluminată de lumina de pe coridor. Aprinse lampa. Două scaune, o masă de lucru, o riglă de calcul mult folosită, câteva cărţi şi pe patul platformă o pătură portocalie ţesută manual, împăturită cu grijă. Recepţionera greşise, altcineva locuia acolo. Shevek închise uşa. O deschise din nou pentru a stinge lampa. Pe masă, sub lampă, se afla un mesaj mâzgălit pe un petec de hârtie rupt de undeva: „Shevek, catedra de fizică, dimineaţa, 2-4-1-154. Sabul”.

Îşi puse haina pe un scaun, ghetele pe podea. Rămase o vreme în picioare citind titlurile cărţilor, lucrări standard de fizică şi matematică, legate în verde, cu Cercul Vieţii imprimat pe copertă. Îşi atârnă haina în debara şi mută ghetele în altă parte. Trase cu grijă draperia de la debara. Traversă camera până la uşă: patru paşi. Rămase pe loc, ezitând, încă un minut şi apoi, pentru prima dată în viaţă, închise uşa propriei sale camere.

***

Sabul era un bărbat mic de statură, îndesat şi cam şleampăt, de patruzeci de ani. Părul său facial era mai negru şi mai aspru decât de obicei, îndesindu-se pe bărbie într-o barbă în toată legea. Purta o haină grea, de iarnă pe care, după aspect, trebuie să o fi purtat de iarna trecută; terminaţiile mânecilor erau negre de murdărie. Comportamentul său era abrupt şi morocănos. Vorbea fragmentat, la fel cum mâzgălea mesaje pe fragmente de hârtie. Mârâia.

— Trebuie să înveţi iotica, mârâi el către Shevek.

— Să învăţ iotica?

— Am spus să înveţi iotica.

— Pentru ce?

— Ca să poţi citi fizica urrasiană! Atro, To, Baisk, toţi aceia. Nimeni nu a tradus-o în pravică, nimeni nu are de gând s-o facă. Şase oameni, poate, de pe Anarres, sunt capabili s-o înţeleagă. În orice limbă.

— Cum pot să învăţ iotica?

— Gramatica şi dicţionarul!

— Unde le găsesc? întrebă Shevek, fără a ceda teren.
— Aici, mârâi Sabul.
Scotoci pe poliţele dezordonate pline de cărţi mici, legate în verde. Mişcările sale erau abrupte şi iritante. Găsi în cele din urmă două volume groase, nelegate, pe un raft de jos şi le trânti pe masă.
— Anunţă-mă când te simţi competent să-l citeşti pe Atro în iotică. Până atunci nu am ce face cu tine.
— Ce fel de matematică utilizează urrasienii ăştia?
— Nimic de nasul tău.
— Se ocupă cineva aici de cronotopologie?
— Da, Turet. Poţi să-l consulţi.
— Mi-am pus în gând să asist la prelegerile lui Gvarab.
— De ce?
— Lucrările ei despre frecvenţă şi ciclu…
Sabul se aşeză şi se ridică din nou. Era insuportabil de agitat, agitat şi totuşi rigid, iritant.
— Nu-ţi pierde vremea. Ai depăşit-o pe bătrână în Teoria secvenţială, iar celelalte idei pe care le emite sunt nişte prostii.
— Mă interesează principiile Simultaneităţii.
— Simultaneitate! Cu ce rahaturi profitariene vă îndoapă Mitis acolo? întrebă fizicianul aprins la faţă, venele de pe tâmple zvâcnindu-i sub părul aspru, tuns scurt.
— Eu însumi am organizat un curs-seminar în acest domeniu.
— Maturizează-te. Maturizează-te. E timpul să te maturizezi. Acum te afli aici. Ne ocupăm de fizică aici, nu de religie. Renunţă la misticism şi maturizează-te. Cât de repede poţi învăţa iotica?
— Mi-au trebuit câţiva ani să învăţ pravica, răspunse Shevek, uşoara sa ironie lăsându-l pe Sabul complet neatins.
— Eu am învăţat-o în zece decade. Destul de bine pentru a citi *Introducerea* lui To. O, la dracu, ai nevoie de un text pe care să lucrezi. Ar putea fi foarte bine chiar acesta. Iată. Aşteaptă.

Sabul răscoli printr-un sertar supraîncărcat şi până la urmă reuşi să scoată o carte, o carte cu aspect ciudat, legată în albastru, fără Cercul Vieţii pe copertă. Titlul era tipărit cu litere aurii şi părea să spună *Poilea Afioite,* care nu avea niciun sens iar, formele unor litere erau neobişnuite. Shevek o privi atent, o luă de la Sabul, dar nu o deschise. Îl ţinea în mână, lucrul pe care dorise să-l vadă, obiectul străin, mesajul dintr-o altă lume.

Îşi aminti de cartea pe care i-o arătase Palat, cartea numerelor.

— Întoarce-te atunci când o vei putea citi pe asta, mârâi Sabul, iar Shevek se întoarse pentru a pleca, dar mârâitul lui Sabul spori în intensitate. Păstrează cărţile acestea asupra ta! Nu sunt pentru uzul general.

Tânărul se opri, se întoarse şi după un moment spuse cu glasul său calm, aproape sfios:

— Nu înţeleg.

— Nu îngădui nimănui să le citească!

Shevek nu răspunse. Sabul se ridică din nou şi se apropie de el.

— Ascultă. Eşti acum membru al Institutului Central de Ştiinţe, un fizician care lucrează cu mine, Sabul. Mă urmăreşti? Privilegiul înseamnă responsabilitate. Corect?

— Urmează să dobândesc unele cunoştinţe pe care nu trebuie să le împărtăşesc, spuse Shevek după o scurtă pauză, formulând răspunsul de parcă ar fi fost o propoziţie logică.

— Dacă ai găsi pe stradă un pachet cu capse explozive, le-ai împărţi cu fiecare puşti care ar trece pe lângă tine? Cărţile acelea sunt explozive. Acum înţelegi ce spun?

— Da.

— Bine.

Sabul se întoarse cu spatele, fierbând de ceea ce părea o mânie endemică, nu specifică. Shevek ieşi din încăpere, purtând cu grijă dinamita, cu repulsie şi o curiozitate devoratoare.

Se puse la treabă să înveţe iotica. Lucra singur în camera 46, în urma atenţionării lui Sabul şi pentru că i se părea cum nu se poate mai natural să lucreze singur.

Încă de foarte tânăr îşi dăduse seama că în anumite privinţe se deosebeşte de toţi cunoscuţii săi. Pentru un copil conştiinţa unei astfel de deosebiri este foarte dureroasă. Pentru că, fără să fi făcut nimic şi încă incapabil de a face ceva, nu o poate justifica. Prezenţa de nădejde şi iubitoare a adulţilor care, în felul lor, sunt de asemenea deosebiţi, este singura reasigurare pe care o poate avea un copil, iar Shevek nu beneficiase de aceasta. Tatăl său fusese, într-adevăr, deosebit de bun şi iubitor. Orice era Shevek, orice făcea el, Palat aproba şi era loial. Dar Palat nu cunoscuse acest blestem al deosebirii. El era la fel ca ceilalţi, ca toţi ceilalţi pentru care comunitatea era un lucru atât de simplu. Îl iubea pe Shevek, dar nu îi putea arăta ce este libertatea, acea recunoaştere a solitudinii fiecăruia, pe care doar ea o transcende.

Aşadar, Shevek era obişnuit cu o izolare interioară, amortizată de toate contactele întâmplătoare ale zilei şi de interferenţele vieţii comunale precum şi de tovărăşia câtorva prieteni. Aici, la Abbenay, nu avea niciun prieten şi, pentru că nu era aruncat în mediul dormitorului comun, nu-şi făcu niciunul. La douăzeci de ani era prea conştient de particularităţile minţii şi caracterului său pentru a fi deschis; era închis în el şi rezervat, iar colegii săi, simţind că rezerva sa este reală, nu încercau prea frecvent să se apropie de el.

În curând ajunse să-i fie dragă intimitatea camerei sale. Îşi savura independenţa totală. Ieşea din cameră numai pentru micul dejun şi cina la cantină şi făcea o scurtă plimbare zilnică pe străzile oraşului pentru a-şi pune în mişcare muşchii care întotdeauna fuseseră obişnuiţi cu exerciţiul. După care se întorcea în camera 46, la gramatica iotică. O dată la fiecare decadă sau două era chemat pentru „a zecea zi” de activitate comunitară în rotaţie, dar oamenii cu care lucra erau străini, nu cunoştinţe apropiate, aşa cum ar fi fost într-o comunitate restrânsă, aşa că aceste zile de muncă manuală nu au produs nicio

întrerupere psihologică în izolarea sa ori în progresul său în studiul limbii iotice.

Gramatica fiind complexă, ilogică şi structurată îi făcea plăcere. Învăţarea limbii mergea rapid, odată ce stăpânea vocabularul de bază, deoarece cunoştea ce citeşte, cunoştea domeniul şi termenii şi ori de câte ori se bloca, propria intuiţie ori vreo ecuaţie matematică îi arătau unde ajunsese. Nu întotdeauna erau locuri unde mai fusese vreodată. *Introducerea în Fizica Temporală* a lui To nu era un manual pentru începători. Iar atunci dând s-a apropiat de mijlocul cărţii, Shevek nu mai citea iotică, citea fizică, înţelegând prea bine de ce Sabul îl pusese să-i citească pe fizicienii urrasieni înainte de orice altceva. Erau cu mult avansaţi faţă de orice se realizase pe Anarres în ultimii douăzeci-treizeci de ani. Cele mai sclipitoare idei conţinute în propriile lucrări ale lui Sabul cu privire la Secvenţă erau, de fapt, traduceri din iotică, nedeclarate.

Parcurse şi celelalte cărţi pe care Sabul i le tot trimitea, lucrările majore ale fizicii contemporane urrasiene. Viaţa lui deveni şi mai solitară. Nu activa în sindicatul studenţilor şi nu asista la întrunirile altor sindicate ori federaţii cu excepţia letargicei Federaţii de fizică. Întrunirile unor astfel de grupuri, vehicule atât ale acţiunii sociale cât şi ale sociabilităţii, erau cadrul vieţii în oricare comunitate mică, dar aici, în oraş, păreau mult mai puţin importante. Nu le erai necesar; întotdeauna se găseau alţii care să conducă lucrurile şi o făceau destul de bine. Cu excepţia sarcinilor din a zecea zi şi obişnuitele servicii de pază la domiciliul său şi la laboratoare, timpul îi aparţinea în întregime lui Shevek. Adesea omitea exerciţiul fizic şi uneori chiar şi mesele. Totuşi, nu renunţa la singurul curs pe care îl urma, conferinţele prezentate de Gvarab cu privire la Secvenţă şi Ciclu.

Gvarab era destul de înaintată în vârstă, aşa că adesea devia şi îndruga vrute şi nevrute. Prezenţa la cursurile ei era redusă şi oscilantă. În curând îl alese pe băiatul slab, cu urechile mari, drept singurul ei ascultător constant. Începu să conferenţieze pentru el. Ochii luminoşi, atenţi, inteligenţi

îi întâlniră pe ai ei, îi conferiră stabilitate, o treziră, îşi recăpătă strălucirea, redobândi viziunea pierdută. Se avânta spre culmi nebănuite iar ceilalţi studenţi din sală o priveau încurcaţi şi uimiţi, chiar înspăimântaţi, dacă mai aveau puterea de a se simţi înspăimântaţi. Gvarab vedea un univers mult mai mare decât puteau vedea majoritatea oamenilor, şi asta îi făcea să clipească. Băiatul cu ochii luminoşi o privea fix; în ochi îi citea bucuria. Ceea ce oferea ea, ceea ce oferise timp de o viaţă, ceea ce nimeni până atunci nu mai împărtăşise cu ea, el accepta, se împărtăşea. El era fratele ei, peste prăpastia celor cincizeci de ani, mântuirea ei.

Atunci când se întâlneau din întâmplare în cabinetele de fizică ori la cantină, treceau direct la discutarea unor probleme de fizică, dar alteori energia lui Gvarab era insuficientă pentru aşa ceva, iar atunci găseau puţine de spus, deoarece bătrâna era la fel de timidă ca şi tânărul bărbat. „Nu mănânci destul” îi spunea ea, iar el zâmbea şi urechile i se înroşeau. Niciunul nu ştia ce să mai spună.

După ce petrecuse o jumătate de an la Institut, Shevek îi dădu lui Sabul o lucrare de trei pagini intitulată „O critică a Ipotezei lui Atro cu privire la Secvenţa Infinită”. Sabul i-o returnă după o decadă, mârâind:

— Tradu-o în iotică.

— De la început am scris-o măi mult în iotică, spuse Shevek, deoarece foloseam terminologia lui Atro. Voi copia originalul. De ce?

— De ce? Pentru ca nenorocitul acela profitarian pe nume Atro să o poată citi. E o navă pe cinci în decada următoare.

— O navă?

— *O* navă de transport de pe Urras.

În felul acesta Shevek descoperi că nu numai petrol şi mercur circula între cele două lumi despărţite, nu numai cărţi de felul celor pe care le citise, dar şi scrisori. Scrisori! Scrisori către proprietarieni, către supuşi ai unor guverne bazate pe inechitatea puterii, pentru indivizi care erau, inevitabil, exploataţi de alţii, fiind la rândul lor exploatatorii altora deoarece consimţiseră să fie elemente din Maşina-

Stat. Oare oamenii aceştia chiar schimbau idei cu oamenii liberi într-o manieră non-agresivă, voluntară? Pot ei oare admite cu adevărat egalitatea, participând la solidaritatea intelectuală, sau doar încercau să domine, să-şi exercite puterea, să posede? Ideea de a coresponda de-adevăratelea cu un proprietarian îl alarma, dar ar fi fost interesant să afle...

Atâtea descoperiri de acest fel se îngrămădiseră asupra lui această primă jumătate de an petrecută la Abbenay încât ajunsese la concluzia că fusese – ori poate că încă mai era – puţin naiv, o concluzie nu tocmai uşor de acceptat pentru un tânăr inteligent.

Prima şi cea mai puţin acceptabilă dintre aceste descoperiri era că se aşteptau de la el să înveţe iotica, dar să păstreze cunoştinţele pentru sine – o situaţie atât de nouă şi atât de tulburătoare pe plan moral încât încă nu o asimilare în totalitate. Evident, nu putea spune că răneşte pe cineva pentru motivul că nu îşi împărtăşeşte cunoştinţele. Pe de altă parte, ce rău posibil le poate cauza informaţia că el ştie iotică, şi că ei ar putea-o învăţa la fel de bine? Cu siguranţă, libertatea se află mai ales în sinceritate decât în tăinuire şi întotdeauna merită să rişti pentru libertate. În orice caz, nu înţelegea în ce constă riscul. La un moment dat îi trecuse prin minte că Sabul vrea să menţină fizica urrasiană *particulară,* să o posede, ca pe o proprietate personală, o sursă de putere asupra colegilor săi de pe Anarres. Dar această idee era atât de opusă modului de gândire al lui Shevek, încât întâmpină mari dificultăţi pentru a i se contura în minte, iar când într-adevăr i se clarifică, o elimină imediat, cu dispreţ, ca pe un gând de-a dreptul dezgustător.

Mai era, apoi, camera personală, un alt ghimpe moral. Copil fiind, dacă dormeai singur într-o cameră însemna că i-ai deranjat în aşa hal pe ceilalţi încât nu te-au mai putut suporta, că ai individualizat. Solitudinea era egală cu dizgraţia. În termeni adulţi, principalul termen de referinţă pentru camerele cu un singur pat era sexual. Fiecare domiciliu avea un număr de astfel de camere, iar un cuplu

care dorea să se împerecheze folosea una dintre aceste camere gratuite pentru o noapte, sau o decadă, oricât de mult doreau. Un cuplu care se hotăra la parteneriat, lua o cameră dublă. Într-un oraş mic, unde nu erau disponibile camere duble. Le construiau adesea la capătul domiciliilor şi astfel; cameră cu cameră, erau create construcţii lungi, răzleţite, denumite „autotrenurile partenerilor.” În afară de împerecherea sexuală, nu exista niciun motiv pentru care să nu dormi într-un dormitor. Puteai alege unul mare, sau mic, iar dacă nu-ţi plăceau colegii de cameră te puteai muta în altul. Fiecare dispunea de atelierul, laboratorul, studioul, magazia sau biroul de care avea nevoie pentru muncă. La băile publice fiecare putea fi oricât de public poftea, intimitatea sexuală era asigurată gratuit şi chiar recomandată din punct de vedere social, iar dincolo de acestea izolarea era considerată nefuncţională. Însemna exces, irosire. Economia de pe Anarres nu putea sprijini construirea, întreţinerea, încălzirea, iluminarea caselor şi apartamentelor particulare. Un individ a cărui fire era evident nesociabilă trebuia să plece din societate şi să îşi poarte singur de grijă. Era complet liber să o facă. Îşi putea construi o casă oriunde îi făcea plăcere, deşi, dacă aceasta strica un peisaj frumos ori o bucată de teren fertil se putea aştepta la serioase presiuni din partea vecinilor să se mute în altă parte. La marginile comunităţilor anarresiene mai vechi se întâlneau destul de mulţi solitari şi pustnici care pretindeau că ei nu fac parte dintr-o specie socială anume. Dar pentru aceia care acceptau privilegiul şi obligaţia solidarităţii umane, intimitatea era o valoare numai dacă se dovedea funcţională.

Aşadar, prima reacţie a lui Shevek de a fi fost instalat într-o cameră particulară a fost jumătate de dezaprobare şi jumătate de jenă. De ce îl înghesuiseră aici? Curând avea să afle motivul. Era locul potrivit pentru munca lui. Dacă îi veneau idei la miezul nopţii, putea aprinde lumina ca să le noteze; dacă îi veneau în zori, nu erau tulburate de conversaţia şi mişcarea a patru-cinci colegi de cameră care se sculau; iar dacă nu-i veneau deloc şi trebuia să petreacă

zile în şir aşezat la masă, cu ochii aţintiţi pe fereastră, nu se afla nimeni în spatele lui care să se mire de ce lâncezeşte. De fapt, intimitatea este la fel de necesară şi pentru fizică şi pentru sex. Dar chiar este necesară?

La cină, în cantina institutului, se servea întotdeauna şi un desert. Lui Shevek îi plăcea foarte mult şi când mai rămâneau surplusuri, le lua. Iar conştiinţa lui, conştiinţa aceea organic-sodală, a făcut indigestie. Oare nu toată lumea, în toate cantinele, de la Abbenay la Uttermost, primea la fel, în părţi egale? Întotdeauna i se spusese acest lucru şi niciodată nu văzuse altceva. Desigur, existau variaţii locale, specialităţi regionale, lipsuri, încropeli, ca în cazul Project Camps, bucătari buni, bucătari mai proşti, de fapt, o infinită varietate în interiorul unui cadru imuabil. Dar niciun bucătar nu era atât de talentat încât să pregătească un desert fără elementele necesare. Majoritatea cantinelor serveau desertul o dată sau de două ori pe decadă. Aici, era servit seară de seară. De ce? Erau membrii Institutului Central de Ştiinţe mai buni decât alţi oameni?

Shevek nu-şi punea asemenea întrebări în legătură cu nimeni altcineva. Conştiinţa socială, opinia altora era forţa morală cea mai puternică, aceea care motiva comportamentul majorităţii anarresienilor, dar în cazul său aceasta era ceva mai puţin puternică decât la cei mai mulţi dintre ei. Atât de multe din problemele sale făceau parte dintr-o categorie pe care alţi oameni nu o puteau înţelege încât se obişnuise să şi le rezolve singur, în tăcere. Aşa procedă, şi cu aceste probleme care, în unele privinţe, erau mult mai dificile pentru el decât acelea ale fizicii temporale. Nu ceru părerea nimănui. Încetă să mai ia desertul de la cantină.

Cu toate acestea, nu se mută într-un dormitor comun. Puse în balanţă disconfortul moral şi avantajul practic, constatând că acesta din urmă atârnă mai greu. Lucra mult mai bine în camera particulară. Treaba merita efortul, iar el o făcea bine. Era central funcţională pentru societatea sa. Responsabilitatea justifica privilegiul.

Aşa că a continuat să lucreze.

Pierdu din greutate; mergea uşor pe pământ. Lipsa efortului fizic, lipsa varietăţii ocupaţionale, lipsa contactelor sociale şi sexuale, niciuna dintre acestea nu îi păreau a fi carenţe ci libertăţi. El era omul liber: putea face tot ce vroia să facă, atunci când dorea şi câtă vreme poftea. Şi chiar aşa făcea. Muncea jucându-se.

Întocmea notele pentru o serie de ipoteze care aveau să conducă la o teorie coerentă a Simultaneităţii. Dar aceasta începu să-i pară o ţintă minoră. Exista una mult mai importantă, o teorie unificată a Timpului, aşteptând să fie formulată, numai să poată ajunge la ea. Avea senzaţia că se află într-o cameră încuiată în mijlocul unui imens teren deschis. Îl înconjura, doar dacă ar găsi calea de ieşire, drumul cel drept. Intuiţia deveni o obsesie. Toamna şi iarna se dezobişnui tot mai mult să mai doarmă. Două ceasuri pe noapte şi încă două, uneori, în timpul zilei, îi erau suficiente, iar aceste aţipeli nu erau de genul somnului profund pe care întotdeauna îl avusese mai înainte, ci un fel de veghe pe alt plan, cu atâtea vise. Visa intens, iar visele făceau parte din munca sa. Vedea timpul întorcându-se împotriva propriului curs, un râu curgând în sus, către izvor. În mâna sa dreaptă şi în stânga ţinea contemporaneitatea a două momente; când le dădea în lături, vedea, zâmbind, cum momentele se separă, despărţindu-se ca baloanele de săpun. Se ridică şi puse pe hârtie, fără a se trezi cu adevărat, formula matematică, aceea care îl ocolise zile întregi. Văzu spaţiul strângându-se asupra lui ca pereţii unei sfere prăbuşindu-se în interior, mai aproape, tot mai aproape, către un vid central, închizându-se, apropiindu-se, iar el se trezi cu un strigăt de ajutor oprit în gâtlej, luptându-se în tăcere să scape de conştiinţa propriului vid exterior.

Într-o după-amiază rece, către sfârşitul iernii, venind de la bibliotecă spre casă, trecu pe la catedra de fizică pentru a vedea dacă nu se află ceva corespondenţă pentru el în cutie. Nu avea niciun motiv să se aştepte la o scrisoare, deoarece nu scrisese niciuna prietenilor săi de la Regionala nord-vestică, dar în ultimele zile nu se simţise prea bine; îşi

infirmase câteva dintre cele mai frumoase ipoteze ale sale şi se trezise singur, după o jumătate de an de muncă asiduă, exact în punctul de unde pornise. Modelul fazic era pur şi simplu mult prea vag pentru a fi util. Îl durea în gât. Spera să fie o scrisoare de la vreun cunoscut, sau cel puţin să întâlnească pe cineva în laboratorul de fizică pentru a mai schimba o vorbă. Dar, cu excepţia lui Sabul, nu se mai afla nimeni acolo.

— Priveşte aici, Shevek.

Se uită la cartea pe care bătrânul o ţinea în mână: o carte subţire, îmbrăcată în verde, cu Cercul Vieţii pe copertă. O luă şi privi la pagina de titlu: „O critică a Ipotezei Secvenţei Infinite a lui Atro”. Era propriul său eseu, confirmarea şi replica lui Atro şi scrisoarea de răspuns a acestuia. Totul fusese tradus, ori retradus în pravică şi tipărit la imprimeriile CDP din Abbenay. Apăreau numele a doi autori: Sabul, Shevek.

Sabul întinse gâtul peste exemplarul pe care îl ţinea Shevek şi îl privi cu nesaţ. Mormăitul său se auzi gutural şi chicotit.

— L-am terminat pe Atro. Definitiv, afurisitul de profitor! Acum să mai încerce să vorbească despre „imprecizie puerilă”!

Timp de zece ani Sabul nutrise resentimente faţă de *Revista de fizică* a Universităţii Ieu Eun, care se referise la lucrările sale teoretice drept „mutilate de provincialismul şi imprecizia puerilă cu care dogma odoniană infectează fiecare domeniu al gândirii”.

— Vor vedea ei care este acum provincialul! adăugă el, zâmbind.

În aproape un an de când se cunoşteau, Shevek nu îşi amintea să-l fi văzut zâmbind.

Shevek se aşeză la celălalt capăt al încăperii, doborând un maldăr de hârtii de pe o bancă pentru a-şi face loc. Desigur, catedra de fizică era un spaţiu comun, dar Sabul ţinea această a doua cameră, din dos, plină de materialele pe care le folosea, aşa că niciodată nu părea să mai rămână loc şi pentru altcineva. Shevek privi cartea pe care

o ţinea în mână, apoi se uită pe fereastră. Se simţea şi chiar arăta destul de bolnav. De asemenea, arăta destul de încordat, dar cu Sabul nu se simţise niciodată timid sau jenat, aşa cum adesea i se întâmpla cu oamenii pe care dorea să-i cunoască.

— N-am ştiut că o traduci, spuse el.

— Am tradus-o, am editat-o. Am şlefuit câteva din punctele mai nefinisate, am completat cu elementele de tranziţie pe care tu le-ai lăsat pe dinafară şi aşa mai departe. Muncă de câteva decade. Ar trebui să fii mândru de asta; în mare măsură ideile tale formează esenţa cărţii finalizate.

Cartea consta integral din ideile lui Shevek şi ale lui Atro.

— Da, răspunse Shevek, privindu-şi mâinile şi continuă. Aş vrea să public lucrarea despre Reversibilitate pe care am scris-o în acest trimestru. Ar trebui să ajungă la Atro. L-ar interesa. Încă îl mai preocupă motivaţiile.

— Să o publici? Unde?

— Am vrut să spun, în iotică… pe Urras. Să i-o trimit lui Atro, ca pe cealaltă, iar el o va publica într-una din revistele de acolo.

— Nu le poţi trimite spre publicare o lucrare care nu a fost tipărită aici.

— Dar este exact ce am făcut cu aceasta. Tot ce este aici, cu excepţia răspunsului combativ, a apărut în *Ieu Eun Review* înainte de a apărea aici.

— Nu am putut preîntâmpina această situaţie. Dar de ce îţi închipui că m-am grăbit să trimit lucrarea spre publicare? Doar nu crezi că toţi cei de la CPD sunt de acord cu maniera noastră de a negocia idei cu Urras în felul acesta. Departamentul de apărare insistă ca fiecare cuvânt care pleacă de aici pe navele acelea de marfă să fie aprobat de un expert CPD. Mai mult decât atât, nu crezi că toţi fizicienii din provincie care nu au acces la canalul acesta de comunicaţie cu Urras se împotrivesc utilizării sale de către noi? Crezi că nu sunt invidioşi? Există oameni care stau în aşteptare, care abia aşteaptă ca noi să facem un pas greşit. Dacă suntem vreodată descoperiţi, vom pierde această

fereastră poştală de pe transportoarele urrasiene. Acum pricepi?

— În primul rând, cum a obţinut Institutul această fereastră poştală?

— Atunci când a fost ales Pegvur în CPD, cu zece ani în urmă. De atunci, am păşit al naibii de atent pentru a o păstra, răspunse Sabul.

Pegvur fusese un fizician de o valoare modestă. Shevek dădu din cap.

— În orice caz, Atro nu vrea să citească articolele tale. Am verificat lucrarea aceea şi ţi-am înapoiat-o cu câteva decade în urmă. Când vei înceta să-ţi iroseşti vremea cu teoriile acestea reacţionare de care se agaţă Gvarab? Nu-ţi dai seama că şi-a pierdut întreaga viaţă cu ele? Dacă le susţii, o să te faci de râs, ceea ce, desigur, este dreptul tău inalienabil. Dar în niciun caz n-o să mă faci de râs *pe minei*

— Dar dacă prezint lucrarea spre publicare aici, în pravică?

— Pierdere de timp.

Shevek recepţionă mesajul cu o uşoară înclinare a capului. Se ridică, deşirat şi ascuţit şi rămase nemişcat un moment, departe cu gândurile sale. Lumina iernii făcea notă discordantă cu părul său, pe care acum îl purta strâns la spate într-o coadă, şi cu faţa sa neclintită. Se apropie de birou şi ridică un exemplar din micul stoc de cărţi noi.

— Aş vrea să-i trimit una din astea lui Mitis, spuse.

— Ia câte pofteşti. Ascultă! Dacă tu crezi că ştii ce faci, mai bine decât mine, atunci trimite lucrarea Presei. Nu ai nevoie de permisiune! Ştii bine că nu există niciun fel de ierarhie. Nu te pot împiedica. Tot ce pot face este să-ţi ofer sfatul meu.

— Tu eşti consultantul Sindicatului Presei pentru manuscrisele de fizică, spuse Shevek. Am crezut că voi câştiga timp pentru toată lumea întrebându-te.

Blândeţea lui era fără compromisuri. Deoarece nu dorea să concureze pentru dominaţie, era de neîmblânzit.

— Să câştigi timp? Ce vrei să spui? întrebă Sabul.

Dar Sabul era şi el odonian. Se crispă de parcă ar fi fost chinuit fizic de propria-i ipocrizie, se îndepărtă de Shevek, se întoarse din nou la el şi continuă plin de invidie, cu vocea îngroşată de mânie.

— Dă-i drumul! Publică nenorocitul acela de articol! Mă voi declara incompetent să-mi exprim părerea despre el. Le voi spune s-o consulte pe Gvarab. Ea e experta în Simultaneitate, nu eu. Infatuată senilă şi mistică! Universul ca o imensă coardă de harfă, oscilând în interiorul şi în afara existenţei! Apropo, ce note cântă? Nu cumva pasaje din Armoniile Numerice? Adevărul este că eu sunt incompetent – cu alte cuvinte, mă opun – să recomand CPD-ului sau Presei excremente intelectuale!

— Lucrarea pe care am făcut-o pentru tine, răspunse Shevek, este o parte a cercetărilor mole urmând ideile lui Gvarab cu privire la Simultaneitate. Dacă o vrei pe una, trebuie să o accepţi şi pe cealaltă. Grânele cresc mai bine pe bălegar, cum spunem noi în nord-vest.

Rămase o vreme în picioare şi pentru că nu obţinu niciun răspuns verbal de la Sabul, spuse la revedere şi plecă.

Ştia că uşor, fără violenţă aparentă, câştigase o luptă. Dar violenţa fusese comisă.

Aşa cum prezisese Mitis, era „omul lui Sabul”. De ani de zile acesta încetase a mai fi un fizician activ; marea lui reputaţie se baza pe exproprierea altor inteligenţe. Shevek trebuia să gândească iar Sabul să primească onorurile.

Evident, era o situaţie intolerabilă din punct de vedere etic şi pe care Shevek se cuvenea să o denunţe, evitând-o. Numai că n-o va face. Avea nevoie de Sabul. Dorea să publice lucrările şi să le trimită acelora care le puteau înţelege, fizicienilor urrasieni. Avea nevoie de ideile lor, de criticile lor, de colaborarea lor.

Aşa că se târguiseră, el şi Sabul, se târguiseră ca nişte profitori. Nu fusese o bătălie, ci o negociere. Tu îmi dai asta, iar eu îţi dau pe cealaltă. Refuză-mă şi te refuz şi eu. Vândut? Vândut! Cariera lui Shevek, la fel ca existenţa societăţii din care făcea parte, depindea de menţinerea unui contract neadmis pe bază de profit. Nu o relaţie de

ajutor reciproc şi solidaritate, ci o relaţie de exploatare, mecanică, nu organică. Oare funcţia adevărată poate rezulta din disfuncţia de bază?

Dar tot ce vreau eu este să-mi fac treaba, pleda Shevek în gând, în timp ce traversa aleea spre piaţa unde se afla domiciliul său, în după-amiaza aceea cenuşie, printre rafale de vânt. Este datoria, bucuria mea, scopul întregii mele vieţi. Omul cu care sunt nevoit să lucrez este competitiv, un căutător de putere, un profitor, dar asta nu se poate schimba; dacă vreau să lucrez, trebuie să lucrez cu el.

Se gândi la Mitis şi la avertismentul ei. Se gândi la Institutul din nord-vest şi la petrecerea din ajunul plecării sale. I se părea tare mult de atunci, totul copilăresc de paşnic şi de sigur. Ar fi putut plânge de nostalgic. La intrarea Institutului de Ştiinţele Vieţii o fată îl privi în trecere şi i se păru că seamănă cu fata aceea – cum o cheamă? — cea cu părul scurt, care mâncase atâtea gogoşi în seara cu petrecerea. Se opri şi se întoarse, dar fata dispăruse după colţ. Oricum, aceasta avea părul lung. S-au dus, toate s-au dus. Ieşi de la adăpostul intrării în bătaia vântului. Cădea o ploaie fină, împrăştiată de vânt. Atunci când se întâmpla să plouă, ploaia era împrăştiată. Era o lume uscată. Uscată, palidă, duşmănoasă. „Duşmănoasă!” exclamă Shevek cu glas tare, în iotică. Niciodată nu auzise limba vorbită. Suna foarte ciudat. Stropii de ploaie îi înţepau faţa ca şi cum ar fi aruncat cineva cu pietriş. Durerii din gât i se alăturase o cumplită durere de cap de Care tocmai deveni conştient. Ajunse la camera 46 şi se întinse pe platforma-pat care de data aceasta i se păru mult mai jos decât de obicei. Tremura şi nu se putea opri. Îşi trase pe el pătura portocalie şi se ghemui, încercând să doarmă, dar nu se putea opri din tremurat deoarece era în bătaia unui constant bombardament atomic, din toate părţile, a cărui intensitate creştea odată cu creşterea temperaturii.

Nu fusese niciodată bolnav şi niciodată nu cunoscuse o stare de disconfort fizic mai rea decât oboseala. Neavând nicio idee cum se manifestă temperatura ridicată, avu impresia, în intervalele de luciditate ale nopţii nesfârşite, că

e pe cale să înnebunească. În zori, teama de nebunie îl făcu să caute ajutor. Îi era prea teamă de sine însuşi pentru a cere ajutor vecinilor de pe coridor; se auzise delirând în timpul nopţii. Se târî până la clinica locală, la opt blocuri distanţă. Străzile reci, strălucind în lumina soarelui, învârtindu-se cu solemnitate în jurul său. La clinică îi diagnosticară nebunia drept o uşoară pneumonie şi îi spuseră să stea la pat în Salonul Doi. Shevek protestă. Asistenta

Îl acuză de comportament egoist, explicându-i că dacă merge acasă, un medic va trebui să se ostenească şi să-l viziteze acolo, pentru a-i asigura îngrijire particulară. Se culcă în Salonul Doi. Toţi ceilalţi pacienţi din salon erau vârstnici. Îşi făcu apariţia o asistentă care îi oferi un pahar cu apă şi o pilulă.

— Ce e asta? întrebă el bănuitor şi clănţănind din dinţi.

— Antipiretic.

— Aia ce mai e?

— Coboară febra.

— N-am nevoie.

— Bine, spuse asistenta ridicând din umeri şi ieşi din salon. Majoritatea anarresienilor tineri considerau că este ruşinos să fii bolnav, rezultat al profilaxiei foarte reuşite din societatea lor, poate şi din pricina unei confuzii apărute în urma folosirii analoge a termenilor „sănătos” şi „bolnav”. Simţeau că boala este o crimă, fie ea şi involuntară. Să te supui impulsului criminal, să îl stimulezi prin administrarea de analgezice, e imoral. Se arătau prudenţi când era vorba de pastile şi injecţii. Dar când intervenea vârsta mijlocie şi bătrâneţea, cei mai mulţi îşi schimbau părerea. Durerea era mai mare decât ruşinea. Asistenta le administra celor doi bătrâni din Salonul Doi medicamentele, iar aceştia glumeau cu ea. Shevek urmărea scena cu o morocănoasă lipsă de înţelegere.

Mai târziu, apăru un doctor cu o seringă.

— Nu vreau, spuse Shevek.

— Încetează cu egoismele. Întoarce-te! spuse doctorul, iar Shevek se supuse.

Mai târziu apăru o femeie care îi oferi o cană cu apă, dar Shevek tremura atât de violent încât vărsă toată apa, udând pătura.

— Lasă-mă în pace, spuse el. Cine eşti?

Femeia îi spuse, dar el nu înţelese şi îi spuse să plece, că se simte foarte bine. Apoi îi explică motivul pentru care ipoteza ciclică, deşi neproductivă în sine, este esenţială, piatră de temelie pentru propria sa abordare a unei posibile teorii a Simultaneităţii. Shevek vorbea parţial în propria sa limbă şi parţial în iotică, scriind formule şi ecuaţii cu cretă pe o tăbliţă, pentru ca ea şi restul grupului să înţeleagă, convins că nu vor pricepe treaba cu piatra de temelie. Femeia îi atinse obrajii şi îi legă părul la spate. Avea mâinile răcoroase. Niciodată în viaţă Shevek nu simţise ceva mai plăcut decât atingerea mâinilor ei. Vru să-i strângă mâna. Nu mai era acolo. Plecase.

Mult după aceea, era treaz. Respira normal. Se simţea perfect. Totul era aşa cum trebuie. Nu simţea dorinţa să se mişte. A se mişca înseamnă a deranja momentul stabil, perfect, echilibrul lumii. Lumina iernii pe tavan era de o frumuseţe greu de exprimat. Rămase întins pe pat, privind-o. Bătrânii din salon râdeau, cu râsul lor bătrân, răguşit, ca un cotcodăcit, un sunet minunat. Femeia veni din nou şi se aşeză pe patul lui. Shevek privi spre ea şi îi zâmbi.

— Cum te simţi?

— Nou-născut. Tu cine eşti?

— Mama.

— Renaştere. Doar că ar trebui să primesc un trup nou, nu tot pe cel dinainte.

— Despre ce tot vorbeşti?

— Despre Urras. Renaşterea este un element al religiei lor.

— Încă mai delirezi, spuse ea, atingându-i fruntea. Nu mai ai febră.

Glasul ei rostind aceste cuvinte atinse ceva foarte profund din fiinţa lui Shevek, un loc întunecos, închis cu ziduri, unde acel ceva reverbera în întuneric. O privi pe femeie şi exclamă, cuprins de spaimă:

— Eşti Rulag!

— Eu ţi-am spus cine sunt. Chiar de mai multe ori.

Femeia păstra pe chip o expresie de dezinteres, chiar umor. Nu se mai punea problema ca Shevek să mai susţină ceva, era prea slăbit pentru a face vreo mişcare, dar se trase înapoi cuprins de o spaimă nedisimulată, de parcă nu ar fi fost mama lui ci propria sa moarte. Ea nu dădu niciun semn că ar fi observat această mişcare uşoară.

Era o femeie frumoasă, brunetă, cu trăsături delicate şi bine proporţionate, fără să-şi arate vârsta, deşi trebuie să fi trecut de patruzeci. Totul la ea era armonios şi controlat. Avea o voce joasă, cu un timbru plăcut.

— N-am ştiut că eşti aici, în Abbenay, nici unde eşti, nici măcar dacă mai exişti. Eram la depozitul Presei uitându-mă prin unele publicaţii noi, selectând lucrări pentru biblioteca de Engineering şi am zărit o carte de Sabul şi Shevek. Pe Sabul îl cunoşteam, desigur. Dar cine e Shevek? De ce îmi sună atât de familiar? Nu mi-a venit ideea decât după un minut şi mai bine. Ciudat, nu? Dar nu părea rezonabil. Shevek pe care îl cunoşteam eu ar avea doar douăzeci de ani, nu putea fi coautor la tratate de metacosmologie cu Sabul. Dar oricare alt Shevek ar trebui să fie chiar mai mic de douăzeci!… Aşa că am venit să mă conving. Un băiat de la domiciliu mi-a spus că te afli aici… Aceasta este o clinică surprinzător de slab asigurată cu personal. Nu înţeleg de ce sindicaliştii nu solicită mai multe repartiţii de la Federaţia Medicală, sau altfel să reducă numărul de internări. Unii dintre medicii şi asistentele de aici lucrează opt ore pe zi! Bineînţeles, există oameni în domeniul medical care chiar doresc acest lucru: impulsul de autosacrificiu. Din nefericire, acesta nu conduce la eficienţă maximă… E ciudat că te-am găsit. Nu te-aş fi cunoscut niciodată… Tu şi cu Palat mai ţineţi legătura? Ce mai face?

— E mort.

— Ah!

În vocea lui Rulag nu se citea nicio pretenţie de şoc sau durere, doar un fel de obişnuinţă tristă, o notă posomorâtă.

Shevek se simţi mişcat de asta, îi îngăduia să o vadă, pentru moment, ca pe o fiinţă umană.

— De cât timp a murit?

— De opt ani.

— Nu putea avea mai mult de treizeci şi cinci de ani.

— A fost un cutremur la Wide Plains. Locuiam acolo de aproape cinci ani, el era inginerul constructor al comunităţii. Cutremurul a deteriorat centrul de învăţare. El era împreună cu alţii, încercând să scoată afară câţiva dintre copiii prinşi înăuntru. S-a produs al doilea cutremur şi toată chestia s-a prăbuşit. Au fost ucise treizeci şi două de persoane.

— Erai acolo?

— Plecasem pentru a începe pregătirea la Institutul regional cu vreo zece zile înainte de cutremur.

Ea rămase pe gânduri, cu chipul neted şi liniştit.

— Bietul Palat! Într-un fel, i se potriveşte – să îi murit împreună cu alţii, o statistică, unul din treizeci şi doi…

— Valorile statistice ar fi fost mult mai ridicate dacă el n-ar fi intrat în clădire, spuse Shevek.

Abia atunci femeia îl privi. Privirea ei nu dezvăluia ce emoţii trăieşte ori nu. Cuvintele ei puteau fi spontane sau deliberate, Shevek nu-şi dădea seama.

— Ţineai mult la Palat.

Shevek nu răspunse.

— Nu semeni cu el. De fapt, semeni cu mine, exceptând culoarea. Îmi închipuiam că vei semăna cu Palat. Aşa am presupus. E straniu cum imaginaţia face asemenea presupuneri. Aşadar, locuia împreună cu tine?

Shevek dădu din cap.

— A avut noroc, spuse ea fără să suspine, deşi în voce i se ghicea un suspin înăbuşit.

— Şi eu.

— Da, aş fi putut păstra legătura cu tine, continuă ea după o pauză, zâmbind abia imperceptibil. Mă acuzi că n-am făcut-o?

— Să te acuz? Nici nu te-am cunoscut.

— Ba da. Palat şi cu mine te-am păstrat cu noi, la domiciliu, după ce ai fost înţărcat. Amândoi am vrut-o. Primii ani sunt aceia în care contactul individual este esenţial; psihologii au dovedit-o fără tăgadă. Socializarea deplină nu se poate dezvolta decât dintr-un început afectiv… Doream să continuăm parteneriatul. Am încercat să aranjez să-l repartizeze pe Palat aici, la Abbenay. Dar niciodată nu s-a ivit vreun loc în linia lui de activitate şi nu putea veni fără repartiţie. Avea o notă de încăpăţânare… La început, îmi mai scria, din când în când, să-mi spună ce mai faci, după care a încetat să-mi mai scrie.

— N-are importanţă, spuse tânărul.

Faţa sa, slăbită de boală, era acoperită de picături fine de sudoare care dădeau obrajilor şi frunţii sale un aspect argintiu, uleios. Urmară câteva clipe de tăcere, apoi Rulag reluă discuţia cu vocea ei controlată, plăcută.

— Ba da, avea şi încă mai are importanţă. Dar Palat a fost acela care a rămas cu tine şi te-a îndrumat în timpul anilor de integrare. El era îndatoritor, părintesc, aşa cum eu n-am fost niciodată. În cazul meu, pe primul loc vine munca. Cu toate acestea, Shevek, mă bucur că eşti aici, acum. Poate că îţi voi fi de vreun folos de data aceasta. Ştiu că la prima vedere Abbenay este un loc neplăcut. Te simţi pierdut, izolat, lipsit de solidaritatea simplă pe care o oferă micile aşezări. Cunosc oameni interesanţi, pe care aş dori să-i întâlneşti. Oameni care probabil ţi-ar fi de folos. Îl cunosc pe Sabul; am idee de ceea ce ţi s-ar putea întâmpla în relaţia cu el şi cu întregul Institut. Aici sunt jucate jocuri ale dominaţiei. Îţi trebuie o oarecare experienţă pentru a şti cum pot fi dejucate. În orice caz, mă bucur că eşti aici. Îmi face o plăcere pe care niciodată nu am căutat-o… un fel de bucurie… Ţi-am citit cartea. Este a ta, nu? Altfel de ce ar publica Sabul în colaborare cu un student de douăzeci de ani? Subiectul mă depăşeşte. Eu nu sunt decât un simplu inginer. Sunt mândră de tine, trebuie s-o mărturisesc. Ciudat, nu? Lipsit de raţiune. Chiar proprietarist. Ca şi cum tu ai fi ceva care îmi aparţine! Dar pe măsură ce omul îmbătrâneşte, are nevoie de anumite asigurări care nu sunt

întotdeauna în totalitate rezonabile. Asta pentru a mai putea continua.

Shevek îi înţelegea singurătatea, îi simţea durerea şi asta nu-i făcea plăcere. Se simţea ameninţat. Era ameninţată loialitatea tatălui său, dragostea aceea curată, constantă în care viaţa sa prinsese rădăcini. Ce drept avea ea, care îl părăsise pe Palat la nevoie, să vină, arunci când avea ea nevoie, la fiul lui Palat? El nu avea nimic, absolut nimic, să-i ofere, ei sau altcuiva.

— Ar fi fost mai bine, spuse el, dacă ai fi continuat să te gândeşti şi la mine ca la o valoare statistică.

— Ah, rosti ea răspunsul blând, obişnuit, dezolat, îndreptându-şi privirea în altă parte.

Bătrânii de la celălalt capăt al salonului o admirau, dându-şi ghionturi unul altuia.

— Am impresia, continuă ea, că am încercat să ridic o pretenţie asupra ta, dar m-am gândit în termenii în care tu ai încerca să formulezi vreo pretenţie asupra mea. Daca ai vrea.

El nu spuse nimic.

— Bineînţeles, nu suntem decât biologic mamă şi fiu, adăugă ea, redobândindu-şi zâmbetul abia schiţat. Tu nu-ţi aduci aminte de mine, iar copilul pe care mi-l amintesc eu nu este bărbatul acesta de douăzeci de ani. Toate astea ţin de trecut, sunt irelevante. Dar aici şi acum, suntem frate şi soră. Şi asta contează cu adevărat, nu?

— Nu ştiu.

Rulag rămase tăcută timp de un minut, apoi se ridică.

— Ai nevoie de odihnă. Erai destul de bolnav când am venit prima dată. Doctorii spun că te vei face bine. Nu cred că mă voi mai întoarce.

El nu răspunse.

— La revedere, Shevek, spuse ea, întorcându-i spatele.

Shevek zări, ori poate că nu era decât un coşmar al imaginaţiei sale, chipul ei schimbându-se drastic în timp ce vorbea, spărgându-se, sfărâmându-se. Trebuie să fi fost doar imaginaţia. Rulag ieşi din salon cu mersul ei graţios,

măsurat, de femeie bine făcută, iar el o văzu oprindu-se şi discutând, cu zâmbetul pe buze, cu asistenta de pe hol.

Dădu frâu liber fricii care pătrunsese odată cu ea, sentimentului de încălcare a promisiunilor, incoerenţei timpului. Se simţi zdrobit. Începu să plângă, încercând să-şi ascundă faţa la adăpostul braţelor, negăsind energia necesară pentru a se întoarce. Unul dintre bătrâni, dintre bătrânii aceia bolnavi, se apropie, se aşeză pe marginea patului şi îl bătu uşor pe umăr.

— E bine, frate. Va fi bine, frăţioare, murmură el.

Shevek îl auzi şi îi simţi atingerea, dar asta nu avu darul să-l liniştească. Nici măcar fratele nu te poate linişti în ceasul cel rău, în întunericul de la baza zidului.

5

Cu un sentiment de uşurare, Shevek puse capăt carierei sale de turist. La Ieu Eun începea un nou semestru. Acum se putea stabili pentru a trăi şi munci în Paradis, în loc de a-l privi, pur şi simplu, din exterior.

Îşi luă două seminarii şi un curs deschis. Nu i se cerea să predea, dar el întrebase dacă poate s-o facă, iar administratorii îi aranjaseră seminariile. Cursul nu a fost nici ideea lui, nici a lor. A venit o delegaţie din partea studenţilor şi l-au rugat să-l prezinte. Shevek a consimţit imediat. Aşa se organizau cursurile în centrele de învăţare anarresiene: la cererea studenţilor, ori la iniţiativa profesorului, ori de către studenţi şi profesori împreună. Când a constatat că administratorii sunt nemulţumiţi, a râs.

— Chiar vă aşteptaţi ca studenţii voştri să nu fie anarhişti? A spus el. Cum altfel pot fi tinerii? Când te afli la nivelul de jos, trebuie să organizezi de jos în sus.

Nu avea nici cea mai mică intenţie de a se lăsa scos de la curs – mai purtase genul acesta de bătălie şi înainte – iar pentru că a transmis hotărârea sa studenţilor, aceştia au rămas fermi pe poziţie. Pentru a evita o publicitate neplăcută, Rectorii Universităţii au cedat, iar Shevek a început cursul cu o asistenţă de două mii de studenţi în prima zi. La scurtă vreme, prezenţa a început să scadă. El insista pe fizică, niciodată nu devia în domeniul politic ori personal, iar fizica pe care o preda el era la un nivel destul de avansat. Dar câteva sute de studenţi au continuat să vină. Unii veneau din simplă curiozitate, să-l vadă pe omul de pe Lună. Alţii se simţeau atraşi de personalitatea lui Shevek, de omul şi libertinul pe care îl ghiceau din cuvintele sale chiar şi atunci când nu îi puteau urmări matematica. În sfârşit, un număr surprinzător de mare dintre aceştia erau capabili să-i urmărească şi filosofia şi matematica.

Erau splendid pregătiţi, studenţii aceştia, de o inteligenţă superioară, ascuţită, receptivă. Când nu lucrau, se

odihneau. Nu erau tracasaţi şi deranjaţi de o mulţime de alte obligaţii. Niciodată nu adormeau la curs pentru că participaseră la serviciile în rotaţie cu o zi înainte. Societatea lor îi menţinea într-o continuă lipsă de nevoi, tracasări şi griji.

Cu toate acestea, ceea ce erau ei liberi să facă era o altă problemă. Shevek avea impresia că libertatea lor faţă de obligaţii era într-o proporţie directă cu lipsa lor de iniţiativă.

Atunci când i s-a explicat sistemul de examinare, Shevek a fost uluit; nu-şi putea imagina o piedică mai mare pentru nevoia naturală de a învăţa decât acest sistem de îngurgitare de informaţii şi eliminarea lor la ordin. La început a refuzat să dea lucrări, sau note, dar asta i-a deranjat atât de mult pe administratorii Universităţii încât, neavând intenţia de a fi nepoliticos cu gazdele sale, a cedat. Le-a cerut studenţilor să scrie câte o lucrare despre oricare problemă de fizică îi interesa şi le-a spus că le va da tuturor nota cea mai mare pentru ca birocraţii să aibă ceva de scris pe formularele şi listele lor. Spre surpriza sa, destul de mulţi studenţi au venit la el pentru a se plânge. Vroiau ca el să stabilească problematica, să formuleze întrebările corespunzătoare; nu vroiau să se gândească ei înşişi la întrebări, doar să scrie răspunsurile pe care le învăţaseră. Unii dintre ei s-au opus vehement ca el să dea tuturor aceeaşi notă. Atunci cum s-ar mai putea deosebi studenţii sârguincioşi de cei mai delăsători? Ce rost mai avea să munceşti asiduu? Dacă nu se fac distincţii competitive, poţi foarte bine să stai fără să faci nimic.

— Bine, desigur, le-a răspuns Shevek, tulburat. Dacă nu vreţi să faceţi treaba, nici nu ar trebui s-o faceţi.

Au plecat nemulţumiţi, dar politicoşi. Erau băieţi de treabă, cu o comportare brutală, dar manierată. Cunoştinţele lui Shevek de istorie urrasiană l-au condus la concluzia că aceştia sunt – deşi cuvântul era rar folosit în aceste zile – aristocraţi. În timpurile feudale aristocraţia îşi trimisese fiii la universitate, conferind superioritate instituţiei. În zilele acestea este exact invers: universitatea conferă superioritate omului. Îi spuneau cu mândrie lui

Shevek că la Ieu Eun competiţia pentru burse este an de an tot mai strânsă, dovedind democraţia esenţială a instituţiei. „Mai puneţi un lacăt la uşă şi îl numiţi democraţie!” le răspundea el. Îi plăcea de studenţii lui politicoşi, inteligenţi, dar nu simţea niciun fel de afecţiune deosebită pentru niciunul dintre ei. Plănuiau cariere ca universitari ori cercetători industriali şi ceea ce învăţau de la el reprezenta pentru ei doar un mijloc pentru atingerea acelui scop, succesul în carieră. Fie că aveau deja totul, ori negau importanţa a orice le-ar fi putut oferi el.

Deci, se descoperi pe sine fără niciun fel de obligaţii dincolo de pregătirea acelor lecţii; restul timpului îi aparţinea în întregime. Nu se mai aflase într-o situaţie similară de când avea vreo douăzeci şi ceva de ani, în primii săi ani la Institutul din Abbenay. De atunci încoace, viaţa sa socială şi personală devenise tot mai complicată şi mai pretenţioasă. Fusese nu numai un fizician, dar şi partener, tată, odonian şi în cele din urmă reformator social. În aceste situaţii nu fusese protejat, nici măcar nu se aşteptase la vreo protecţie în faţa oricărei griji, ori responsabilităţi ivite. Nu fusese scutit de nimic; fusese doar liber să facă orice. Aici, era invers. La fel ca toţi studenţii şi profesorii, nu avea nimic altceva de făcut în afară de munca sa intelectuală, adică nimic. Li se făceau paturile, le erau măturate camerele, activităţile de rutină ale facultăţii erau asigurate, li se lăsa cale liberă. Fără soţii, fără familii. Nicio femeie. Studenţii Universităţii nu aveau voie să se însoare. Profesorii căsătoriţi locuiau – în timpul săptămânii de şapte zile, cu cinci ore pe zi – în cămine pentru burlaci, în campus, mergând acasă numai pentru weekend. Nimic nu îi distrăgea de la muncă. Tihnă totală pentru a lucra, toate materialele la dispoziţie, stimulare intelectuală, argumentaţie, conversaţie ori de câte ori era nevoie, niciun fel de presiuni. Într-adevăr, Paradis! Dar lui i se părea că nu poate să se apuce de treabă.

Îi lipsea ceva – lui, personal, îşi închipuia, nu locului. El, Shevek, nu era la înălţimea locului; nu era suficient de puternic pentru a primi ceea ce i se oferea cu atâta

generozitate. În această oază minunată, se simţea uscat şi secătuit ca o plantă din deşert. Viaţa pe Anarres îl închisese, îi încuiase sufletul; apele vieţii ţâşneau pretutindeni în jurul lui, iar el încă nu putea bea.

Se forţă să lucreze, dar nici în asta nu găsi niciun fel de certitudine. Parcă şi-ar fi pierdut flerul pe care, în propria-i părere despre sine, îl considera drept principalul său avantaj faţă de ceilalţi fizicieni: simţul acela care-i spunea unde se află problema cu adevărat importantă, indiciul care îl conducea spre interior, către centru. Aici, părea să nu mai dispună de niciun simţ, de nicio direcţie. Lucră în Laboratoarele pentru Cercetarea Luminii, citi foarte mult şi în vara şi toamna care au urmat scrise trei lucrări – după standardele normale, o jumătate de an productivă. Dar îşi dădea seama că, de fapt, nu făcuse nimic real.

Într-adevăr, cu cât trăia mai mult pe Urras, cu atât mai puţin real i se părea. Parcă îi aluneca din mână, toată lumea aceea plină de vitalitate, magnifică, inepuizabilă pe care o văzuse de la ferestrele camerei sale în prima sa zi petrecută pe Urras. Aluneca din mâinile lui nepricepute, străine, evitându-l, iar când privea din nou ţinea în mână ceva cu totul diferit, ceva ce nu-şi dorise niciodată, un fel de hârtie mototolită, ambalaje, gunoaie.

Pentru lucrările scrise primi bani. Avea deja în contul deschis la Banca Naţională cele 10 000 de Unităţi Monetare Internaţionale (UMI) ale Premiului Seo Oen şi o primă de 5 000 UMI de la Guvernul Ioti. Suma era acum rotunjită de salariul de profesor şi de banii plătiţi de Universitate pentru cele trei monografii. La început, toate acestea i se părură caraghioase, apoi îl nelinişitiră. Nu trebuia să elimine, ca fiind ridicol, ceva care aici părea de o importanţă covârşitoare. Încercă să parcurgă un manual elementar de economie; îl plictisi la culme, era ca şi cum ar fi ascultat pe cineva relatând fără să se mai oprească un vis lung şi stupid. Nu se putea forţa să înţeleagă modul de funcţionare al băncilor şi aşa mai departe, deoarece toate legile de funcţionare ale capitalismului îi erau la fel de străine ca şi ritualurile unei religii primitive, la fel de barbare, de

elaborate şi de inutile. În sacrificiul uman oferit unei zeităţi ar putea exista cel puţin o frumuseţe eronată şi teribilă; în ritualurile cămătarilor, unde lăcomia, lenea şi invidia se presupune că pun în mişcare toate acţiunile oamenilor, până şi teribilul devenea banal. Shevek privea cu dispreţ şi lipsă de interes monstruoasa micime. Nu admitea, nu putea să admită că, în realitate, îl înspăimânta.

În a doua săptămână petrecută la A-Io, Saio Pae îl dusese la cumpărături. Deşi nu se gândea să-şi tundă părul – în definitiv, părul era o parte din fiinţa lui – avea nevoie de un costum de haine în stil urrasian şi o pereche de pantofi. Nu simţea nicio dorinţă de a părea mai străin decât arăta fără voia lui. Simplitatea vechiului său costum era de-a dreptul ostentativă, iar cizmele lui de deşert, moi, nefinisate păreau, într-adevăr, foarte ciudate pe lângă încălţămintea atât de modernă a ioticienilor.

Aşa că, la cererea sa, Pae l-a condus pe Bulevardul Saemtenevia, eleganta arteră comercială din Nio Esseia, pentru a fi pus la punct de un croitor şi un cizmar.

Întreaga întâmplare s-a dovedit atât de uimitoare pentru el, încât şi-a alungat-o din minte cât a putut de repede, dar luni de zile după aceea a avut vise, adevărate coşmaruri. Saemtenevia era un bulevard lung de două mile, o masă compactă de oameni, trafic şi lucruri de cumpărat, lucruri de vânzare. Haine, rochii, robe, pantaloni lungi sau scurţi, cămăşi, bluze, pălării, pantofi, ciorapi, eşarfe, şaluri, veste, cape, umbrele, îmbrăcăminte de purtat în timp ce dormi, în timp ce înoţi, în timp ce joci felurite jocuri; la o petrecere de după-amiază, la o petrecere seara, la o petrecere la ţară; haine de îmbrăcat atunci când călătoreşti, când mergi la teatru, când călăreşti ori sapi în grădină, când primeşti oaspeţi, ori te plimbi cu barca, haine pentru cină, haine pentru vânătoare – toate diferite, toate în sute de diferite croieli, culori, ţesături, materiale. Parfumuri, ceasuri, lămpi, statui, cosmetice, lumânări, tablouri, aparate de fotografiat, jocuri, vaze, canapele, ceainice, jocuri „puzzle”, perne, păpuşi, strecurători, pernuţe pentru îngenuncheat, bijuterii, covoare, scobitori, calendare, o suzetă din platină cu

mânerul din cristal de stâncă, o maşină electrică de ascuţit creioane, un ceas-brăţară cu cifrele din diamante, felurite suveniruri şi figurine şi fleacuri şi amintiri şi zorzoane şi bibelouri, toate inutile de la bun început, ori ornamentale pentru a le ascunde utilitatea; hectare întregi de extravaganţe, hectare de excremente. La primul bloc Shevek se oprise pentru a privi o haină miţoasă, cu pete, exponatul central dintr-o vitrină sclipitoare cu haine şi bijuterii.

— Asta costă 8 400 unităţi? A întrebat el neîncrezător, după ce citise recent într-un ziar că un „salariu de supravieţuire” era în jur de 2 000 de unităţi pe an.

— A, da, e blană veritabilă, destul de rară acum, când animalele sunt protejate, i-a răspuns Pae. Frumoasă, nu? Femeile sunt înnebunite după blănuri.

Şi-au continuat drumul. După încă un bloc, Shevek se simţea de-a dreptul epuizat. Nu se mai simţea în stare să privească. Vroia să-şi ascundă privirea.

Lucrul cel mai ciudat în privinţa străzii de coşmar era că niciunul din acele obiecte nu se confecţiona acolo. Erau doar vândute acolo. Unde erau, atunci, atelierele, fabricile, unde erau fermierii, meseriaşii, minerii, ţesătorii, chimiştii, sculptorii, vopsitorii, proiectanţii, maşiniştii, unde erau muncitorii, oamenii care le făceau? Ascunşi vederii, undeva, în altă parte. Toţi oamenii din toate magazinele erau fie cumpărători, fie vânzători. Nu aveau altă relaţie cu lucrurile decât aceea a posesiunii.

A aflat că, odată ce aveau măsurile sale, putea comanda orice avea nevoie prin telefon şi s-a decis să nu se mai întoarcă niciodată pe strada de coşmar.

Costumul de haine şi pantofii i-au fost expediaţi într-o săptămână. Le-a îmbrăcat şi s-a examinat în oglinda cea mare din dormitor. Haina gri, lungă, croită pe măsură, cămaşa albă, pantalonii negri, ciorapii şi pantofii lustruiţi se potriveau de minune cu silueta lui înaltă, subţire şi picioarele delicate. A atins cu delicateţe suprafaţa unuia dintre pantofi Era făcut din acelaşi material care acoperea scaunele din celelalte încăperi, materialul acela care

semăna cu pielea; întrebase nu de mult ce este şi i se spusese că, într-adevăr, este piele, piele de animale. A tresărit la atingere, s-a îndreptat şi s-a îndepărtat de oglindă, dar nu înainte de a fi obligat să accepte că, astfel îmbrăcat, asemănarea sa cu mama lui, Rulag, era mai evidentă ca oricând.

***

La mijlocul toamnei urma o pauză lungă între trimestre. Majoritatea studenţilor plecau acasă în vacanţă. Shevek petrecu şi el câteva zile pe munte, în Meiteis, împreună cu un grup de studenţi şi cercetători de la Laboratorul pentru Cercetarea Luminii, după care se întoarse pentru a beneficia de câteva ore la computerul cel mare, care era extrem de ocupat în timpul trimestrului. Dar, sătul de o activitate care nu-l ducea niciunde, nu a reuşit mare lucru. Dormi mai mult decât de obicei, se plimbă, citi şi ajunse la concluzia că problema consta în faptul că fusese mult prea grăbit; nu poţi asimila o întreagă lume nouă în numai câteva luni. Pajiştile şi crângurile Universităţii erau frumoase şi neîngrijite, frunze aurii pâlpâind şi desprinzându-se în bătaia vântului şi a ploii, sub un cer blând, cenuşiu. Căută operele marilor poeţi în limba iotică şi îi citi; de data aceasta îi înţelegea când vorbeau despre flori, ori despre păsări în zbor, ori despre coloritul pădurilor, toamna. Această înţelegere îi produse o mare plăcere. Era o încântare să revină în amurg în camera sa, ale cărei proporţii niciodată nu încetaseră a-l mulţumi. Era acum obişnuit cu acea graţie şi confort, îi devenise familiară. La fel şi mâncarea, în toată varietatea şi cantitatea, care la început îl uimiseră. Aceia care îl serveau la masă îi cunoşteau preferinţele şi îl serveau aşa cum s-ar fi servit el însuşi. Încă nu consuma carne. Încercase din politeţe şi pentru a-şi dovedi că nu suferă de prejudecăţi iraţionale, dar stomacul său avea motive necunoscute raţiunii şi s-a revoltat. După două dezastre aproape produse, renunţase la încercare şi rămăsese vegetarian, deşi unul lacom. Îi plăcea foarte mult cina. Câştigase trei-patru kilograme de când venise pe Urras. Arăta foarte bine acum, bronzat ca

urmare a expediţiei sale montane, odihnit de vacanţă. Era o figură şocantă arunci când se ridica de la masă în cantina cea mare, cu plafonul brăzdat de grinzi, departe, deasupra capului, în umbră, pereţii cu lambriuri şi portrete, iar mesele strălucind de lumânările aprinse, porţelanuri şi argintărie. Shevek salută pe cineva de la o altă masă şi îşi continuă drumul cu o expresie de paşnică detaşare pe chip. De la celălalt capăt al sălii, Chifoilisk îl zări şi porni după el, ajungându-l la uşă.

— Ai câteva minute libere, Shevek?

— Da. În apartamentul meu?

Se obişnuise deja cu permanenta folosire a pronumelui posesiv şi îl utiliza fără să se gândească. Chifoilisk părea să ezite.

— Ce zici de bibliotecă? E în drumul tău şi vreau să iau o carte.

Traversară piaţa către Biblioteca Nobilei Ştiinţe – vechiul termen pentru fizică, termen care până şi pe Anarres era menţinut în anumite accepţiuni – păşind alături în întunericul răpăind de ploaie. Chifoilisk scoase o umbrelă, dar Shevek umbla prin ploaie la fel cum umblau ei pe soare, cu bucurie.

— Te uzi până la piele, spuse Chifoilisk cu glasul său răguşit. Ai probleme cu pieptul, nu? Ar trebui să ai grijă!

— Mă simt foarte bine, răspunse Shevek continuându-şi drumul prin ploaia răcoroasă, măruntă. Ştii, medicul din partea Guvernului mi-a prescris nişte tratamente, inhalaţii. Are efect; nu mai tuşesc. L-am rugat pe doctor să descrie tratamentul şi medicamentele, la radio, Sindicatului de Iniţiativă din Abbenay. Aşa a făcut. A fost atât de bucuros s-o facă. Totul e destul de simplu: poate ameliora atâta suferinţă provocată de tusea din cauza prafului. De ce nu? De ce nu mai devreme? De ce nu colaborăm, Chifoilisk?

Thuvianul scoase un scurt mormăit sardonic. Ajunseră în sala de lectură a bibliotecii. Rafturi cu cărţi vechi, sub arcuri delicate de marmură, aşteptau calme, în lumina estompată. Lămpile de pe mesele lungi de lectură erau simple sfere de alabastru. Nu se mai afla nimeni acolo, cu excepţia unui om

de serviciu care se grăbi după ei să aprindă focul pregătit pe vatra de marmură şi pentru a se asigura că nu mai au nevoie de nimic înainte de a se retrage din nou. Chifoilisk se opri în faţa focului, urmărindu-l cum se aprinde. Deasupra ochilor mici, sprâncenele îi stăteau zbârlite. Faţa sa aspră, oacheşă, intelectuală, arăta mai bătrână decât de obicei.

— Vreau să fiu dezagreabil, Shevek, spuse el cu vocea sa aspră, adăugând, cu o umilinţă pe care Shevek încă nu o întâlnise la el.

— Vreau să mă conving dacă tu ştii ce faci aici!

— Cred că ştiu, răspunse Shevek, după o scurtă pauză.

— Eşti conştient, aşadar, că ai fost cumpărat?

— Cumpărat?

— Să zicem cooptat, dacă altfel nu-ţi place. Ascultă. Indiferent cât e un om de inteligent, nu vede ceea ce nu ştie cum să vadă. Cum îţi poţi tu înţelege situaţia aici, într-o economie capitalistă, într-un stat plutocrat-oligarhic? Cum să pricepi tu, cel căzut de acolo, din cer, dintr-o măruntă comunitate de idealişti flămânziţi?

— Chifoilisk, te asigur că nu au mai rămas mulţi idealişti pe Anarres. Da, Coloniştii au fost idealişti, atunci când au părăsit lumea asta pentru deşerturile noastre. Dar asta s-a întâmplat cu şapte generaţii în urmă! Societatea noastră este practică. Poate mult prea practică, mult prea preocupată doar de supravieţuire. Ce este idealist în cooperare socială, ajutor reciproc, când este singura cale de a rămâne în viaţă?

— Nu pot dezbate cu tine valorile Odonianismului. Nu pentru că n-am vrut s-o fac! Ştii, mai cunosc şi eu câte ceva. În ţara mea suntem mult mai aproape de asta decât cei de pe aici. Suntem produsele aceleiaşi mari mişcări revoluţionare din secolul al optulea – suntem socialişti, la fel ca tine.

— Dar sunteţi învechiţi. Statul Thu este chiar mai centralizat decât Statul A-Io. O singură structură de putere controlează totul: guvernul, administraţia, poliţia, armata,

învăţământul, legile, comerţul, manufacturile. Şi aveţi o economie bazată pe bani.

— Da, o economie bazată pe principiul că fiecare muncitor primeşte atât cât merită, pentru valoarea muncii sale – nu de la capitalişti pe care e obligat să-i servească ci de la statul al cărui membru este.

— Muncitorul stabileşte valoarea propriei sale munci?

— De ce nu vii până în Thu să vezi cum funcţionează socialismul adevărat?

— Ştiu cum funcţionează socialismul adevărat. Aş putea să vă spun, dar crezi că guvernul tău îmi va permite să îl explic, acolo, în Thu?

Chifoilisk dădu cu piciorul unui lemn care nu se aprinsese. Expresia lui, aşa cum stătea cu ochii aţintiţi în foc, era amară, liniile dintre nas şi colţurile gurii mult adâncite. Nu răspunse la întrebarea lui Shevek.

— Nu am de gând să încerc să mă joc cu tine, spuse el în cele din urmă. Nu are niciun rost; oricum, n-am s-o fac. Întrebarea pe care trebuie să ţi-o pun este următoarea: chiar ai vrea să vii în Thu?

— Nu acum, Chifoilisk.

— Dar ce poţi realiza… aici?

— Munca mea. Pe de altă parte, mă aflu aproape de sediul Consiliului Guvernelor Mondiale…

— C.G.M? De treizeci de ani cei din A-Io îi au în buzunarul mic. Nu te aştepta ca ei să te salveze.

— Deci, sunt în pericol? întrebă Shevek după o pauza.

— Nici măcar de asta nu ţi-ai dat seama?

Urmă o altă pauză.

— Împotriva cui mă pui în gardă?

— Pae, în primul rând.

— A, da, Pae, răspunse Shevek punându-şi mâinile pe căminul ornamentat, cu încrustaţii aurite. Pae e un fizician destul de bun. Şi foarte îndatoritor. Dar nu am încredere în el.

— De ce nu?

— Ei bine… e alunecos.

— Da. O judecată psihologică fină. Dar Pae nu e periculos pentru tine fiindcă el, ca om, este alunecos. E periculos pentru tine deoarece este un agent loial, ambiţios al Guvernului Ioti. Regulat prezintă rapoarte despre mine şi despre tine Departamentului pentru Securitate naţională, adică poliţiei secrete. Nu te subestimez, Dumnezeu o ştie, dar nu pricepi? Obiceiul tău de a aborda pe oricine la modul personal, individual, nu se potriveşte aici, nu merge. Trebuie să înţelegi puterile din spatele indivizilor.

În timp ce Chifoilisk vorbea, postura relaxată a lui Shevek se crispase; acum stătea drept, ca şi Chifoilisk, privind focul.

— Cum ai aflat lucrul ăsta despre Pae?

— În acelaşi fel în care am aflat că încăperea ta conţine un microfon ascuns, ca şi a mea. Pentru că este treaba mea să cunosc asemenea lucruri.

— Şi tu eşti un agent al guvernului tău?

Chipul lui Chifoilisk se închise şi mai mult. Apoi se întoarse pe neaşteptate către Shevek, vorbind încet, dar cu ură.

— Da. Bineînţeles că sunt. Dacă nu aş fi, nu m-aş afla aici. Toată lumea o ştie. Guvernul meu trimite în străinătate numai oameni în care poate avea încredere. Iar în mine se pot încrede! Pentru că eu nu am fost cumpărat, ca toţi aceşti afurisiţi şi bogaţi profesori de aici! Eu cred în guvernul meu, în ţara mea, am încredere în ei, continuă el, revărsând cuvintele ca pe un torent. Trebuie neapărat să priveşti în jurul tău, Shevek! Eşti doar un copil printre hoţi. Sunt buni cu tine, îţi oferă o cameră frumoasă, cursuri, studenţi, bani, vizite la castele, vizite la fabrici model, vizite în sate drăguţe. Tot ce este mai bun. Totul este minunat, nemaipomenit! Dar de ce? De ce te aduc aici de pe Lună? De ce te laudă? De ce îţi tipăresc lucrările? De ce te ţin atât de protejat şi de confortabil în sălile de lectură, în laboratoare şi biblioteci? Crezi că o fac din dezinteres ştiinţific, din iubire frăţească? Aceasta este o economie a profitului, Shevek!

— Ştiu. Am venit să mă tocmesc cu asta.

— Să tocmeşti… ce? Pentru ce?

Chipul lui Shevek îşi recăpătase expresia rece, gravă pe care o avusese atunci când părăsise Fortul din Drio.

— Tu ştii ce vreau eu, Chifoilisk. Vreau ca poporul meu să iasă din exil. Am venit aici deoarece nu cred că voi, acolo în Thu, doriţi acest lucru. Vă e teamă de noi, acolo. Vă e teamă că s-ar putea ca noi să aducem înapoi revoluţia, cea veche, cea adevărată, revoluţia pentru dreptate pe care voi aţi început-o şi aţi întrerupt-o la jumătatea drumului. Aici, în A-Io, le e mai puţin frică de mine pentru că ei au uitat revoluţia. Nu mai cred în ea.

Îşi închipuie că dacă oamenii posedă suficiente obiecte vor fi mulţumiţi să trăiască în închisoare. Dar eu nu vreau să cred acest lucru. Vreau să dobor zidurile. Vreau solidaritate, solidaritate umană. Vreau schimburi libere între Urras şi Anarres. Am lucrat cum m-am priceput pentru asta pe Anarres, acum lucrez cum pot aici, pe Urras. Acolo, am acţionat. Aici, mă tocmesc.

— Cu ce?

— O, ştii prea bine, Chifoilisk, răspunse Shevek cu o voce joasă, rezervată. Ştii ce vor ei de la mine.

— Da, ştiu, dar n-am ştiut că ştii şi tu, spuse thuvianul vorbind încet, vocea lui aspră devenind un murmur răguşit, numai respiraţie şi consoane fricative. Deci, ai adus… Teoria Temporală Generală?

Shevek îl privi cu o oarecare notă de ironie.

— Există în scris? insistă Chifoilisk.

Shevek continuă să-l privească timp de un minut, apoi îi răspunse direct:

— Nu.

— Bine!

— De ce?

— Pentru că dacă ar exista în scris, ar pune ei mâna pe ea.

— Ce vrei să spui?

— Ce-ai auzit. Ascultă, nu a spus chiar Odo că acolo unde există proprietate există şi furt?

— Pentru a crea un hoţ, creaţi un proprietar; pentru a crea crima, creaţi legile. *Organismul Social.*

— De acord. Acolo unde există hârtii în camere închise, există şi oameni cu chei pentru acele camere!

— Da, răspunse Shevek, tresărind, după care comentă. Este foarte neplăcut.

— Pentru tine. Nu şi pentru mine. Nu am scrupulele tale idealiste, ştii bine. Ştiam că nu ai teoria scrisă. Dacă aş fi crezut că o ai, aş fi făcut orice efort pentru a o lua de la tine, prin persuasiune, furt, prin forţă, dacă aş fi crezut că te putem răpi fără să declanşăm un război cu A-Io. Orice, numai să o pot smulge din mâinile acestor îmbuibaţi de capitalişti şi să o predau Prezidiului Central al ţării mele. Deoarece cauza cea mai nobilă pe care o pot eu sluji este puterea şi bunăstarea ţării mele.

— Minţi! spuse Shevek, împăciuitor. Da, cred că eşti patriot. Dar situezi deasupra patriotismului respectul pentru adevăr, pentru adevărul ştiinţific şi poate chiar loialitatea ta pentru persoane individuale. Nu m-ai trăda.

— Te-aş trăda, dacă aş putea! replică Chifoilisk înfuriat.

Vru să continue, se opri, iar în cele din urmă spuse cu o resemnare plină de iritare:

— Gândeşte ce-ţi place. Eu nu pot să-ţi deschid ochii. Dar nu uita, noi te vrem. Dacă până la urmă pricepi ce se petrece aici, vino în Thu. Ai ales oamenii nepotriviţi cu care să încerci a te înfrăţi! Iar dacă… Nu e treaba mea să-ţi spun aşa ceva, dar nu contează. În sfârşit, dacă nu vrei să vii la noi, în Thu, cel puţin nu le da ioţilor teoria ta. Nu le oferi nimic acestor cămătari! Fugi! Du-te acasă! Oferă poporului tău ceea ce ai de oferit!

— Doar că ei nu o vor, răspunse Shevek, fără expresie. Crezi că nu am încercat?

***

După patru-cinci zile, întrebând unde este Chifoilisk, Shevek află că acesta se întorsese în Thu.

— Şi nu mai vine înapoi? Nu mi-a spus că pleacă.

— Un thuvian nu ştie niciodată când va primi un ordin de la Prezidiul lui, a spus Pae, pentru că, bineînţeles, Pae era

acela care îl informase pe Shevek. Nu ştie decât că atunci când îi vine ordinul cel mai bine este să plece în fugă. Bietul Chif! Mă întreb ce a greşit!

***

O dată sau de două ori pe săptămână Shevek îl vizita pe Atro în căsuţa aceea plăcută de la marginea campusului, unde locuia împreună cu doi servitori la fel de bătrâni ca el, care îl îngrijeau. La aproape optzeci de ani era, după cum se exprima chiar el, un monument ridicat în cinstea unui fizician de prima mână. Deşi nu-şi văzuse munca de o viaţă rămasă nerecunoscută, aşa cum era cazul lui Gvarab, pur şi simplu prin vârstă atinsese ceva din imparţialitatea ei. Interesul său pentru Shevek, cel puţin, părea să fie în totalitate personal – o camaraderie. Atro fusese primul fizician din domeniul Secvenţei convertit de abordarea lui Shevek a înţelegerii timpului. Luptase, cu armele lui Shevek, pentru teoriile lui Shevek, împotriva întregii instituţii a respectabilităţii ştiinţifice, iar lupta continuase câţiva ani buni înainte de publicarea ediţiei integrale a *Principiilor Simultaneităţii* şi a victoriei – curând după aceea – a Simultaniştilor. Bătălia aceea reprezentase punctul culminant al vieţii lui Atro. Nu ar fi luptat pentru altceva decât adevărul, dar îi plăcuse lupta chiar mai mult decât adevărul.

Atro îşi putea reconstitui genealogia pe parcursul a o mie o sută de ani, strămoşii săi fiind generali, prinţi, mari latifundiari. Familia sa încă mai deţinea o proprietate de şapte sute de acri şi paisprezece sate în provincia Sie, regiunea cea mai rurală din A-Io. Folosea expresii provinciale, arhaisme de care se agăţa cu mândrie. Bogăţia nu-l impresiona de fel şi se referea la întregul guvern al ţării sale drept „demagogi şi politicieni târâtori”. Respectul său nu putea fi cumpărat. Cu toate acestea, îl oferea singur, gratuit, oricărui prostănac având ceea ce el numea „numele care trebuie”. În unele privinţe, Atro era total incomprehensibil pentru Shevek, o enigmă, un aristocrat. Totuşi, dispreţul său autentic atât pentru bani cât şi pentru

putere îl determina pe Shevek să se simtă mai apropiat de el decât de oricare alt cunoscut de pe Urras.

Odată, când stăteau pe veranda cu pereţi de sticlă unde creşteau tot felul de plante rare şi nemaivăzute, Atro folosi întâmplător expresia „Noi, Cetienii…”. Shevek profită de prilejul ivit.

— „Cetieni”! Nu e acesta un cuvânt păsăresc?

„Păsărească” – aşa era denumită în argou presa de consum, ziarele, emisiunile radio/TV, romanele produse pentru populaţia muncitoare urbană.

— Păsărească! repetă şi Atro. Dragul meu, de unde dracu’ vii cu toate vulgarismele astea? Prin „cetieni” mă refer exact la ceea ce înţeleg prin acest termen scriitorii cotidianelor şi cititorii lor pe jumătate analfabeţi. Adică Urras şi Anarres!

— M-a surprins că aţi folosit un cuvânt străin, de fapt, un cuvânt ne-cetian.

— Definiţie prin excludere, replică bătrânul, bine dispus. Acum o sută de ani nu aveam nevoie de acest cuvânt. „Omenire” ajungea. Dar acum vreo şaizeci de ani, situaţia s-a schimbat. Aveam şaptesprezece ani, era o zi frumoasă, însorită, la începutul verii. Îmi amintesc destul de bine. Îmi plimbam calul, iar sora mea mai mare a strigat de la fereastră: „La radio discută cu cineva din Spaţiul Exterior!” Biata mama a crezut că ne-a sunat la toţi ceasul; chestia cu diavolii străini, ştii la ce mă refer. Dar nu erau decât hainienii, măcăind despre pace şi frăţie. Ei bine, în zilele noastre lumea este puţin suprainclusivă. Ce de- fineşte mai bine frăţia decât nonfrăţia? Definiţie prin excludere, dragule! Tu şi cu mine suntem rude. Acum câteva secole ai tăi păşteau caprele pe munţi în vreme ce ai mei oprimau iobagii în Sie, dar suntem toţi membri ai aceleiaşi familii. Pentru a şti acest lucru nu trebuie decât să întâlneşti, ori să auzi de… un străin. O fiinţă dintr-un alt sistem solar. Un aşa-zis om, care nu are nimic în comun cu noi decât dispunerea practică a două braţe, două picioare şi un cap cu un anumit gen de creier înăuntru!

— Dar n-au demonstrat hainienii că noi suntem…

— … toţi de origine străină, urmaşii coloniştilor interstelari hainieni acum o jumătate de milion de ani, ori poate un milion, ori două, ori trei. Da, ştiu. Demonstrat! Pe Numărul Primar, Shevek, parcă ai fi un seminarist în anul întâi! Cum poţi vorbi serios despre dovadă istorică la un asemenea interval de timp? Hainienii aceştia aruncă în sus cu mileniile de parcă ar fi mingi de handbal, dar nu sunt decât nişte jonglerii. Într-adevăr, dovadă! Religia strămoşilor mei mă informează, cu aceeaşi autoritate, că sunt un descendent al lui Pinra Od. Pe care Dumnezeu l-a exilat din Grădină deoarece n-a avut tăria să-şi numere degetele de la mâini şi de la picioare, să le adune cu douăzeci şi să lase timpul să-şi facă de cap în univers. Dacă sunt pus în situaţia de a alege, prefer povestea aceasta celei spuse de străini!

Shevek râse; umorul lui Atro întotdeauna îi făcea plăcere. Doar că bătrânul vorbea serios. Îl bătu cu palma pe braţ, încruntând sprâncenele şi plescăind din buze, aşa cum făcea întotdeauna când era impresionat, şi spuse:

— Sper că şi tu simţi la fel, dragul meu. Sper din toată inima. Sunt convins că există o mulţime de aspecte admirabile în societatea ta, dar nu te învaţă să faci discriminări – ceea ce, la urma urmei, este lucrul cel mai bun pe care îl înveţi de la civilizaţie. Nu vreau ca străinii aceia afurisiţi să pună mâna pe tine prin intermediul noţiunilor tale despre frăţie, reciprocitate şi toate celelalte. Te vor împroşca cu râuri întregi de „umanitate comună” şi „ligi ale tuturor lumilor” şi aşa mai departe şi nu mi-ar plăcea să te văd înghiţindu-le. Legea existenţei este lupta, competiţia, eliminarea celui mai slab, un război neîndurător pentru supravieţuire. Şi vreau să-i văd supravieţuind pe cei mai buni. Genul de umanitate pe care îl cunosc eu. Cetienii. Tu şi cu mine: Urras şi Anarres. Suntem înaintea lor acum, înaintea tuturor acelor hainieni şi temeni şi cum îşi mai zic şi trebuie să rămânem inaintea lor. Ne-au adus deplasarea interstelară, dar noi facem acum nave interstelare mult mai bune decât ei. Când vei ajunge să dai publicităţii Teoria ta, sper sincer că te vei gândi la datoria ta faţă de propriul tău

popor, faţă de ai tăi. La ceea ce înseamnă loialitate şi cui este datorată.

Lacrimile greu de stăpânit ale vârstei înaintate apăruseră în ochii pe jumătate orbi ai lui Atro. Shevek puse mâna pe braţul bătrânului, ca pentru a-l linişti, dar nu-i răspunse.

— Până la urmă o vor obţine, desigur. Şi chiar se cuvine s-o obţină. Adevărul ştiinţific va ieşi la iveală, nu poţi ascunde soarele sub o piatră. Dar înainte de a o obţine, vreau să plătească pentru ea! Vreau să ne ocupăm locul meritat. Vreau respect şi asta poţi câştiga tu pentru noi. Tranzilienţa – dacă stăpânim tranzilienţa, deplasările lor interstelare nu vor face nici cât o ceapă degerată. Nu vreau bani, ştii prea bine. Vreau să fie recunoscută superioritatea ştiinţei cetiene, superioritatea inteligenţei cetiene. Dacă trebuie neapărat să existe o civilizaţie interstelară, atunci, pentru Dumnezeu, nu vreau ca semenii mei să fie membrii inferiori ai acesteia! Trebuie să ne facem intrarea ca oameni nobili, purtând în mâini un dar grozav – iată cum trebuie să se întâmple! În sfârşit, uneori mă aprind când vine vorba de asta. Apropo, în ce stadiu te mai afli cu cartea?

— În ultima vreme am lucrat la Ipoteza gravitaţională a lui Skask. Am senzaţia că greşeşte atunci când foloseşte numai ecuaţii diferenţiale parţiale.

— Dar ultima ta lucrare a fost despre gravitaţie. Când ai de gând să abordezi problema principală?

— Ştii că pentru noi, odonienii, mijloacele înseamnă scopul, răspunse Shevek nonşalant. În afară de aceasta, nu pot prezenta prea bine o teorie a timpului care omite gravitaţia, nu?

— Vrei să spui că ne-o oferi în bucăţele şi fărâme? întrebă Atro bănuitor. Asta nu mi-a trecut prin minte. Aş face mai bine să mă mai uit o dată la ultima ta lucrare. Unele părţi nu au însemnat mare lucru pentru mine. Ochii îmi obosesc foarte uşor în ultima vreme. Cred că nenorocitul acela de proiector-amplificator pe care sunt nevoit să-l folosesc la citit nu mai funcţionează cum trebuie. Parcă nu mai proiectează cuvintele atât de clar.

Shevek îl privi pe bătrân cu mustrări de conştiinţă şi afecţiune, dar nu-i spuse nimic mai mult despre stadiul în care se afla teoria sa.

***

Lui Shevek i se trimiteau zilnic invitaţii la recepţii, inaugurări, deschideri şi aşa mai departe. Le onora pe unele, deoarece venise pe Urras cu o misiune şi trebuia să încerce să o ducă la îndeplinire: trebuie să impună ideea de frăţie, trebuie să reprezinte, prin propria sa persoană, solidaritatea celor Două Lumi. Lua cuvântul, iar oamenii îl ascultau şi spuneau: „Cât de adevărat!”

Îşi punea întrebarea de ce guvernul nu-l împiedică să vorbească. Chifoilisk trebuie să fi exagerat, pentru atingerea propriilor sale scopuri, amploarea controlului şi cenzurii pe care o puteau exercita. Ceea ce spunea el, Shevek, era anarhism pur, iar ei nu-l împiedicau. Dar chiar aveau nevoie să-l oprească? I se părea că de fiecare dată se adresează aceloraşi oameni: bine îmbrăcaţi, bine hrăniţi, manieraţi, zâmbitori. Erau, oare, aceştia singura categorie de oameni de pe Urras? „Durerea este aceea care îi uneşte pe oameni”, spunea Shevek, în picioare, în faţa lor, iar ei dădeau din cap şi rosteau „Cât de adevărat!”

Treptat, ajunse să-i urască şi, dându-şi seama de aceasta, începu pe neaşteptate să nu le mai accepte invitaţiile.

Dar, făcând aşa ceva, însemna să-şi accepte eşecul şi să-şi sporească propria izolare. Nu făcea ceea ce venise aici să facă. Nu pentru că ei îl izolau – îşi spunea – ci pentru că, aşa cum se întâmpla de obicei – el se izolase complet de ei. Era singur, sufocant de singur, în mijlocul tuturor oamenilor pe care îi întâlnea zilnic. Problema consta în aceea că nu era *în contact.* Avea senzaţia că pe parcursul tuturor acelor luni nu fusese în contact cu nimic şi cu nimeni de pe Urras.

Într-o seară, la masă, în cantina profesorilor plini, afirmă:

— Ştiţi, nu ştiu cum trăiţi voi, aici. Văd casele particulare din exterior. Dar din interior nu cunosc decât viaţa voastră care de fapt nu este particulară – sălile de întruniri, cantinele, laboratoarele…

A doua zi Oiie, destul de crispat, îl întrebă pe Shevek dacă nu i-ar plăcea să servească cina şi chiar să rămână peste noapte, la următorul week-end, acasă la Oiie.

Era în Amoeno, un sat situat la câteva mile de Ieu Eun şi după standardele urrasiene era o casă modestă, de condiţie mijlocie, poate mai veche decât multe altele. Fusese construită cu vreo trei sute de ani înainte, din piatră, cu pereţii acoperiţi de lambriuri de lemn. La cadrele ferestrelor şi la uşi era folosit caracteristicul arc dublu iotic. O relativă absenţă a mobilierului îi făcu imediat plăcere lui Shevek; camerele păreau austere, spaţioase, cu suprafeţele lor mari de pardoseală bine lustruită. Niciodată nu se simţise în largul lui în mijlocul decoraţiilor şi facilităţilor extravagante ale clădirilor publice în care aveau loc recepţiile, inaugurările şi aşa mai departe. Urrasienii aveau gust, dar adesea părea că se află în conflict cu impulsul către ostentaţie – către cheltuielile evidente. Originea naturală, estetică a dorinţei de a poseda lucruri era ascunsă şi pervertită de constrângerile economice şi competitive care, la rândul lor, se răsfrângeau asupra calităţii lucrurilor. Tot ceea ce realizau era un fel de bogăţie mecanică. Aici, în schimb, exista graţie, obţinută prin abţinere.

Un servitor le luă hainele la uşă. Soţia lui Oiie urcă să-l întâmpine pe Shevek din bucătăria aflată la subsol, unde dăduse îndrumări bucătarului.

În timp ce conversau înainte de cină, Shevek se descoperi vorbindu-i numai ei, aproape în exclusivitate, cu o anumită prietenie, o dorinţă de a o face să-l placă şi care îl surprinse. Dar se simţea atât de bine că se poate adresa din nou unei femei! Nu este de mirare că îşi simţise existenţa retezată, artificială, printre bărbaţi, veşnic bărbaţi, lipsindu-i tensiunea şi atracţia diferenţei sexuale. Iar Sewa Oiie era într-adevăr atrăgătoare. Admirându-i liniile delicate ale gâtului şi tâmplelor, uită complet de obiecţiunile lui cu privire la obiceiul urrasian de a rade capul femeilor. Ea era reticentă, chiar timidă; el încercă să o facă să se simtă în largul ei în prezenţa lui şi se arătă deosebit de mulţumit când avu impresia că reuşeşte.

Intrară în casă pentru cină şi li se alăturară doi copii.

— Pur şi simplu nu mai poţi găsi o guvernantă cumsecade prin locurile astea, spuse Sewa Oiie, scuzându-se.

Shevek îşi exprimă acordul, fără a şti ce este aceea o guvernantă. Îi privea pe cei doi băieţei cu aceeaşi uşurare, cu aceeaşi încântare. Rar mai zărise câte un copil de când plecase de pe Anarres.

Erau copii foarte curaţi, liniştiţi, vorbind atunci când li se adresa cineva, îmbrăcaţi în haine şi pantaloni scurţi albaştri, de catifea. Îl priveau pe Shevek cuprinşi de uimire, ca pe o creatură din Spaţiul Exterior. Băiatul de nouă ani era sever cu cel de şapte, murmurând tot timpul să nu se mai uite aşa, ciupindu-l fără milă atunci când nu asculta. Micuţul îl ciupea şi el la rândul lui şi încerca să-l lovească pe sub masă cu piciorul. Principiul Superiorităţii nu părea a fi foarte bine clarificat în mintea lui.

Acasă, Oiie era cu totul alt om. Expresia aceea secretoasă îi dispărea de pe chip, iar când vorbea nu mai tărăgăna vorbele. Familia îl trata cu respect, dar în respectul acela se simţea reciprocitatea. Shevek auzise multe din părerile lui Oiie despre femei şi fu surprins să vadă că acesta îşi trata soţia curtenitor, chiar cu delicateţe. „Asta înseamnă cavalerism”, îşi spuse Shevek, care învăţase de curând cuvântul, dar în curând ajunse la concluzia că este ceva mai mult. Oiie ţinea la soţia lui şi avea încredere în ea. Se purta cu ea şi cu copiii săi aproape aşa cum s-ar fi purtat un anarresian. De fapt, acasă Oiie arăta, deodată, ca un gen de om simplu, cu sentimente frăţeşti, un om liber.

I se părea lui Shevek o libertate foarte limitată, o familie foarte îngustă, dar se simţea atât de mult în largul lui încât nu simţea nicio dorinţă de a formula critici.

Într-o pauză a conversaţiei, băieţelul cel mic spuse cu vocea sa delicată, limpede:

— Domnul Shevek nu se poartă prea frumos.

— De ce nu? întrebă Shevek înainte ca soţia lui Oiie să-l poată admonesta pe copil. Ce am făcut?

— Nu aţi spus mulţumesc.
— Pentru ce?
— Când v-am dat farfuria cu murături.
— Ini! Încetează!
Sadik! Nu fi egoist! Tonul era exact acelaşi.
— Am crezut că le împarţi cu mine. Au fost un dar? În ţara mea nu spunem mulţumesc decât pentru daruri. Împărţim alte lucruri fără să mai vorbim despre asta. Înţelegi? Vrei murăturile înapoi?
— Nu, nu îmi plac! răspunse copilul, privindu-l pe Shevek drept în faţă cu ochii săi negri, senini.
— Atunci mi se pare foarte simplu să mă servesc şi eu, răspunse Shevek.
Băiatul cel mare se frământa de dorinţa suprimată de a-l ciupi pe Ini, dar Ini râse, arătându-şi dinţişorii albi. După o vreme, într-o altă pauză, spuse aproape şoptit, aplecându-se spre Shevek:
— Ţi-ar plăcea să vezi vidra mea?
— Da.
— E în grădina din spate. Mama a dat-o afară pentru că s-a gândit că te-ar putea deranja. Unii oameni mari nu iubesc animalele.
— Îmi place să le văd. În ţara mea nu avem niciun animal.
— Nu? întrebă băiatul cel mare privindu-l mirat. Tată! Domnul Shevek spune că nu au animale!
— Dar ce aveţi? îl întrebă şi Ini, privindu-l la fel.
— Alţi oameni. Peşti. Viermi. Mai sunt şi holumi.
— Ce sunt holumii?
Conversaţia continuă timp de o jumătate de oră. Era pentru prima dată când Shevek fusese rugat aici, pe Urras, să descrie Anarres. Copiii puneau întrebările, dar părinţii ascultau cu interes. Cu o oarecare scrupulozitate, Shevek se îndepărtă de modul etic; doar nu se afla acolo pentru a face propagandă în faţa copiilor gazdelor sale. Le spuse pur şi simplu cum arată praful, cum este Abbenay, ce fel de haine îmbracă oamenii, ce fac oamenii când au nevoie de haine noi, ce fac copiii la şcoală. Această ultimă parte,

contrar voinţei sale, avu caracter propagandistic. Ini şi Aevi erau fascinaţi de descrierea unei programe care includea cultivarea pământului, tâmplărie, reciclarea apelor reziduale, tipărit, instalaţii, repararea drumurilor, dramaturgie şi toate celelalte preocupări ale comunităţii adulte, precum şi de afirmaţia sa că nimeni nu era niciodată pedepsit, pentru nimic.

— Deşi, preciză el, uneori te pun să te descurci de unul singur.

— Dar ce îi face pe oameni să menţină ordinea? interveni Oiie pe neaşteptate, de parcă întrebarea, neformulată de multă vreme, izbucnise din el în urma presiunii. De ce nu se jefuiesc şi nu se omoară unul pe altul?

— Nimeni nu posedă nimic pentru a fi jefuit. Dacă ai nevoie de lucruri, le iei de la depozit. Cât despre violenţă, ei bine, nu prea ştiu, Oiie. În condiţii obişnuite, m-ai ucide? Iar dacă ai ţine neapărat s-o faci, te-ar împiedica oare o lege care ar fi împotrivă?

Constrângerea este mijlocul cel mai puţin eficient de a asigura ordinea.

— Bine, dar cum îi puneţi pe oameni să facă muncile murdare?

— Ce munci murdare? întrebă soţia lui Oiie, neatentă.

— Strângerea gunoaielor, săparea mormintelor, spuse Oiie.

— Extragerea mercurului, adăugă Shevek şi era cât pe-aci să adauge şi „procesarea rahatului” dar îşi aminti tabuul iotic privitor la termenii scatologici.

Reflectase, chiar de la începutul şederii sale pe Urras, că urrasienii trăiesc printre munţi de excremente, dar niciodată nu pronunţase cuvântul cu pricina.

— Ei bine, toţi le facem. Dar nimeni nu e obligat s-o facă prea mult timp, doar dacă îi place munca. O zi pe decadă comitetul de conducere a comunităţii, ori comitetul de bloc, sau oricine are nevoie de tine te poate ruga să participi la o astfel de activitate; fac liste de rotaţie. Apoi, repartizarea la munci dezagreabile, ori periculoase, cum ar fi minele de

mercur sau oţelăriile, ei bine, acestea nu sunt decât pentru o jumătate de an.

— Bine, dar asta înseamnă că întregul personal este alcătuit din oameni care abia învaţă meseria!

— Da. Nu e eficient, dar ce e de făcut? Nu-i poţi cere unui om să facă o treabă care în numai câţiva ani îl va lăsa schilod, ori chiar îl va ucide. De ce-ar face-o?

— Poate refuza ordinul?

— Nu este vorba de un ordin, Oiie. Se duce la Divlab – adică la Biroul pentru diviziunea muncii – şi spune, „Vreau să fac aşa şi aşa. Ce aveţi?” Iar ei îi spun unde găseşte de lucru.

— Dar atunci de ce mai fac oamenii, totuşi, muncile murdare? De ce acceptă până şi slujbele acelea pentru o zi din zece?

— Pentru că se fac împreună… Dar şi pentru alte motive. Ştiţi, viaţa pe Anarres nu e îmbelşugată, ca aici. În comunităţile mici nu sunt cine ştie ce distracţii şi este multă treabă de făcut. Aşadar, dacă lucrezi mai tot timpul la un război de ţesut mecanic, este o plăcere ca la fiecare a zecea zi să ieşi pe teren şi să instalezi o conductă, sau să ari un ogor împreună cu un grup de oameni diferiţi… Apoi, există şi stimulul. Aici voi credeţi că motivaţia muncii rezidă în finanţe, în nevoia de bani, sau dorinţa de profit, dar acolo unde nu există bani, motivele reale sunt, poate, mai clare. Oamenilor le place să facă lucruri. Le place să le facă bine. Oamenii acceptă activităţile periculoase, dificile, deoarece se mândresc să le facă, au prilejul să se manifeste egoist, aşa cum spunem noi, adică să facă pe grozavii în faţa altora mai slabi. Hei, copii, iată cât sunt eu de puternic! Ştiţi? Unui om îi place să facă ceea ce poate face bine… Dar, într-adevăr, este o chestiune de scopuri şi mijloace. În definitiv, munca este prestată de dragul muncii. Este plăcerea permanentă a vieţii. Conştiinţa intimă cunoaşte acest adevăr. La fel şi conştiinţa socială, opinia vecinilor? Pe Anarres nu există nicio altă răsplată, nicio altă lege. Propria plăcere şi respectul semenilor. Asta-i tot. Iar când situaţia

este de aşa natură, atunci ajungi la concluzia că opinia vecinilor devine o forţă foarte puternică.

— Nimeni nu o desfide? Niciodată?

— Poate nu suficient de des, răspunse Shevek.

— Deci toţi muncesc atât de mult? întrebă soţia lui Oiie. Ce se întâmplă cu un om care pur şi simplu nu vrea să coopereze?

— Ei bine, se mută. Ştiţi, ceilalţi se satură de el. Îl iau peste picior, ori devin duri cu el şi îl bat. Într-o comunitate restrânsă pot chiar conveni să-i şteargă numele de pe lista de la masă, aşa că este nevoit să-şi gătească şi să mănânce singur. Asta este umilitor. Aşa că se mută şi stă o vreme în alt loc, iar apoi poate că se mai mută o dată. Unii fac asta toată viaţa. *Nuchnibi,* aşa li se spune. Eu însumi sunt un fel de nuchnib. Mă aflu aici evadând de la propriul meu loc de muncă. Eu m-am mutat mai departe decât toţi.

Shevek vorbea cu seninătate. Dacă în glasul său era o notă de amărăciune, nu era vizibilă pentru copii, nici explicabilă pentru adulţi. Dar o scurtă tăcere urmă spuselor sale.

— Nu ştiu cine face treburile murdare aici, continuă el. Niciodată nu le văd făcute. Cine sunt aceia care le fac? De ce le fac? Sunt plătiţi mai mult?

— Uneori, pentru muncile periculoase. Pentru munca de jos, nu. Chiar mai puţin.

— Atunci de ce le fac?

— Deoarece un salariu mic este mai bun decât niciun fel de salariu, spuse Oiie, iar tristeţea din vocea sa era destul de evidentă.

Nervoasă, soţia lui începu să vorbească pentru a schimba subiectul, dar el continuă:

— Bunicul meu a fost îngrijitor. Timp de cincizeci de ani a frecat podele şi a schimbat cearşafuri murdare într-un hotel. Zece ore pe zi, şase zile pe săptămână. A făcut-o pentru ca el şi familia lui să aibă ce mânca.

Oiie se opri brusc şi îl privi pe Shevek cu vechea lui expresie secretoasă, neîncrezătoare, apoi, aproape cu

sfidare către soţia lui. Ea nu-i răspunse la privire, dar zâmbi şi interveni pe un ton nervos, copilăresc:

— Tatăl lui Demaere a fost un om foarte realizat. Când a murit era proprietarul a patru companii.

Zâmbetul ei era acela al unui om cuprins de durere, iar mâinile brune, delicate erau apăsate strâns una peste alta.

— Nu presupun că aveţi oameni realizaţi pe Anarres, spuse Oiie cu un sarcasm deosebit, dar apoi intră bucătarul pentru a schimba farfuriile şi Oiie tăcu imediat.

Copilul Ini, de parcă ar fi ştiut că discuţia serioasă nu va fi reluată atâta vreme cât servitorul este de faţă, spuse:

— Mamă, poate domnul Shevek să-mi vadă hermina atunci când vom termina cu masa?

La revenirea în salon, Ini căpătă permisiunea să-şi aducă animalul preferat, o vidră aproape matură, un animal comun pe Urras. Fuseseră domesticite, explică Oiie, din timpuri preistorice, mai întâi pentru a fi folosite la prinderea peştilor, apoi ca animale de casă. Creatura avea picioare scurte, un spate arcuit şi suplu, o blană lucioasă maro închis. Era primul animal pe care Shevek îl vedea neînchis în cuşcă şi acestuia îi era mai frică de Shevek decât lui Shevek de el. Dinţii albi, ascuţiţi erau impresionaţi. Întinse mâna, prudent, să-l mângâie, aşa cum insista ini. Vidra se ridică pe picioarele dinapoi şi îl privi. Ochii săi erau negri, cu puncte aurii, inteligenţi, curioşi, inocenţi.

— *Ammar,* şopti Shevek, fascinat de privirea aceea de peste prăpastia existenţei. Frate!

Vidra mârâi, se lăsă pe cele patru picioare şi examină cu interes pantofii lui Shevek.

— Îi place de tine, spuse Ini.

— Şi mie de ea, răspunse Shevek, puţin cam trist.

Ori de câte ori vedea un animal, zborul păsărilor, splendoarea arborilor toamna, tristeţea aceea punea stăpânire pe el şi conferea încântării o margine tăioasă. În aceste momente nu se gândea conştient la Takver, nu se gândea la absenţa ei. Mai degrabă parcă ea era acolo, deşi el nu se gândea la ea. Era ca şi cum frumuseţea şi ciudăţenia animalelor şi plantelor de pe Urras fuseseră

încărcate cu un mesaj pentru el de către Takver, care nu le va vedea niciodată, ai cărei strămoşi de şapte generaţii nu mai atinseseră blana caldă a unui animal, nu mai zăriseră fulgerarea aripilor în umbra copacilor.

Petrecu noaptea într-un dormitor de la mansardă. Era rece, o plăcere după perpetua supraîncălzire a camerelor de la Universitate, şi destul de simplu: patul, biblioteca, un scrin, un scaun şi o masă de lemn, vopsită. Ca acasă, îşi spuse el, ignorând înălţimea patului şi moliciunea saltelei, păturile fine de lână şi cearşafurile de mătase, bibelourile de fildeş de pe scrin, legăturile de piele ale cărţilor şi chiar faptul că încăperea cu tot ce se afla în ea, casa în care se găsea şi pământul pe care se găsea casa erau proprietate particulară, proprietatea lui Demaere Oiie, deşi nu o construise el şi nu îi freca el pardoselile. Shevek dădu la o parte astfel de discriminări obositoare. Era o cameră frumoasă şi nu chiar atât de diferită de o cameră cu un pat dintr-un domiciliu pe Anarres.

Dormind în camera aceea, o visă pe Takver. Se făcea că ea era cu el, în pat, că braţele ei îl înconjurau, că trupul ei era lipit de al lui… dar în care cameră? În care cameră se găseau? Unde erau? Erau pe Lună împreună, era frig şi se plimbau împreună. Era un teren plat, Luna aceea, acoperită peste tot cu zăpadă albă-albăstruie, deşi stratul de zăpadă era subţire şi putea fi uşor dat la o parte cu piciorul pentru a lăsa să se vadă solul alb, luminos. Era moartă, un loc mort. „în realitate nu e chiar aşa”, îi spunea el lui Takver, ştiind cât e de speriată. Se îndreptau către ceva, o linie îndepărtată de ceva, care părea fragilă şi strălucitoare, ca plasticul, o barieră îndepărtată, abia vizibilă, străbătând întinderea albă de zăpadă. În sinea lui, Shevek se temea să se apropie, însă îi spunea lui Takver: „Vom fi acolo în curând”. Dar ea nu-i răspundea.

6

Când Shevek a fost trimis acasă după o decadă petrecută în spital, vecinul său din camera 45 a venit să-l vadă. Era matematician, foarte înalt şi slab. Avea un defect de vedere necorectat, aşa că niciodată nu erai sigur dacă se uită la tine şi/sau dacă tu te uiţi la el. El şi Shevek coexistaseră în termeni amicali, unul lângă altul, la domiciliul Institutului, timp de un an, fără să-şi fi adresat vreodată o propoziţie completă unul altuia.

Aşadar, Desar a intrat, aţintindu-şi privirea către Shevek, ori undeva, lângă acesta.

— Ceva?

— Bine, mulţumesc.

— Ce-ar fi… mâncarea… cantină…

— Împreună? A întrebat Shevek, influenţat de stilul său telegrafic.

— Bine.

Desar a adus mâncare pentru amândoi pe aceeaşi tavă de la cantina Institutului şi au mâncat împreună în camera lui Shevek. A făcut acelaşi lucru dimineaţa şi seara timp de trei zile, până când Shevek a simţit din nou nevoia să iasă afară. Era greu de înţeles pentru ce făcea Desar aşa ceva. Nu era un tip prietenos, iar speranţele frăţiei păreau să însemne foarte puţin pentru el. Un motiv pentru care se ţinea departe de oameni era lipsa lui de onestitate; era fie incredibil de leneş, fie pur şi simplu proprietarian, deoarece camera 45 era plină de lucruri pe care nu avea dreptul, ori motivaţia să le deţină: farfurii de la cantină, cărţi de la biblioteci, un set de instrumente de sculptat lemnul de la un depozit de unelte, un microscop de la vreun laborator, opt pături diferite, un dulap plin până la refuz cu haine, dintre care unele evident nu-i veneau lui Desar şi nici nu-i veniseră vreodată, altele părând a fi articole pe care le purtase la vârsta de opt sau zece ani. Părea că trece pe la

depozite şi magazine de unde lua lucruri cu braţul, chiar dacă avea nevoie de ele, sau nu.

— Pentru ce păstrezi toate vechiturile astea? L-a întrebat Shevek, arunci când a fost primit în cameră pentru prima dată.

— Pur şi simplu se adună, a răspuns Desar, vag, privind prin el.

Domeniul matematicii ales de Desar era atât de ezoteric încât nimeni de la Institut ori de la Federaţia de Matematică nu-i putea verifica progresul. De aceea îl şi alesese. Presupunea că şi motivaţia lui Shevek era aceeaşi.

— La dracu! spunea el. Muncă? Post bun, aici. Secvenţă, simultaneitate… Rahat!

În unele momente lui Shevek îi plăcea de Desar, în altele îl detesta pentru aceleaşi calităţi. Cu toate acestea, se ţinea aproape de el, conştient, dovadă a hotărârii sale de a-şi schimba modul de viaţă.

Boala îl făcuse să înţeleagă că dacă încearcă să meargă mai departe singur, se va prăbuşi complet. Interpreta situaţia în termeni morali şi se judeca fără milă. Se păstrase numai pentru sine, contrar imperativului etic al frăţiei. La douăzeci şi unu de ani, Shevek nu era tocmai un formalist, deoarece moralitatea sa era pasională şi drastică, pentru că era turnată într-un tipar rigid, Odonianismul simplist predat copiilor de adulţi mediocri, o învăţătură morală interiorizată.

Greşise. Trebuie să se îndrepte. Ceea ce şi făcu.

Îşi interzise fizica cinci seri din zece. Se oferi voluntar pentru a activa într-un comitet din conducerea domiciliilor Institutului. Asistă la întruniri ale Federaţiei de Fizică şi ale Sindicatului Membrilor Institutului. Se înscrise într-un grup care practica exerciţii de bio-feedback şi antrenarea undelor cerebrale. La cantină îşi impuse să se aşeze la mesele cele mari, în loc să stea la una mică şi cu o carte în faţă.

Era cu totul surprinzător, ca şi cum oamenii îl aşteptaseră. Îl incluseră, îl primiră cu braţele deschise, îl invitară ca asociat şi însoţitor. Îl duseră cu ei peste tot şi în

trei decade Shevek învăţă despre Abbenay mai mult decât învăţase singur în jumătate de an. Împreună cu grupuri de tineri veseli ajunse la terenuri de atletism, centre de artizanat, bazine de înot, festivaluri, muzee, teatre, concerte.

Concertele s-au dovedit o revelaţie, un şoc al bucuriei.

Niciodată nu mai fusese la un concert aici, în Abbenay, parţial deoarece pentru el muzica era ceva care mai degrabă se practică decât se ascultă. În copilărie întotdeauna cântase din gură ori la vreun instrument, în corurile şi ansamblurile locale. Îi plăcuse foarte mult, dar nu avea cine ştie ce talent. Cam asta era tot ce ştia despre muzică.

Centrele de învăţare predau toate deprinderile care pregătesc tinerii pentru practicarea artei: canto, măsură, dans, utilizarea pensulei, dălții, cuţitului, strungului şi aşa mai departe. Totul era atât de pragmatic încât copiii învăţau să vadă, să vorbească; să audă, să se mişte, să mânuiască. Nu se făcea niciun fel de deosebire între arte şi meserii; arta era considerată că ocupă un loc în viaţă, fiind totuşi o tehnică de bază a vieţii, cum ar fi vorbirea. În felul acesta se dezvoltase arhitectura, chiar de la început, fără niciun fel de constrângeri, un stil consistent, simplu şi pur, subtil prin proporţiile sale. Pictura şi sculptura serveau mai ales ca elemente ale arhitecturii şi planificării urbane. Cât despre arta cuvintelor, poezia şi proza tindeau a fi efemere, legate de cântec şi dans. Numai teatrul se distingea în întregime singur, şi numai teatrul era denumit „Arta” – o formă completă în sine. Existau multe grupuri regionale şi trupe itinerante de actori şi dansatori, precum şi teatre permanente, adesea cu dramaturgul propriu. Aceştia interpretau tragedii, comedii semiimprovizate, spectacole de mimă. În oraşele izolate din deşert, acestea erau la fel de binevenite ca ploaia. Oriunde ajungeau, reprezentau evenimentul cel mai însemnat al anului. Izvorâtă din izolarea şi comunitarismul spiritului anarresian şi întrupându-le, totodată, dramaturgia dobândise o extraordinară forţă şi strălucire.

Cu toate acestea, Shevek nu era prea sensibil la manifestările teatrale. Îi plăcea splendoarea verbală, dar întreaga idee a interpretării actoriceşti nu i se potrivea. Abia în al doilea an petrecut la Abbenay avea să descopere, în sfârşit, Arta sa, acea artă care este făcută din timp. Cineva l-a invitat la un concert, la Sindicatul Muzicii. În seara următoare s-a dus din nou. A mers la fiecare concert, cu noile sale cunoştinţe, atunci când a fost posibil, fără acestea dacă nu s-a putut altfel. Muzica era o nevoie mult mai urgentă, o satisfacţie mult mai profundă decât compania altora.

Eforturile sale de a se desprinde din izolarea sa esenţială se dovediseră un eşec şi ştia acest lucru. Nu îşi făcu niciun prieten apropiat. Se împereche cu câteva fete, dar împerecherea nu se dovedea chiar bucuria care ar fi trebuit să fie. Era mai mult rezolvarea unei necesităţi, ca evacuarea şi după aceea se simţea ruşinat deoarece implica şi o altă persoană, ca obiect. Era de preferat masturbarea, soluţia corespunzătoare pentru un om ca el. Soarta lui era solitudinea; era prins în capcana eredităţii sale. Ea îi spusese: „Pe locul întâi vine munca.” Rulag rostise cuvintele cu calm, afirmarea unui fapt, incapabilă de a-l schimba, de a ieşi din celula ei rece. La fel şi cu el. Inima lui tânjea către ei, tinerele suflete iubitoare care îl numeau frate. Dar nu putea ajunge la ei, nici ei la el. Era născut pentru a fi singur, un afurisit intelectual fără suflet, un egoist.

Munca venea pe primul loc, dar nu-l ducea nicăieri. Ca şi sexul, ar fi trebuit să fie o plăcere şi nu era. Se frământa asupra aceloraşi probleme, fără a se apropia cu niciun pas de soluţia la Paradoxul Temporal al lui To, care, cu un an în urmă, avusese impresia că este pe punctul de a o fi găsit. Acea siguranţă de sine i se părea acum de-a dreptul incredibilă. Chiar se crezuse capabil, la vârsta de douăzeci de ani, să dezvolte o teorie care să schimbe fundamentele fizicii cosmologice? Evident, înainte de a se îmbolnăvi, o vreme nu fusese în toate minţile. Se înscrise la două grupuri de lucru în domeniul matematicilor filosofice,

convingându-se pe sine că îi trebuie, refuzând să admită că ar fi putut coordona el însuşi oricare dintre cursuri la fel de bine ca şi instructorii respectivi. Îl evita pe Sabul cât putea de mult.

Sub prima impresie a noilor sale decizii, îşi propusese să o cunoască mai bine pe Gvarab. Ea reacţiona cum putea mai bine, dar iarna fusese deosebit de grea pentru ea; era bolnavă, surdă şi bătrână. Începu un curs de primăvară, fiind apoi nevoită să renunţe. Era rătăcită, uneori abia recunoscându-l pe Shevek, alteori târându-l până la domiciliul ei pentru o seară întreagă de discuţii. Undeva, Shevek depăşise ideile lui Gvarab, iar discuţiile acestea nesfârşite i se păreau dificile. Fie că trebuia să o lase pe Gvarab să-l plictisească ore în şir, repetând ceea ce el ştia deja, ori chiar repudiase parţial, fie că se vedea nevoit să o rănească încercând să o corecteze. Era mai presus de răbdarea şi tactul oricui de vârsta sa, ajungând până la urmă să o evite pe Gvarab atunci când era posibil şi întotdeauna cu conştiinţa grea.

Nu mai era nimeni altcineva cu care să discute probleme profesionale. Nimeni de la Institut nu ştia destul despre fizica temporală pură pentru a putea ţine pasul cu el. I-ar fi plăcut să o predea, dar încă nu i *se* asigurase o poziţie didactică, ori o sală specială la Institut; Sindicatul Membrilor pentru studenţi şi cadre didactice îi respinsese cererea. Nu doreau să se certe cu Sabul.

Pe măsură ce înainta în an, începu să petreacă destul de mult timp compunând scrisori adresate lui Atro şi celorlalţi fizicieni şi matematicieni de pe Urras. Puţine din aceste scrisori erau expediate. Pe unele le scria şi apoi le rupea. Descoperi că matematicianul Loai An, căruia îi scrisese un discurs de şase pagini despre reversibilitatea temporală, era mort de douăzeci de ani; omisese să citească prefaţa biografică la cartea acestuia intitulată *Geometriile Timpului.* Alte scrisori, care presupunea că vor fi preluate de navele de transport de pe Urras, erau oprite de şefii Portului din Abbenay. Portul era sub controlul direct al CDP, deoarece funcţionarea sa implica coordonarea mai multor sindicate

iar unii dintre coordonatori trebuiau să cunoască iotica. Aceşti administratori ai Portului, cu pregătirea lor specială şi poziţia importantă, tindeau să manifeste o mentalitate birocratică; spuneau „nu” automat. Nu aveau încredere în scrisorile către matematicieni, care arătau ca nişte coduri şi despre care nimeni nu-i putea convinge că nu reprezentau nişte coduri. Scrisorile către fizicieni erau expediate dacă Sabul, consultantul lor, le aproba. Dar acesta nu vroia să le aprobe pe acelea care abordau subiecte în afara propriului său domeniu de fizică secvenţială. „Nu este de competenţa mea”, mormăia el, dând la o parte scrisoarea. Oricum, Shevek o trimitea conducerii Portului şi o primea înapoi marcată „Nu se aprobă pentru export”.

Supuse problema atenţiei Federaţiei de Fizică, la ale cărei întruniri Sabul rar se deranja să participe. Nimeni de acolo nu acorda importanţă problemei comunicaţiei libere cu inamicul ideologic. Unii îi reproşară lui Shevek faptul că lucrează într-un domeniu atât de puţin cunoscut încât, după propriile sale afirmaţii, nu mai era nimeni pe această lume capabil de a-l aborda.

— Dar nu e decât un domeniu nou, spuse el, fără rezultat.

— Dacă este nou, împărtăşeşte-l cu noi, nu cu proprietarienii!

— De un an de zile încerc să ţin un curs, în fiecare trimestru. Întotdeauna spuneţi că nu sunt suficiente solicitări. Vă temeţi pentru că este ceva nou?

Întrebarea nu-i aduse prieteni. Îi lăsă înfuriaţi.

Continuă să scrie scrisori către Urras, chiar şi arunci când nu expedia niciuna dintre ele. Faptul de a se adresa în scris cuiva care ar putea înţelege – care ar fi putut înţelege – îi dădea posibilitatea de a scrie, de a gândi. Altfel, nu era posibil.

Aşa treceau decadele şi trimestrele. De două-trei ori pe an primea şi recompensa: o scrisoare de la Atro ori de la alt fizician din A-Io sau Thu, o scrisoare lungă, într-un stil concis, cu argumente concise, numai teorie, de la început până la sfârşit, numai fizică matematico-etico-cosmologico-

temporală, intensă, abstrusă, scrisă într-o limbă pe care el nu o putea vorbi, de oameni pe care nu-i cunoştea, străduindu-se vehement să-i combată şi să-i distrugă teoriile, inamici ai patriei sale, rivali, străini, fraţi.

Zile întregi de la primirea unei scrisori era irascibil, voios, lucra zi şi noapte, revărsa idei ca o fântână. După care, încet, cu izbucniri şi lupte disperate, revenea pe pământ, pe solul uscat şi secat.

Când a murit Gvarab, tocmai termina al treilea an petrecut la Institut. A cerut să vorbească la serviciul memorial ţinut, după cum era obiceiul, în locul unde lucrase persoana în cauză, în cazul acesta una dintre sălile de curs din clădirea laboratorului de fizică. A fost singurul vorbitor. Nu a asistat niciun student; Gvarab nu mai predase de doi ani. Se aflau de faţă câţiva membri mai vârstnici ai Institutului, precum şi fiul lui Gvarab, un chimist agricol de vârstă mijlocie, din nord-est. Shevek a stat pe locul unde obişnuia să stea bătrâna pentru a conferenţia. Cu o voce îngroşată de acum obişnuita sa răceală pectorală de iarnă, le-a spus celor prezenţi că Gvarab pusese temelia ştiinţei timpului, fiind cel mai mare cosmolog care lucrase vreodată la Institut.

— Acum, în fizică, o avem şi noi pe Odo a noastră, a spus el. O avem şi nu am onorat-o cum se cuvine.

După ceremonie, o femeie i-a mulţumit cu lacrimi în ochi.

— Noi întotdeauna ne luam a zecea zi împreună, ea şi cu mine, făcând curat la noi în bloc. Ne simţeam atât de bine când stăteam de vorbă, i-a spus ea, înfiorându-se de vântul îngheţat, la ieşirea din clădire.

Chimistul agricol a murmurat expresii politicoase şi s-a grăbit să prindă un transport spre nord-est. Într-un acces de durere, nerăbdare şi inutilitate, Shevek a pornit mai departe, mergând la întâmplare prin oraş.

Se afla de trei ani aici şi ce realizase? O carte, însuşită de Sabul; cinci-şase lucrări nepublicate şi un discurs funebru pentru o viaţă irosită.

Nimic din ceea ce făcea nu era înţeles. Sau, mai bine zis, nimic din ceea ce făcea nu avea sens. Nu îndeplinea nicio

funcţie necesară, personală sau socială. De fapt – şi acesta nu era un fenomen neobişnuit în domeniul său – la douăzeci de ani arsese complet. Nu vă mai realiza nimic de acum înainte. Ajunsese la zid pentru totdeauna.

Se opri în faţa auditoriului Sindicatului muzicii pentru a citi programul decadei. Astă-seară nu e niciun concert. Se întoarse din faţa afişului şi se trezi faţă în faţă cu Bedap.

Bedap, veşnic defensiv şi cam miop, nu dădu niciun semn de recunoaştere. Shevek îl prinse de mână.

— Shevek! La naiba, chiar tu eşti!

Se îmbrăţişară, se sărutară, se despărţiră şi se îmbrăţişară din nou. Shevek era copleşit de iubire. De ce? Nici măcar nu-i plăcuse cine ştie ce de Bedap în acel ultim an la Institutul regional. Nu-şi scriseseră niciodată în toţi aceşti ani. Prietenia lor aparţinea copilăriei, trecutului. Totuşi, iubirea era acolo, izbucnind ca din cărbunii vânturaţi.

Merseră mai departe, discutând, fără ca vreunul să ţină seama pe unde merg. Dădeau din mâini şi se întrerupeau unul pe celălalt. În seara de iarnă străzile largi din Abbenay erau liniştite. La fiecare traversare lumina difuză a lămpilor delimita un spaţiu de argint în care zăpada se învolbura ca bancurile de peştişori urmărindu-şi umbrele. Vântul rece ca gheaţa împingea din urmă zăpada. Buze amorţite de frig şi dinţi clănţănind începură să întrerupă conversaţia. Prinseră omnibuzul de ora zece, ultimul, până la Institut. Domiciliul lui Bedap era departe, la marginea de est a oraşului, un lung drum prin frig.

— Shev, trăieşti ca un putred profitor urrasian, spuse el, cercetând camera 46 cu uimire plină de ironie.

— Ei, hai, nu e chiar atât de rău. Arată-mi tu ceva excremental.

De fapt, camera conţinea aproape tot ce avea şi atunci când Shevek intrase în ea pentru prima dată.

— Pătura de colo, spuse Bedap, arătând cu degetul.

— Asta a fost aici când am venit. Cineva a făcut-o manual şi a lăsat-o aici când s-au mutat. Pe o noapte ca asta e o părură un exces?

— Cu siguranţă că este o culoare excrementală, răspunse Bedap. În calitate de analist al funcţiunilor, trebuie să precizez că nu este absolut nicio nevoie de culoarea portocalie. Portocaliul nu îndeplineşte nicio funcţie vitală în organismul social, nici la nivel celular, nici organic şi, absolut sigur, nici la nivelul holorganismic sau la cel mai central etic, în care caz toleranţa este o alegere mult mai bună decât excreţia. Vopseşte-o în verde murdar, frate! Dar astea ce mai sunt?

— Notiţe.

— Codificate? întrebă Bedap, răsfoind un caiet cu detaşarea pe care Shevek îşi amintea că îl caracteriza.

Bedap avea şi mai puţin sentimentul intimităţii – al deţinerii personale – decât majoritatea anarresienilor. Niciodată nu avusese un creion preferat pe care să-l poarte pretutindeni cu el, ori o cămaşă veche la care să ţină şi pe care să nu vrea să o arunce la reciclare, iar dacă primea un cadou, încerca să-l ţină la vedere din consideraţie pentru cel care i-l dăduse, dar întotdeauna îl pierdea. Era conştient de această trăsătură a sa şi spunea că asta demonstrează că e mai puţin primitiv decât majoritatea oamenilor, un exemplu timpuriu al Omului Promis, adevăratul şi autenticul odonian. Cu toate acestea, avea şi el un anume simţ al proprietăţii, al propriei particularităţi. Începea de sus, de la cap, al lui ori al altuia, şi de acolo mai departe. Niciodată nu-şi vâra nasul unde nu era treaba lui.

— Îţi mai aminteşti scrisorile acelea prosteşti pe care le scriam codificat atunci când participai la proiectul de împădurire?

— Acesta nu e niciun cod. E iotică.

— Ai învăţat iotica? De ce scrii în limba asta?

— Deoarece nimeni de pe planeta asta nu pricepe ce spun, ori nu vrea să priceapă. Singura persoană care înţelegea a murit acum trei zile.

— A murit Sabul?

— Nu, Gvarab. Sabul nu e mort. N-am eu norocul ăla!

— Care e problema?

— Problema cu Sabul? Jumătate e invidie, cealaltă jumătate e incompetenţă.

— Mi-am închipuit că lucrarea lui despre cazualitate e de prima mână. Chiar tu ai afirmat aşa ceva.

— Aşa am crezut şi eu, până când am citit sursele. Toate ideile sunt urrasiene. Nici măcar recente. De douăzeci de ani nu i-a mai venit o idee proprie. Nici n-a mai făcut vreo baie.

— Ce e în mintea ta? întrebă Bedap punând o mână pe caiete şi privindu-l pe Shevek pe sub sprâncene.

Bedap avea ochii mici, cam saşii, o faţă energică, un trup bine făcut. Obişnuia să-şi muşte unghiile şi în atâţia ani le redusese la simple dungi de-a curmezişul vârfurilor groase, sensibile ale degetelor.

— N-ajută la nimic, spuse Shevek, aşezându-se pe platforma-pat. Mi-am greşit domeniul.

— Tu? întrebă Bedap zâmbind.

— Cred că la sfârşitul trimestrului voi cere o replasare.

— Unde?

— Nu-mi pasă. Învăţământ, inginerie. Trebuie să mă rup de fizică.

Bedap se aşeză pe un scaun şi îşi muşcă o unghie.

— Sună ciudat.

— Îmi recunosc limitele.

— N-am ştiut că ai vreuna. Vreau să spun, în domeniul fizicii. Ştii bine că eu nu sunt temporalist. Dar nu e neapărat nevoie să ştii să înoţi pentru a recunoaşte un peşte, nu trebuie să străluceşti pentru a fi o stea…

Shevek îşi privi prietenul şi spuse, tulburat, ceea ce niciodată nu fusese capabil să-şi spună singur:

— M-am gândit la sinucidere. Foarte mult. Anul acesta. Pare soluţia cea mai bună.

— Nu cred că e chiar modul cel mai potrivit de a trece de partea cealaltă a suferinţei.

— Îţi mai aduci aminte? întrebă Shevek, zâmbind crispat.

— Cu intensitate. Pentru mine a fost o conversaţie deosebit de importantă. Cred că şi pentru Takver şi Tirin.

— Oare?

Shevek se ridică. Nu era decât o cameră de patru paşi, dar nu putea sta liniştit.

— Atunci, a fost importantă şi pentru mine, continuă el, rămânând în picioare, la fereastră. Numai că, aici, m-am schimbat. Ceva nu e cum trebuie. Nu ştiu ce.

— Eu ştiu, răspunse Bedap. Zidul. Ai ajuns la zid.

— Zidul? tresări Shevek, privindu-l înspăimântat.

— În cazul tău zidul pare a fi Sabul şi suporterii săi din sindicatele ştiinţifice şi CPD. În ceea ce mă priveşte, mă aflu la Abbenay de patru decade. Patruzeci de zile. Suficient pentru a înţelege că în patruzeci de ani petrecuţi aici nu voi realiza nimic din ceea ce vreau să fac, îmbunătăţirea instruirii ştiinţifice din centrele de învăţare. Dacă nu cumva nu se schimbă lucrurile. Ori dacă nu trec de partea duşmanilor.

— Duşmani?

— Oamenii mărunţi. Prietenii lui Sabul! Oamenii la putere.

— Despre ce vorbeşti, Dap? Noi nu avem nicio structură de putere.

— Nu? Atunci ce-l face pe Sabul atât de puternic?

— Nu o structură de putere, ori un guvern. La urma urmelor, nu ne aflăm pe Urras.

— Nu. De acord, nu avem guverne, nu avem legi. Dar după câte îmi dau eu seama, *ideile* nu au fost niciodată controlate de guverne, nici chiar pe Urras. Dacă ar fi fost aşa, cum şi-ar fi putut Odo formula propriile idei? Cum ar fi devenit Odonianismul o mişcare mondială? Arhaiştii au încercat să o elimine prin forţă şi nu au izbutit. Nu poţi zdrobi ideile interzicându-le, refuzând să gândeşti, refuzând schimbarea. Nu le poţi zdrobi decât ignorându-le. Este exact ce face societatea noastră! Sabul te foloseşte unde poate, iar acolo unde nu poate, te opreşte să publici, să predai, chiar să lucrezi. Corect? Cu alte cuvinte, deţine puterea asupra ta. De unde o are? Nu de la o autoritate autorizată, nici nu există aşa ceva. Nici măcar din laşitatea înnăscută a minţii umane de valoare medie. Opinia publică! Aceasta este structura de putere căreia îi aparţine şi ştie

prea bine cum să profite de ea. Guvernul neadmis, inadmisibil, care coordonează societatea odoniană prin îmbâcsirea inteligenţei individuale!

Shevek îşi rezemă palmele pe pervazul ferestrei şi privi prin reflecţiile estompate de pe geam în întunericul de afară.

— Vorbe de om nebun, Dap, spuse el în cele din urmă.

— Nu, frate, sunt sănătos. Ceea ce înnebuneşte oamenii este încercarea de a trăi în afara realităţii. Realitatea este îngrozitoare. Te poate ucide. Dacă îi laşi timp, te va ucide. Realitatea este durerea – chiar tu ai spus asta! Dar minciunile, evaziunile realităţii te aduc în pragul nebuniei. Minciunile te fac să doreşti să te sinucizi.

— Dar nu poţi vorbi serios despre un guvern pe Anarres! spuse Shevek, întorcându-se spre Bedap pentru a-l putea privi drept în faţă.

— *Definiţiile* lui Tomar: „Guvern: Utilizarea legală a puterii pentru a menţine şi extinde puterea”. Înlocuieşte „legal” cu „obişnuit” şi îl vei afla pe Sabul şi Sindicatul Instrucţiei şi CDP-ul.

— CDP-ul!

— CDP-ul este în momentul de faţă esenţialmente o birocraţie arhaică.

După un moment de tăcere, Shevek râse, deşi nu tocmai natural, şi spuse:

— Bine, bine Dap, e amuzant, dar şi un pic bolnăvicios, nu crezi?

— Shev, te-ai gândit vreodată că tot ceea ce modul analogic numeşte „boală” – dezafectare socială, nemulţumire, alienare – ar putea fi, tot analogic, numit „durere’? La ce te-ai referit atunci când vorbeai despre durere? La suferinţă? Vrei să spui că suferinţa, ca şi durerea, serveşte unei funcţii în organism?

— Nu! răspunse Shevek, violent. Eu vorbeam în termeni personali, spirituali.

— Dar tu ai vorbit despre suferinţa fizică, despre un om murind din cauza arsurilor. Iar eu vorbesc despre suferinţa spirituală! Despre oameni care-şi văd talentul, munca, viaţa

irosite. Despre minţi bune supunându-se unora stupide. Despre forţă şi curaj strangulate de invidie, setea de putere, teama de schimbare. Schimbarea este libertate, schimbarea este viaţă. Există ceva mai esenţial pentru gândirea odoniană decât asta? Dar nimic nu se mai schimbă! Societatea noastră este bolnavă. O ştii prea bine. Tu suferi de această boală, de boala sinuciderii.

— Ajunge Dap. Las-o baltă.

Bedap nu mai spuse nimic şi începu să-şi muşte unghiile, metodic şi gânditor.

Shevek se aşeză din nou pe platforma pat şi îşi sprijini capul în mâini. Urmă o lungă tăcere. Ninsoarea încetase. Un vânt rece, întunecat zgâlţâia ferestrele. Camera era rece. Niciunul nu-şi scosese haina.

— Uite ce este, frate, spuse Shevek în cele din urmă. Nu societatea noastră este aceea care frustrează creativitatea individuală. Este sărăcia de pe Annares. Planeta aceasta nu a fost prevăzută pentru a suporta o civilizaţie. Dacă nu ne ajutăm unul pe altul, dacă nu renunţăm la dorinţele noastre personale pentru binele comun, atunci nimic, dar absolut nimic pe lumea asta stearpă nu ne mai poate salva. Unica noastră resursă este solidaritatea umană.

— Solidaritatea, da! Chiar şi pe Urras, unde mâncarea cade din copaci, chiar şi acolo Odo a spus că solidaritatea umană este unica noastră speranţă. Dar noi am trădat acea speranţă. Am lăsat cooperarea să devină supunere. Pe Urras au un guvern prin minoritate. Aici avem un guvern prin majoritate. Dar este un guvern! Conştiinţa socială nu mai este o fiinţă vie ci un mecanism, o maşină a puterii controlată de birocraţi!

— Şi tu şi eu ne-am putea oferi ca voluntari şi în numai câteva decade am fi repartizaţi prin loterie la CPD. Ne-ar transforma oare în birocraţi, în şefi?

— Nu e vorba de indivizii repartizaţi la CPD, Shev. Cei mai mulţi dintre ei sunt la fel ca noi. Mult prea asemănători cu noi. De bună credinţă, naivi. Şi nu e numai CPD-ul. Se întâmplă pretutindeni pe Anarres – în centrele de învăţare, institute, mine, oţelării, pescării, fabrici de conserve,

staţiuni de dezvoltare şi cercetare agricolă, fabrici, comunităţi specializate – oriunde funcţia cere expertiză şi o instituţie stabilă. Dar acea stabilitate conferă o motivaţie impulsului autoritarist. În primii ani ai colonizării eram conştienţi de asta, vegheam să nu se întâmple. Pe vremea aceea oamenii făceau o discriminare foarte atentă între administrarea lucrurilor şi guvernarea oamenilor. Au făcut-o atât de bine încât am uitat că tendinţa de dominare este la fel de importantă pentru fiinţele umane ca şi impulsul către ajutor reciproc şi trebuie antrenată la fiecare individ în parte, cu fiecare nouă generaţie. Nimeni nu se naşte mai odonian decât se naşte civilizat! Dar am uita şi acest lucru. Noi nu facem educaţie pentru libertate. Educaţia, activitatea cea mai importantă a organismului social a devenit rigidă, moralistă, autoritaristă! Copiii învaţă să repete ca papagalii cuvintele lui Odo, de parcă ar fi *legi* – suprema blasfemie!

Shevek ezită. Beneficiase de prea multă educaţie de genul aceleia menţionate de Bedap, în copilărie, chiar şi aici, la Institut, pentru a putea nega acuzaţiile lui Bedap care, necruţător, profită de avantajul creat.

— Întotdeauna este mult mai uşor să nu gândeşti pentru tine. Găseşte-ţi o ierarhie plăcută şi sigură şi fixează-te în ea. Nu face schimbări, nu risca dezaprobarea, nu-ţi deranja colegii. Întotdeauna este cel mai uşor să te laşi guvernat.

— Dar nu este vorba de niciun guvern, Dap. Experţii şi bătrânii vor conduce orice echipă, ori sindicat; ei ştiu cel mai bine cum se face treaba. La urma urmei, treaba trebuie făcută de cineva! Cât despre CPD, ai dreptate, ar putea deveni o ierarhie, o structură de putere, dacă nu ar fi organizată pentru a preveni exact aşa ceva. Priveşte cum sunt organizaţi! Voluntari, selectaţi prin tragere la sorţi, un an de pregătire, patru ani ca membru şi apoi, afară. Nimeni n-ar putea câştiga putere, în sensul vechi, într-un asemenea sistem, cu numai patru ani la dispoziţie.

— Unii stau peste patru ani.

— Consilierii? Nu mai au drept la vot.

— Voturile nu sunt importante. Există oameni în dosul scenei…

— Ei, poftim! Asta e curată paranoia! În dosul scenei… Cum? Care scene? Oricine poate participa la o şedinţă a CPD, iar dacă este un membru interesat, poate dezbate şi vota! Încerci să sugerezi că avem aici *politicieni?*

Shevek era furios pe Bedap. Urechile-i proeminente deveniseră purpurii, vocea îi răsuna puternică. Era târziu, nu se zărea nicio lumină. Desar, din camera 45, bătu în perete pentru a cere linişte.

— Spun ceea ce ştiu, replică Bedap pe un ton mult mai scăzut. Că oameni ca Sabul conduc în realitate CPD, an de an.

— Dacă ştii acest lucru, îl acuză Shevek într-o şoaptă răguşită, atunci de ce nu l-ai spus în public? De ce nu ai convocat o sesiune critică a sindicatului tău, dacă deţii faptele? Dacă ideile tale nu rezistă la o examinare publică, nu le admit ca şoapte în miez de noapte.

— Frate, răspunse Bedap, ai cărui ochi deveniseră foarte mici, ca nişte mărgele de oţel, eşti virtuos cu tine însuţi. Aşa ai fost tu întotdeauna. Dar măcar o dată priveşte şi tu în afara afurisitei aceleia de conştiinţe pure pe care o ai! Am venit la tine şi am şoptit pentru că ştiu că mă pot încrede în tine, lua-te-ar dracu! Cu cine altul mai pot vorbi? Doar n-am de gând să sfârşesc asemenea lui Tirin!

— Ca Tirin? întrebă Shevek atât de surprins încât ridică din nou glasul, iar Bedap îl atenţionă cu un gest către perete. Ce s-a întâmplat cu Tirin? Unde e acum?

— La azilul de pe Insula Segvina.

— La azil?

Aşa cum era aşezat, lateral, pe fotoliu, Bedap îşi ridică genunchii până la bărbie şi îi înconjură cu braţele, după care continuă liniştit, dar fără nicio plăcere.

— Tirin a scris o piesă şi a pus-o în scenă, în anul care a urmat plecării tale. Era amuzantă, trăsnită, îi cunoşti stilul, începu Bedap trecându-şi mâna prin părul aspru, de culoarea nisipului şi eliberându-l din coada în care era legat. Dacă ai fi un prost, ţi s-ar putea părea anti-odoniană.

O mulţime de oameni sunt stupizi. S-a făcut mare vâlvă. A fost mustrat. Mustrare publică. Nu mai văzusem aşa ceva până atunci. Toată lumea vine la întrunirea sindicatului tău şi te spune. Aşa procedau atunci când doreau să readucă la dimensiuni normale un şef de echipă, ori conducător mult prea autoritar. Acum nu mai recurg la asta decât ca să-i spună unui individ să înceteze a mai gândi pentru sine. A fost rău de tot. Tirin n-a rezistat. Cred că într-adevăr l-a scos puţin din minţi. După aceea i se părea că toată lumea e împotriva lui. A început să vorbească prea mult – vorbe grele. Nu lipsite de raţiune, dar întotdeauna critice, veşnic pline de amărăciune. Vorbea aşa cu oricine. În sfârşit, a terminat cu Institutul, s-a calificat ca instructor de matematică şi a solicitat o repartizare. 1 s-a acordat. La o echipă de repararea drumurilor, în sud-vest. A protestat, considerând-o o eroare, dar computerele Divlab au repetat-o. Aşa că s-a dus.

— Câtă vreme l-am cunoscut eu, Tir n-a lucrat niciodată afară, îl întrerupse Shevek. De când avea zece ani. Întotdeauna făcea rost de munci la birou. Computerele au apreciat corect.

— Nu ştiu exact ce s-a întâmplat în realitate acolo, continuă Bedap fără a-i acorda nicio atenţie. Mi-a scris de câteva ori şi de fiecare dată fusese reamplasat. Mereu la muncă fizică, în mici comunităţi izolate. Mi-a scris că îşi părăseşte postul şi că vine la mine, în nord-vest, să stăm de vorbă. Dar n-a venit. A încetat să-mi mai scrie. În final i-am dat de urmă prin Registrul forţei de muncă de la Abbenay. Mi-au trimis o copie după fişa lui, iar ultima însemnare era doar „Terapie. Insula Segvina.” Terapie! A omorât Tirin pe cineva? A violat pe cineva? În afară de asta, pentru ce eşti trimis la Azil?

— Nu eşti deloc trimis la Azil. Tu ceri să fii repartizat acolo.

— Nu-mi băga pe gât rahaturile astea, spuse Bedap cuprins de o mânie bruscă. N-a cerut niciodată să fie trimis acolo. L-au scos din minţi şi apoi l-au expediat acolo. Eu despre Tirin vorbesc, Tirin, ţi-l mai aminteşti?

— L-am cunoscut înaintea ta. Ce crezi că este Azilul? O închisoare? Este un refugiu. Iar dacă acolo se află ucigaşi şi oameni care şi-au părăsit locul de muncă este pentru că ei au cerut să fie trimişi acolo, unde nu există presiune şi sunt feriţi de pedeapsă. Dar cine sunt aceşti oameni despre care tot vorbeşti, aceşti „ei”? „Ei” l-au scos din minţi şi aşa mai departe. Încerci cumva să spui că întregul sistem social este rău, că de fapt „ei”, cei care îl persecută pe Tirin, duşmanii tăi, suntem noi, organismul social?

— Dacă îl poţi elimina pe Tirin din conştiinţa ta ca pe unul care a fugit de muncă, nu cred că mai am ceva să-ţi spun, răspunse Bedap, ghemuit pe fotoliu.

Era atâta durere simplă şi nedisimulată în vocea sa încât mânia îndreptăţită a lui Shevek se curmă brusc. O vreme nu mai scoaseră nicio vorbă.

— Ar fi mai bine să plec acasă, spuse Bedap, îndreptându-se cu greutate şi ridicându-se în picioare.

— E o oră de mers de aici. Nu fii tâmpit.

— În sfârşit, m-am gândit că din moment ce…

— Nu fii tâmpit.

— Bine. Unde e buda?

— La stânga, a treia uşă.

Reîntors, Bedap propuse să doarmă pe podea, dar întrucât nu era niciun covor şi nu aveau decât o singură pătură călduroasă, ideea era, aşa cum remarcă Shevek monoton, tâmpită. Amândoi erau încruntaţi şi supăraţi, necăjiţi de parcă s-ar fi bătut cu pumnii şi nu şi-ar fi consumat toată furia. Shevek făcu patul şi amândoi se întinseră. La stingerea luminii, un întuneric argintiu învălui camera, semiîntunericul unui oraş unde pământul este acoperit cu zăpadă iar lumina este reflectată în sus de către pământ. Fiecare simţi căldura trupului celuilalt ca binevenită.

— Retrag ce am spus despre pătură.

— Ascultă, Dap, n-am vrut să…

— Hai să discutăm despre asta dimineaţă.

— Bine.

Se apropiară şi mai mult. Shevek se întoarse cu faţa în jos şi adormi în două minute. Bedap se strădui să rămână conştient, alunecă în căldură, tot mai adânc, în neajutorarea şi încrederea somnului, şi dormi. În timpul nopţii unul dintre ei strigă tare, în vis. Celălalt întinse braţul, somnoros, murmurând vorbe liniştitoare, iar greutatea nevăzută, caldă a atingerii izgoni toată frica.

***

Se întâlniră din nou în seara următoare şi discutară dacă n-ar fi cazul să constituie un cuplu pentru o vreme, aşa cum făcuseră în adolescenţă. Chestiunea se cerea discutată, deoarece Shevek era aproape hotărât heterosexual, iar Bedap aproape hotărât homosexual; plăcerea relaţiei i-ar aparţine în întregime lui Bedap. Cu toate acestea; Shevek dorea neapărat să reconfirme vechea lor prietenie, iar când înţelese că elementul sexual din aceasta însemna foarte mult pentru Bedap, o adevărată împlinire, luă el însuşi conducerea şi cu o delicateţe şi persistenţă considerabilă făcu în aşa fel ca Bedap să petreacă din nou noaptea cu el. Ocupară o cameră liberă dintr-un domiciliu în centrul oraşului şi amândoi locuiră acolo timp de aproape o decadă. Apoi se separară din nou, Bedap revenind la căminul său iar Shevek în camera 46. Niciunul nu manifestase o dorinţă sexuală destul de puternică pentru a face să dureze relaţia. Pur şi simplu, reafirmaseră încrederea reciprocă.

Cu toate acestea, Shevek se întreba uneori, în timp ce continua să-l întâlnească pe Bedap aproape în fiecare zi, ce anume îi plăcea la prietenul său şi de ce are încredere în el. Considera opiniile actuale ale acestuia detestabile şi insistenţa sa de a vorbi permanent despre ele, detestabile. Aproape la fiecare întâlnire se certau aprig. Îşi pricinuiau unul altuia multă durere. Lăsându-l să plece, Shevek se acuza frecvent că doar se agaţă de o loialitate exagerată şi se jura, furios, că nu-l va mai vedea niciodată.

Adevărul este că ţinea la Bedap mai mult ca adult decât atunci când era copil. Insistent, dogmatic, distructiv – Bedap putea fi toate acestea, dar dobândise o libertate a

minţii după care Shevek tânjea cu înfocare, deşi nu-i plăcea s-o recunoască. Produsese o schimbare în viaţa lui Shevek iar Shevek ştia, ştia că în sfârşit merge mai departe şi că Bedap e acela care îl făcuse capabil să continue. Se lupta cu Bedap pentru fiecare pas, dar acesta continua să vină, pentru a se certa, pentru a răni şi a fi rănit, pentru a găsi – dincolo de mânie, negare şi respingere – ceea ce vroia. Nu ştia nici el ce vrea, dar ştia unde să caute.

Conştient, erau pentru el timpuri la fel de nefericite ca şi anul precedent. Încă nu progresa cu munca; de fapt, abandonase complet fizica temporală şi bâjbâia în lucrări mărunte de laborator, efectuând diferite experimente în laboratorul de radiaţii cu un tehnician priceput şi tăcut drept partener, studiind vitezele subatomice. Era un domeniu bătut, iar abordarea târzie de către el a acestuia era interpretată de colegi drept o recunoaştere a faptului că în sfârşit renunţase a mai fi original. Sindicatul Membrilor Institutului i-a dat un curs de predat, fizică matematică pentru studenţii din anul întâi. Nu avu niciun sentiment de triumf pentru că i se dăduse un curs, pentru că aceasta era situaţia: i se dăduse, îi fusese permis. Nu îl mulţumea aproape nimic. Sentimentul că zidurile conştiinţei sale dure, puritane creşteau imens nu avea darul să-l liniştească. Se simţea înfrigurat şi pierdut. Dar nu avea niciun loc unde să se retragă, niciun adăpost, aşa că ieşea mai departe, în frig, rătăcindu-se şi mai mult.

Bedap îşi făcuse mulţi prieteni, un grup de excentrici şi nemulţumiţi, iar unora începu să le placă de bărbatul acela ruşinos. Shevek nu se simţea mai apropiat de ei decât de oamenii mai convenţionali pe care îi cunoştea de la Institut, dar găsea independenţa de gândire a celor dintâi mult mai interesantă. Păstrau autonomia conştiinţei chiar cu riscul de a deveni excentrici. Unii erau un fel de vagabonzi intelectuali care de ani de zile nu mai prestaseră o muncă regulată. Shevek îi dezaproba cu severitate atunci când nu era împreună cu ei.

Unul dintre ei era compozitor, pe nume Salas. Salas şi Shevek vroiau să înveţe unul de la altul. Salas avea puţine

cunoştinţe de matematică, dar atâta timp cât Shevek îi putea explica fizica în modurile analogic şi experimental, acesta se dovedea un ascultător atent şi inteligent. În aceeaşi manieră, Shevek asculta orice îi putea spune Salas despre teoria muzicală şi orice Salas interpreta pentru el, fie pe bandă, fie la instrumentul său, portativul. Dar unele din spusele lui Salas erau extrem de tulburătoare. Salas acceptase o amplasare în cadrul unei echipe pentru săparea canalelor în Câmpia Temae, la est de Abbenay. În cele trei zile libere de la sfârşitul fiecărei decade, venea în oraş şi stătea când cu o fată, când cu alta. Shevek îşi închipuia că acceptase amplasarea deoarece avea nevoie de puţină muncă în aer liber, aşa, pentru o schimbare, dar mai târziu descoperi că Salas nu avusese niciodată o repartiţie în domeniul muzicii, ori în alt domeniu decât munca necalificată.

— Cum eşti înregistrat la Diviziunea Muncii? întrebă Shevek, nedumerit.

— Rezerva generală de muncă.

— Bine, dar tu eşti talentat! Ai făcut şase sau opt ani la Conservatorul de muzică, nu? De ce nu te repartizează să predai muzică?

— Au făcut-o. Eu am refuzat. Nu voi fi gata să predau decât după zece ani. Nu uita, eu sunt compozitor, nu interpret.

— Dar trebuie să existe posturi şi pentru compozitori.

— Unde?

— Presupun că la Sindicatul Muzicii.

— Dar cei de acolo nu agreează compoziţiile mele. Şi nici mulţi alţii. Nu pot constitui eu singur un sindicat, nu?

Salas era un om mărunt, osos, deja chel pe partea superioară a feţei şi a craniului. Purta ce mai rămăsese din păr ca o bordură bej cu aspect mătăsos, în jurul părţii posterioare a gâtului şi bărbiei. Avea un zâmbet plăcut, care îi încreţea faţa expresivă.

— Înţelegi, continuă el, eu nu scriu aşa cum am fost învăţat să scriu la conservator. Eu scriu muzică nefuncţională, mai preciză el, zâmbind mai dulce ca

niciodată. Ei vor piese corale. Eu urăsc piesele corale. Ei vor piese cu o armonie deosebită, aşa cum a compus Sessur. Eu urăsc muzica lui Sessur. Eu scriu o piesă de muzică de cameră. M-am gândit că aş putea să o intitulez *Principiul simultaneităţii.* Cinci instrumente, fiecare interpretând o temă ciclică independentă; niciun fel de cauzalitate melodică, procesul de înaintare conţinut în totalitate în relaţia dintre părţi. Rezultă o armonie minunată. Dar ei nu o aud. Nu vor s-o audă. Nu pot.

— Iar dacă ai intitula-o *Bucuriile Solidarităţii* ar auzi-o? întrebă Shevek, după câteva clipe de gândire.

— La naiba! interveni Bedap, care asculta întâmplător. Shev, asta e prima afirmaţie cinică pe care ai făcut-o în viaţa ta. Bine ai venit în echipa muncii!

— I-ar acorda o audiere, răspunse Salas, râzând, dar nu ar aproba-o pentru înregistrare sau pentru interpretare regională. Nu e scrisă în Stilul Organic.

— Nici nu e de mirare că nu am auzit niciun fel de muzică profesională atunci când locuiam în nord-vest. Dar cum pot justifica genul acesta de cenzură? Tu scrii muzică! Muzica este o artă cooperativă, organică prin definiţie, socială. Poate că este cea mai nobilă formă de comportament social de care suntem capabili. Este, fără îndoială, una dintre cele mai nobile meserii pe care le poate practica un individ. Iar prin natura sa, prin natura oricărei arte, înseamnă participare, contribuţie. Artistul împarte cu ceilalţi, aceasta este esenţa actului său. Indiferent ce spun sindicaliştii tăi, cum justifică Diviziunea Muncii faptul că nu-ţi acordă un post în propriul tău domeniu?

— Nu vor să accepte, răspunse Salas voios. Îi înspăimântă.

— O pot justifica, deoarece muzica nu este folositoare, spuse Bedap, mai grav. Ştii, săparea canalelor e importantă, pe când muzica e o simplă împodobire. Cercul s-a închis din nou, în cea mai malefică formă de utilitarism profitarist. Complexitatea, vitalitatea, libertatea invenţiei şi iniţiativei, care au format esenţa idealului odonian, au fost

aruncate la gunoi. Ne-am întors la barbarie. Dacă e nou, fugi de el; dacă nu-l poţi mânca, aruncă-l!

Shevek se gândi la propria-i muncă şi nu mai spuse nimic. Totuşi, nu putea participa la critica lui Bedap. Bedap îl obligase să-şi dea seama că este, de fapt, un revoluţionar, dar în profunzime simţea că este revoluţionar *prin virtutea* educaţiei sale, ca odonian şi anarresian. Nu se putea revolta împotriva societăţii sale, deoarece societatea sa, concepută în mod corespunzător, era chiar o revoluţie, chiar o revoluţie permanentă, un proces în plină desfăşurare. Pentru a-i reafirma valorile şi forţa, îşi spunea, nu trebuie decât să acţionezi, fără teama de a fi pedepsit şi fără speranţa unei răsplăţi; să acţionezi din centrul sufletului tău.

Bedap şi prietenii săi îşi luară zece zile libere împreună, pentru o excursie în munţii Ne Theras. Îl convinsese şi pe Shevek să vină. Lui Shevek îi surâdea perspectiva a zece zile prin munţi, dar nu şi aceea de a auzi tot atâtea zile opiniile lui Bedap.

Maniera acestuia de a purta 6 conversaţie semăna prea mult cu o Sesiune Critică, activitatea comunală care lui întotdeauna îi plăcuse cel mai puţin, când toată lumea se ridica şi se plângea de deficienţe în funcţionarea comunităţii şi, de obicei, defecte de caracter ale vecinilor. Cu cât se apropia vacanţa, cu atât o aştepta mai puţin, dar până la urmă îşi îndesă un carnet în buzunar – pentru a se putea îndepărta cu uşurinţă sub pretextul că lucrează – şi îi însoţi.

Se întâlniră dimineaţa, devreme, în spatele depoului de la Eastern Points, trei femei şi trei bărbaţi. Shevek nu cunoştea pe niciuna dintre femei, iar Bedap nu i le prezentă decât pe două dintre ele. În momentul în care apucară pe drumul spre munţi, Shevek se alătură celei de-a treia.

— Shevek, spuse el.

— Ştiu, răspunse ea.

Shevek îşi dădu seama că trebuie s-o mai fi cunoscut undeva şi urechile i se înroşiră.

— Glumeşti? întrebă Bedap, trecând în stânga ei. Takver a fost la Institutul din nord-vest împreună cu noi. Locuieşte de doi ani la Abbenay. Nu v-aţi întâlnit până acum?

— L-am văzut de câteva ori, spuse fata, râzând.

Avea râsul unei persoane căreia îi place să mănânce bine, un râs de copil. Era înaltă şi cam slabă, cu braţe rotunde şi coapse largi. Nu era prea drăguţă; avea chipul oacheş, inteligent şi plin de voie bună. În ochi avea o anumită întunecare, nu opacitatea ochilor negri şi strălucitori, ci o calitate a profunzimii, nuanţa cenuşii negre, intensă, fină, afânată. Întâlnindu-i ochii, Shevek îşi dădu seama imediat că, uitând-o, comisese o greşeală de neiertat şi în aceeaşi clipă înţelese că fusese iertat. Că are noroc şi că norocul său se schimbase.

Porniră, deci, în direcţia munţilor.

În seara rece a celei de a patra zi a excursiei, el şi Takver şedeau pe panta abruptă şi aridă, deasupra unei trecători. La patruzeci de metri sub ei, un torent montan cobora cu mare zgomot defileul mărginit de stâncile scânteind. Pe Anarres e puţină apă, în cele mai multe locuri nivelul pânzei freatice este foarte scăzut, râurile erau foarte scurte. Numai în munţi întâlneai pâraiele repezi. Pentru toţi, sunetul apelor care strigă, pălăvrăgesc şi cântă era cu totul nou.

Toată ziua umblaseră în sus şi în jos prin trecătorile montane şi îi dureau picioarele. Ceilalţi erau în Adăpost, o cabană de piatră construită de şi pentru vilegiaturişti şi bine întreţinută; Federaţia Ne Theras era cea mai activă dintre grupurile voluntare care coordonau şi protejau destul de redusele zone „pitoreşti” de pe Anarres. Un supraveghetor pentru incendii care stătea acolo pe timpul verii îl ajuta pe Bedap şi pe ceilalţi să încropească o masă din cămările bine aprovizionate. Takver şi Shevek ieşiseră, în această ordine, separat, fără a-şi fi anunţat destinaţiile şi fără a le cunoaşte, de fapt.

O găsi pe panta abruptă, şezând printre rufele delicate de mărăcine-de-lună, care creştea ca o nodurile de dantelă pe pantele munţilor, cu ramurile sale rigide şi totuşi

delicate, argintii în lumina amurgului. Într-o deschidere printre vârfurile de la răsărit, o luminozitate incoloră a cerului vestea răsăritul de lună. Râul curgea zgomotos în tăcerea dealurilor înalte, golaşe. Nu era nici pic de vânt, niciun nor. Deasupra munţilor, cerul era ca ametistul, dur, dar, profund.

Şedeau acolo de câtăva vreme, fără să îşi vorbească.

— În viaţa mea nu am fost atras către o femeie aşa cum mă simt atras către tine. Chiar de când am început excursia, începu Shevek pe un ton calm, aproape nemulţumit.

— N-am vrut să-ţi stric vacanţa, răspunse ea cu râsul ei copilăros, cu gura până la urechi.

— Dar nu mi-o strici!

— Asta e bine. Am crezut că spui că te deranjează.

— Să mă deranjeze! Dar e ca un cutremur.

— Mulţumesc.

— Nu e vorba de tine, spuse el cu asprime, ci de mine.

— Aşa crezi tu, răspunse ea.

Urmă o pauză destul de lungă.

— Dacă vrei să te împerechezi, spuse ea, de ce nu mi-ai spus?

— Pentru că "nu sunt sigur că vreau aşa ceva.

— Nici eu, răspunse ea, fără să mai zâmbească. Ascultă…

Vocea ei era blândă, aproape fără timbru, de aceeaşi calitate molatecă, aidoma privirii.

— Ar trebui să-ţi spun…

Dar ceea ce se cuvenea să-i spună rămase nerostit o bună bucată de timp. În cele din urmă Shevek o privi cu atâta nelinişte rugătoare încât ea se grăbi să vorbească şi continuă în mare grabă.

— Bine, ceea ce vreau eu să spun este că nu vreau să mă împerechez cu tine acum. Şi nici cu altcineva.

— Te-ai jurat că renunţi la sex?

— Nu! răspunse ea pe un ton indignat, dar fără nicio altă explicaţie.

— Poate că şi eu am renunţat, spuse el, aruncând o pietricică în apă. Ori poate că sunt impotent. A trecut o

jumătate de an şi n-am fost decât cu Dap. De fapt, aproape un an. De fiecare dată era tot mai nesatisfăcător, până când am încetat să mai încerc. Nu merita. Nu merită osteneala. Şi totuşi… Îmi aduc aminte… ştiu cum *ar trebui* să fie.

— În sfârşit, asta este, spuse Takver. Şi eu mă distram grozav atunci când mă împerecheam, asta până când am împlinit optsprezece, ori nouăsprezece ani. Era palpitant, interesant, plăcut. Dar apoi… Nu ştiu. Aşa cum ai spus şi tu, a început să mă nemulţumească. Nu mai vroiam plăcerea. Vreau să spun că nu vroiam numai plăcerea.

— Vrei copii?

— Da, atunci când va fi timpul.

Shevek aruncă o altă piatră în râul care se pierdea în umbrele defileului, lăsând în urma sa doar zgomotul, o neîncetată armonie compusă din asonante.

— Am o treabă de făcut, spuse el.

— Celibatul te ajută?

— Este o legătură. Dar nu ştiu exact în ce constă, nu este cauzală. Cam la vremea în care am început să mă plictisesc de sex, la fel s-a întâmplat şi cu munca. Progresiv. Trei ani fără să ajung nicăieri. Sterilitate. Sterilitate pe toate părţile. Cât vezi cu ochii desertul sterp se întinde în strălucirea nemiloasă a soarelui neiertător, o. Întindere fără viaţă, fără drumuri, ineficientă, infertilă, presărată cu osemintele călătorilor fără de noroc…

Takver nu râse; scoase un sunet ca un scâncet, de parcă ar fi durut-o. El încercă să-i desluşească faţa. În spatele ei scufundat în întuneric, cerul era compact şi transparent totodată.

— Ce e rău în plăcere, Takver? De ce n-o mai vrei?

— Nu e nimic rău. Şi chiar că o doresc. Doar că nu am nevoie de ea. Iar dacă iau ceea ce nu îmi face trebuinţă, nu voi mai ajunge niciodată la ceea ce îmi trebuie cu adevărat.

— Şi de ce ai nevoie?

Ea privi spre pământ, zgâriind cu unghia muşchiul de pe stâncă. Nu rosti nicio vorbă. Se aplecă să culeagă un lăstar de mărăcine-de-lună, dar nu-l culese, abia îl atinse, pipăind

tulpina păroasă şi frunza fragilă. Din mişcările ei tensionate Shevek înţelese că încearcă din toate puterile să ascundă, ori să diminueze un val de emoţii pentru a putea vorbi. Când începu, vocea ei era joasă şi puţin răguşită.

— Am nevoie de o relaţie, spuse ea. Cea adevărată. Trup şi minte şi toţi anii de viaţă. Nimic altceva. Nimic mai puţin.

Îl privi sfidător, aproape cu ură.

Shevek simţea bucuria crescând misterios în el, ca sunetul şi mirosul apei curgătoare ridicându-se prin noapte. Avea senzaţia nelimitării, a clarităţii, a clarităţii totale, ca şi cum ar fi fost eliberat. Dincolo de capul fetei cerul se lumina de răsăritul lunii, vârfurile îndepărtate pluteau limpezi şi argintii.

— Da, asta este, spuse el exact ce-i trecea prin minte, meditativ, fără a fi conştient de sine, fără a avea sentimentul că vorbeşte cu altcineva. N-am înţeles-o niciodată.

— Nici nu trebuia să înţelegi, răspunse Takver cu un oarecare resentiment în voce.

— De ce nu?

— Presupun că n-ai întâlnit niciodată posibilitatea.

— Ce vrei să spui prin posibilitate?

— Persoana!

Shevek reflectă. Şedeau cam la un metru distanţă, frecându-şi genunchii pentru că se lăsa frigul. Respiraţia părea apă îngheţată. Îşi vedeau unul altuia respiraţia, vapori fini în lumina tot mai puternică a lunii.

— Noaptea în care am înţeles a fost noaptea dinaintea plecării tale de la Institut. A fost o petrecere, îţi aminteşti. Unii am stat şi am discutat toată noaptea. Dar asta s-a întâmplat acum patru ani. Nici măcar n-ai ştiut cum mă cheamă.

Răutatea îi dispăruse din glas, părea că vrea să-l scuze.

— Înseamnă că ai văzut arunci în mine ceea ce am văzut eu în tine în aceste patru zile?

— Nu ştiu. Nu pot spune. Nu a fost numai ceva sexual. Te mai observasem înainte în felul acela. De data aceasta era cu totul altceva: *te vedeam.* Dar nu-mi dau seama ce vezi

tu acum. Nici eu nu am înţeles exact. Nu te cunoşteam deloc aşa cum trebuie. Atâta doar că, atunci când ai vorbit, am putut privi direct

În interiorul tău, până în centru. Dar ai fi putut fi cu totul diferit faţă de ce-mi închipuiam eu. La urma urmei, n-ar fi fost greşeala ta. Atâta doar că mi-am dat seama că ceea ce văzusem în tine era exact ceea ce îmi era necesar. Nu ceea ce vroiam.

— Şi te afli în Abbenay de doi ani şi nu…

— Nu ce? Totul era de partea mea, în mintea mea, tu nici măcar nu ştiai cum mă cheamă. La urma urmei, o singură persoană nu poate închega o legătură!

— Şi te-ai temut că dacă vei veni la mine eu aş putea să nu accept legătura.

— Nu m-am temut. Ştiam că eşti un om care… nu s-ar lăsa forţat… În sfârşit, da, mi-a fost teamă. Teamă de tine. Nu că voi face o greşeală. Ştiam că nu e o greşeală. Dar tu erai… tu însuţi. Ştii, nu eşti ca majoritatea oamenilor. Îmi era teamă de tine deoarece ştiam că eşti egalul meu! încheie ea pe un ton hotărât, pentru ca în clipa următoare să continue foarte duios, cu bunătate şi înţelegere: Ştii, Shevek, de fapt nici nu contează.

Era pentru prima dată când o auzea pronunţându-i numele. Se întoarse spre ea şi spuse bâlbâindu-se, aproape sugrumat de emoţie:

— Nu contează? Mai întâi îmi demonstrezi ce contează, îmi arăţi ce contează cu adevărat, ce mi-am dorit toată viaţa şi… şi apoi spui că nu contează?

Erau faţă în faţă, dar nu se atinseseră.

— Deci, de asta ai nevoie?

— Da. Legământul. Şansa.

— Acum… pentru viaţă?

— Acum şi pentru viaţă.

Viaţă, repetă pârâul cu apă năvalnică, acolo jos, pe stânci, în întunericul rece.

***

La întoarcerea din munţi, Shevek şi Takver se mutară într-o cameră dublă. Nu era niciuna liberă în blocurile de

lângă Institut, dar Takver ştia una nu prea departe, într-un vechi domiciliu la capătul de răsărit al oraşului. Pentru a căpăta camera era nevoie să discute cu directoarea blocului pentru probleme de cazare – Abbenay era împărţit în aproape două sute de regiuni administrative locale, numite blocuri – o şlefuitoare de lentile care lucra la domiciliu şi îşi ţinea acasă cei trei copii. De aceea ţinea dosarele de cazare pe raftul de sus dintr-o cămară, ca să nu ajungă copiii la ele. Femeia verifică dacă respectiva cameră e înregistrată ca vacantă, iar Shevek şi Takver o înregistrară ca fiind ocupată, semnându-şi numele în registru.

Nici mutarea nu se dovedi prea complicată. Shevek aduse o cutie cu cărţi, ghetele de iarnă şi pătura portocalie. Takver făcu trei drumuri. Unul la depozitul districtual de îmbrăcăminte, să ia pentru amândoi câte un costum nou, un act despre care nutrea un sentiment puternic, deşi obscur, că ar fi esenţial pentru începutul parteneriatului lor. Apoi se duse la vechiul ei cămin, o dată pentru haine şi hârtii, şi încă o dată, împreună cu Shevek, pentru a aduce un număr de obiecte curioase: forme complexe, concentrice, confecţionate din sârmă care, atunci când erau suspendate de tavan, se mişcau şi îşi mişcau mereu forma, încet, către interior. Le făcuse din din deşeuri de sârmă şi cu unelte de la depozitul pentru aprovizionarea meşteşugarilor şi le numea „Ocupările Spaţiului Nelocuit”. Unul dintre cele două scaune din cameră era defect, aşa că îl duseră la un atelier de reparaţii de unde ridicară unul zdravăn. În felul acesta erau şi mobilaţi. Noua lor cameră avea un tavan înalt, care o făcea spaţioasă şi oferea suficient loc pentru Ocupaţii. Domiciliul era construit pe una din colinele de la Abbenay, iar camera avea o fereastră de colţ care prindea soarele după-amiezii şi oferea o vedere asupra oraşului cu străzile şi pieţele sale, acoperişurile, verdele parcurilor, câmpiile din depărtare.

Intimitatea după o îndelungată singurătate punea la încercare atât stabilitatea lui Shevek cât şi pe aceea a lui Takver. În primele câteva decade el trăi extreme de

exaltare şi anxietate, iar ea crize de nervi. Amândoi erau suprasensibilizaţi şi lipsiţi de experienţă. Încordarea nu avea să dureze mult, fiecare devenind expert în celălalt. Foamea lor sexuală persistă ca o încântare plină de pasiune, dorinţa de comuniune era zilnic reînnoită deoarece era zilnic împlinită.

Acum îi era clar lui Shevek – şi ar fi considerat o nebunie să creadă altfel – că toţi acei ani nenorociţi petrecuţi în acest oraş făceau parte din fericirea lui prezentă deoarece îl conduseseră către aceasta, îl pregătiseră. Tot ce i se întâmplase era parte din ceea ce i se întâmpla acum. Takver nu observa niciun fel de obscură înlănţuire de efect/cauză/efect, dar ea nu era specialistă în fizica temporală. Ea vedea timpul la modul naiv, ca pe un drum întins în faţă; mergi înainte şi ajungi undeva. Dacă ai noroc, ajungi undeva unde merită să ajungi.

Dar când Shevek preluă metafora şi o reformulă în termenii săi, explicându-i că, dacă trecutul şi viitorul nu sunt făcute părţi ale prezentului prin memorie şi intenţie, în termeni umani nu mai există niciun drum, nu mai ai unde să ajungi, Takver îl încuviinţă înainte de a ajunge la jumătatea demonstraţiei.

— Exact, spuse ea, este exact ce am făcut eu în toţi aceşti patru ani. Nu este vorba numai de noroc. Doar parţial.

Ea avea douăzeci şi trei de ani, cu jumătate de an mai tânără decât Shevek. Crescuse într-o comunitate agricolă, Round Valley, în nord-est. Era un loc izolat şi înainte ca Takver să ajungă la Institutul din nord-vest, muncise mai mult decât majoritatea tinerilor anarresieni. În Round Valley erau destul de mulţi oameni pentru muncile care trebuiau făcute, dar nu era o comunitate prea mare, ori suficient de productivă pentru economia generală, pentru a beneficia de o prioritate deosebită din partea computerelor de la Diviziunea Muncii. Erau nevoiţi să-şi poarte de grijă singuri. La vârsta de opt ani Takver alegea paie şi pietricele din grăunţele de holum, la moară, timp de trei ore pe zi, după trei ore de şcoală. O mică parte din pregătirea ei practică

din copilărie fusese în direcţia îmbogăţirii personale, făcând parte din efortul comunităţii de a supravieţui. În timpul recoltatului şi însămânţărilor, toţi cei sub şaizeci de ani şi peste zece munceau pe câmp toată ziua. La cincisprezece ani Takver răspundea de coordonarea programelor de lucru ale celor patru sute de loturi agricole ale comunităţii din Round Valley şi o ajuta pe dieteticiană la cantina oraşului. Nu era nimic neobişnuit în toate aceste preocupări, iar Takver le acorda puţină importanţă, dar cu siguranţă că îşi aduseseră aportul la unele trăsături de caracter şi în formarea propriilor ei opinii. Shevek se bucura că îşi făcuse raţia de corvoadă, iar Takver îi dispreţuia pe aceia care evitau munca fizică. „Uită-te la Tinan,” spunea ea, „cum plânge şi urlă pentru că a fost repartizat de probă pentru patru decade la recoltarea rădăcinilor de holum. E aşa de delicat, parcă ar fi un ou de peşte! A pus vreodată mâna pe pământ?” Takver nu era deosebit de milostivă şi era destul de irascibilă.

Studiase biologia la Institutul Regional din nord-vest, cu rezultate suficient de bune, aşa că a decis să vină la Institutul Central pentru continuarea studiilor. După un an fusese rugată să se înscrie într-un nou sindicat care organiza un laborator pentru creşterea şi ameliorarea rezervelor de peşte comestibil din cele trei oceane de pe Anarres. Când era întrebată cu ce se ocupă, răspundea, „Sunt ichtio-genetician.” Îi plăcea munca aceasta, care întrunea două lucruri pe care ea le preţuia: cercetare efectivă, faptică şi un obiectiv specific de creştere, sau îmbunătăţire. Fără o astfel de muncă, nu ar fi fost mulţumită. Dar toate acestea în niciun caz nu-i erau suficiente. Cea mai mare parte din cele ce se petreceau în mintea şi spiritul ei aveau puţin de-a face cu genetica peştilor.

Interesul ei pentru peisaje şi fiinţe vii era o adevărată pasiune. Acest interes, impropriu numit „dragoste de natură”, îi părea lui Shevek mult mai cuprinzător decât dragostea. Există suflete, îşi spunea el, al căror ombilic nu a fost tăiat niciodată. Care niciodată nu au fost înţărcate de la

univers. Care nu înţeleg moartea ca pe un duşman. Care aşteaptă nerăbdătoare să putrezească şi să se preschimbe în humus. Era ciudat să o vadă pe Takver luând în mână o frunză, ori chiar o piatră. Ea devenea o extindere a pietrei, piatra o extindere a ei.

I-a arătat lui Shevek rezervoarele cu apă de mare de la laboratorul de cercetări, conţinând peste cincizeci de specii de peşti, mari şi mici, de culori mohorâte ori ţipătoare, eleganţi şi groteşti. Shevek era fascinat şi puţin uimit.

Cele trei oceane de pe Anarres erau la fel de pline de viaţă pe cât de lipsit era pământul de ea. Mările nu mai fuseseră conectate de câteva milioane de ani, aşa că formele lor de viaţă urmaseră cursuri de evoluţie insulare. Varietatea acestora era uluitoare. Niciodată nu-şi închipuise Shevek că viaţa se poate prolifera atât de nestăpânit, cu atâta exuberanţă; că, într-adevăr, exuberanţa era poate calitatea esenţială a vieţii.

Pe uscat, plantele se descurcau destul de bine în înfăţişarea lor austeră şi ţepoasă, dar acele animale care încercaseră să respire aer au renunţat aproape complet la proiect arunci când planeta a intrat într-o perioadă milenară de praf şi uscăciune. Au supravieţuit bacteriile, cele mai multe litofage, precum şi câteva sute de specii de viermi şi crustacee.

Omul îşi găsea locul cu grijă şi riscuri în acest sistem ecologic îngust. Dacă pescuia – dar fără prea multă lăcomie – şi dacă, folosind mai ales deşeuri organice drept îngrăşăminte, se putea încadra. Dar nu se putea încadra oriunde. Nu exista iarbă pentru ierbivore. Nu existau niciun fel de ierbivore pentru carnivore. Nu existau insecte care să fecundeze plantele cu flori; pomii fructiferi importaţi erau toţi fertilizaţi manual. Niciun animal nu a fost introdus de pe Urras pentru a tulbura delicatul echilibru al vieţii. Doar Coloniştii, care erau atât de bine curăţiţi în interior şi exterior, încât au adus cu ei un minim din fauna şi flora lor personală. Nici măcar purecele nu-şi croise drum pe Anarres.

— Îmi place biologia marină, îi spuse Takver lui Shevek în faţa rezervoarelor cu peşti, deoarece este atât de complexă, o adevărată reţea. Peştele acesta îl mănâncă pe acela, care la rândul lui mănâncă plevuşcă şi care mănâncă ciliate, care mănâncă bacterii şi tot aşa. Pe pământ nu sunt decât tipuri şi toate non-cordate – dacă nu pui la socoteală omul. Biologic vorbind, este o situaţie bizară. Noi, anarresienii, suntem izolaţi nenatural. În lumea veche există optsprezece tipuri de animale terestre; există clase, cum ar fi insectele, care au atâtea specii încât niciodată n-au putut fi numărate, iar câteva din aceste specii au populaţii de miliarde. Gândeşte-te: oriunde priveşti, animale, alte creaturi, împărţind cu tine pământul şi aerul. Cu atât mai mult te-ai simţi *o parte.*

Privirea ei urmărea curba zborului unui peştişor albastru – prin rezervorul tulbure. Shevek, concentrat, urmărea traseul peştelui şi traseul gândurilor ei. Se plimba printre rezervoare timp îndelungat şi adesea revenea împreună cu ea la laborator şi la acvarii, supunând aroganţa sa de fizician acelor mici şi ciudate vieţi, existenţei unor fiinţe pentru care prezentul este etern, fiinţe care nu se explică şi niciodată nu trebuie să-şi justifice comportamentul în faţa omului.

Majoritatea anarresienilor lucrau cinci până la şapte ore pe zi, cu două până la patru zile libere la fiecare decadă. Detaliile cu privire la regularitate, punctualitate, care zile vor fi libere şi aşa mai departe, erau stabilite între individ şi echipa sa de muncă, ori brigada, ori sindicatul, ori federaţia coordonatoare, sau indiferent la care nivel se putea realiza mai bine cooperarea şi eficienţa. Takver îşi conducea propriile proiecte de cercetare, dar munca şi peştii aveau propriile lor cerinţe imperative. Petrecea de la două până la zece ore pe zi în laborator, fără nicio zi liberă. Shevek ocupa acum două posturi didactice, un curs de matematică avansată la un centru de învăţare şi un altul la Institut.

Ambele cursuri aveau loc dimineaţa şi revenea în camera lor înainte de prânz. De obicei, Takver încă nu era acasă. Clădirea era destul de liniştită. Soarele încă nu ajunsese la

fereastra dublă care dădea spre sud şi vest, peste oraş şi câmpii; camera era răcoroasă şi umbroasă. Corpurile mobile, delicate, concentrice suspendate la diferite nivele deasupra capului se mişcau cu precizia introvertită, tăcerea şi misterul organelor trupului ori proceselor mentale. Shevek se aşeza la masă în dreptul ferestrelor şi începea să lucreze, citind, ori luând notiţe, ori calculând. Treptat, lumina soarelui pătrundea în cameră, se deplasa pe hârtiile de pe masă, peste mâinile sale de pe hârtii, umplând camera de strălucire. Iar el lucra. Începuturile false şi inutilităţile anilor trecuţi se dovedeau a fi munca de jos, fundamentarea, făcută în întuneric, dar făcută bine. Pe aceasta, metodic şi atent, dar cu o îndemânare şi o siguranţă care nu păreau a-i aparţine, fiind mai degrabă cunoaşterea lucrând prin intermediul lui, construia structura frumoasă şi trainică a Principiilor Simultaneităţii.

Pentru Takver, ca pentru oricare bărbat ori femeie care ia asupra sa compania spiritului creator, sarcina nu era întotdeauna tocmai uşoară. Deşi existenţa ei îi era necesară lui Shevek, prezenţa ei efectivă putea însemna o distragere. Nu-i plăcea să ajungă acasă prea devreme, deoarece el adesea înceta lucrul la venirea ei, ceea ce nu i se părea în regulă. Mai târziu, când vor fi de vârstă mijlocie, va putea s-o ignore, dar la douăzeci şi trei de ani nu putea. Din acest motiv îşi aranjase activitatea la laborator în aşa fel încât să nu ajungă acasă decât spre seară. Nici chiar acesta nu era un aranjament perfect, fiindcă Shevek avea nevoie de îngrijire. În zilele în care nu avea ore, când venea ea poate că el stătuse la masă şase sau opt ore fără întrerupere. Când se ridica, se clătina de oboseală, mâinile îi tremurau şi cu greu izbutea să fie coerent. Uzura produsă de spiritul creator asupra recipienţilor săi este dură, îi uzează, îi îndepărtează, caută un alt model. Pentru Takver nu existau surogate, iar când vedea cât de epuizat era Shevek, protesta. Ar fi strigat aşa cum făcuse, cândva, Asieo, soţul lui Odo: „Pentru Dumnezeu, fată, nu poţi sluji Adevărul doar *de fiecare dată câte puţin?* — doar că în cazul acesta ea era fată şi nu îl cunoştea pe Dumnezeu.

Stăteau de vorbă, ieşeau la plimbare, ori se duceau la baia publică, după care luau cina la cantina Institutului. După masă urmau întruniri, ori vreun concert, sau se întâlneau cu prieteni, cu Bedap şi Salas şi cercul lor, cu Desar şi alţii de la Institut, cu colegii şi prietenii lui Takver. Dar întrunirile şi prietenii aveau pentru ei o valoare periferică. Nici participarea socială sau sociabilă nu reprezenta mare lucru; parteneriatul le era suficient şi n-o puteau ascunde. Situaţia nu părea a-i ofensa pe ceilalţi. Dimpotrivă. Desar, Salas, Bedap şi alţii veneau la ei aşa cum vin oamenii însetaţi la o fântână. Ceilalţi erau periferici pentru ei; ei ocupau o poziţie centrală pentru ceilalţi. Nu făceau mare lucru; nu erau mai binevoitori, ori vorbitori mai străluciţi decât alţii; şi totuşi, prietenii lor îi iubeau, depindeau de ei şi continuau să le aducă daruri – măruntele ofrande care circulau între aceşti oameni care nu posedau nimic şi aveau totul: un fular tricotat manual, o bucăţică de granit bătută cu granate purpurii, o vază executată manual la atelierul Federaţiei Olarilor, un poem despre iubire, un set de nasturi din lemn sculptat, o cochilie spiralată din Marea Sorruba. Îi ofereau darul lui Takver, spunând: „Uite, lui Shev s-ar putea să-i placă chestia asta ca prespapier”, sau lui Shevek, spunând: „Iată, s-ar putea lui Tek să-i placă culoarea asta.” Oferind, încercau să se împărtăşească din ceea ce împărtăşeau Shevek şi Takver, să celebreze şi să preamărească.

Era o vară lungă, călduroasă şi luminoasă, vara anului 160 de la Colonizare. Ploile abundente ale primăverii înverziseră Câmpiile Abbenay şi aşezaseră praful, aşa că aerul era neobişnuit de curat; ziua soarele strălucea fierbinte, iar noaptea stelele se aprindeau puzderie. Când apărea Luna, se puteau distinge clar contururile continentelor, de sub orbitoarele vârtejuri albe ale norilor.

— De ce arată aşa de frumos? întrebă Takver, întinsă alături de Shevek sub pătura portocalie, cu luminile stinse, deasupra lor, abia perceptibile, Ocupaţiile Spaţiului Nelocuit, afară, dincolo de fereastra deschisă, Luna plină, suspendată în noapte, luminoasă. Atunci când ştim că e o

planetă la fel ca aceasta, doar cu un climat mai bun şi oameni mai răi, când ştim că sunt toţi proprietarieni, că poartă războaie, emit legi şi mănâncă în vreme ce alţii flămânzesc… şi că, oricum, îmbătrânesc, au ghinion, fac reumatism la genunchi şi bătături la picioare, exact ca oamenii de pe aici… când cunoaştem toate acestea, atunci de ce continuă să arate aşa de fericită – de parcă viaţa de acolo trebuie să fie atât de fericită? Nu mă pot uita la strălucirea aceasta şi în acelaşi timp să-mi imaginez un omuleţ sinistru, cu mânecile slinoase şi mintea atrofiată, cum e Sabul, locuind acolo. Pur şi simplu nu pot!

Braţele şi piepturile lor dezgolite erau lumina lunii. Puful fin, delicat de pe obrazul lui Takver forma o aureolă estompată deasupra trăsăturilor ei; părul ei şi umbrele erau negre. Shevek îi atinse braţul argintiu cu mâna lui argintie, mirându-se de căldura atingerii în lumina aceea rece.

— Dacă poţi vedea un lucru în întregul său, spuse el, pare întotdeauna frumos. Planete, vieţi… Dar de aproape, o lume se dovedeşte numai pământ şi pietre. Şi de la o zi la alta, viaţa se dovedeşte grea, oboseşti, pierzi sensul. Ai nevoie de distanţare, de interval. Pentru a vedea cât de frumos este pământul trebuie să-l vezi ca pe lună. Pentru a vedea cât de frumoasă este viaţa, trebuie s-o faci din perspectiva favorizantă a morţii.

— Asta se aplică pentru Urras. Să rămână acolo şi să fie Luna – eu nu o vreau! Dar n-am de gând să mă ridic pe o piatră de mormânt şi să privesc de sus viaţa şi să spun „Cât e de frumoasă!” Vreau să o văd în totalitate, chiar din centrul ei, aici, acum. Nu dau doi bani pe eternitate!

— N-are nicio legătură cu eternitatea, zise Shevek zâmbind, un bărbat slab şi păros, din argint şi umbre. Tot ce trebuie să faci pentru a vedea viaţa în întregul ei este să o vezi ca muritoare. Eu voi muri, tu vei muri; altfel, cum ne-am mai putea iubi? Soarele se va stinge; ce-l mai face să strălucească?

— Ah, tu, cu vorbele tale şi filosofia ta afurisită!

— Vorbe? Nu sunt vorbe. Nici măcar raţiune. Este atingerea mâinii. Eu ating plenitudinea. O ţin în mână. Care

e lumina lunii? Care e Takver? Cum să-mi fie teamă de moarte? Când o am în mână, când ţin în mână lumina…

— Nu fii proprietarian! murmură Takver.

— Sufletul meu drag, nu plânge.

— Eu nu plâng. Tu plângi. Sunt lacrimile tale.

— Mi-e frig. Lumina lunii este rece.

— Întinde-te.

Un tremur mare îi cuprinse trupul când ea îl luă în braţe.

— Mi-e teamă, Takver, şopti el.

— Taci, frate, suflet drag.

În noaptea aceea dormiră unul în braţele celuilalt. În noaptea aceea şi multe alte nopţi.

7

Shevek găsi o scrisoare într-unul din buzunarele hainei îmblănite pe care o comandase pentru iarnă la magazinul din strada aceea de coşmar. Habar n-avea cum ajunsese scrisoarea acolo. Cu siguranţă că nu fusese în corespondenţa care i se aducea de trei ori pe zi şi care consta în întregime din manuscrise şi articole de la fizicieni de pe tot cuprinsul planetei, invitaţii *ia.* Recepţii şi mesaje neprefăcute de la copii. Aceasta era un petec de hârtie subţire, împăturită şi lipită fără plic, nu avea niciun timbru sau ştampilă de la niciuna din cele trei companii poştale în concurenţă.

O deschise, oarecum neliniştit şi citi: „Dacă eşti Anarhist, de ce colaborezi cu sistemul de putere care trădează Lumea ta şi Speranţa Odoniană? Chiar te afli aici pentru a ne aduce acea Speranţă? Suferind de nedreptate şi oprimare, privim către Lumea Soră în noaptea întunecată. Vino alături de noi, fraţii tăi!” Nu era nicio semnătură, nicio adresă.

Scrisoarea îl tulbură pe Shevek atât moral cât şi intelectual; se simţea zguduit, dar nu din cauza surprizei, ci dintr-un fel de panică. Ştia că ei există, dar unde? Nu întâlnise pe niciunul dintre ei, nici nu văzuse vreunul, nu cunoscuse încă un om sărac. Îngăduise construirea unui zid în jurul lui şi nu băgase de seamă. Acceptase adăpost, la fel ca un proprietarian. Fusese cooptat, exact aşa cum spusese Chifoilisk.

Dar nu ştia cum să doboare zidul. Iar dacă reuşea, unde s-ar fi putut duce? Panica îl cuprinse şi mai mult. Către cine s-ar putea îndrepta? Era înconjurat din toate părţile de zâmbetele celor bogaţi.

— Aş vrea să stau de vorbă cu tine, Efor.

— Da, domnu’. Scuzaţi, domnu’. Eu fac loc. Pun astea aici.

Servitorul manevra cu îndemânare tava grea, ridica într-o clipită capacele vaselor, turna ciocolata amară în aşa fel încât se ridica până la marginea ceştii fără să se verse niciun strop. Evident, îi plăcea ritualul de la micul dejun şi faptul că Shevek îl accepta, fiind la fel de limpede că nu doreşte nicio întrerupere neprevăzută a acestuia. De cele mai multe ori vorbea într-o iotică inteligibilă dar acum, de îndată ce Shevek spusese că vrea să discute cu el, Efor trecuse la acel staccato al dialectului orăşenesc. Shevek învăţase puţin să-l înţeleagă; modificarea valorii sunetelor era consistentă, odată ce te obişnuiai, dar apocopele îl lăsau nedumerit. Jumătate din cuvinte rămâneau nerostite. Era ca un cod, îşi spunea Shevek, de parcă aceşti „Nioti" – cum se numeau ei înşişi – nu doreau să fie înţeleşi de străini.

Servitorul rămase în picioare, aşteptând să-i facă plăcere lui Shevek. Ştia – învăţase idiosincraziile acestuia încă din prima săptămână – că Shevek nu vrea ca el să-i ţină scaunul, sau să-l servească în timp ce mănâncă. Postura lui dreaptă, atentă era îndeajuns pentru a îndepărta orice speranţă de familiaritate.

— Nu vrei să stai jos, Efor?

— Dacă aşa doriţi, domnu', răspunse omul mutând un fotoliu cu aproape doi centimetri dar fără a lua loc.

— Iată despre ce vreau să vorbim. Ştii că nu-mi place să-ţi dau dispoziţii.

— Încerc să fac treaba cum vrea domnu', fără ordine.

— Aşa este. Nu mă refer la asta. Ştii, în ţara mea nimeni nu porunceşte.

— Aşa se aude, domnu'.

— Ei bine, vreau să te ştiu ca pe egalul meu, ca pe fratele meu. Eşti singurul om pe care-l cunosc aici şi care nu e bogat – nu e unul dintre proprietari. Aş vrea foarte mult să stau de vorbă cu tine, să-ţi cunosc viaţa…

Se opri cuprins de disperare, observând dispreţul de pe faţa brăzdată a lui Efor. Făcuse toate greşelile posibile. Efor îl lua drept un prost înfumurat, indiscret. Îşi lăsă mâinile pe masă într-un gest de deznădejde şi continuă:

— O, la dracu! Scuză-mă, Efor! Nu pot să spun ce am în minte. Te rog să uiţi.

— Cum doriţi, domnu'! spuse Efor şi se retrase.

Acesta a fost sfârşitul. „Clasele neavute” rămaseră la fel de departe de el ca şi atunci când citise despre ele la cursul de istorie de la Institutul din nord-vest.

Până una alta, promisese să petreacă o săptămână cu familia lui Oiie, între trimestrul de toamnă şi cel de primăvară.

Oiie îl invitase la masa de seară de mai multe ori de la prima sa vizită, întotdeauna destul de crispat, de parcă avea de îndeplinit o sarcină de ospitalitate, ori poate un ordin guvernamental. Cu toate acestea, în propria sa casă, deşi niciodată complet descoperit în privinţa lui Shevek, era cu adevărat prietenos. Până la a doua vizită cei doi fii ai săi hotărâseră că Shevek e un vechi prieten, iar încrederea lor în reacţia lui Shevek l-a surprins în mod evident pe tatăl lor. Îi producea o stare de nelinişte cu care nu era întru totul de acord, dar nici nu putea spune că e complet nejustificată. Shevek se purta cu ei ca un vechi prieten ca un frate mai mare. Îl admirau, iar copilul cel mic, Ini, ajunsese să ţină la el deosebit de mult. Shevek era amabil, serios, onest şi spunea poveşti foarte interesante despre Lună. Dar era ceva mai mult decât asta. Pentru copil el reprezenta ceva ce Ini nu putea descrie. Chiar şi mai târziu, în viaţă, care avea să fie într-un mod profund şi obscur influenţată de această fascinaţie din copilărie, nu a găsit cuvinte pentru a o descrie, numai cuvinte care conţineau un ecou al acesteia: cuvântul *voiajor* şi cuvântul *exil.*

În săptămâna aceea a căzut singura ninsoare serioasă a iernii. Shevek nu mai văzuse o zăpadă mai mare de doi-trei centimetri. Extravaganţa, simpla cantitate a ninsorii îi dădeau o stare de bună dispoziţie. Se delecta cu excesul acesteia. Era prea albă, prea rece, prea tăcută şi indiferentă pentru a putea fi numită excrementală de cel mai sincer dintre odonieni; a o privi ca pe altceva decât ca pe o inocentă măreţie ar dovedi micimea sufletului. Deîndată ce s-a limpezit cerul, Shevek se scufundă în

zăpadă împreună cu băieţii care o apreciau la fel ca şi el. Alergau de jur împrejur în marea grădină din spatele casei lui Oiie, aruncau cu bulgări de zăpadă, construiau tuneluri, castele şi fortăreţe de zăpadă.

Sewa Oiie stătea la fereastră împreună cu cumnata ei, Vea, privind joaca copiilor, a bărbatului şi a micuţei vidre. Vidra îşi făcuse pârtie pe unul din zidurile castelului de zăpadă şi cobora ca pe tobogan, pe burtă, luând-o mereu de la capăt. Obrajii băieţilor ardeau ca focul. Bărbatul, cu părul lung, sârmos, de culoarea cenuşii, strâns la spate cu o sfoară şi urechile roşii de ger, executa cu multă energie operaţiuni de străpungere a troienelor.

— Nu aici! Sapă acolo! Unde e lopata? Mi-a intrat gheaţă în buzunar! Se auzeau fără încetare vocile ascuţite ale băieţilor.

— Iată-l şi pe străinul nostru, spuse Sewa, zâmbind.

— Cel mai mare fizician în viaţă, spuse şi cumnata. Ce amuzant!

Când intră, pufăind şi scuturându-se de zăpadă şi emanând vigoarea proaspătă, rece şi bunăstarea pe care nu o au decât oamenii care au petrecut o vreme afară, în zăpadă, Sewa îl prezentă cumnatei sale. Shevek întinse mâna lui mare, solidă şi rece, privind-o pe Vea cu ochi prietenoşi.

— Eşti chiar sora lui Demaere? întrebă el. Da, semeni cu el, conchise el, iar observaţia care, venită din partea oricui, ar fi surprins-o pe Vea ca insipidă, îi făcu o plăcere imensă.

„E bărbat, continuă ea să-şi spună toată după-amiaza. Un adevărat bărbat. Ce e atât de deosebit la el?”

O chema Vea Doem Oiie, în modul ioti; soţul ei, Doem, era şeful unui mare combinat industrial şi călătorea foarte mult, petrecând o jumătate din fiecare an în străinătate în calitate de reprezentant de afaceri al guvernului. Toate acestea i-au fost explicate lui Shevek, în timp ce el o cerceta din priviri. În cazul ei, delicateţea lui Demaere Oiie, tenul palid şi ochii negri, ovali ai acestuia fuseseră transmise în frumuseţe. Sânii ei, umerii şi braţele erau rotunde, moi şi foarte albe. La cină, Shevek se aşeză alături

de ea. Nu-şi putea lua ochii de la sânii ei dezgoliţi, împinşi în sus de corsetul apretat. Ideea de a merge astfel, pe jumătate dezbrăcată, în vremea aceea geroasă era extravagantă, la fel de extravagantă ca şi zăpada, iar sânii mici erau de un alb la fel de inocent ca şi zăpada. Linia curbă a gâtului ei se continua firesc în curbura capului mândru, ras complet, delicat. „E destul de atrăgătoare”, îşi spunea Shevek. „E aidoma paturilor de pe aici: moale. Totuşi, cam afectată. De ce pronunţă cuvintele atât de afectat?” Se agăţă de glasul ei cam subţire şi de purtarea ei afectată ca de o plută pe o apă adâncă, fără a-şi da seama, fără a înţelege nicio clipă că se îneacă. Se va întoarce la Nio Esseia cu trenul de după cină, nu venise acolo decât pentru a-şi petrece ziua şi nu o va mai vedea niciodată. Oiie era răcit, Sewa era ocupată cu copiii.

— Shevek, crezi că ai putea să o conduci pe Vea la gară?

— Doamne, Demaere! Nu-l pune pe bietul om să mă păzească! Doar nu-ţi închipui că vor fi lupi, nu? Oare Mingradienii sălbatici se vor strecura în oraş şi mă vor răpi pentru haremurile lor? Voi fi găsită mâine dimineaţă pe treptele şefului de gară cu o lacrimă îngheţată în ochi, ţinând strâns în mâinile mele delicate, rigide, un buchet de flori de câmp ofilite? Chiar că-mi place!

Asupra vorbelor sale rostite grăbit, cu sonorităţi de clopoţel, râsul izbucni ca un val – un val întunecat, puternic şi neted – care spală tot, lăsând nisipul pustiu. Vea nu râdea cu ea însăşi, ci de ea, râsul profund al trupului, ştergând cuvintele.

Shevek îşi puse haina în hol şi o aşteptă la uşă.

Merseră în tăcere o jumătate de bloc. Sub picioarele lor, zăpada scârţâia.

— Eşti mult prea politicos pentru…

— Pentru ce??

— Pentru un anarhist, spuse ea cu glasul ei subţire, voit tărăgănat, aceeaşi intonaţie pe care o foloseau Pae şi Oiie atunci când se aflau la Universitate. Sunt dezamăgită. Mi-am închipuit că vei fi primejdios şi grosolan.

— Chiar aşa sunt.

Vea îl privi dintr-o parte. Purta o eşarfă purpurie, legată peste cap; ochii ei se zăreau negri şi strălucitori în contrast cu culoarea aprinsă şi albul zăpezii din jur.

— Dar, dr. Shevek, iată-vă conducându-mă răbdător până la gară.

— Shevek, o corectă el cu blândeţe. Fără „doctor”.

— Acesta este numele tău complet – şi de botez şi de familie? Shevek dădu din cap, zâmbind. Se simţea bine şi plin de vigoare, mulţumit de aerul curat, de căldura hainei bine croite pe care o purta, de drăgălăşenia femeii de lângă el. Nicio grijă, niciun gând apăsător nu îl preocupau în acele clipe.

— E adevărat că vă primiţi numele de la un computer?

— Da.

— Ce groaznic, să fii botezat de o maşină!

— De ce e groaznic?

— E atât de mecanic, de impersonal.

— Dar ce este mai personal decât un nume pe care nu-l mai poartă nicio persoană în viaţă?

— Nimeni altcineva? Eşti singurul Shevek?

— Atâta vreme cât sunt în viaţă. Au mai fost şi alţii, înaintea mea.

— Vrei să spui, rude?

— Nu prea ţinem noi seama de rude. Înţelegi, cu toţii suntem rude. Nu ştiu cine au fost aceia, cu excepţia uneia, în primii ani ai Colonizării. Aceasta a proiectat un fel de rulment utilizat la utilaje grele, care încă se mai numeşte „shevek”, explică el, zâmbind din nou, mai larg. Asta înseamnă o bună nemurire!

— Dumnezeule mare! spuse Vea, dând din cap. Cum deosebiţi bărbaţii de femei?

— În sfârşit, am descoperit noi metode… răspunse Shevek şi după un moment se auzi râsul ei moale, greu.

— Da, poate că, într-adevăr eşti grosolan… spuse ea, ştergându-şi ochii care lăcrimau în aerul rece. Deci, şi-au luat cu toţii nume făcute şi au învăţat o limbă artificială? Totul nou?

— Coloniştii de pe Anarres? Da. Cred că erau oameni romantici.

— Şi voi nu sunteţi?

— Nu. Suntem foarte pragmatici.

— Poţi fi şi una şi alta.

— Da, e adevărat, răspunse Shevek, care nu se aşteptase la niciun fel de subtilitate intelectuală din partea ei.

— Ce este mai romantic decât să vii aici, de unul singur, fără niciun ban în buzunar, pentru a pleda cauza poporului tău?

— Şi să fiu stricat de lux şi bogăţie în tot acest timp.

— Lux? În camerele universităţii? Doamne! Bietul de tine! Nu te-au dus în niciun loc mai ca lumea?

— În multe locuri, dar peste tot e la fel. Aş vrea să pot cunoaşte mai bine Nio Esseia. N-am văzut decât suprafaţa oraşului, ambalajul pachetului.

Folosise expresia deoarece fusese fascinat de obiceiul urrasienilor de a ambala totul în hârtie curată, ornamentată, ori în plastic, sau carton, sau folie. Lenjeria, cărţile, legumele, hainele, medicamentele, totul era înfăşurat în nenumărate straturi de ambalaj. Până şi pachetele de hârtie erau învelite în mai multe straturi de hârtie. Nimic nu trebuia să atingă nimic altceva. Începuse a crede că până şi el fusese ambalat cu multă grijă.

— Ştiu. Te-au făcut să mergi la Muzeul de Istorie, să faci un tur al Monumentului Dobunnae şi să asculţi un discurs în Senat, spuse Vea iar Shevek râse, deoarece acela fusese exact traseul uneia din zile, vara trecută. Ştiu! Sunt atât de stupizi cu străinii. Am eu grijă ca să vezi adevăratul Nio!

— Mi-ar plăcea.

— Cunosc tot felul de oameni minunaţi. Colecţionez oameni. Iată-te prins în capcană între toţi aceşti profesori şi politicieni îmbâcsiţi…

Vea continua să pălăvrăgească. Lui Shevek îi făcea plăcere vorbirea ei fără rost, ca şi soarele şi zăpada. Ajunseră la mica gară Amoeno. Vea avea deja biletul de înapoiere. Trenul trebuia să sosească dintr-o clipă într-alta.

— Nu aştepta. O să îngheţi.

Shevek nu răspunse. Rămase pe loc nemişcat, uriaş în haina lui îmblănită, privind-o cu bunăvoinţă. Ea privi spre bordura proprie-i haine şi scutură un fulg de zăpadă de pe broderie.

— Ai o soţie, Shevek?

— Nu.

— Niciun fel de familie?

— Ba da, o parteneră, copiii noştri. Scuză-mă, mă gândeam la altceva. Ştii, când spun „soţie”, eu mă gândesc la ceva care nu există decât pe Urras.

— Ce înseamnă „partener”? întrebă ea, privindu-l cu răutate drept în ochi.

— Cred că tu ai spune soţ, sau soţie.

— De ce nu a venit şi ea cu tine?

— Nu a vrut, iar copilul cel mai mic are doar un an… ba nu, doi, deja. Apoi… începu el şi se opri, nehotărât.

— De ce nu a vrut să vină?

— Păi, treaba ei e acolo, nu aici. Dacă aş fi ştiut cât de mult i-ar fi plăcut unele din lucrurile de aici, aş fi rugat-o să vină. Dar n-am făcut-o. Ştii, mai este şi problema siguranţei.

— Siguranţă aici?

— Şi atunci când mă voi întoarce acasă, spuse el până la urmă, după o nouă ezitare.

— Ce ţi se va întâmpla? întrebă Vea, cu ochii rotunjiţi, pe când trenul cobora dealul din afara oraşului.

— A, probabil că nimic. Dar sunt unii care mă consideră trădător. Înţelegi, pentru că încerc să mă împrietenesc cu cei de pe Urras, Ar putea face probleme la întoarcerea mea acasă. Nu vreau aşa ceva pentru ea şi pentru copii. Am mai avut parte de asta înainte de plecare. Ajunge.

— Vrei să spui că vei fi cu adevărat în pericol? întrebă Vea, iar el se aplecă spre ea pentru a o auzi, deoarece trenul tocmai intra în gară cu zăngănit de roţi şi vagoane.

— Nu ştiu, răspunse el zâmbind. Ştii că trenurile noastre seamănă foarte mult cu acesta? Un proiect bun nu trebuie neapărat să fie modificat.

Shevek o însoţi într-un vagon de clasa întâi. Deoarece ea nu deschidea uşa, i-o deschise el. Shevek băgă capul înăuntru, în urma ei, cercetând compartimentul.

— Totuşi, înăuntru nu mai sunt la fel. Acesta este tot rezervat? Pentru tine?

— Da, detest clasa a doua. Bărbaţii aceia care mestecă gumă şi scuipă pe podea! Oamenii mestecă gumă pe Anarres? Nu, cu siguranţă că nu. O, sunt atâtea lucruri pe care aş vrea să le ştiu despre tine şi ţara ta!

— Îmi place să vorbesc despre asta, dar nimeni nu mi-o cere.

— Atunci, hai să ne mai întâlnim şi să discutăm! Data viitoare când mai ajungi la Nio, vrei să mă suni? Promite.

— Promit! spuse el, politicos.

— Bine! Ştiu că nu îţi încalci promisiunile. În afară de asta nu mai ştiu nimic despre tine. Asta se vede. La revedere, Shevek.

Pe când el ţinea uşa, Vea îşi puse, pentru o clipă, mâna înmănuşată peste a lui. Locomotiva scoase un şuierat pe două note. Shevek închise uşa şi privi cum pleacă trenul, chipul ei o fulgerare de alb şi purpuriu la fereastră.

Se întoarse la Oiie plin de voie bună şi până la căderea întunericului se bătu cu bulgări de zăpadă cu Ini.

REVOLUŢIE ÎN BENBILI! DICTATORUL FUGE! LIDERII REBELI PUN STĂPÂNIRE PE CAPITALĂ! SESIUNE DE URGENŢĂ A *CGM*! POSIBILITATE CA A-Io SĂ POATĂ INTERVENI.

Ziarul de scandal era tipărit cu cele mai mari caractere. Ortografia şi gramatica erau lăsate la o parte. Parcă îl auzeai pe Efor vorbind: „Până aseară rebelii ţin sub control tot Meskti de vest şi se opun serios armatei...” Era modul verbal al aşa-zişilor nioti, trecutul şi viitorul înghesuite într-un singur timp prezent, plin de sensuri, instabil.

Shevek citi ziarele şi căută o descriere a starului Benbili în Enciclopedia CGM. Ca formă de stat, Benbili era o democraţie parlamentară, de fapt o dictatură militară,

condusă de generali. Era o ţară mare, în emisfera vestică, cu munţi şi savane aride, subpopulată. „Ar fi trebuit să mă duc în Benbili” îşi spuse Shevek, pe care imaginea îl atrăgea; îşi imagina câmpuri decolorate, vântul suflând. Ştirea îl tulburase într-un mod ciudat. Asculta buletinele de la radio, pe care foarte rar îl deschisese de când ajunsese la concluzia că funcţia sa de bază este de a face reclamă lucrurilor de vânzare. Rapoartele de la radio, precum şi acelea conţinute în programele televiziunii oficiale din localurile publice erau scurte şi seci, în contrast straniu cu ziarele populare care strigau „Revoluţie!” pe fiecare pagină.

Generalul Havevert, Preşedintele ţării, fugise fără probleme în celebrul său avion blindat, dar câţiva generali mai puţin importanţi au fost prinşi şi castraţi, pedeapsă pe care benbilezii o preferau execuţiei. Armata în retragere pârjolea, în drumul său, ogoarele şi oraşele propriului popor. Partizanii hărţuiau armata. Revoluţionarii din Meskti, capitala, au deschis închisorile oferind amnistie tuturor condamnaţilor. Citind toate acestea, lui Shevek îi sălta inima. Există speranţă, încă mai există speranţă… Urmărea ştirile despre îndepărtata revoluţie cu o sporită intensitate. În cea de a patra zi, urmărind o transmisie televizată a unei dezbateri în cadrul Consiliului Guvernelor Mondiale (CGM), îl văzu pe ambasadorul ioti la CGM anunţând că A-Io, ridicându-se în sprijinul guvernului democratic din Benbili, trimite întăriri armate Preşedintelui-General Havevert.

Revoluţionarii benbilezi erau aproape neînarmaţi. Trupele ioti vor veni cu tunuri, maşini blindate, avioane, bombe. Shevek citi în ziar descrierea echipamentului lor şi i se făcu rău de la stomac. Se simţea rău şi era furios şi nu era nimeni cu care să poată vorbi. Pae era în afara oricărei discuţii. Atro era un militarist înfocat. Oiie era un om etic, dar incertitudinile personale, îngrijorările sale ca posesor de proprietate îl determinau să se agaţe de noţiuni rigide de lege şi ordine. Putea depăşi afecţiunea personală pe care i-o purta lui Shevek numai pentru că refuza să admită că Shevek e un anarhist. Societatea odoniană se autointitula anarhistă, susţinea el, dar de fapt nu sunt decât nişte

amărâţi de populişti primitivi a căror ordine socială funcţionează fără un guvern aparent deoarece sunt atât de puţini şi pentru că nu au niciun fel de stat învecinat. Dacă proprietatea lor ar fi ameninţată de un rival agresiv, ori s-ar trezi la realitate, ori ar fi şterşi de pe suprafaţa pământului. În clipa aceasta rebelii din Benbili se trezesc la realitate; singuri ajung la concluzia că libertatea nu este bună dacă nu ai tunuri cu care să o aperi. Îi explica toate acestea lui Shevek într-o discuţie referitoare la subiectul în cauză. Nu are nicio importanţă cine guvernează, ori îşi închipuie că guvernează Benbili; politica realităţii se referă la lupta pentru putere dintre A-Io şi Thu.

— Politica realităţii, repetă Shevek, privindu-l pe Oiie. Ciudată expresie atunci când este folosită de un fizician!

— În niciun caz. Şi unul şi altul sunt preocupaţi de lucruri aşa cum sunt ele, de forţe reale, de legile de bază ale lumii.

— Tu aşezi mizerabilele tale „legi” pentru protecţia bogăţiei, „forţele” tunurilor şi bombelor în aceeaşi propoziţie cu legea entropiei şi legea gravitaţiei? Aveam o părere mai bună despre inteligenţa ta, Demaere!

Oiie se făcuse mic sub impactul acelui trăsnet de dispreţ. Nu mai spuse nimic şi nici Shevek nu mai spuse nimic, dar Oiie nu avea să-l uite niciodată. I-a rămas în minte de atunci drept cel mai ruşinos moment din viaţa lui. Pentru că, dacă Shevek— utopicul naiv şi plin de iluzii – îl redusese la tăcere cu atâta uşurinţă, asta era ruşinos. Dar dacă Shevek – fizicianul şi omul pe care nu putea să nu-l aprecieze şi să-l admire, atât de mult încât îşi dorea să-i câştige respectul, ca şi cum ar fi un gen de respect mult mai fin decât se găsea în mod obişnuit în altă parte — deci, dacă acest Shevek îl dispreţuia, atunci ruşinea era de-a dreptul intolerabilă, iar el trebuie să o ascundă, să o închidă pentru tot restul vieţii lui în cămara cea mai întunecoasă a sufletului său.

Subiectul revoluţiei din Benbili ridicase câteva probleme şi pentru Shevek, mai ales problema propriei sale tăceri. Îi venea greu să nu se încreadă în oamenii cu care avea de-a face. Fusese crescut într-o cultură care se baza deliberat şi

constant pe solidaritate umană şi ajutor reciproc. Aşa cum era el, înstrăinat în unele privinţe de acea cultură şi străin în raport cu aceasta, obiceiul de o viaţă continua să existe: pornea de la premisa că oamenii vor fi îndatoritori. Avea încredere în ei.

Dar atenţionările lui Chifoilisk, pe care încercase sa le uite, îi reveneau în minte. Propriile-i percepţii şi instincte nu făceau decât să le întărească. Îi plăcea sau nu, trebuia să înveţe neîncrederea. Trebuie să rămână tăcut, să-şi păstreze proprietatea numai pentru sine, să-şi menţină puterea de negociere.

În aceste zile, Shevek vorbea puţin şi scria şi mai puţin. Biroul său era o morenă de hârtii lipsite de importanţă; puţinele note de lucru le purta tot timpul asupra sa, într-unul din numeroasele sale buzunare urrasiene. Niciodată nu-şi părăsea computerul de pe birou fără a-i şterge complet memoria.

Ştia că este foarte aproape de realizarea Teoriei Temporale Generale, de care iotienii aveau atâta nevoie pentru zborurile spaţiale şi prestigiul lor. Mai ştia că încă nu o realizase şi că poate nu o va face niciodată. Niciodată nu recunoscuse vreunul din aceste fapte în faţa nimănui.

Înainte de a părăsi Anarres crezuse că teoria îi este la îndemână. Avea ecuaţiile. Sabul ştia că le are şi îi oferise reconcilierea, recunoaşterea, pentru şansa de a le tipări şi a participa la glorie. Îl refuzase pe Sabul, dar nu fusese un mare gest moral. În definitiv, gestul moral ar fi fost să le predea propriei tipografii, la Sindicatul de Iniţiativă, dar nici asta nu făcuse. Nu era tocmai sigur dacă e gata să publice. Mai rămânea ceva care nu era tocmai gata, ceva care necesita puţină finisare. Întrucât lucrase zece ani la teorie, nu moare nimeni dacă mai zăboveşte puţin, pentru a o finisa până la perfecţiune.

Dar acel nesemnificativ ceva, nu tocmai în regulă, continua să arate tot mai rău. O mică scăpare în raţionament. Apoi o mare scăpare. O fisură chiar în fundaţie… În seara anterioară plecării de pe Anarres arsese toate lucrările pe care le avea privitoare la Teoria Generală.

Venise pe Urras fără nimic. În termenii lor, timp de o jumătate de an, îi indusese în eroare. Ori se înşelase pe el însuşi? Era destul de posibil ca o teorie generală a temporalităţii să fie doar o ţintă iluzorie. Poate că, deşi Secvenţa şi Simultaneitatea ar putea, într-o bună zi, să fie unificate într-o teorie generală, nu el este omul cel mai potrivit care s-o facă. Încercase timp de zece ani şi nu izbutise. Matematicienii şi fizicienii, atleţi ai, intelectului, îşi fac treaba în tinereţe. Era mai mult decât posibil – probabil chiar – că e consumat, terminat. Era pe deplin conştient că mai trăise asemenea stări depresive şi senzaţii de eşec exact înaintea momentelor sale de cea mai înaltă creativitate. Se văzu încercând să se încurajeze cu aceasta şi se înfurie pe propria-i naivitate. Stupid lucru pentru un cronosofist, să interpreteze ordinea temporală ca pe o ordine cauzală. E deja senil? Pur şi simplu ar fi mai bine să înceapă lucrul la sarcina măruntă, dar practică, de a finisa conceptul de interval. Ar putea folosi cuiva. Dar până şi în acest domeniu, chiar şi atunci când discuta cu alţi fizicieni, simţea că nu spune totul, că mai păstrează ceva. Iar ei îşi dădeau seama de aceasta. Îi făcea rău că nu spune totul, că nu vorbeşte, că nu discută despre revoluţie, despre fizică, despre nimic.

Shevek traversă campusul, îndreptându-se spre o prelegere. Păsările cântau în copacii de curând înfrunziţi. Toată iarna nu le auzise, dar acum îşi dădeau toată silinţa, revărsând melodiile acelea minunate. *Ti-ti-tii,* cântau ele, *ti-ri-ti-tii, Ăsta-i pomul meu, ti-tii, teritoriul meu, ti-tii, e al meu, ti-ri-ti-tii.*

Shevek rămase nemişcat între copaci, ascultându-le. Apoi părăsi poteca, traversă campusul într-o direcţie cu totul diferită, către gară, unde prinse un tren matinal spre Nio Esseia. Trebuie să existe pe undeva o uşă deschisă pe planeta asta nenorocită! În tren se gândi să încerce să fugă din A-Io, poate să ajungă în Benbili, dar nu luă gândul în serios. Ar trebui să călătorească pe o navă, sau cu un avion, i s-ar lua urma şi ar fi împiedicat să plece. Singurul loc unde ar putea să dispară din faţa gazdelor sale

binevoitoare şi protective e chiar în marea lor metropolă, sub nasurile lor.

Dar asta nu înseamnă o evadare. Chiar dacă fuge din ţară, va rămâne tot închis, închis pe Urras. Ori asta nu se cheamă evadare, indiferent cum i-ar zice arhaiştii, cu mistica lor pentru frontierele naţionale. Deodată, se simţi voios, cum nu i se mai întâmplase de multe zile, la gândul că gazdele lui binevoitoare şi protective şi-ar putea închipui, fie şi pentru un moment, că a evadat.

Era prima zi de primăvară cu adevărat caldă. Ogoarele erau verzi, mustind de apă. Pe păşuni fiecare animal domestic era însoţit de puii săi. Puii oilor erau deosebit de încântători, ţopăind ca nişte mingi albe elastice, cozile învârtindu-se necontenit. Într-o despărţitură specială, masculii reproducători ai turmei – berbecul, taurul, sau armăsarul – vânjoşi, stăteau potenţi ca norii de furtună, încărcaţi cu generaţiile viitoare. Pescăruşi pluteau în zbor deasupra iazurilor pline ochi, alb pe albastru, iar nori albi dădeau strălucire cerului de un albastru deschis. Ramurile pomilor din livezi erau presărate cu roşu şi câteva flori erau deschise, albe şi roz. Privind pe fereastra trenului, Shevek ajunse la concluzia că starea lui de nelinişte şi revoltă e gata să înfrunte până şi frumuseţea acelei zile. Era o frumuseţe nedreaptă. Ce făcuseră urrasienii pentru a o merita? De ce lor le-a fost dată cu atâta largheţe, cu atâta mărinimie şi atât de puţin, infinit de puţin, poporului său?

Gândesc la fel ca un urrasian, îşi spunea. Ca un nenorocit de proprietarian. Ca şi cum a merita înseamnă ceva. Ca şi cum poţi câştiga frumuseţea, sau chiar viaţa! Încercă să nu se mai gândească la nimic, să se lase purtat înainte, privind lumina soarelui de pe cerul blând şi mieii ţopăind pe ogoarele primăverii.

Nio Esseia, oraş de cinci milioane de suflete, îşi înălţa turnurile delicate, sclipitoare, dincolo de mlaştinile verzi ale Estuarului, de parcă era construit din ceaţă şi lumină. Când trenul pătrunse, legănându-se uşor, pe un lung viaduct, oraşul apăru mai înalt, mai strălucitor, mai solid până când, deodată, înghiţi trenul în întunericul urlător al intrării

subterane, douăzeci de linii la un loc, pentru a-l elibera împreună cu pasagerii în spaţiile enorme, luminoase ale Gării Centrale, sub domul central de ivoriu şi azur, considerat a fi cel mai mare dom înălţat vreodată, în orice lume, de mâna omului.

Shevek străbătu pogoane întregi de marmură lustruită, ajungând, în cele din urmă la şirul de uşi prin care mulţimi de oameni intrau şi ieşeau necontenit, toţi preocupaţi, toţi separaţi. Lui Shevek toţi îi păreau îngrijoraţi. Văzuse adesea acea anxietate pe chipurile urrasienilor şi se întreba de unde provine. Să fie oare pentru că, indiferent de câţi bani au, trebuie mereu să-şi bată capul pentru a câştiga şi mai mult, ca să nu moară săraci? Să fie pentru că, oricât de puţin ar avea, există întotdeauna cineva care are şi mai puţin? Indiferent care ar fi fost cauza, aceasta conferea tuturor feţelor o anumită asemănare iar Shevek se simţea deosebit de singur printre ei. Când fugise de îndrumătorii şi gardienii săi nu se gândise cum va fi atunci când se va găsi de unul singur într-o societate în care oamenii nu se încred unul într-altul, unde presupunerea morală de bază nu este sprijinul reciproc ci agresiunea reciprocă. Se simţea puţin înspăimântat. Îşi închipuise, vag, cum va colinda prin oraş, antrenându-se în conversaţii cu oamenii, membri ai clasei neavute, dacă mai exista încă aşa ceva, sau ai claselor muncitoare, cum îi numeau ei. Doar că toţi aceştia treceau grăbiţi pe lângă el, cu treabă, nedispuşi la conversaţii inutile, fără a irosi nicio clipă din timpul lor preţios. Graba lor avu darul să-l molipsească. Trebuie neapărat să meargă undeva, îşi spuse el, ieşind din nou la lumină, în splendoarea aglomerată a străzii Moie. Unde? Biblioteca Naţională? Grădina Zoologică? Dar nu avea chef de plimbare.

Nehotărât, se opri în faţa unui magazin din apropierea gării care vindea ziare şi suveniruri. Titlul principal de pe ziar era THU TRIMITE TRUPE ÎN SPRIJINUL REBELILOR DIN BENBIL!, dar nu reacţionă în niciun fel. În loc de ziar, se uită la ilustratele colorate de pe un raft. Îi trecu deodată prin minte că nu are nicio amintire de pe Urras. Când

călătoreşti, se cuvine să aduci cu tine un suvenir. Îi plăceau fotografiile, scene din A-Io: munţii pe care se urcase, zgârie-norii din Nio, capela universităţii (aproape aceeaşi imagine pe care o vedea de la fereastra sa), o fată de la ţară într-un frumos costum regional, turnurile din Rodarred şi aceea care îi atrăsese privirea de la bun început, un miel pe o pajişte înflorită, dând din picioare şi aparent râzând. Micuţei Pilun îi va plăcea mielul. Alese una din fiecare şi le duse la casă.

— Astea cinci fac cincizeci şi cu mielul, şaizeci. Şi o hartă, desigur domnule, unu patruzeci. Frumoasă zi, a venit în sfârşit primăvara, nu-i aşa, domnule? N-aveţi nimic mai mic decât asta, domnule?

Shevek scosese o bancnotă de douăzeci de unităţi. Scoase din buzunar restul pe care îl primise arunci când îşi cumpărase biletul şi după o scurtă cercetare a valorilor bancnotelor şi monezilor reuşi să adune o unitate şi patruzeci.

— E bine, domnule. Mulţumesc! Vă doresc o zi plăcută!

Oare banii cumpăraseră politeţea la fel ca pe ilustrate şi hartă? Cât de politicos ar fi fost vânzătorul dacă el ar fi intrat ca un anarresian într-un depozit de bunuri, ar fi luat ce i-ar fi trebuit, l-ar fi salutat pe responsabil şi ar fi ieşit?

Nu, n-avea niciun rost să gândească aşa. Când te afli în Ţara Proprietăţii, trebuie să gândeşti ca un proprietarian. Îmbracă-te ca ei, mănâncă la fel ca ei, acţionează ca ei, fii tu însuţi un proprietarian.

În centrul de afaceri nu erau parcuri; pământul era mult prea scump pentru a-l irosi pe fleacuri. Continuă să se afunde pe străzile acelea largi, strălucitoare, pe unde fusese dus de atâtea ori. Ajunse pe strada Saemtenevia, pe care o traversă în grabă, nedorind o repetare a coşmarului din miezul zilei. Se afla acum în districtul comercial. Bănci, clădiri cu birouri, clădiri guvernamentale. Să fie Nio Esseia peste tot la fel? Cutii imense, strălucitoare, din piatră şi sticlă, uriaşe, ornamentate, pachete enorme, goale, goale.

Trecând pe lângă o vitrină de la parter, pe care scria „Galerie de artă”, Shevek se întoarse şi intră cu intenţia de

a scăpa de claustrofobia morală a străzilor şi să regăsească frumuseţea planetei Urras într-un muzeu. Dar toate tablourile din muzeu aveau etichete cu preţuri prinse de rame. Rămase cu ochii aţintiţi pe un nud pictat cu măiestrie. Pe etichetă scria 4 000 IMU.

— Acesta e un Fei Feite, spuse un bărbat negricios care apăruse fără zgomot lângă el. Acum o săptămână am avut cinci. În scurtă vreme va fi cea mai bună achiziţie de pe piaţa tablourilor. Un Feite este o investiţie sigură, domnule.

— Patru mii de unităţi reprezintă banii necesari pentru a ţine în viaţă două familii timp de un an în oraşul ăsta, comentă Shevek.

— Da, în sfârşit, vedeţi, domnule, acesta se întâmplă să fie o operă de artă, spuse omul cu glas tărăgănat, privindu-l cu atenţie.

— Artă? Un om face artă pentru că simte nevoia s-o facă. Ăsta de ce a fost făcut?

— După câte înţeleg, sunteţi artist, spuse omul, de data aceasta cu o insolenţă nedisimulată.

— Nu, sunt un om care recunoaşte rahatul atunci când îl vede!

Vânzătorul se trase înapoi. Când ajunse acolo unde Shevek nu-l putea ajunge, începu să spună ceva despre poliţie. Shevek se strâmbă şi ieşi cu paşi mari din magazin. Pe la mijlocul blocului se opri. Nu putea merge mai departe.

Dar unde s-ar putea duce?

La cineva… la cineva, la o altă persoană, la o fiinţă umană, la cineva care să poată oferi ajutor, nu să-l cumpere. Cine? Unde?

Se gândi la copiii lui Oiie, băieţeii care ţineau la el. O vreme nu se putu gândi la nimeni altcineva. Apoi în minte îi apăru o imagine distantă, mică şi clară: sora lui Oiie. Cum o chema? Promite că o să mă suni, îi spusese ea şi de atunci îi trimisese de două ori invitaţii la recepţii, cu un scris copilăresc, energic, pe hârtie groasă, parfumată. Le ignorase, alături de toate celelalte invitaţii de la străini. Acum şi le amintea.

În acelaşi timp îşi aminti de celălalt mesaj, cel care apăruse în mod inexplicabil în buzunarul de la haina lui: *Alătură-te nouă, fraţii tăi.* Dar pe Urras nu găsea niciun frate.

Intră în magazinul cel mai apropiat. Era un magazin de dulciuri, plin de suluri aurii şi gips roz, cu şiruri de cutii de sticlă pline de cutiuţe şi coşuleţe cu bomboane şi prăjituri, roz, maro, crem, aurii. O întrebă pe femeia de la cassă dacă vrea să-l ajute să găsească un număr de telefon. Shevek era acum supus, după criza de nervi de la galeria de artă, atât de umilitor de ignorant şi străin încât o câştigă cu totul. Femeia nu numai că îl ajută să găsească numărul într-o voluminoasă carte de telefon, dar îi şi făcu legătura la telefonul magazinului.

— Alo?

— Shevek, spuse el şi se opri.

Pentru el, telefonul era un vehicul pentru nevoi urgente, anunţuri de deces, naşteri şi cutremure. Habar n-avea ce să spună.

— Cine? Shevek? Adevărat? Ce drăguţ din partea ta să mă suni! Dacă eşti tu, nu mă supăr că m-ai trezit.

— Dormeai?

— Buştean şi încă sunt în pat. E plăcut şi cald. Unde Dumnezeu eşti?

— Cred că pe strada Kae Sekae.

— Pentru ce? Hai să ieşim. Cât e ceasul? Doamne sfinte, e aproape de prânz. Ştiu, ne întâlnim la jumătatea drumului. Lângă bazinul cu bărci, din parcul vechiului palat. Te descurci? Ascultă, trebuie neapărat să rămâi, am o petrecere absolut magnifică astă-seară.

Vea continuă să toace o bună bucată de timp. Shevek aproba tot ce spunea ea. Când trecu pe lângă casă, vânzătoarea îi zâmbi.

— N-aţi face mai bine să luaţi o cutie cu bomboane, domnule?

— Oare? întrebă el, oprindu-se.

— Nu face nimănui niciun rău, domnule.

Era ceva neruşinat şi jovial în vocea ei. Aerul din magazin era dulce şi cald, de parcă adunase toate parfumurile primăverii. Shevek stătea acolo, printre cutiile cu lucruri mici şi drăguţe, înalt, greoi, visător, ca animalele acelea mari în staulele lor, berbecii şi taurii stupefiaţi de căldura încărcată de dorinţă a primăverii.

— Vă pregătesc eu exact ce vă trebuie, spuse femeia şi umplu o cutiuţă metalică, frumos emailată, cu frunze miniaturale de ciocolată şi trandafiri din zahăr topit. Apoi ambală cutia în hârtie subţire, puse pachetul într-o cutie de carton argintie, înveli cutia în hârtie groasă de culoarea trandafirului şi o legă cu o panglică verde de catifea. În toate mişcările ei îndemânatice se simţea o complicitate plină de umor şi înţelegere, iar când îi înmână lui Shevek pachetul terminat, iar el îl luă cu mulţumiri murmurate şi se întoarse pentru a pleca, nu se auzi niciun fel de mustrare în vocea ei când îi reaminti: „Vă costă zece şi şaizeci, domnule!”. Poate că l-ar fi lăsat chiar să plece, compătimindu-l, aşa cum compătimesc femeile puterea, dar el se întoarse ascultător şi numără banii.

Ajunse cu metroul la grădinile Vechiului Palat şi la bazinul cu bărci, unde copii îmbrăcaţi încântător navigau pe nave miniaturale, minunate ambarcaţiuni cu parâme de mătase şi alămuri ca nişte bijuterii. O zări pe Vea dincolo de cercul mare şi strălucitor de apă şi ocoli bazinul pentru a ajunge la ea, conştient de lumina soarelui, de vântul de primăvară şi de arborii negri din parc scoţând la iveală frunzele lor timpurii, de un verde crud.

Prânziră la un restaurant din parc, pe o terasă acoperită cu un dom înalt, din sticlă. În lumina din interiorul domului, copacii erau înfrunziţi complet, sălcii atârnând deasupra unui bazin pe care pedalau păsări albe, grase, privindu-i pe clienţi cu o lăcomie indolentă, aşteptând firimituri. Vea nu se osteni să comande, dând de înţeles că Shevek se ocupă de ea, dar ospătari pricepuţi îl sfătuiră cu atâta dibăcie, dându-i acestuia impresia că se descurcase de unul singur. Din fericire, avea destui bani în buzunar. Mâncarea era extraordinară. Niciodată nu mai experimentase asemenea

subtilităţi gustative. Obişnuit cu două mese pe zi, de obicei sărea peste prânzul pe care îl serveau urrasienii, dar de data asta mâncă tot, în vreme ce Vea abia dacă ciugulea, cu delicateţe, câte ceva. În cele din urmă, Shevek trebui să se oprească, iar Vea râse de expresia lui jalnică.

— Am mâncat prea mult.

— O mică plimbare ar prinde bine.

Se dovedi o deplasare foarte scurtă, o plimbare tihnită de numai zece minute pe pajişte, după care Vea se prăbuşi cu graţie la umbra unui mal cu boscheţi strălucind de flori aurii. Shevek se aşeză alături de ea. Privindu-i picioarele delicate, împodobite cu pantofiori albi, pe tocuri foarte înalte, îi veni în minte o expresie folosită de Takver, „profitoare trupeşti”, prin care ea denumea femeile care îşi utilizau sexualitatea în lupta pentru putere cu bărbaţii. Privind-o, Vea era întruchiparea profitoarelor trupeşti, cea care le întrecea pe toate. Pantofii, îmbrăcămintea, cosmeticalele, bijuteriile, gesturile, tot ce era în legătură cu fiinţa ei afirma provocarea. Era atât de elaborat şi ostentativ un trup de femeie, încât cu greu putea fi considerată o fiinţă omenească. Întruchipa toată sexualitatea pe care localnicii şi-o reprezentau în vise, în romane şi poezie, nenumăratele lor picturi cu nuduri de femei, muzica lor, arhitectura cu domurile şi curbele sale, bomboanele, băile, saltelele. Ea era femeia din masă.

Capul Veei, complet ras, fusese pudrat cu un talc în care se aflau firişoare de praf de mică, aşa că o vagă sclipire atenua goliciunea contururilor. Purta un şal, sau o eşarfă diafană, sub care formele şi textura braţelor goale se zăreau domolite şi protejate. Avea sânii acoperiţi; femeile nu ieşeau din casă cu sânii dezveliţi, rezervând nuditatea acestora pentru posesorii lor. Încheieturile mâinilor îi erau îngreunate de brăţări de aur şi în scobitura gâtului o singură nestemată strălucea albastră pe pielea moale.

— Cum de stă acolo?

— Ce?

Deoarece ea singură nu avea cum să o vadă, se putea preface că este inconştientă de prezenţa ei, obligându-l să

i-o arate, poate pentru a-i aduce mâna peste sâni pentru a atinge piatra. Shevek zâmbi şi o atinse.

— E lipită?

— A, asta. Nu, am un mic magnet fixat acolo, iar piatra are o bucăţică de metal pe spate, sau poate că e invers. Oricum, ne lipim una de alta.

— Ai un magnet sub piele? întrebă Shevek cu o aversiune nesofisticată.

Vea zâmbi şi scoase safirul pentru ca el să vadă că nu e nimic altceva decât cel mai mic semn argintiu al unei cicatrice.

— Tu chiar că mă dezaprobi întru totul. E atât de reconfortant. Simt că indiferent de ce spun sau fac, nu mă mai pot coborî în ochii tăi, pentru că am ajuns deja pe treapta cea mai de jos.

— Nu e adevărat! protestă el, dându-şi seama că e un joc, dar cunoscând prea puţine din regulile jocului.

— Nu, nu! Recunosc oroarea morală arunci când o văd. Uite aşa! spuse ea, făcând o strâmbătură plină de dispreţ şi amândoi râseră. Sunt eu chiar atât de deosebită de femeile anarresiene?

— O, da, chiar aşa este.

— Sunt toate grozav de puternice? Au muşchi? Poartă cizme? Au piciorul mare şi lat, haine decente şi se rad o dată pe lună?

— Nu se rad deloc.

— Niciodată? Pe niciunde? O, Doamne! Hai să vorbim despre altceva.

— Despre tine! spuse el şi se rezemă de malul acoperit de iarbă, destul de aproape de Vea pentru a fi înconjurat de parfumurile naturale şi artificiale ale trupului ei. Vreau să ştiu dacă o femeie urrasiană este mulţumită să fie întotdeauna inferioară.

— Inferioară faţă de cine?

— Faţă de bărbaţi.

— A… la asta te referi! Ce te face să crezi că sunt inferioară?

— Pare că tot ceea ce produce societatea voastră este făcut de bărbaţi. Industria, arta, conducerea, guvernarea, deciziile. Toată viaţa purtaţi numele tatălui şi numele soţului. Bărbaţii merg la şcoală şi voi nu. Ei sunt toţi profesorii, judecătorii, poliţiştii, guvernul, nu? De ce le permiteţi să controleze totul? De ce nu faceţi ce vă place?

— Dar facem ce ne place. Femeile fac exact ce doresc. Şi nici nu trebuie să se murdărească pe mâini, ori să poarte căşti metalice, ori să stea în picioare în directorat, strigând la alţii s-o facă.

— Dar ce faceţi, de fapt?

— Cum ce? îi conducem pe bărbaţi, bineînţeles! Şi ştii, nu există absolut niciun pericol să le-o spui, pentru că niciodată nu cred. Nu fac decât să spună, „Ha, ha, ha, caraghioasă femeiuşcă!” şi te bat pe cap şi pleacă ţanţoşi, zdrăngănindu-şi medaliile, total mulţumiţi de sine.

— Iar tu eşti, de asemenea, mulţumită de tine?

— Bineînţeles că sunt.

— Nu cred.

— Pentru că nu se potriveşte cu principiile tale. Bărbaţii au întotdeauna teorii, iar lucrurile trebuie să se potrivească cu acestea.

— Nu, nu din cauza teoriilor, ci pentru că văd că nu eşti mulţumită. Că eşti agitată, nesatisfăcută, primejdioasă.

— Primejdioasă! râse Vea, radioasă. Un compliment groaznic de frumos! De ce sunt primejdioasă, Shevek?

— De ce? Pentru că tu ştii că în ochii bărbaţilor eşti un obiect, un obiect posedat, cumpărat, vândut. Aşa că nu te gândeşti decât cum să-i înşeli pe proprietari, cum să te răzbuni…

— Sst! făcu ea punându-i mâna delicată la gură, intenţionat. Ştiu că nu vrei neapărat să fii vulgar. Te iert. Dar e suficient.

Shevek se încruntă, furios de ipocrizia ei, dar şi la gândul că s-ar putea să o fi jignit cu adevărat. Încă mai simţea pe buze scurta atingere a mâinilor ei.

— Îmi cer scuze, spuse el.

— Nu, nu. Cum să poţi înţelege, venind de pe Lună? Şi oricum, nu eşti decât un bărbat... Cu toate acestea, am să-ţi spun ceva. Dacă aţi lua-o pe una din „surorile” voastre de acolo de sus, de pe Lună şi i-aţi oferi şansa să-şi dea jos cizmele, să facă o baie cu uleiuri, să se depileze, să-şi pună o pereche de sandale drăguţe şi un giuvaer pe pântece şi să se parfumeze, i-ar plăcea. Şi chiar vouă v-ar plăcea! O, cum v-ar mai plăcea! Doar că voi, amărâţilor, cu teoriile voastre cu tot, n-o veţi face. Toţi fraţi şi surori şi niciun fel de distracţie!

— Ai dreptate, răspunse Shevek. Niciun fel de distracţie. Niciodată. Cât e ziua de lungă pe Anarres, scoatem plumb din măruntaiele minelor, iar când vine seara, după masa de trei grăunţe de holum fierte într-o lingură de apă tulbure, recităm antifonic Proverbele lui Odo, până când se face ora de culcare. Ceea ce facem cu toţii, separat şi cu cizmele în picioare.

Fluenţa sa în iotică nu era suficientă pentru a-i permite revărsarea de cuvinte care ar fi fost posibilă în propria sa limbă, una din fanteziile sale neaşteptate pe care numai Takver şi Sadik le auziseră suficient de des pentru a se obişnui cu ele, dar, chiar şi aşa, o surprinse pe Vea. Râsul ei specific răsună profund şi spontan.

— Doamne Sfinte, pe deasupra mai eşti şi amuzant! A mai rămas oare ceva ce tu nu eşti?

— Vânzător, răspunse el.

Vea îl studie, zâmbind. În atitudinea ei era ceva profesional, de actriţă. De regulă, oamenii se privesc unul pe altul intens, de la mică distanţă, doar dacă sunt mame şi copiii lor, medici şi pacienţi, îndrăgostiţi.

— Vreau să mai mergem, spuse el, ridicându-se.

Vea îi întinse mâna, pentru ca el să o poată prinde şi să o ajute să se ridice. Gestul era indolent şi încurajator, dar ea i se adresă cu o oarecare tandreţe în glas.

— Chiar că eşti ca un frate... Ia-mi mâna. Nicio grijă, îţi voi da drumul!

Străbătură cărările marelui parc. Intrară în palat, păstrat ca muzeu al timpurilor de demult ale regilor, deoarece Vea

spunea că îi place să privească bijuteriile de acolo. Portrete de lorzi şi prinţese arogante se uitau la ei de pe pereţii acoperiţi cu brocart şi de pe căminele sculptate. Încăperile erau pline de argint, aur, cristal, lemn de esenţe rare, tapiserii şi bijuterii. Dincolo de cordoanele de catifea stăteau gardienii. Uniformele cu negru şi purpuriu ale acestora se asortau bine cu splendorile de acolo, cu ornamentele de aur, cu cuverturile din ţesătură de pene, doar chipurile nu se potriveau; erau chipuri plictisite, obosite, epuizate de efortul de a sta în picioare toată ziua printre străini, îndeplinind o sarcină inutilă. Shevek şi Vea ajunseră la o vitrină de sticlă în care se afla mantia reginei Teaea, confecţionată din pieile tăbăcite ale rebelilor jupuiţi de vii pe care acea femeie cumplită şi sfidătoare o purtase atunci când trecuse printre oamenii ei loviţi de ciumă pentru a se ruga lui Dumnezeu să pună capăt molimei, cu patru sute de ani în urmă.

— După mine, seamănă grozav cu pielea de capră, spuse Vea, examinând zdreanţă aceea decolorată, uitată de vreme din vitrina de sticlă, după care înălţă privirea către Shevek. Te simţi bine?

— Cred că mi-ar plăcea să ies de aici.

Ajuns afară, în parc, faţa sa îşi mai pierdu din paloare, dar privi înapoi, către zidurile palatului, plin de ură.

— De ce continuaţi să rămâneţi agăţaţi de ruşinea voastră? întrebă el.

— Dar nu e decât istorie. Astfel de lucruri nu s-ar mai putea întâmpla în zilele noastre!

Îl duse la un matineu la teatru, o comedie despre tineri căsătoriţi şi soacrele lor, plină de glume despre împerechere, care niciodată nu pomeneau cuvântul. Shevek se strădui să râdă atunci când râdea şi Vea. După aceea, intrară într-un restaurant din centru, un local de o incredibilă opulenţă. Cina îl costă o sută de unităţi. Shevek mâncă foarte puţin, deoarece mâncase la prânz, dar cedă la îndemnul Veei de a bea două-trei pahare de vin, care se dovedi mai plăcut decât se aşteptase şi nu părea să aibă vreun efect nociv asupra procesului său de gândire. Nu avu

bani îndeajuns pentru achitarea notei, dar Vea nu se oferi în niciun fel să contribuie, sugerându-i, pur şi simplu, să scrie un cec, iar Shevek se supuse. Apoi luară o maşină închiriată până la apartamentul Veei; şi acum îl lăsă să achite şoferului. Oare, se întreba el, Vea este o prostituată, una din acele misterioase entităţi? Dar prostituatele, aşa cum scria Odo despre ele, erau femei sărace, iar Vea, cu siguranţă, nu era săracă. Petrecerea „ei”, îi spusese, era pregătită de bucătarul „ei”, de servitoarea „ei” şi de furnizorul „ei”. Mai mult, bărbaţii de la Universitate vorbeau despre prostituate cu dispreţ, ca despre nişte fiinţe împuţite, în timp ce Vea, în ciuda farmecelor ei permanente, dovedea o asemenea sensibilitate la discuţiile pe faţă despre orice subiect sexual încât Shevek îşi controla vorbele la fel cum ar fi făcut-o, acasă, cu un copil ruşinos de zece ani. Una peste alta, nu îşi dădea seama cine este Vea cu adevărat.

Camerele ocupate de Vea erau spaţioase şi luxoase, ferestrele oferind imagini scânteietoare ale luminilor din Nio, mobilate complet în alb; până şi covoarele erau albe. Dar Shevek devenea foarte dur când era vorba de lux şi, mai mult decât atât, era şi extrem de somnoros. Oaspeţii nu erau aşteptaţi să sosească mai devreme de o oră. În timp ce Vea se schimba, Shevek adormi într-un uriaş fotoliu alb din living-room. Îl trezi servitoarea, zăngănind ceva pe masă, la timp pentru a o vedea pe Vea revenind, îmbrăcată de data aceasta în ţinuta oficială de seară a femeilor ioţiene, o fustă lungă, plisată, căzând drept de pe şolduri, lăsându-i mijlocul complet dezgolit. Pe buric îi strălucea un mic giuvaer, exact ca în pozele pe care le văzuse cu Tirin şi Bedap cu un sfert de secol în urmă, la Institutul Regional de Ştiinţe din nord-vest, chiar aşa. Pe jumătate trezit şi complet excitat, Shevek o aţinti cu privirea.

Ea îi întoarse privirea, zâmbind puţin şi se aşeză pe un taburet jos, tapiţat, în aşa fel încât să-l privească drept în faţă.

— Acum, zise ea, aranjându-şi fusta albă peste glezne, să-mi spui care este relaţia adevărată dintre bărbaţi şi femei pe Anarres.

Era de-a dreptul incredibil. Servitoarea şi omul furnizorului se aflau amândoi în cameră; ştia că are o parteneră, iar el ştia că şi ea are un partener, iar între ei nu fusese schimbat niciun cuvânt despre împerechere. Totuşi, rochia ei, mişcările, tonul – ce altceva erau decât cea mai directă invitaţie?

— Între un bărbat şi o femeie este exact ceea ce doresc ei să fie între ei, răspunse el, cam dur. Fiecare şi amândoi.

— Atunci este adevărat că, într-adevăr, nu cunoaşteţi niciun fel de moralitate? întrebă ea de parcă ar fi fost şocată, dar, în realitate, încântată.

— Nu ştiu ce vrei să spui. A jigni pe cineva acolo este acelaşi lucru cu a răni pe cineva aici.

— Vrei să spui că vă supuneţi cu toţii aceloraşi reguli perimate?

— Ştii, eu cred că moralitatea este doar o altă superstiţie, ca şi religia. Trebuie aruncată la gunoi.

— Dar societatea mea, continuă el, complet derutat, este o încercare de a o *dobândi* Să arunci la gunoi preceptele morale, da – regulile, legile, pedepsele – astfel încât oamenii să poată vedea binele şi răul şi să poată alege între ele.

— Aşa că aţi renunţa la „Fă asta!” ori „Nu face asta!”, dar, ştii, eu consider că voi, odonienii, nu aţi înţeles esenţa problemei. Aţi dat deoparte preoţii şi judecătorii şi legile privitoare la divorţ şi toate celelalte, dar aţi păstrat adevăratul rău din spatele acestora. Pur şi simplu l-aţi izolat înăuntru, în conştiinţele voastre. Dar este încă acolo. Sunteţi la fel de sclavi cum aţi fost dintotdeauna! Nu sunteţi cu adevărat liberi.

— De unde ştii?

— Am citit eu un articol într-o revistă, despre odonianism. Toată ziua am fost împreună. Nu te cunosc, dar ştiu câteva lucruri despre tine. Ştiu că ai o… o regină Teaea în interiorul tău, chiar înăuntrul capului ăla păros al tău, iar ea

îţi porunceşte ce să faci exact cum bătrâna tirană făcea cu robii ei. Ea spune, „Fă asta!” iar tu o faci, şi „Nu face asta!” iar tu n-o faci.

— Acolo este locul ei, replică el, zâmbind. În capul meu.

— Nu. Mai bine ar fi să o ai într-un palat. Atunci te-ai putea revolta împotriva ei. Ai fi făcut-o! Stră-stră-străbunicul tău a făcut-o; cel puţin a fugit pe Lună, pentru a scăpa. Doar că a luat-o cu el pe regina Teaea, iar tu încă o mai ai!

— Poate. Dar ea a învăţat, pe Anarres, că dacă îmi porunceşte să-i fac rău altuia, îmi fac rău mie însumi.

— Aceeaşi veche ipocrizie. Viaţa este o luptă, iar cel mai puternic va câştiga. Tot ceea ce face civilizaţia este să ascundă sângele şi să acopere ura cu vorbe frumoase!

— Civilizaţia voastră, poate. A noastră nu ascunde nimic. Totul este pe faţă. Acolo, regina Teaea îşi poartă propria piele. Noi urmăm o lege, numai una, legea evoluţiei umane.

— Legea evoluţiei este că supravieţuieşte cel mai puternic.

— Da, iar cei mai puternici, în existenţa oricărei specii sociale, sunt aceia care se dovedesc cei mai sociali. În termeni umani, cei mai etici. Înţelegi, pe Anarres nu avem nici pradă, nici duşman. Nu ne avem decât unul pe celălalt. Nu câştigăm niciun fel de putere făcându-ne rău unul altuia. Doar slăbiciune.

— Nu-mi pasă despre a face ori a nu face rău. Nu-mi pasă de alţi oameni şi nici altora nu le pasă. Doar se prefac. Eu nu vreau să mă prefac. Vreau să fiu liberă!

— Dar Vea… începu el cu blândeţe, pentru că pledoaria pentru libertate îl mişcă foarte mult, dar se auzi soneria de la intrare, iar Vea se ridică, îşi netezi fusta şi înaintă, zâmbitoare, pentru a-şi întâmpina oaspeţii.

În următoarea oră sosiră treizeci-patruzeci de persoane. La început, Shevek se simţi supărat, nemulţumit şi plictisit. Era încă una din acele petreceri la care oaspeţii se plimbau de colo-colo cu paharele în mână, discutând cu glas tare. Dar, până la urmă, deveni mult mai antrenantă. Discuţiile şi argumentele deveniră mai avântate, oamenii se aşezară

pentru a sta de vorbă, începea să semene ca o petrecere de acasă. Pateuri mici, delicate şi bucăţele de carne şi peşte făceau ocolul încăperii, paharele erau permanent umplute de un ospătar atent. Shevek acceptă ceva de băut. De luni de zile îi tot văzuse pe urrasieni înghiţind alcool şi niciunul nu păruse a se îmbolnăvi din cauza asta. Băutura avea gust de doctorie, dar cineva îl asigură că e mai mult apă gazoasă, care îi plăcea. Era însetat, aşa că bău paharul până la fund.

Doi bărbaţi erau hotărâţi să discute fizică cu el. Unul dintre ei era manierat, iar Shevek izbuti să-l evite o vreme, pentru că i se părea greu să discute fizică cu nefizicieni. Celălalt era arogant şi era imposibil să scape de el, dar iritarea, constată Shevek, face conversaţia mult mai uşoară. Omul ştia totul, aparent din cauză că avea o grămadă de bani.

— După cum înţeleg eu, îl informă el pe Shevek, teoria dumneavoastră a simultaneităţii neagă, pur şi simplu, faptul cel mai evident despre timp, faptul că timpul trece.

— Ei bine, în fizică suntem atenţi la ceea ce numim „fapte”. Este altfel decât în afaceri, răspunse Shevek, pe un ton foarte blând şi agreabil, dar în blândeţea lui era ceva care o făcu pe Vea, care tăifăsuia cu un alt grup din apropiere, să se întoarcă şi să asculte. În termenii stricţi ai Teoriei Simultaneităţii, succesiunea nu este considerată un fenomen obiectiv din punct de vedere fizic, ci un fenomen subiectiv.

— Nu mai încerca să-l sperii pe Dearri şi spune-ne ce înseamnă asta pe limba copiilor, zise Vea, iar perspicacitatea ei îl făcu pe Shevek să zâmbească.

— Bine, noi credem că timpul „trece”, că se scurge pe lângă noi, dar ce-ar fi dacă noi suntem aceia care ne deplasăm înainte, din trecut către viitor, descoperind întotdeauna noul? Ştiţi, într-un fel, ar fi ca atunci când citeşti o carte. Cartea este în întregime acolo, toată, în acelaşi moment, între coperţile ei. Dar dacă vrei să citeşti istorisirea şi să o înţelegi, trebuie să începi cu prima pagină şi să treci mai departe, întotdeauna în ordine. În felul

acesta, universul ar fi o carte foarte mare, iar noi am fi cititori foarte mici.

— Dar *faptul* este, interveni Dearri, că noi simţim universul ca pe o succesiune, o curgere, şi atunci care mai e rostul acestei teorii despre cum, la un nivel mult mai înalt, totul poate fi etern consistent? Poate că e amuzant pentru voi, teoreticienii, dar nu are nicio aplicabilitate practică, niciun fel de relevanţă pentru viaţa reală. Dacă nu cumva înseamnă că putem construi o maşină a timpului! adăugă el cu un fel de jovialitate aspră, falsă.

— Dar noi nu avem revelaţia universului numai succesiv. Nu visaţi niciodată, domnule Dearri? întrebă Shevek, mândru de el pentru că, măcar o dată, îşi amintise să se adreseze cuiva cu „domnule”.

— Şi ce legătură are visul cu toate astea?

— Se pare că numai în conştiinţă avem revelaţia timpului. Un copil mic nu are noţiunea timpului. El nu se poate distanţa de trecut şi nu înţelege relaţia dintre acesta şi prezent, nici nu poate plănui cum prezentul său s-ar putea lega de viitor. Nu ştie că timpul trece; nu înţelege moartea. Mintea inconştientă a adultului se află, încă, în aceeaşi situaţie. În vis nu există timp, succesiunea este tulburată, iar cauza şi efectul sunt toate amestecate. În mit şi legendă nu există timp. La care trecut se referă povestea când începe cu „A fost odată...”? Tot aşa, atunci când misticul face reconectarea raţiunii sale cu inconştientul, el vede totul întrupându-se într-o unică fiinţă şi înţelege eterna reîntoarcere.

— Da, misticii, interveni cu înverşunare bărbatul mai ruşinos. Tebores, în Mileniul al optulea. El a scris: „Mintea inconştientă este coextensivă cu universul.”

— Dar noi nu suntem copii, i-o tăie Dearri. Suntem oameni dotaţi cu raţiune. Simultaneitatea dumneavoastră e un fel de regresivism mistic?

Urmă o pauză, în care Shevek se servi cu un pateu de care nu avea nevoie şi îl mânca. Îşi pierduse cumpătul o dată în ziua aceea şi se făcuse de râs. O dată era de ajuns.

— Aţi putea-o interpreta, continuă el, ca un efort de dobândirea unui echilibru. Înţelegeţi, Secvenţa explică minunat percepţia de către noi a timpului linear şi dovada evoluţiei. Include creaţia şi condiţia de muritor. Dar acolo se opreşte. Se ocupă de toate aceste schimbări, dar nu poate explica de ce lucrurile, totuşi, persistă. Vorbeşte numai de săgeata timpului, niciodată de cercul timpului.

— Cercul? întrebă inchizitorul cel politicos, cu o dorinţă atât de evidentă de a înţelege încât Shevek aproape că îl uită pe Dearri şi se avântă cu entuziasm, gesticulând cu mâinile şi braţele de parcă încerca să-i demonstreze ascultătorului său, concret, săgeţile, ciclurile şi oscilaţiile despre care vorbea.

— Timpul se desfăşoară în cercuri, dar şi linear. O planetă în mişcare de revoluţie, înţelegeţi? Un ciclu, o orbită în jurul soarelui înseamnă un an, nu? Iar două orbite, doi ani şi aşa mai departe. Poţi număra orbitele la nesfârşit – un observator poate s-o facă. Într-adevăr, un asemenea sistem este modul în care noi măsurăm timpul. Constituie esenţa instrumentului care indică timpul – ceasul. Dar în cadrul sistemului, al ciclului, unde este timpul? Unde este începutul sau sfârşitul? Repetiţia infinită este un proces atemporal. Trebuie comparată, corelată cu vreun alt proces, ciclic sau neciclic, pentru a fi înţeleasă ca temporală. În sfârşit, vedeţi, acest aspect este foarte ciudat şi interesant. Atomii, după cum ştiţi, au o mişcare ciclică. Componentele stabile sunt făcute din constituenţi care dispun de o mişcare regulată, periodică, unul faţă de altul. În esenţă, minusculele cicluri temporal-reversibile ale atomului sunt acelea care conferă materiei suficientă permanenţă pentru a face posibilă evoluţia. Aceste minuscule atemporalităţi, adunate, constituie timpul. Şi apoi, la scară mare, cosmosul. În sfârşit, ştiţi că noi considerăm că întregul univers este un proces ciclic, o oscilaţie de expansiune şi contracţie, fără niciun fel de „înainte” sau „după”. Numai *în interiorul* fiecăruia dintre marile cicluri, acolo unde trăim noi, numai acolo există timp linear, evoluţie, schimbare. Aşadar, timpul prezintă două

aspecte. Există săgeata, apa curgătoare, fără de care nu se poate concepe schimbare, progres, direcţie sau creaţie. Există apoi cercul, sau ciclul, fără de care apare haosul, succesiunea fără sens a clipelor, o lume fără ceasuri, ori anotimpuri, ori promisiuni.

— Nu poţi susţine două afirmaţii contradictorii despre acelaşi lucru, interveni Dearri cu calmul ştiinţelor superioare. Cu alte cuvinte, unul dintre aceste „aspecte” este real, celălalt este pur şi simplu o iluzie.

— Mulţi fizicieni au spus acelaşi lucru, consimţi Shevek.

— Dar dumneavoastră ce spuneţi? întrebă cel care dorea să ştie.

— Ei bine, cred că este o cale uşoară de a depăşi dificultăţile… Poţi să dai deoparte existenţa, ori devenirea, ca fiind o iluzie? Devenirea fără existenţă este lipsită de sens. Existenţa fără devenire este o mare plictiseală… Dacă mintea omenească este capabilă să perceapă timpul în ambele modalităţi menţionate, arunci o adevărată cronozofie ar trebui să ofere un domeniu în care să poată fi înţeleasă relaţia dintre cele două aspecte, sau procese, ale timpului.

— Dar care este rostul acestui mod de înţelegere, insistă Dearri, dacă nu are ca rezultat aplicaţii practice, tehnologice? Doar jonglerii cu vorbe, nu?

— Pui întrebările ca un adevărat profitor, răspunse Shevek şi niciunul dintre cei prezenţi nu înţelese că îl insultase pe Dearri cu cel mai dispreţuitor cuvânt din vocabularul său; într-adevăr, Dearri dădu din cap abia perceptibil, acceptând complimentul cu deplină satisfacţie.

— Ştiţi, nu pricep o iotă din tot ce spuneţi, interveni Vea, sesizând tensiunea, dar mi se pare că dacă *într-adevăr,* aş înţelege ce ai spus despre carte – că totul, absolut totul, există *acum* – atunci, n-am putea prezice viitorul? Dacă se află deja acolo?

— Nu, nu, răspunse ruşinosul, fără niciun fel de jenă. Nu se află acolo ca o canapea, ori ca o casă. Timpul nu este spaţiu. Nu te poţi plimba prin el!

Vea dădu din cap, încântată, parcă mulţumită că fusese pusă la locul ei. Părând a câştiga curaj din eliminarea femeii din domeniile gândirii înalte, bărbatul se întoarse către Dearri şi îşi continuă raţionamentul.

— Mie mi se pare că aplicarea fizicii temporale se află în domeniul eticii. Aţi fi de acord cu asta, dr. Shevek?

— Etică? Mda, nu prea ştiu. Eu mă ocup mai ales de matematică. Nu poţi face ecuaţii din comportamentul etic.

— De ce nu? întrebă Dearri.

— Dar este adevărat, continuă Shevek, ignorându-l, cronozofia implică într-adevăr etica, deoarece simţul timpului cu care suntem înzestraţi implică propria noastră capacitate de a separa cauza şi efectul, mijloacele şi scopul. Repet, copilul, animalul nu văd diferenţa dintre ceea ce fac acum şi ce se va întâmpla din această cauză. Ei nu pot realiza un scripete, ori o promisiune. Noi putem. Înţelegând deosebirea dintre *acum* şi *nu acum,* noi putem face legătura. Şi în acest moment intervine moralitatea. Responsabilitatea. Să afirmi că un ţel bun este rezultatul unor mijloace rele este ca şi cum ai spune că dacă trag de o funie pe acest scripete, va ridica greutatea de pe celălalt. A încălca o promisiune înseamnă a nega realitatea trecutului, deci, a nega speranţa unui real viitor. Dacă timpul şi raţiunea sunt fiecare o funcţie a celeilalte, dacă noi suntem creaturi ale timpului, atunci n-ar fi rău s-o ştim şi să facem totul pentru a profita la maximum de asta. Să acţionăm cu responsabilitate.

— Dar iată cum se prezintă situaţia, spuse Dearri, cu o inefabilă satisfacţie faţă de propria sa perspicacitate, tocmai aţi afirmat că în sistemul dumneavoastră de Simultaneitate nu *există* nici trecut, nici viitor, doar un fel de prezent etern. Atunci, cum poţi fi răspunzător pentru cartea care este scrisă deja? Tot ce poţi face este s-o citeşti. Nu ai de ales, nu-ţi mai rămâne nicio libertate de acţiune.

— Aceasta este dilema determinismului. Aveţi destulă dreptate, este un adevăr implicit în gândirea simultaneistă. Pentru a prezenta o mică ilustraţie prostească, este cam

aşa: arunci o piatră către un copac, iar dacă eşti simultaneist, piatra a atins deja copacul, sau dacă eşti secvenţialist, nu-l va putea atinge niciodată. Deci, pe care o alegeţi? Poate preferaţi să aruncaţi cu pietre fără să vă gândiţi la aşa ceva, fără a alege. Eu prefer să complic lucrurile şi aleg ambele variante.

— Dar cum… cum le reconciliaţi? întrebă ruşinosul, nerăbdător.

— Nu ştiu, răspunse Shevek, aproape râzând, de disperare. Lucrez de multă vreme la asta. În definitiv, piatra chiar că loveşte copacul. Nici pura secvenţă, nici pura unitate nu o pot explica. Nu avem nevoie de puritate ci de complexitate, de relaţia dintre cauză şi efect, dintre mijloace şi scop. Modelul cosmosului propus de noi trebuie să fie la fel de inepuizabil ca şi cosmosul. O complexitate care include nu numai durata, dar şi creaţia, nu numai existenţa dar şi devenirea, nu numai geometria, dar şi etica. Nu urmărim răspunsul, ci maniera în care să punem întrebarea…

— Totul sună foarte bine, dar industria are nevoie de răspunsuri, spuse Dearri.

Shevek se întoarse fără grabă, privi în jos, către el, şi nu mai scoase nicio vorbă. Urmă o tăcere apăsătoare în care Vea pătrunse cu un salt, graţioasă şi inconsistentă, revenind la tema prezicerii viitorului. Alţi invitaţi se dovediră atraşi de subiect şi toţi începură a-şi istorisi propriile experienţe cu prezicători şi clarvăzători.

Shevek se hotărî să nu mai spună nimic, indiferent de ce va fi întrebat. Era mai însetat ca niciodată, îngăduind ospătarului să îi umple din nou paharul pentru a sorbi lichidul plăcut, spumos. Privi în jurul său, în încăpere, încercând să-şi atenueze mânia prin observarea altor oameni, dar şi aceştia se comportau emoţional, pentru ioticieni, strigând, râzând tare, întrerupându-se unul pe altul. Un cuplu se deda la avansuri sexuale într-un colţ. Shevek se uită în altă parte, dezgustat. Erau egoişti chiar şi când era vorba de sex? Să te mângâi şi să te împerechezi în faţa oamenilor necuplaţi e la fel de vulgar ca şi cum ai

mânca în faţa unor oameni flămânzi. Îşi îndreptă atenţia către grupul din jurul său. Renunţaseră cu toţii la predicţii şi se ocupau acum de politică. Erau antrenaţi într-o discuţie despre război, despre ceea ce va face Thu şi ce va face A-Io după aceea şi ce va face CGM în etapa următoare.

— De ce vorbiţi numai în termeni abstracţi? întrebă el, brusc, întrebându-se, în timp ce vorbea, de ce vorbeşte când se hotărâse să nu mai scoată o vorbă. Nu e vorba de nume de ţări ci de oameni care se omoară unul pe altul. De ce se duc soldaţii acolo? De ce se duce un om să omoare străini?

— Doar pentru asta sunt soldaţii, îi răspunse o femeie mică, blondă, cu un opal în buric.

Mai mulţi bărbaţi începură să-i explice principiul suveranităţii naţionale, dar Vea îi întrerupse.

— Dar lăsaţi-l să vorbească. Shevek, tu cum ai rezolva problema?

— Soluţia e în ochii tuturor.

— Unde?

— Anarres!

— Dar ceea ce faceţi voi, oamenii de pe lună, nu rezolvă problemele noastre de aici.

— Problema omului este aceea. Supravieţuire. Specie, grup, individ.

— Autoapărarea naţională... strigă cineva.

Ei veniră cu argumente, el aduse argumente. Shevek ştia ce vrea să spună şi ştia că vorbele sale trebuie să convingă pe toată lumea, fiind limpezi, şi adevărate, dar, într-un fel, nu izbuti să se exprime cum trebuie. Toţi strigau cât îi ţinea gura. Femeia cea mică şi blondă bătu cu palma braţul larg al fotoliului în care era aşezată, iar Shevek se aşeză pe el.

— Hello, Om din Lună! spuse ea.

Pentru o vreme, Vea se alăturase altui grup, dar acum era din nou lângă el. Chipul ei era aprins, iar ochii păreau mari şi lichizi. I se păru că-l vede pe Pae la celălalt capăt al încăperii, dar erau atâtea chipuri încât se suprapuneau unul pe altul. Totul se derula cu întreruperi, cu spaţii albe, de parcă i s-ar fi îngăduit să asiste, din dosul scenei, la

funcţionarea Cosmosului Ciclic al vechii ipoteze a lui Gvarab.

— Principiul autorităţii legale trebuie menţinut, altfel vom degenera într-o simplă anarhie! se auzi vocea tunătoare a unui bărbat gras, încruntat.

— Da, da, veţi degenera! se auzi replica lui Shevek. Noi o facem de o sută cincizeci de ani, deja.

Degetele de la picioarele femeii mici şi blonde, în sandale argintii, ieşeau la iveală de sub fusta cusută peste tot cu sute şi sute de perle minuscule.

— Dar povesteşte-ne despre Anarres, cum este în realitate! spuse Vea. Este chiar atât de nemaipomenit acolo?

În mintea lui Shevek îşi făcu apariţia ceva întunecat, umbrind totul. Gura îi era uscată. Termină paharul pe care ospătarul tocmai i-l turnase.

— Nu ştiu, începu el, simţindu-şi limba pe jumătate paralizată. Nu, nu e nemaipomenit. E o lume urâtă. Nu ca aceasta. Anarres e plină de praf şi de dealuri pustiite. Sărăcăcioasă, aridă. Nici oamenii nu sunt frumoşi. Au mâinile şi picioarele mari, ca mine şi ca ospătarul de colo. Dar nu au burţile mari. Se murdăresc rău şi fac baie împreună; nimeni nu face aşa ceva aici. Oraşele sunt mici şi anoste, îngrozitoare. Viaţa este plictisitoare, doar muncă grea. Nu poţi avea întotdeauna tot ce-ţi place, nici măcar ce îţi trebuie, deoarece nu este destul. Voi, urrasienii, aveţi destul. Destul aer, destulă ploaie, iarbă, oceane, hrană, muzică, fabrici, clădiri, maşini, cărţi, îmbrăcăminte, istorie. Voi sunteţi bogaţi, voi posedaţi. Noi suntem săraci, noi ducem lipsă. Voi aveţi, noi nu avem. Totul e frumos aici. Doar chipurile nu sunt frumoase. Pe Anarres nimic nu e frumos, cu excepţia chipurilor. Chipurile celorlalţi, bărbaţi şi femei. Nu avem nimic în afară de asta, nimic decât unul pe celălalt. Aici vezi giuvaerurile, acolo vezi ochii. Iar în ochi zăreşti splendoarea, splendoarea spiritului uman. Pentru că bărbaţii şi femeile noastre sunt oameni liberi – neavând nimic, sunt liberi. Pe când voi, posesorii, sunteţi posedaţi. Sunteţi cu toţii în închisoare. Fiecare singur, solitar, cu o

grămadă de avuţii. Trăiţi în închisoare, muriţi în închisoare. Asta e tot ce pot distinge în ochii voştri – zidul, zidul!

Toţi îl priveau. Shevek auzea sonoritatea vocii sale încă răsunând în tăcere, îşi simţea urechile arzând. Întunericul, vidul, puseră din nou stăpânire pe mintea lui.

— Mă simt ameţit, spuse el şi se ridică.

— Vino pe aici, spuse Vea luându-l de braţ, râzând uşor, cu răsuflarea întretăiată.

Shevek o urmă pe când îşi croia drum printre oameni. Îşi simţea chipul foarte palid, iar ameţeala nu-i trecu; spera că îl duce la baie, ori la o fereastră de unde să poată respira aer curat. Dar camera în care intrară era mare şi luminată slab, prin reflecţie. Un pat înalt, alb, se înălţa lângă perete; o oglindă acoperea jumătate dintr-un alt perete. Se simţea o mireasmă cunoscută, dulce, a draperiilor şi lenjeriei, parfumul folosit de Vea.

— Eşti mult prea mult, spuse Vea, oprindu-se direct înaintea lui, privindu-l drept în faţă, în obscuritatea camerei, cu râsul acela fără să răsufle. Într-adevăr, mult prea mult! Eşti imposibil, magnific! O, expresiile de pe chipurile lor! Trebuie să te sărut pentru asta! adăugă ea, punându-i mâinile pe umeri, ridicându-se pe vârfuri şi oferindu-i gura, gâtul alb şi sânii dezgoliţi.

Shevek o prinse în braţe şi o sărută pe gură, forţându-i capul pe spate, apoi gâtul şi sânii. Ea se supuse, la început, de parcă nu avea oase, apoi se zvârcoli puţin, râzând şi împingându-l fără prea multă forţă şi începu să vorbească.

— A, nu, nu, poartă-te frumos! Hai, chiar că trebuie să ne întoarcem la petrecere. Nu, Shevek, calmează-te, asta nu se face!

Dar el nu-i acordă niciun fel de atenţie. O trase cu el către pat, iar ea îl urmă, deşi continuă să vorbească. Cu o mână începu să scotocească prin hainele complicate pe care le purta şi izbuti să-şi desfacă pantalonii. Urmă apoi îmbrăcămintea Veei, cordonul prins jos, în talie, dar foarte strâns, pe care nu-l putea slăbi.

— Nu, opreşte-te, spuse ea. Ascultă, Shevek, nu se poate, nu acum. N-am luat un anticoncepţional, dacă

rămân însărcinată o încurc serios, soţul meu se întoarce în două săptămâni! Nu, dă-mi drumul!, insistă ea, dar el nu putea să-i dea drumul, faţa sa era apăsată pe carnea ei moale, transpirată, parfumată. Ascultă, nu-mi şifona hainele, or să bage de seamă, pentru Dumnezeu! Aşteaptă, ai răbdare, o putem aranja, putem stabili un loc unde să ne întâlnim, trebuie neapărat să fiu precaută cu reputaţia mea, nu pot avea încredere în servitoare, aşteaptă… Nu acum! Nu acum!

Înspăimântată, în cele din urmă, de graba lui oarbă, de forţa lui, Vea îl împinse cu mâinile în piept, cu toată forţa ei. El se retrase cu un pas, nedumerit de tonul ei ridicat de teamă şi de împotrivirea arătată, dar nu se mai putea opri, rezistenţa ei îl excita şi mai mult. O cuprinse strâns şi sperma îi ţâşni pe mătasea albă a rochiei ei.

— Dă-mi drumul! Dă-mi drumul! repeta ea cu aceeaşi şoaptă înaltă.

Shevek îi dădu drumul, uluit. Încercă, bâjbâind, să se închidă la pantaloni.

— Îmi pare rău… Am crezut că vrei…

— Pentru Dumnezeu! exclamă Vea, cercetându-şi fusta la lumina slabă, ţinând pliurile cât mai departe de ea. Chiar aşa! Acum trebuie să-mi schimb rochia.

Shevek rămase nemişcat, cu gura deschisă, respirând greu, cu mâinile atârnând pe lângă corp. Apoi, brusc, se întoarse şi se năpusti afară din camera, atât de slab luminată. Revenit în încăperea luminoasă unde avea loc petrecerea, îşi croi drum cu greu printre oamenii înghesuiţi, se împiedică de un picior, găsi drumul blocat de trupuri, haine, bijuterii, sâni, ochi, flacăra lumânărilor, mobilier. Ajunse la o masă. Pe aceasta se afla un platou de argint pe care pateuri mici, umplute cu carne, cremă şi plante aromate erau aranjate în cercuri concentrice ca o uriaşă floare palidă. Shevek icni, se aplecă şi vomă peste întregul platou.

***

— Îl duc eu acasă, spuse Pae.

— Chiar te rog să-l duci, insistă Vea. Pe el îl căutai, Saio?

— Da, oarecum. Bine că ţi-a telefonat Demaere.

— Eşti, cu siguranţă, binevenit pentru el.

— Nu va fi nicio problemă cu el. A adormit în hol. Pot să folosesc telefonul tău înainte de a pleca?

— Transmite-i complimentele mele Şefului, spuse Vea cu viclenie.

Oiie sosise la apartamentul sorei sale împreună cu Pae şi plecă împreună cu el. Stăteau pe banca din mijloc a marii limuzine guvernamentale pe care Pae întotdeauna o avea la dispoziţie, aceea care îl adusese pe Shevek de la rachetodrom vara trecută. Acum, zăcea pe banca din spate, aşa cum îl lăsaseră cei doi.

— A fost toată ziua cu sora ta, Demaere?

— Se pare că de la prânz.

— Slavă Domnului!

— De ce eşti atât de îngrijorat că va intra în mahalale? Oricare odonian este deja convins că suntem o adunătură de sclavi salarizaţi, oprimaţi. Ce mai contează dacă are puţină confirmare?

— Nu-mi pasă ce vede. Nu vrem ca el să fie văzut. N-ai citit presa de mâna a doua? Ori foile volante care circulau săptămâna trecută în Oraşul Vechi despre „Vestitor”? Mitul – cel care vine înainte de schimbarea mileniului – „un străin, un proscris, un exilat, purtând în mâinile goale timpul care va veni”. Au citat chestia ăsta. Prostimea se află într-una din stările sale apocaliptice. Căutând un simbol. Un catalizator. Discutând despre o grevă generală. Nu vor învăţa niciodată. Cu toate acestea au nevoie de o lecţie. Nenorocite vite rebele, trimite-i să se lupte cu Thu, e singurul lucru bun pe care îl vom avea vreodată de pe urma lor.

Niciunul nu mai scoase o vorbă pe tot parcursul călătoriei.

Paznicul de noapte de la Casa universitarilor îi ajută să-l care pe Shevek în camera lui, îl întinseră pe pat, iar el începu să sforăie imediat.

Oiie rămase să-i scoată pantofii şi să pună o pătură peste el. Respiraţia bărbatului beat mirosea urât; Oiie se

îndepărtă de pat, teama şi simpatia pe care o simţea pentru Shevek crescând în el, fiecare strangulând-o pe cealaltă. Se încruntă, murmură „Prost împuţit!”, stinse lumina şi reveni în cealaltă cameră. Pae era în picioare lângă birou, căutând prin hârtiile lui Shevek.

— Termină, spuse Oiie, expresia lui de dezgust accentuându-se. Haide. E două dimineaţa. Sunt obosit.

— Ce a făcut bastardul tot timpul ăsta, Demaere? Încă nu e nimic aici, absolut nimic. E chiar un escroc ordinar? Am fost duşi de nas de un nenorocit de ţăran neştiutor din Utopia? Unde e teoria lui? Unde e zborul nostru spaţial instantaneu? Unde e avantajul nostru asupra celor din Hain? De nouă, de zece luni îi dăm de mâncare bastardului, pe degeaba!

Cu toate acestea, înainte de a-l urma pe Oiie către uşă, ascunse în buzunar una dintre hârtii.

8

Se aflau pe terenurile de atletism ale Parcului de nord din Abbenay. Şase cu toţii, bucurându-se de căldura aurie a serii. Erau toţi într-o stare de plăcută suprasaturaţie, deoarece masa de seară durase de fapt toată după-amiaza, o sărbătoare şi un banchet stradal, cu mâncăruri preparate în aer liber. Era sărbătoarea din miezul verii, Ziua Insurecţiei, comemorând prima mare răscoală din Nio Esseia în anul urrasian 740, cu aproape două sute de ani în urmă. În ziua aceea bucătarii şi lucrătorii din cantine erau onoraţi ca oaspeţi ai restului comunităţii, deoarece un sindicat al bucătarilor şi ospătarilor începuse greva care condusese la insurecţie. Erau multe tradiţii şi sărbători de felul acesta pe Anarres, unele instituite de colonişti, iar altele, cum ar fi casele recoltei şi Sărbătoarea Solstiţiului, ivite spontan din ritmurile vieţii pe planetă şi din nevoia celor care lucrează împreună de a sărbători împreună.

Discutau cu toţii, cam la întâmplare, cu excepţia lui Takver. Dansase ore în şir, mâncase cantităţi uriaşe de pâine prăjită şi murături şi se simţea foarte energică.

— De ce a fost Kvigot repartizat la pescăriile de la marea Keran, unde va trebui să o ia de la capăt, în vreme ce Turib îşi desfăşoară programul de cercetare aici? spunea ea, al cărei sindicat fusese asimilat unui proiect condus direct de CPD, iar ea devenise o partizană înfocată a unora dintre ideile lui Bedap. Deoarece Kvigot este un bun biolog care nu este de acord cu teoriile învechite ale lui Simas, iar Turib este o nulitate care îl freacă pe spate pe Simas la băi. Să vedeţi voi cine va prelua conducerea programului atunci când Simas se va retrage. Ea, Turib, pariez cu voi!

— Ce înseamnă expresia asta? întrebă cineva care nu se simţea dispus la critică socială.

Bedap, care se cam îngrăşase în jurul şoldurilor şi trata cu toată seriozitatea exerciţiile fizice, alerga cu toată

convingerea în jurul terenului. Ceilalţi şedeau pe o bancă prăfuită, sub copaci, făcând exerciţii verbale.

— E un verb iotic. Un joc pe care îl joacă urrasienii cu probabilităţile. Cel care ghiceşte corect, primeşte proprietatea celuilalt, explică Shevek, care de mult încetase să mai respecte interdicţia lui Sabul de a menţiona studiile sale de limba iotică.

— Cum a intrat unul dintre cuvintele lor în pravică?

— Coloniştii, spuse un altul. Au fost nevoiţi să înveţe pravica fiind adulţi. Multă vreme trebuie să fi gândit în limbile vechi. Am citit undeva că „blestemat” nu se găseşte în dicţionarul limbii pravice – şi acesta este tot iotic. Farigv nu a introdus niciun fel de cuvinte pentru înjurături arunci când a inventat limba, sau dacă a făcut-o, atunci computerele lui nu au înţeles necesitatea.

— Atunci, ce este „la dracu”? întrebă Takver. Într-o vreme credeam că înseamnă rezervorul de rahat din oraşul unde am crescut. „Du-te dracului!” Cel mai rău loc unde te-ai putea duce.

Desar, matematicianul, care acum obţinuse o repartiţie permanentă în cadrul institutului şi care încă îi mai dădea târcoale lui Shevek deşi rareori vorbea cu Takver, răspunse în stilul său criptografic:

— Înseamnă Urras.

— Pe Urras, înseamnă locul unde te duci atunci când eşti blestemat.

— Înseamnă o repartiţie în sud-vest în timpul verii, spuse Terrus, ecologist, un vechi prieten al lui Takver.

— Este în modul religios, în iotică.

— Shev, ştiu că trebuie să citeşti în iotică, dar trebuie să citeşti şi religie?

— O parte din vechea fizică urrasiană este toată scrisă în modul religios. Apar concepte de genul acesta. „Iad” înseamnă locul răului absolut.

— Depozitul de bălegar din Round Valley, spuse Takver. Îmi închipuiam eu.

Bedap se apropie pufăind, albit de praf, cu dâre de sudoare şi se aşeză greoi lângă Shevek, respirând cu greutate.

— Spune ceva în iotică, îl rugă Richat, o studentă a lui Shevek. Cum sună?

— Ştiţi deja: La dracu! Blestemat să fie!

— Dar nu mă mai înjura, zise fata, chicotind. Spune o propoziţie întreagă.

— Nu ştiu exact cum se pronunţă, spuse Shevek, după ce, amabil, recită ceva în iotică. Doar presupun.

— Ce înseamnă?

— *Dacă trecerea timpului este o trăsătură a conştiinţei umane, trecutul şi viitorul sunt funcţii ale minţii.* Dintr-un pre-secvenţialist, Keremeho.

— Cât e de ciudat când te gândeşti la oameni care vorbesc iar tu nu-i poţi înţelege.

— Nici măcar nu se pot înţelege unul pe altul. Vorbesc sute de limbi diferite, toţi aceşti arhaici nebuni de pe Lună…

— Apă, apă, ceru Bedap, încă respirând greoi.

— Nu există apă, spuse Terrus. N-a mai plouat de optsprezece decade. Mai precis, o sută optzeci şi trei de zile. Cea mai lungă secetă din Abbenay din ultimii patruzeci de ani.

— Dacă mai continuă, va trebui să reciclăm urina, aşa cum am făcut în anul 20. Vrei un pahar de pipi, Shev?

— Nu glumi, spuse Terrus. Asta-i sârma pe care mergem. Va ploua suficient? Culturile din sud-est sunt deja compromise. Niciun strop de ploaie de treizeci de decade.

Înălţară privirile către cerul auriu, înceţoşat. Frunzele serate ale copacilor sub care stăteau, înalţi arbori exotici din Lumea Veche, atârnau pe ramuri, răsucite de uscăciune.

— Nu se va mai repeta Marea Secetă, spuse Desar. Uzine moderne de desalinizare. Previn.

— Ar putea ajuta la ameliorare, spuse Terrus.

***

În anul acela iarna a venit devreme, rece şi uscată, în emisfera nordică. Praf îngheţat adus de vânt pe străzile largi, cu clădiri joase din Abbenay. Apa la băile publice era strict raţionalizată: setea şi foamea depăşeau curăţenia. Mâncarea şi îmbrăcămintea pentru cei douăzeci de milioane de locuitori de pe Anarres proveneau de la plantele de holum: frunze, seminţe, fibre, rădăcini. Se mai aflau ceva rezerve de îmbrăcăminte în magazii şi depozite, dar niciodată nu avuseseră o rezervă prea mare de hrană. Apa era dirijată către pământ, pentru a ţine plantele în viaţă. Cerul, deasupra oraşului era lipsit de nori şi ar fi fost curat, dar era îngălbenit de praful purtat de vânt din ţinuturile mai uscate de la sud şi vest. Uneori, când vântul sufla dinspre nord, din Ne Theras, pâcla galbenă se limpezea şi scotea la iveală un cer strălucitor, pustiu, albastru închis, bătând în purpuriu la zenit.

Takver era însărcinată. În cea mai mare parte a timpului era somnoroasă şi binevoitoare. „Sunt un peşte”, obişnuia să spună, „un peşte în apă. Mă aflu în interiorul pruncului din interiorul meu.” Dar alteori era suprasolicitată de muncă, ori rămânea flămândă din cauza meselor uşor împuţinate de la cantină. Femeile însărcinate, ca şi copiii şi bătrânii, puteau beneficia zilnic de o masă uşoară, în plus, de prânz la ora unsprezece, dar ea adesea sărea peste aceasta datorită programului strict al serviciului ei. Ea putea să piardă o masă, dar peştii din rezervoarele ci de la laborator nu. Prietenii îi aduceau adesea câte ceva pus deoparte din cina lor, ori rămas de la cantină, un corn umplut, ori un fruct. Takver mânca totul recunoscătoare, dar continua să râvnească la dulciuri, iar dulciurile erau puţine. Când era obosită, devenea nervoasă şi uşor iritabilă, iar temperamentul ei se aprindea la un singur cuvânt.

Către sfârşitul toamnei Shevek a terminat manuscrisul la *Principiile Simultaneităţii.* I l-a dat lui Sabul pentru aprobare în vederea publicării. Sabul l-a ţinut o decadă, două, trei, fără a pomeni nimic despre el. Shevek s-a văzut nevoit să-l întrebe. I-a răspuns că încă nu ajunsese să-l citească, era

mult prea ocupat. Shevek a aşteptat. Era deja mijlocul iernii. Vântul uscat sufla în fiecare zi; pământul era îngheţat. Totul părea să fi atins un moment de nemişcare, o oprire plină de nelinişte, aşteptând ploaia, naşterea.

Camera era întunecată. Abia se aprinseseră luminile în oraş; păreau slabe sub cerul înalt, cenuşiu închis. Takver intră, aprinse lampa, se ghemui, în palton, în faţa grilajului de la încălzire.

— O, e frig! Groaznic! Îmi simt tălpile de parcă aş fi mers pe gheţari, îmi venea să plâng în drum spre casă, aşa de rău mă dureau. Nenorocite cizme profitoare! De ce nu suntem în stare să facem o pereche de cizme mai ca lumea? Ce ai de stai pe întuneric?

— Nu ştiu.

— Ai fost la cantină? Am îmbucat ceva, la surplus, în drum spre casă. A trebuit să rămân, puii de kukuri tocmai ieşeau şi a trebuit să scoatem peştişorii din rezervoare înainte de a-i mânca adulţii. Tu ai mâncat?

— Nu.

— Nu mai fi morocănos. Te rog, nu fi posomorât astă-seară. Dacă încă un singur lucru nu merge cum trebuie, am să plâng. M-am săturat să tot plâng tot timpul. Naiba să-i ia pe hormonii ăştia tâmpiţi! Mi-ar plăcea să pot face copii ca peştii, să depun ouăle şi să mă îndepărtez înot şi gata… Nu mai sta aşa, ca o statuie. Pur şi simplu, nu mai suport.

Ghemuită în faţa suflării calde care ieşea pe grilaj, încercând să-şi desfacă cizmele cu degetele înţepenite de frig, Takver avea lacrimi în ochi. Shevek nu scoase o vorbă.

— Ce mai este? Doar n-o să stai aşa tot timpul!

— Azi m-a chemat Sabul. Nu va recomanda „Principiile” pentru publicare sau pentru export.

Takver încetă să se mai lupte cu şireturile şi rămase nemişcată. Îl privi pe Shevek peste umăr. În cele din urmă, vorbi:

— Ce a spus, exact?

— Critica pe care a scris-o e pe masă.

Ea se ridică, încălţată doar cu o singură cizmă, răscoli prin hârtiile de pe masă şi citi referatul cu mâinile în buzunarele paltonului, aplecată deasupra mesei.

— „Că Fizica Secvenţială este direcţia principală a gândirii cronozofice în societatea odoniană a fost şi rămâne un principiu acceptat de la sine încă de la Colonizarea planetei Anarres. Abaterea egoistă de la această solidaritate de principii nu poate avea drept rezultat decât producerea de ipoteze nepractice, lipsite de utilitate organică socială, sau repetarea speculaţiilor superstiţios-religioase ale unor savanţi iresponsabili, plătiţi, ai Statelor Profirului de pe Urras…” O, profitorul! Demagog mărunt, invidios şi îngust la minte! Va da publicităţii referatul ăsta?

— A făcut-o deja.

Takver îngenunche pentru a-şi scoate cizma. Se uită de câteva ori în direcţia lui Shevek, dar nu se apropie de el, nici nu încercă să-l atingă şi pentru o vreme, nu spuse nimic. Când vorbi din nou, glasul ei nu mai era puternic şi încordat ca mai înainte, având din nou calitatea sa naturală, uşor răguşit, molatec.

— Ce ai de gând să faci, Shev?

— Nu mai e nimic de făcut.

— Vom tipări cartea. Formăm un sindicat de tipografi, învăţăm să punem în pagină şi o scoatem.

— Hârtia se găseşte în cantităţi minime. Niciun fel de tipărituri neesenţiale. Doar publicaţiile CPD, până când plantaţiile de holum vor scăpa de secetă.

— Atunci, poţi să modifici în vreun fel prezentarea? Să maschezi tot ce spui? Împodobeşte-o cu zorzoane secvenţiale, în aşa fel încât el s-o accepte.

— Nu poţi deghiza negrul în alb.

Takver nu îl întrebă dacă nu îl poate cumva ocoli pe Sabul, dacă nu poate trece peste capul său. Nimeni, pe Anarres, nu trebuia să treacă peste capul altcuiva. Nu existau ocolişuri. Dacă nu puteai lucra în solidaritate cu ceilalţi membri din sindicatul tău, lucrai de unul singur.

— Ce-ar fi dacă… începu ea şi se opri.

Se ridică şi-şi puse cizmele lângă gura de încălzire, să se usuce. Îşi scoase haina, o puse în cuier şi îşi înfăşură umerii cu un şal greu; ţesut manual. Se aşeză pe platforma-pat, gemând puţin, atunci când trebui să coboare ultimii centimetri. Privi profilul lui Shevek, care se afla între ea şi ferestre.

— Ce-ar fi dacă te-ai oferi să-l laşi să semneze drept coautor? Ca la prima lucrare pe care ai scris-o.

— Sabul nu-şi va pune numele pe „speculaţii superstiţios-religioase”.

— Eşti sigur? Eşti sigur că nu asta este exact ce-şi doreşte? îşi dă scama ce are în faţă, ştie ce ai făcut. Întotdeauna ai spus că e un om perspicace. Ştie că asta o să-l arunce pe el şi întreaga şcoală secvenţială la lada de gunoi. Dar dacă ar putea împărţi cu tine? Dacă ar împărţi creditul? El nu e altceva decât un egoist. Dacă ar putea spune că asta e cartea *lui*…

— E ca şi cum te-aş împărţi pe tine cu el, ca pe cartea asta, spuse Shevek cu amărăciune.

— Nu pune problema în felul ăsta, Shev. *Cartea* este aceea care contează, ideile. Ascultă. Vrem să păstrăm acest copil, să se nască în mijlocul nostru, vrem să-l iubim. Dar dacă, dintr-un motiv anume, ar muri dacă l-am păstra şi n-ar putea supravieţui decât într-o creşă, dacă niciodată nu l-am mai putea vedea, ori nici nu i-am cunoaşte numele – dacă am avea de ales, ce variantă am alege? Să păstrăm copilul născut mort, ori să dăm viaţă?

— Nu ştiu, răspunse el, cu capul în mâini, frecându-şi fruntea, îndurerat. Da, desigur. Da. Numai că asta… Dar eu…

— Frate, suflet drag, spuse Takver, împreunându-şi mâinile în poală, dar fără a încerca să se apropie de el. Nu contează ce nume e pe carte. Oamenii vor şti. Adevărul este în carte.

— Cartea sunt eu, răspunse Shevek, apoi închise ochii şi rămase nemişcat, iar Takver se apropie de el, timidă, atingându-l la fel de uşor de parcă ar fi atins o rană.

La începutul anul 164, prima versiune incompletă, drastic cenzurată a *Principiilor Simultaneităţii* a văzut lumina tiparului la Abbenay, cu Sabul şi Shevek drept coautori. CPD-ul tipărea numai rapoarte esenţiale şi directive, dar Sabul dispunea de influenţă la Presă şi la divizia de informaţii a CPD şi îi convinsese de valoarea propagandistică a cărţii în străinătate. Urras, spunea el, se bucură de seceta şi posibilitatea foametei pe Anarres; ultimul transport de ziare iotice era plin de profeţii sumbre cu privire la prăbuşirea iminentă a economiei odoniene. Ce infirmare mai bună poate exista, spunea Sabul, decât publicarea unei lucrări majore de gândire pură, „un monument al ştiinţei”, spunea el în recenzia revizuită, „ridicându-se deasupra adversităţilor materiale pentru a demonstra vitalitatea inepuizabilă a societăţii odoniene şi triumful său asupra proprietarismului arhaic în fiecare sector al gândirii umane.”

Aşadar, lucrarea a fost tipărită, iar cincisprezece din cele trei sute de exemplare au mers la bordul transportorului iotian *Înţeleptul.* Shevek n-a deschis niciodată vreun exemplar al cărţii tipărite. Cu toate acestea, în pachetul pentru export, introdusese o copie a versiunii originale, complete, scrise de mână. O însemnare de pe copertă cerea ca aceasta să fie înmânată doctorului Atro, de la Facultatea de Ştiinţe Nobile a Universităţii Ieu Eun, cu complimentele autorului. Era evident că Sabul, care urma să îşi dea acordul final pentru pachet, va observa adăugirea. Dacă scosese manuscrisul, ori îl lăsase în pachet, Shevek nu ştia. Îl putea confisca, din invidie, ori îi putea da drumul, ştiind că prescurtarea lui neputincioasă nu va avea efectul dorit asupra fizicienilor urrasieni. Nu i-a spus nimic lui Shevek despre manuscris. Shevek n-a întrebat.

În primăvara aceea Shevek nu a spus nimănui mare lucru. Acceptase o repartizare voluntară, lucrări de construcţie la o nouă uzină de reciclarea apei în zona de sud a oraşului Abbenay şi mai toată ziua era plecat la acest şantier, ori preda. Revenise la studiile sale în fizica

subatomică, adesea petrecându-şi serile la acceleratorul institutului, sau în laboratoare, împreună cu specialiştii în particule. În prezenţa lui Takver şi a prietenilor lor era tăcut, sobru, blând şi distant.

Pântecele lui Takver crescuse foarte mult şi mergea ca o persoană care cară un coş mare, greu, cu lenjerie. Continuase munca la laboratoarele cu peşti până când a găsit şi a pregătit un înlocuitor adecvat, după care veni acasă, unde începu imediat travaliul, la mai mult de o decadă peste termen. Shevek sosi şi el, spre seară.

— Ai putea să te duci după moaşă, spuse Takver. Spune-i că am contracţii la distanţă de patru sau cinci minute, dar că nu se înteţesc prea mult, aşa că nu te grăbi prea tare.

Shevek se grăbi, iar când constată că moaşa e plecată, îl cuprinse panica. Atât moaşa cât şi medicul de bloc erau plecaţi şi niciunul nu lăsase un bilet pe uşă în care să spună unde pot fi găsiţi, cum făceau de obicei. Inima lui Shevek începu să-i bată sălbatic în piept şi deodată văzu lucrurile cu o claritate înspăimântătoare. Văzu că această absenţă a ajutorului era un semn rău. Se îndepărtase de Takver din timpul iernii, de când cu hotărârea în legătură cu cartea. Ea fusese tot mai tăcută, pasivă, răbdătoare. Acum îi înţelegea pasivitatea; însemna pregătirea de moarte. Ea era aceea care se îndepărtase de el, iar el nu încercase s-o urmeze. Nu văzuse decât amărăciunea din inima lui, niciodată teama sau curajul ei. O lăsase în pace deoarece dorise să fie lăsat în pace şi în felul acesta ea îşi continuase drumul, mersese departe, prea departe, va merge mai departe singură, pentru totdeauna.

Alergă la clinica blocului, ajungând acolo cu respiraţia atât de precipitată şi cu o asemenea slăbiciune în picioare încât îşi închipuiră că face un atac de cord. Explică situaţia. Trimiseră un mesaj altei moaşe şi îl sfătuiră să meargă acasă, poate că partenera lui nu vrea să fie singură. Se întoarse acasă şi cu fiecare pas creştea în el panica, teroarea, certitudinea pierderii. Takver nu avea timp de scene afective; era ocupată. Îndepărtase totul de pe platforma-pat, cu excepţia unui cearşaf curat, iar acum era

ocupată cu naşterea unui copil. Nu urla, nu ţipa, nu simţea durerea, dar când începea fiecare contracţie o stăpânea prin control muscular şi respiratoriu, după care scotea un fel de „ufff”, ca unul care face un efort teribil de a ridica o greutate mare. Shevek nu văzuse niciodată o activitate care să folosească în felul acesta întreaga energie a corpului omenesc.

Nu putea privi un asemenea efort fără a încerca să participe. Putea servi ca mâner şi proptea, atunci când ea simţea nevoia. Ajunseră la acest aranjament foarte repede, prin încercări şi eşecuri, şi îl menţinură chiar şi după sosirea moaşei. Takver născu pe propriile-i picioare, aşezată pe vine, cu faţa lipită de coapsa lui Shevek şi mâinile strânse de braţele lui încordate.

— Gata, spuse moaşa, calmă, printre pufăiturile de locomotivă ale respiraţiei lui Takver, prinzând creatura alunecoasă, dar recognoscibil umană, în momentul în care îşi făcu apariţia pe lume. Urmă un şuvoi de sânge şi o masă amorfă de ceva neomenesc, neviu. Teroarea pe care o uitase îl cuprinse din nou pe Shevek, de două ori mai mare. Ceea ce vedea, era moarte. Takver îi eliberase braţele şi stătea făcută grămadă, lipsită de vlagă, la picioarele lui. Se aplecă asupra ei, încă sub impresia groazei şi milei.

— Asta este, spuse moaşa. Ajut-o să se dea la o parte, ca să pot face curat.

— Vreau să mă spăl, spuse Takver, abia auzit.

— Ajut-o. Ajut-o să se spele. Acolo sunt haine sterile.

— Uau-uau-uau, se auzi o altă voce.

Camera părea plina de lume.

— Uite ce e, spuse moaşa, du-i copilul la piept, ca să ajuţi la oprirea hemoragiei. Vreau să pun placenta asta în congelatorul de la clinică. Nu durează mai mult de zece minute.

— Unde… unde e…?

— În pătuţ, răspunse moaşa, plecând.

Shevek localiză pătuţul foarte mic, acela care timp de patru decade aşteptase pregătit într-un colţ şi pe copilul din el. Cumva, în această extremă precipitare a evenimentelor,

moaşa găsise timp să spele copilul şi chiar să-i pună un fel de cămaşă, aşa că nu mai era atât de alunecos, ca un peşte, ca atunci când îl văzuse pentru prima dată. După-amiaza se întunecase cu aceeaşi rapiditate specifică şi lipsa unei perioade de trecere. Lampa era aprinsă. Shevek ridică copilul şi i-l duse lui Takver. Chipul său era incredibil de mic şi delicat, cu pleoape mari, închise, cu aspect fragil.

— Dă-mi-l, spunea Takver. O, grăbeşte-te, te rog, dă-mi-l.

Shevek traversă camera cu copilul şi, foarte atent, îl puse pe abdomenul lui Takver.

— Ah! exclamă ea uşor, un strigăt de triumf pur. Ce este? mai întrebă ea, după o vreme, somnoroasă.

Shevek era aşezat alături de ea, pe marginea platformei-pat. Cercetă copilul atent, oarecum surprins de lungimea veşmântului în contrast cu micimea deosebită a membrelor.

— Fată!

Moaşa reveni şi dădu ocol camerei, punând lucrurile la locul lor.

— Aţi făcut o treabă clasa-ntâi, remarcă ea, adresându-se amândurora, la care ei consimţiră fără comentarii. Ne vedem din nou dimineaţă, mai spuse ea, înainte de plecare.

Copilul şi Takver erau deja adormiţi. Shevek puse capul pe pernă, lângă Takver. Era obişnuit cu mirosul ei plăcut, de mosc. De data aceasta, se schimbase; devenise un parfum greu şi abia perceptibil, încărcat de somn. Foarte uşor, puse un braţ peste ea, aşa cum dormea, pe o parte, cu copilul la piept. Adormi şi el, în camera mustind de viaţă.

***

Un odonian se angaja la monogamie în acelaşi fel în care se angaja la o societate mixtă de producţie, un spectacol de balet sau o fabrică de săpun. Parteneriatul era o federaţie constituită voluntar, ca oricare alta. Atâta vreme cât funcţiona, funcţiona, iar dacă nu mai funcţiona, înceta să mai existe. Nu era o instituţie, ci o funcţie. Nu dispunea de nicio consfinţire decât aceea a conştiinţei particulare.

Toate acestea erau în deplin acord cu teoria socială odoniană. Validitatea promisiunii, chiar promisiunea pe

termen nelimitat, era adânc înrădăcinată în gândirea lui Odo, chiar dacă ar fi putut părea că insistenţa ei pe libertatea de a schimba ar invalida ideea de promisiune sau de angajament; în esenţă, libertatea făcea promisiunea lipsită de sens. O promisiune este o direcţie adoptată, o autolimitare a alegerii. Aşa cum precizase Odo, dacă nu este abordată nicio direcţie, dacă nimeni nu merge niciunde, nu va avea loc nicio schimbare. Libertatea individuală de a alege şi de a transforma va rămâne neutilizată, exact ca şi cum te-ai afla în închisoare, o închisoare construită de fiecare, un labirint în care nicio cale nu e mai bună decât alta. Aşa că Odo a ajuns să vadă promisiunea, angajamentul, ideea de fidelitate, ca fiind esenţiale în complexitatea libertăţii.

Mulţi considerau că această idee a fidelităţii e aplicată greşit la viaţa sexuală. Feminitatea lui Odo o dirijase, spuneau ei, către un refuz al adevăratei libertăţi sexuale, aici, dacă nu în altă parte. Întrucât tot atâtea femei cât şi bărbaţi veneau cu asemenea critici, părea că nu masculinitatea era elementul pe care Odo nu izbutise să-l înţeleagă, ci un întreg tip, sau secţiune a umanităţii, oameni pentru care experimentul este chiar esenţa plăcerii sexuale.

Deşi poate că nu i-a înţeles pe aceştia, considerându-i aberaţii proprietariste de la normă – specia umană fiind, dacă nu o specie determinată de împerechere, cel puţin o specie supusă timpului – cu toate acestea, s-a ocupat mai bine de aceia conduşi de promiscuitate decât de cei care încercau un parteneriat pe termen lung. Nicio lege, nicio limită, nicio penalizare, niciun fel de pedeapsă ori dezaprobare nu se aplicau vreunei practici sexuale, de orice fel, cu excepţia violării unui copil ori a unei femei, pentru care vecinii violatorului puteau veni cu o răzbunare sumară, dacă acesta nu ajungea, prompt, în mâinile mai blânde ale unui centru terapeutic. Dar molestarea era extrem de rară într-o societate în care împlinirea completă constituia norma de la pubertate încolo, iar singura limită socială impusă activităţii sexuale era aceea de mijloc, de

presiune în favoarea caracterului privat, un fel de modestie impusă de caracterul comun al vieţii.

Pe de altă parte, aceia care se angajau să formeze şi să menţină un parteneriat, fie acesta homosexual sau heterosexual, întâmpinau probleme necunoscute acelora mulţumiţi de relaţii sexuale oriunde le găseau. Aceştia trebuie să facă faţă nu numai geloziei şi spiritului posesiv şi altor boli ale pasiunii pentru care uniunea monogamă oferă un mediu de dezvoltare atât de propice, dar şi presiunilor din exterior ale organizării sociale: Un cuplu care se angaja la parteneriat, o făcea ştiind că pot fi despărţiţi în orice moment de exigenţele distribuirii forţei de muncă.

Divlab, administraţia diviziunii muncii, încerca să ţină cuplurile împreună şi să le reunească, la cerere, cât mai curând posibil, doar că aşa ceva nu era întotdeauna posibil, mai ales în însărcinări urgente; nimeni nu se aştepta ca Divlab să refacă liste intregi şi să reprogrameze computerele în încercarea de a face aşa ceva. Pentru a supravieţui, pentru a face ceva din viaţă, anarresianul ştia că trebuie să fie gata să meargă acolo unde este nevoie de el şi să facă treaba care trebuie făcută. Creştea, ştiind că distribuţia muncii este factorul principal al vieţii, o necesitate socială imediată, permanentă, în vreme ce viaţa conjugală este o problemă personală, o opţiune care nu poate fi făcută decât în contextul opţiunii mai largi.

Dar arunci când o direcţie este aleasă liber şi din toată inima, poate părea că toate nu fac decât să avanseze lucrurile. Aşa că posibilitatea şi actualitatea separării adesea serveau la consolidarea loialităţii partenerilor. Dar, a întreţine o autentică fidelitate spontană într-o societate care nu are niciun fel de sancţiuni legale sau morale împotriva infidelităţii şi pentru a o menţine în timpul unor separaţii voluntar acceptate care pot interveni în orice moment şi dura ani de zile, asta însemna o provocare. Numai că fiinţei umane îi place să fie provocată, căutând libertatea în adversitate.

În anul 164, mulţi omeni care nu o căutaseră au gustat un pic din acest fel de libertate şi le-a plăcut, le-a făcut

plăcere sentimentul încercării şi primejdiei. Seceta care începuse în vara lui 163 nu cunoscuse nicio ameliorare în timpul iernii. Vara lui 164 cunoştea greutăţile şi ameninţarea dezastrului, în cazul continuării secetei.

Raţionalizarea era strictă; echipele de muncă erau un imperativ. Lupta de a obţine alimente suficiente şi de a asigura distribuirea acestora devenise decisivă, disperată. Cu toate acestea, oamenii nu erau deloc disperaţi. Aşa cum scria Odo: „Un copil eliberat de vina proprietăţii şi de povara competiţiei economice va creşte cu dorinţa de a face ce trebuie făcut şi cu capacitatea de a se bucura de asta. Munca inutilă este aceea care întunecă sufletul. Bucuria mamei care alăptează, a omului de ştiinţă, a vânătorului de succes, a bucătarului de renume, a producătorului iscusit, a oricăruia care face muncă necesară şi o face bine – această bucurie durabilă este, poate, cea mai profundă sursă de afecţiune umană şi de socialitate în întregul ei.” Din acest punct de vedere, în vara aceea, la Abbenay se simţea un curent subteran de bucurie. Exista o voie bună în procesul muncii, oricât de grea ar fi fost aceasta, o dorinţă de a trece cu vederea toate necazurile de îndată ce tot ce se putea face fusese făcut. Vechea formulă a „solidarităţii” se înviorase din nou. În definitiv, se manifestă o anumită voie bună atunci când solidaritatea este mai puternică decât tot ce o pune la încercare.

La începutul verii, CPD a împrăştiat afişe, sugerând ca oamenii să-şi scurteze ziua de muncă cu o oră, sau cam aşa ceva, deoarece conţinutul de proteine al alimentelor de la cantină era acum insuficient pentru a îngădui un consum de energie complet. Activitatea exuberantă de pe străzile oraşului începuse deja să stagneze. Oamenii plecaţi devreme de la lucru, pierdeau vremea prin pieţe, jucau popice în parcurile uscate, stăteau în uşile atelierelor şi angajau conversaţii cu trecătorii. Populaţia oraşului era vizibil redusă, de când mai multe mii plecaseră voluntari ori fuseseră repartizaţi la activităţi agricole cu caracter de urgenţă. Dar încrederea reciprocă uşura depresiunea sau

îngrijorarea. „Ne vom ajuta unul pe altul să biruim”, îşi spuneau ei cu seninătate. Iar sub suprafaţă se simţeau mari impulsuri de vitalitate. Când izvoarele din suburbiile din nord au secat, conducte temporare din alte districte au fost instalate de voluntari lucrând în timpul lor liber, calificaţi şi necalificaţi, adulţi şi adolescenţi, iar lucrarea s-a executat în numai treizeci de ore.

Spre sfârşitul verii Shevek a fost repartizat la nişte lucrări agricole urgente, în comunitatea de la Red Springs, în sud-est. Pe baza promisiunii oferite de câţiva stropi de ploaie care căzuseră cu prilejul sezonului ploios ecuatorial, încercau să obţină o recoltă de grăunţe de holum, plantat şi cules înainte de revenirea secetei.

Se aşteptase la o repartizare de urgenţă, deoarece activitatea sa în construcţii se terminase şi se înregistrase ca disponibil la oficiul general al muncii. Toată vara nu făcuse altceva decât să îşi predea cursurile, să citească mai departe, să participe voluntar la orice activitate se dovedea necesară în blocul lor sau în oraş şi să se întoarcă acasă la Takver şi la fetiţă. Takver revenise la laboratorul ei, numai dimineaţa, după cinci decade. Ca mamă care alăpta, avea dreptul la suplimente, atât de proteine cât şi de carbohidrate şi întotdeauna se folosea de amândouă; prietenii lor nu mai puteau împărţi cu ea surplusurile de hrană, aşa ceva nu mai exista. Era slabă, dar înfloritoare, iar fetiţa era mică, dar zdravănă.

Shevek avea o mare bucurie de pe urma fetiţei. Având singur grijă de ea în timpul dimineţii (nu o duceau la creşă decât atunci când el avea ore, sau făcea muncă voluntară), trăia acel sentiment de a fi necesar, care este povara şi răsplata condiţiei de părinte. Copil vioi, receptiv, fetiţa îi oferea lui Shevek auditoriul perfect pentru fanteziile sale verbale reprimate, ceea ce Takver numea înclinaţia lui spre nebunie. O punea pe fetiţă pe genunchi şi îi adresa nestăpânite conferinţe de cosmologie, explicându-i cum timpul este de fapt spaţiul întors pe dos, un cronon fiind, astfel, viscerele quantum scoase la iveală, iar distanţa una din proprietăţile accidentale ale luminii. O striga pe fetiţă cu

porecle extravagante şi mereu schimbătoare, recitându-i formule mnemonice ridicole: Timpul încătuşează, Timpul e tiranic, supermecanic, superorganic – POC! Iar la poc, fetiţa se ridica puţin în aer scâncind şi agitând pumnişorii ei dolofani. Amândoi aveau o mare satisfacţie de pe urma acestor exerciţii. Atunci când a primit repartiţia, a fost ca o smulgere. Sperase ceva aproape de Abbenay, nu tocmai de partea cealaltă; în sud-est. Dar, odată cu necesitatea neplăcută de a o părăsi pe Takver şi pe fetiţă timp de şaizeci de zile, era şi siguranţa de a reveni la ele. Atâta vreme cât era sigur de asta, nu avea de ce se plânge. În seara dinaintea plecării lui Shevek, Bedap veni şi mâncă împreună cu ei la cantina institutului, după care se întoarseră împreună în camera lor. Continuară discuţia în noaptea fierbinte, cu lumina stinsă şi ferestrele deschise. Bedap, care mânca la o cantină mică, unde aranjamentele speciale nu erau o povară pentru bucătari, pusese deoparte raţia sa de băuturi speciale pe o decadă, aducând-o sub forma unei sticle de un litru cu suc de fructe, pe care o scoase cu mândrie: o petrecere de adio. O împărţiră frăţeşte, savurând-o cu mare plăcere, plescăind din limbă.

— Va mai amintiţi, întrebă Takver, toată mâncarea aceea din ajunul plecării tale din nord-vest? Am mâncat nouă din gogoşile alea.

— Pe vremea aceea purtai părul tuns scurt, spuse Shevek, surprins de amintirea pe care până atunci nu i-o împărtăşise niciodată lui Takver. Tu erai, nu?

Dar cine credeai?

— La naiba, ce copil erai pe vremea aceea!

— Şi tu erai la fel. Au trecut zece ani. Îmi tunsesem părul ca să arăt deosebită şi interesantă. Mult bine mi-a mai făcut! spuse ea râzând cu râsul ei puternic, voios, pe care-l suprimă repede pentru a nu trezi fetiţa care dormea în pătuţul de după paravan, dar pe care nimic n-o mai putea trezi, odată ce adormea. Vroiam atât de mult să fiu deosebită. Mă întreb de ce.

— Există un punct, cam în jurul vârstei de douăzeci de ani, interveni Bedap, când trebuie să alegi dacă să fii ca

toată lumea pentru restul vieţii tale, ori să faci o virtute din trăsăturile tale specifice.

— Sau cel puţin să le accepţi cu resemnare, spuse Shevek.

— Shev e într-o criză de resemnare, spuse Takver. E bătrâneţea care se apropie. Trebuie să fie cumplit să ai treizeci de ani.

— Nu-ţi face probleme, tu nu vei fi resemnată nici la nouăzeci, spuse Bedap, bătând-o pe spate. Ai renunţat deja în favoarea numelui copilului tău?

Numele de cinci sau şase litere, emise de computerul registraturii centrale, fiind unic pentru fiecare individ în viaţă, lua locul numerelor pe care o societate utilizatoare de computere trebuie, altfel, să le atribuie membrilor săi. Un anarresian nu avea nevoie de o altă identificare în afara numelui său. Numele, deci, era considerat o parte importantă a eului, deşi nimeni nu-l putea alege, aşa cum nu-şi putea alege forma nasului, sau înălţimea. Lui Takver nu-i plăcea numele pe care îl primise fetiţa, Sadik.

— Tot mi se pare ca o gură de pietriş, spunea ea. Nu i se potriveşte.

— Mie îmi place, spuse Shevek, îmi sugerează o fată înaltă, zveltă, cu părul lung şi negru.

— Dar e o fată scundă, grasă, cu păr invizibil, observă Bedap.

— Dă-i timp, frate! Ascultaţi, am de gând să rostesc un discurs.

— Un discurs! Un discurs!

— Şşşt!

— De ce şşşt? Copilul ăsta ar dormi şi în timpul unui cataclism.

— Potoliţi-vă. Mă simt emoţionat, spuse Shevek, ridicând paharul de suc. Vreau să spun... Uite ce vreau să spun. Mă bucur că Sadik s-a născut acum, într-un an greu, în timpuri grele, când avem nevoie de frăţia noastră. Mă bucur că s-a născut acum şi aici. Mă bucur că e de-a noastră, odoniană, fiica şi sora noastră. Mă bucur că e sora lui Bedap. Că e sora lui Sabul, chiar şi a lui Sabul! Beau pentru această

speranţă: că atât cât va trăi, Sadik îşi va iubi surorile şi fraţii la fel de mult, la fel de voioasă, cum o fac eu în seara aceasta. Şi ca să plouă…

***

CPD-ul, principalii utilizatori ai radioului, telefonului şi poştei, coordonau mijloacele de comunicare la mare distanţă, la fel cum coordonau mijloacele de călătorie şi expediţie la mare distanţă. Neexistând niciun fel de „afaceri” pe Anarres; în sensul promovării, reclamei, investirii, speculaţiei şi aşa mai departe, poşta consta mai ales din corespondenţă între sindicate industriale şi profesionale, din directivele şi buletinele de informare ale acestora, plus acelea ale CPD şi un volum nesemnificativ de scrisori personale. Trăind într-o societate unde fiecare se poate deplasa oricând şi oriunde doreşte un anarresian avea tendinţa de a-şi căuta prietenii acolo unde se află, nu acolo unde a fost. Telefoanele erau rareori utilizate în cadrul unei comunităţi; nu toate comunităţile erau chiar aşa de mari. Până şi Abbenay păstra îndeaproape modelul regional prin „blocurile” sale, cartierele semiautonome în care puteai ajunge la oricine, sau la orice doreai, pe jos. În felul acesta, convorbirile telefonice erau mai ales interurbane şi erau coordonate de CPD; convorbirile personale trebuiau stabilite anticipat, în scris, sau nu erau conversaţii ci simple mesaje lăsate la centrul CPD. Scrisorile erau nelipite, nu prin lege, desigur, ci prin convenţie. Comunicarea personală la mare distanţă este costisitoare în privinţa materialelor şi forţei de muncă şi întrucât economia privată şi publică erau totuna, exista un resentiment considerabil faţă de scris, sau telefon atunci când nu era necesar, fiind socotit un obicei trivial, cu o tentă de privatism, de egoism. Poate că din acest motiv scrisorile circulau nelipite; nu aveai dreptul să ceri oamenilor să poarte un mesaj pe care să nu-l poată citi. Dacă erai norocos, o scrisoare călătorea cu un dirijabil poştal al CPD, iar dacă nu erai norocos, cu un tren de produse. Până la urmă, ajungea la depozitul de poştă din oraşul unde era adresată şi rămânea acolo, neexistând poştaşi, până când

cineva îi spunea adresantului că are o scrisoare, iar acesta venea să o ridice.

Totuşi, individul era acela care hotăra ce era şi ce nu era necesar. Shevek şi Takver îşi scriau unul altuia regulat, o dată pe decadă. El scria:

„Această călătorie nu a fost neplăcută, trei zile, cu un tren direct, de persoane. E o concentrare mare – trei mii de oameni, se zice. Efectele secetei sunt mult mai rele aici. Nu şi lipsurile. Mâncarea la cantină este aceeaşi raţie ca la Abbenay, doar că zilnic primeşti verdeţuri fierte la ambele mese, deoarece au un surplus local. Şi noi începem să simţim că beneficiem de un surplus. Dar ceea ce face mizeria de aici este climatul. Asta e pulberea. Aerul e uscat şi vântul suflă în permanenţă. Mai cad ploi de scurtă durată, dar la o oră după ploaie pământul se zvântă şi începe să se ridice praful. În anotimpul acesta a plouat mai puţin de jumătate din media anuală. Tuturor celor de la Proiect le crapă buzele, le sângerează nasul, au ochii iritaţi şi tuşesc. Pentru copii este deosebit de greu, vezi mulţi cu pielea şi ochii inflamaţi. Mă întreb dacă aş fi observat asta acum o jumătate de an. Devii mai atent atunci când eşti părinte. Munca e doar muncă şi toţi se poartă camaradereşte, dar vântul uscat epuizează. Seara trecută m-am gândit la Ne Theras, iar sunetul vântului în noapte era ca sunetul râului. Nu voi regreta această separare; mi-a îngăduit să văd că am început să dau mai puţin, ca şi cum eu te-aş poseda pe tine şi tu pe mine şi nu mai este nimic de făcut. Realitatea nu are nicio legătură cu posedarea. Ceea ce facem noi este să afirmăm deplinătatea Timpului. Spune-mi ce mai face Sadik. În zilele mele libere predau un curs unor oameni care m-au rugat. Una dintre fete este un matematician înnăscut şi o voi recomanda la Institut. Fratele tău, Shevek.

Takver îi răspundea:

„Sunt îngrijorată de un lucru destul de ciudat. Cursurile pentru trimestrul al treilea au fost afişate acum trei zile şi

m-am dus să aflu ce orar vei avea la Inst. Dar pentru tine nu era trecut niciun curs şi nicio sală. Am crezut că te-au omis din greşeală, aşa că am trecut pe la Sind. Membrilor, iar ei mi-au spus că da, vor să-ţi dea cursul de geometrie. Aşa că m-am dus la biroul de coord. al Inst, la bătrâna aceea cu nasul mare, şi ea nu ştia nimic, nu, nu, nu ştiu nimic, du-te la Centrală! E un nonsens, am spus eu şi m-am dus la Sabul. Dar el nu era la catedra de fiz. Şi nu l-am văzut până acum deşi am mai trecut pe acolo de două ori, cu Sadik, care poartă o minunată pălărie albă tricotată de Terrus din fire nemercerizate şi arată nemaipomenit de bine.

Refuz să-l urmăresc pe Sabul în gaura de vierme ori în camera unde locuieşte. Poate că e plecat la muncă voluntară, ha! Ha! Poate ar fi bine să telefonezi la Institut şi să afli ce fel de greşeală au făcut. De fapt, chiar că m-am dus la Centrală, dar nu era nicio nouă listare pentru tine. Oamenii de acolo au fost aşa cum trebuie, dar bătrâna cu nasul ăla e ineficientă şi neserviabilă şi pe nimeni nu interesează. Bedap are dreptate, am lăsat birocraţia să pună stăpânire pe noi. Te rog întoarce-te (cu matematiciana de geniu, dacă este necesar), sunt de acord că separarea este educaţională dar prezenţa ta este educaţia de care am nevoie. Capăt o cotă de jumătate de litru de suc de fructe plus calciu pe zi deoarece nu mai aveam lapte şi S. Răcnea cât o ţinea gura. Doctorii, dragii de ei! Totul, întotdeauna, T."

Shevek n-a primit niciodată această scrisoare. Plecase din sud-est înainte ca aceasta să ajungă la depozitul de poştă de la Red Springs.

Erau aproape douăzeci şi cinci de mii de mile de la Red Springs la Abbenay. Un individ în deplasare ar fi făcut pur şi simplu autostopul, toate vehiculele de transport fiind disponibile ca vehicule de pasageri pentru atâţia oameni câţi puteau duce, dar, pentru că patru sute cincizeci de persoane erau redistribuite la posturile lor obişnuite din nord-vest, li s-a pus la dispoziţie un tren. Era alcătuit din

vagoane de persoane, sau cel puţin din vagoane utilizate în acel moment pentru pasageri. Cel mai puţin popular era vagonul de marfă care purtase recent un transport de peşte afumat.

După un an de secetă, liniile normale de transport erau insuficiente, în ciuda eforturilor extraordinare ale lucrătorilor de la transporturi de a face faţă cerinţelor. Ei erau cea mai mare federaţie din societatea odoniană, autoorganizaţi, desigur, în sindicate regionale coordonate de reprezentanţi care se întruneau şi lucrau împreună cu CPD-urile locale şi centrale. Reţeaua întreţinută de federaţia de transport era eficientă în timpuri normale şi în cazuri de urgenţă limitate; era flexibilă, adaptabilă la situaţie, iar sindicaliştii de la transporturi manifestau o mare mândrie de echipă şi profesională. Îşi botezau locomotivele şi dirijabilele cu nume ca „Neîmblânzitul”, „Trăinicie”, „Mănâncă-Vânt”; aveau motto-uri: „Întotdeauna ajungem la destinaţie!”, „Nimic nu este prea mult!”. Dar acum, când regiuni întregi ale planetei erau ameninţate cu foametea dacă nu se aducea hrană din alte zone, când uriaşe detaşamente de lucrători pentru starea de necesitate trebuiau deplasaţi, cerinţele impuse transportului erau mult prea mari. Nu existau suficiente vehicule; nu erau destui oameni care să le conducă. Tot ce deţinea federaţia, cu aripi sau pe roţi, era pus în funcţiune, iar ucenici, muncitori pensionari, voluntari şi recruţi de urgenţă ajutau la funcţionarea camioanelor, trenurilor, navelor, porturilor, şantierelor navale.

Trenul *cu* care călătorea Shevek îşi continua drumul în deplasări scurte şi staţionări îndelungate, deoarece toate trenurile cu provizii aveau prioritate. Apoi s-a oprit definitiv timp de douăzeci de ore; un dispecer suprasolicitat şi necalificat făcuse o eroare şi avusese loc o ciocnire, undeva, pe linie.

Orăşelul unde se oprise trenul nu avea plusuri de hrană la cantine sau în depozite. Nu era o comunitate agricolă ci un centru industrial, producând beton şi dale de piatră, construit la fericita confluenţă a unor depozite de calcar cu

un râu navigabil. Erau nişte grădini de legume, dar oraşul depindea de transport pentru asigurarea hranei. Dacă cei patru sute cincizeci de pasageri ai trenului ar mânca, atunci cei o sută cincizeci de locuitori ai oraşului ar flămânzi. Ideal, toţi ar trebui să împartă, să mănânce pe jumătate, ori să flămânzească pe jumătate, cu toţii la un loc. Dacă ar fi fost cincizeci, sau chiar o sută de oameni în tren, comunitatea ar fi împărţit cu ei cel puţin un cuptor de pâine. Dar patru sute cincizeci? Dacă le dădeau câte ceva tuturor, lor nu le va mai rămâne absolut nimic, zile de-a rândul. Iar după atâtea zile, va veni trenul cu provizii? Şi ce cantitate de grăunţe va aduce? Aşa că nu le-au dat nimic.

Astfel, călătorii, care în ziua aceea nu mâncaseră nimic, nici măcar micul dejun, s-au văzut nevoiţi să postească şaizeci de ore. N-au căpătat nimic de mâncare până când linia nu a fost eliberată iar trenul lor şi-a continuat deplasarea încă o sută cincizeci de mile, până la o gară cu o cantină aprovizionată pentru pasageri.

Era pentru prima dată când Shevek trăia foamea. Mai postise câteodată, în timp ce lucra, fiindcă nu dorea să fie deranjat cu mâncatul, dar două mese complete pe zi existaseră dintotdeauna, la fel de constant ca răsăritul şi apusul. Nici măcar nu-şi imaginase vreodată cum ar fi dacă ar trebui să se descurce fără ele. Nimeni, în societatea sa, nimeni, în lumea lui nu trebuie să trăiască fără acestea.

În timp ce devenea tot mai înfometat, în vreme ce trenul staţiona ceasuri întregi pe o linie laterală, între o carieră prăpăstioasă şi prăfuită şi o fabrică închisă, îi treceau prin minte gânduri sumbre despre realitatea foamei, despre posibila incapacitate a societăţii sale de a trece printr-o foamete fără a pierde solidaritatea în care consta, de fapt, forţa ei. E uşor să împărţi atunci când este destul, ori aproape destul, pentru toată lumea. Dar când nu ajunge? Aici intervine forţa; puterea care face dreptate, puterea şi unealta sa, violenţa, şi aliatul cel mai devotat, privirea furişată.

— Resentimentele pasagerilor faţă de locuitorii oraşului sporiseră, dar erau mai puţin ameninţătoare decât

comportamentul orăşenilor – felul în care stăteau ascunşi dincolo de zidurile „lor”, cu proprietatea „lor”, ignorând trenul, fără să-i arunce măcar o privire. Shevek nu era singurul pasager morocănos; o lungă conversaţie şerpuia de-a lungul vagoanelor oprite, între oamenii care coborau sau urcau, argumentând şi căzând de acord cu toţii asupra temei generale pe care o urmau gândurile sale. S-a propus chiar, cu toată seriozitatea, şi s-a dezbătut cu multă amărăciune un raid asupra grădinilor de legume care ar fi fost dus la îndeplinire dacă locomotiva nu ar fi fluierat, în cele din urmă, anunţând plecarea.

Dar când s-a târât, în sfârşit, în gară şi au primit de mâncare – o jumătate de pâine de holum şi un castron de supă – mâhnirea lor a făcut loc bucuriei. Când ajungeai la fundul castronului constatai că supa e cam chioară, dar prima lingură, prima fusese minunată, meritase să posteşti pentru ea. Toţi erau de acord cu asta. S-au întors la tren râzând şi glumind împreună. Se ajutaseră în învingerea greutăţilor.

Un convoi de camioane a preluat pasagerii de Abbenay la Equator Hill şi i-a transportat ultimele cinci sute de mile. Au ajuns în oraş târziu, într-o noapte vântoasă de toamnă timpurie. Se apropia de miezul nopţii. Străzile erau pustii. Vântul le străbătea ca un râu uscat, învolburat. Deasupra felinarelor slabe stelele pâlpâiau cu o lumină strălucitoare, tremurătoare. Vântul arid al toamnei şi pasiunii îl duse pe Shevek pe străzi, aproape fugind, cale de trei mile până în cartierul de nord, singur în oraşul întunecat. Sări cele trei trepte de la intrare, se năpusti pe hol, ajunse la uşă, o deschise. Camera era în întuneric. În ferestrele negre ardeau stele. „Takver!” strigă el şi auzi tăcerea. Înainte de a aprinde lumina, acolo, în întuneric, în tăcere, dintr-o dată, înţelese ce înseamnă despărţirea.

Nimic nu lipsea. Nu avea ce să lipsească. Doar Takver şi Sadik dispăruseră. Ocupaţiile Spaţiului Nelocuit se răsuceau încet, licărind uşor, în curentul făcut de uşa deschisă.

Pe masă era o scrisoare. Două scrisori. Una de la Takver. Era scurtă; primise o repartizare de necesitate la

Laboratoarele Experimentale pentru Alge Comestibile din nord-est, pentru o perioadă nelimitată. Scria:

„Conştiinţa nu m-a lăsat să refuz acum. M-am dus şi am discutat cu ei la Divlab şi am citit şi proiectul lor trimis la Ecologie, la CPD şi e adevărat că au nevoie de mine pentru că am lucrat exact la acest ciclu – alge-ciliate-creveţi-kukuri. Le-am cerut să te trimită şi pe tine la Rolny, dar bineînţeles că ei nu vor să facă nimic dacă nu ceri şi tu, iar dacă asta nu se poate datorită muncii tale la Inst., atunci n-o vei face. În definitiv, dacă durează prea mult, le spun să-şi caute alt genetician şi mă întorc! Sadik e foarte bine şi spune „umină „în loc de lumină. Nu va dura prea mult. Totul, pe viaţă, sora ta, Takver. Te rog, vino, dacă poţi."

Cealaltă notă era mâzgălită pe un petec de hârtie: „Shevek: catedra fiz. Când te întorci. Sabul."

Shevek se învârti la întâmplare prin cameră. Furtuna, pornirea care îl mânase pe străzi, era încă prezentă. Se izbise de zid. Nu mai putea înainta şi totuşi trebuia să se mişte. Privi în debara. Nimic altceva decât haina lui de iarnă şi o cămaşă pe care Takver, căreia îi plăcea lucrul de mână, o brodase pentru el; puţinele ei lucruri dispăruseră. Paravanul era pliat, lăsând la vedere pătuţul gol. Platforma-pat nu era făcută, dar pătura portocalie acoperea frumos cearşafurile rulate la un capăt. Shevek ajunse din nou la masă, mai citi o dată scrisoarea de la Takver. Ochii i se umplură cu lacrimi de supărare. Îl scutura o furie a dezamăgirii, o mânie, o presimţire. Nimeni nu putea fi acuzat. Asta era cel mai rău. Takver era necesară, solicitată pentru a lucra împotriva foamei – a ei, a lui, a lui Sadik. Societatea nu era împotriva lor. Era pentru ei; cu ei; chiar ei formau societatea.

Doar că el renunţase la cartea sa, la dragostea sa şi la copilul său. Cât de mult îi poţi cere unui om să dea?

— La dracu! exclamă el cu glas tare, în pravică.

Pravica nu era o limbă potrivită pentru înjurături. E greu să înjuri acolo unde sexul nu este murdar, iar blasfemia nu există.

— O, la dracu! repetă el.

Răzbunător, boţi notiţa lui Sabul, apoi, în patima sa de a căuta durerea, lovi cu pumnii încleştaţi în marginea mesei, o dată, de două ori, de trei ori. Dar nu se întâmplă nimic. În cele din urmă îi mai rămase să facă patul, să se culce singur şi să adoarmă, un somn cu vise rele, neodihnitor.

La prima oră a dimineţii, Bunub bătu la uşă. Shevek o întâmpină în prag şi nu se dădu în lături pentru a o lăsa să intre. Era vecina lor de pe hol, o femeie de cincizeci de ani, maşinistă la Fabrica de Motoare pentru Vehicule Aeriene. Pe Takver întotdeauna o distra prezenţa ei, dar pe Shevek îl înfuria. În primul rând, vroia camera lor. O ceruse atunci când rămăsese liberă, susţinea ea, dar ostilitatea administratorului o împiedicase să o capete. Camera ei nu avea fereastra de pe colţ, obiectul permanentei sale invidii. Cu toate acestea, era cameră dublă, pe care o ocupa singură, ceea ce, având în vedere criza de locuinţe, era egoist din partea ei. Shevek nu şi-ar fi pierdut niciodată vremea dezaprobând-o, dacă ea, scuzându-se, nu l-ar fi forţat să o facă. Nu mai contenea cu explicaţiile. Că are un partener, un partener pe viaţă, „chiar ca voi doi” şi zâmbea prosteşte. Doar că, unde era partenerul? Într-un fel, întotdeauna se referea la el la timpul trecut. Între timp, camera dublă era destul de bine justificată prin succesiunea de bărbaţi care intrau pe uşa lui Bunub, în fiecare seară un alt bărbat, de parcă Bunub ar fi fost o fată zvăpăiată de şaptesprezece ani. Takver observa procesiunea cu admiraţie. Bunub venea şi îi povestea despre toţi şi se plângea tot timpul. Faptul că nu avea camera de pe colţ era una dintre nenumăratele sale motive de întristare. Era şi insinuantă şi invidioasă, găsind răul în orice şi strângându-l la piept imediat. Fabrica unde lucra era o combinaţie otrăvitoare de incompetenţă, favoritisme şi sabotaj. Întrunirile de la sindicatul ei erau o nebunie de aluzii nejustificate la adresa ei. Întregul organism social era

devotat persecutării lui Bunub. Toate astea o făceau pe Takver să râdă, uneori nestăpânit, chiar în nasul lui Bunub.

„O, Bunub, eşti atât de amuzantă!” spunea ea, iar femeia cu părul încărunţit, cu buzele subţiri şi ochii plecaţi zâmbea abia schiţat, în niciun caz ofensată, absolut deloc, continuându-şi monstruosul recitativ. Shevek ştia că Takver are dreptate atunci când râde de ea, dar el n-o putea face.

— E îngrozitor, spuse ea, strecurându-se pe lângă Shevek şi mergând direct la masă pentru a citi scrisoarea lui Takver, pe care Shevek i-o smulse din mână cu o iuţeală calmă pentru care ea nu era pregătită. Pur şi simplu groaznic. Nici măcar o decadă preaviz. Doar, „Vino aici! Acum!” Şi mai spun că suntem liberi, că suntem consideraţi liberi. Ce glumă! Să spargi un parteneriat fericit în felul ăsta! Ştii, de-asta au făcut-o. Sunt împotriva parteneriatelor, se vede tot timpul, intenţionat despart partenerii. Asta s-a întâmplat şi cu mine şi cu Labeck, exact la fel. Nu ne vom mai întâlni niciodată. În niciun caz, cu toţi ăia de la Divlab porniţi împotriva noastră. Uite pătuţul gol. Biata de ea! N-a încetat din plâns în aceste ultime patru decade, zi şi noapte. Mă ţinea trează ceasuri întregi. Bineînţeles, din cauza lipsurilor; Takver nu avea lapte suficient. Apoi, imaginează-ţi, să trimiţi în felul acesta o mamă care alăptează, la sute de mile depărtare! Nu cred că ai să poţi să te duci la ea acolo. Unde au trimis-o?

— Nord-est. Vreau să merg la masă, Bunub. Mi-e foame.

— Nu e un exemplu tipic felul în care au făcut-o când erai plecat?

— Ce zici că au făcut când eram eu plecat?

— Au trimis-o în altă parte – au sfărâmat parteneriatul, spuse ea, citind biletul de la Sabul, pe care îl netezise. Ştiu ei bine când să intervină! Presupun că o să renunţi la camera asta, nu? N-or să-ţi îngăduie să păstrezi o cameră dublă. Takver vorbea despre întoarcerea grabnică, dar se vedea că doar încearcă să-şi păstreze cumpătul. Libertate, se spune că suntem liberi! Ce glumă! Împins de colo până colo…

— Ba pe dracu, Bunub, dacă Takver n-ar fi vrut repartiţia, ar fi refuzat-o. Ştii doar că trăim o foamete.

— În sfârşit, mă întrebam dacă nu căuta chiar ea o schimbare. Se întâmplă frecvent atunci când intervine un copil. M-am gândit că ar fi trebuit de mult să fi dat copilul la o creşă. Cât de mult plângea! Copiii intervin între parteneri. Îi ţin legaţi. Nu e decât normal, aşa cum spui şi tu, ca ea să fi căutat o schimbare, şi s-a aruncat asupra ei atunci când s-a ivit.

— N-am spus eu aşa ceva. Mă duc la masă.

Shevek ieşi, tremurând în cinci-şase puncte sensibile pe care Bunub le atinsese cu precizie. Oroarea pe care o reprezenta femeia era că dădea glas celor mai condamnabile temeri ale sale. Bunub rămase în urma lui în cameră, plănuind, probabil, cum să se mute.

Dormise prea mult şi ajunse la cantină chiar înainte de închiderea uşilor. Încă lihnit de pe urma călătoriei, îşi luă porţii duble de porridge şi pâine. Băiatul din spatele meselor îl privi încruntat. În zilele acestea nimeni nu lua porţii duble. Shevek îi răspunse tot printr-o încruntătură şi nu *scoase o* vorbă. Mersese optzeci de ore pe două castroane de supă şi un kilogram de pâine şi avea tot dreptul să recupereze ce pierduse, dar al naibii să fie dacă o să dea vreo explicaţie. Existenţa este propria sa justificare, nevoia este justă. Era doar un odonian, lăsa sentimentul de vină pe seama profitorilor.

Se aşeză la o masă singur, dar Desar i se alătură imediat, zâmbind, privind către el, sau poate dincolo de el, cu ochi tulburători, impenetrabili.

— Plecat, o vreme, începu Desar.

— Muncă la fermă. Şase decade. Ce-a mai fost pe-aici?

— Slab.

— Va fi şi mai slab, spuse Shevek lipsit de convingere, pentru că mânca, iar mâncarea avea un gust nemaipomenit de bun.

„Frustrare, anxietate, foamete”, parcă îi spunea partea frontală a creierului, sediul inteligenţei; dar partea dinapoi, ghemuită într-o profundă revoltă în profunda întunecime a

craniului, spuneam „Acum, mâncare! Acum, mâncare! Bine, bine!”

— Văzut Sabul?

— Nu, am venit târziu, azi noapte, răspunse el ridicând privirea spre Desar şi adăugă cu o indiferenţă forţată. Takver a căpătat o repartizare pentru foamete. A trebuit să plece acum patru zile.

— Am auzit, răspunse Desar, dând din cap cu o indiferenţă sinceră. Ai auzit de reorganizarea Institutului?

— Nu. Ce se întâmplă?

Matematicianul îşi întinse mâinile lungi şi subţiri pe masă, privindu-le. Era întotdeauna cu limba legată şi telegrafic. Adevărul este că era bâlbâit, dar dacă era vorba de o bâlbâială verbală sau morală, Shevek încă nu se lămurise. Aşa cum îi plăcuse dintotdeauna de Desar fără a şti de ce, existau momente când îi displăcea intens, din nou fără a şti de ce. Era o anumită viclenie în expresia gurii lui Desar, în privirea lui plecată, ca privirea plecată a lui Bunub.

— Zgâlţâială. Reduceri până la personalul funcţional. Shipeg e pe-afară.

Shipeg era un matematician de o prostie notorie care izbutise întotdeauna, prin linguşirea continuă a studenţilor, să-şi asigure, în fiecare trimestru, un curs la cererea studenţilor.

— Expediat. La vreun institut regional.

— Va face mai puţin rău prăşind holumul de pământ, comentă Shevek.

Acum, când era hrănit, i se părea că la urma urmei seceta ar putea fi de folos organismului social. Priorităţile erau din nou limpezi. Slăbiciunile, punctele slabe, punctele bolnave vor fi toate îndepărtate, organele leneşe vor fi readuse la funcţionarea deplină, excesul din organismul politic va fi eliminat.

— Pus o vorbă pentru tine. Întrunirea de la Institut, continuă Desar ridicând privirea, dar fără a întâlni, pentru că nu putea întâlni, privirea lui Shevek. În timp ce acesta vorbea, deşi încă nu înţelegea sensul vorbelor sale, Shevek

îşi dădu seama că Desar minte. Desar nu pusese o vorbă bună pentru el, ci o vorbă împotriva lui.

În momentul acesta, motivaţia clipelor în care îl detesta pe Desar îi deveni foarte clară: recunoaşterea, până aici de neacceptat, a elementului de răutate pură din personalitatea lui Desar. Că Desar, la rândul său, ţinea la el şi încerca să îl domine, era la fel de limpede şi la fel de detestabil pentru Shevek. Pentru el, căile întortocheate ale posedării, labirinturile iubirii şi urii nu aveau niciun înţeles. Arogant, intolerant, trecea de-a dreptul prin zidurile lor. Nu i se mai adresă matematicianului, îşi termină micul dejun şi traversă piaţa, în dimineaţa luminoasă a toamnei timpurii, către catedra de fizică.

Intră în camera din dos pe care toată lumea o numea „biroul lui Sabul”, camera unde se cunoscuseră pentru prima dată, unde Sabul îi dăduse gramatica şi dicţionarul de iotică. Sabul îl privi plictisit pe deasupra biroului, plecă din nou privirea, ocupat cu hârtiile sale, imaginea savantului neobosit, absent. Apoi, îngădui ca realizarea prezenţei lui Shevek să se strecoare în creierul său supraîncărcat. După care deveni, în felul lui, exuberant. Arăta slab şi îmbătrânit, iar când se ridică în picioare era mai încovoiat decât de obicei, un fel de încovoiere împăciuitoare.

— Timpuri grele, spuse el. Nu? Timpuri grele!

— Vor fi şi mai grele, replică Shevek, încet. Cum mai merg lucrurile pe aici?

— Rău, rău de tot, răspunse Sabul, scuturându-şi capul grizonat. Acestea sunt timpuri grele pentru ştiinţa pură, pentru intelectuali.

— Există şi timpuri bune?

Sabul scoase un fel de chicotit nenatural.

— A sosit ceva pentru noi în transportul de vară de pe Urras? întrebă Shevek, făcându-şi loc pe bancă.

Se aşeză şi îşi încrucişă picioarele. Pielea sa albă se bronzase, iar puful fin care îi acoperea faţa devenise argintiu în timp ce lucra pe ogoarele din sud-est. Arăta

disponibil, sănătos şi liber în comparaţie cu Sabul. Ambii bărbaţi erau conştienţi de contrast.

— Nimic interesant.

— Niciun fel de recenzii ale *Principiilor?*

— Nu.

Tonul lui Sabul era ursuz, foarte asemănător cu el însuşi.

— Nicio scrisoare?

— Niciuna.

— Ciudat.

— Ce e ciudat? Ce te aşteptai, un post de lector la Universitatea Ieu Eun? Premiul Seo Oen?

— Mă aşteptam la recenzii şi la replici. A fost timp destul, spuse el.

— N-a fost timp suficient pentru recenzii, răspunse Sabul şi urmă o pauză. Va trebui să-ţi dai seama, Shevek, că o simplă convingere asupra dreptăţii nu e auto-justificatoare. Ştiu, ai lucrat mult la carte. Şi eu am lucrat mult la editare, străduindu-mă să precizez că nu e doar un atac iresponsabil împotriva Teoriei Secvenţei, având chiar aspecte pozitive. Dar dacă alţi fizicieni nu întrezăresc valoarea latentă a muncii tale, atunci trebuie să începi să analizezi valorile pe care le deţii deja, pentru a vedea unde se află discrepanţa. Dacă pentru alţii nu înseamnă nimic, ce rost arc? În ce constă funcţionalitatea sa?

— Eu sunt fizician, nu analist al funcţiunilor, răspunse Shevek, binevoitor.

— Oricare odonian trebuie să fie un analist funcţional. Ai treizeci de ani, nu? La vârsta asta omul ar trebui să-şi cunoască nu numai funcţia celulară, dar şi funcţia organică – care este rolul său optim în organismul social. Poate că n-a trebuit să te gândeşti prea mult la asta, la fel ca alţii…

— Nu. De când aveam zece, sau doisprezece ani, am ştiut ce am de făcut.

— Ceea ce un copil crede că îi place să facă nu înseamnă întotdeauna ceea ce societatea are nevoie de la el.

— Aşa cum spui, am treizeci de ani. Un copil cam trecut.

— Ai ajuns la vârsta asta într-un mediu neobişnuit de adăpostit, de protejat. Mai întâi, Institutul Regional din nord-vest…

— Şi un proiect forestier, un proiect agricol, pregătire practică, comitete de bloc, muncă voluntară de când cu seceta; cantitatea obişnuită de corvezi necesare. Adevărul este că îmi place să le fac. Dar mă ocup şi de fizică. La ce vrei să ajungi? întrebă Shevek, iar când Sabul nu răspunse, adăugă: Ai face bine să o spui deschis, pentru că nu vei ajunge la asta pe calea conştiinţei mele sociale.

— Consideri funcţională munca pe care ai făcut-o aici?

— Da. „Cu cât e mai bine organizată, cu atât e mai central organismul, în cazul acesta centralitatea implicând domeniul funcţiei reale.” *Definiţiile lui Tomar.* Întrucât fizica temporală încearcă să organizeze tot ce este comprehensibil pentru fiinţa umană, aceasta este, prin definiţie, o activitate central funcţională.

— Dar nu aduce pâine în gurile oamenilor.

— Tocmai am petrecut şase decade încercând se realizez aşa ceva. Atunci când voi fi chemat din nou, voi merge din nou. Între timp, ţin aproape de meseria mea. Dacă e de făcut fizică, îmi asum riscul de a o face.

— Ceea ce trebuie să accepţi este că în acest moment nu este niciun fel de fizică de făcut. În orice caz, nu fizica pe care o faci tu. Trebuie să avem în vedere aspectul practic, mai spuse Sabul, răsucindu-se pe scaun, cu un aer posomorât şi neliniştit. A trebuit să eliberăm cinci oameni pentru re-repartizare. Regret să spun că tu eşti unul dintre ei. Asta este.

— Exact unde îmi închipuiam, spuse Shevek deşi, de fapt, până în momentul acela nu realizase că Sabul îl alungă din Institut. Cu toate acestea, de îndată ce o auzi, vestea i se păru familiară şi nu avea să-i ofere lui Sabul satisfacţia că e tulburat.

— Ceea ce a lucrat împotriva ta a fost o combinaţie de elemente. Natura abstrasă, nerelevantă a cercetării pe care ai desfăşurat-o în ultimii câţiva ani, plus un anumit sentiment, nu neapărat justificat, dar existând la mulţi

studenţi şi persoane didactice din Institut, că atât maniera ta de predare cât şi comportarea ta reflectă o anumită dezafectare, un anumit grad de privatism, de lipsă de altruism. Asta s-a discutat la întrunire. Bineînţeles că am vorbit în numele tău. Doar că eu nu sunt decât un sindicalist, alături de atâţia alţii.

— De când e altruismul o virtute odoniană? întrebă Shevek. În sfârşit, nu contează. Înţeleg ce vrei să spui, continuă el, ridicându-se, pentru că nu mai suporta să stea jos dar, altfel, se controla perfect şi vorbea cum nu se poate mai natural. Înţeleg din toate astea că nu mă recomanzi pentru un post didactic, niciunde.

— Ce rost ar avea? întrebă Sabul, aproape melodios în dezvinovăţirea de sine. Nimeni nu mai acceptă profesori noi. Profesorii şi studenţii lucrează cot la cot la programe de prevenirea foametei pe toată suprafaţa planetei. Bineînţeles, criza asta nu va dura. Într-un an şi ceva vom reconsidera totul, mândri de sacrificiile făcute şi de munca prestată, unul lângă altul, fiecare cu partea sa egală. Dar în momentul acesta…

Shevek rămase în picioare, relaxat, cu ochii aţintiţi prin fereastra mică, zgâriată, la cerul alb. Îl chinuia o dorinţă puternică să-i spună lui Sabul, până la urmă, să se ducă dracului. Numai că un impuls diferit şi mult mai profund găsi expresie în cuvinte.

— De fapt, spuse el, poate că ai dreptate.

Acestea fiind zise, Shevek îl salută din cap pe Sabul şi ieşi din încăpere.

Afară, luă un omnibuz către centru. Era încă grăbit, mânat de la spate. Urmărea un plan şi dorea să-l finalizeze, apoi să se odihnească. Intră la birourile centrale de repartiţie ale Diviziei muncii (Divlab) pentru a solicita o amplasare în comunitatea unde plecase Takver.

Divlab, cu computerele sale şi sarcina imensă de coordonare, ocupa o piaţă întreagă. Clădirile erau arătoase, impunătoare, după standardele anarresiene, cu linii frumoase, simple.

În interior, centrul de repartiţie avea aspect de hală, cu plafonul foarte sus, fremătând de oameni şi activitate, cu pereţii acoperiţi de anunţuri şi de locuri de muncă şi instrucţiuni privitoare la biroul sau departamentul unde să te adresezi pentru cutare sau cutare problemă. În timp ce aştepta la unul din rânduri, Shevek îi ascultă pe cei dinaintea lui, un băiat de şaisprezece ani şi un bărbat trecut de şaizeci. Băiatul se oferea voluntar pentru acţiunile de prevenirea foametei. Era plin de sentimente nobile, debordând frăţie, spirit de aventură, speranţă. Era încântat că pleacă singur, lăsând în urmă copilăria. Vorbea mult, ca un copil, cu o *voce* încă neobişnuită cu tonurile sale mai joase. Libertate, libertate! Se auzea în discursul său plin de emoţie, în fiecare cuvânt rostit, iar vocea bătrânului se auzea mormăind şi bombănind, tachinând fără să ameninţe, luând peste picior fără a atrage atenţia. Libertatea, capacitatea de a merge undeva şi a face ceva – asta lăuda şi preţuia bătrânul la cel tânăr, chiar şi arunci când lua în râs aerele pe care şi le dădea acesta. Shevek îi asculta cu plăcere. Făceau o breşă în seria de întâmplări groteşti ale dimineţii.

De îndată ce Shevek explică unde are de gând să meargă, funcţionara afişă o expresie îngrijorată şi aduse un atlas pe care îl deschise pe masa dintre ei.

— Priveşte, spuse ea, o femeie mică, urâtă, cu dinţi proeminenţi şi mâinile îndemânatice şi moi pe paginile colorate ale atlasului. Vezi, asta e Rolny, peninsula care coboară în marea Taemaniană de Nord. Nu e altceva decât o imensă groapă de nisip. Nu se află nimic acolo, cu excepţia laboratoarelor marine, acolo, departe, la capăt. Vezi? Iar coasta nu e decât smârcuri şi mlaştini sărate, până când ajungi de partea asta, la Harmony – o mie de kilometri. La vest de asta se află stepa litorală. Cel mai aproape de Rolny ar fi vreun oraş de munte. Doar că acolo nu se solicită repartizări de necesitate; se descurcă destul de bine singuri. Desigur, poţi să mergi acolo, dacă vrei, adăugă ea pe un ton oarecum diferit.

— E prea departe de Rolny, spuse el, uitându-se pe hartă, observând în munţii din nord-est Round Valley, orăşelul izolat unde crescuse Takver. N-au nevoie de un portar la laboratorul marin? De un statistician? Sau de cineva care să dea de mâncare la peşti?

— Să verific.

Reţeaua de dosare om/computer de la Divlab era pusă la punct cu o admirabilă eficienţă. Nu a durat mai mult de cinci minute pentru ca funcţionara să obţină informaţiile dorite, sortate din fluxul enorm, continuu de informaţii intrate şi ieşite, cu privire la fiecare slujbă efectuată, fiecare post solicitat, fiecare muncitor dorit şi priorităţile fiecăreia din ramurile economice generale ale economiei societăţii mondiale.

— Tocmai au completat un detaşament de urgenţă – e vorba de partenera ta, nu? I-au primit pe toţi de care aveau nevoie, patru tehnicieni şi un experimentat mânuitor de năvod. Personalul este complet.

Shevek îşi puse coatele pe masă, cu capul plecat, scărpinându-se în creştet, gest de confuzie şi înfrângere, mascat de conştiinţa de sine.

— În sfârşit, spuse el, nu ştiu ce să fac.

— Ascultă, frate, pentru cât timp e repartizată partenera ta?

— Nelimitat.

— Dar e o sarcină de prevenire a foametei, nu? N-are cum să ţină aşa tot timpul. Nu se poate! În iarna asta o să plouă.

Shevek ridică ochii spre chipul grav, înţelegător, hărţuit al femeii. Zâmbi puţin, pentru că nu putea trece peste efortul ei de a da speranţă fără niciun răspuns.

— O să vă întoarceţi împreună. Între timp…

— Da, spuse el. Între timp…

Femeia îl aşteptă să ia o hotărâre.

El era acela care trebuia s-o facă, iar opţiunile erau nenumărate. Putea rămâne în Abbenay să organizeze cursuri de fizică, în cazul în care găsea studenţi voluntari. Putea merge în Peninsula Rolny pentru a locui cu Takver,

deşi fără niciun post la staţiunea de cercetări. Putea locui oriunde fără să facă nimic, decât să se scoale de două ori pe zi şi să meargă la cantina cea mai apropiată pentru a fi hrănit. Putea face orice poftea.

Identitatea cuvintelor „muncă” şi „joc” în pravică aveau, desigur, o puternică semnificaţie etică. Odo prevăzuse pericolul unui moralism puternic provenind din utilizarea cuvântului „muncă” în sistemul ei analogic: celulele trebuie să lucreze împreună, activitatea optimă a organismului, cantitatea de muncă efectuată de fiecare element şi aşa mai departe. Cooperarea şi funcţia, concepte esenţiale ale *Analogiei,* ambele implicau munca. Demonstrarea unui experiment, douăzeci de eprubete intr-un laborator sau douăzeci de milioane de oameni pe Lună, e o chestie simplistă; funcţionează, chiar? Odo văzuse capcana morală. „Sfântul nu este niciodată ocupat”, spusese ea, poate cu melancolie. Atâta doar că fiinţa socială nu alege niciodată singură.

— Bine, spuse Shevek. Tocmai am revenit dintr-o acţiune de prevenirea foametei. Mai e nevoie de ceva de genul ăsta?

Funcţionara îndreptă către el o privire de soră mai mare, neîncrezătoare, dar iertătoare.

— Există aproape şapte sute de repartizări urgente afişate în sală, spuse ea. Care ţi-ar place?

— Vor pe undeva matematică?

— Majoritatea se referă la agricultură şi munci calificate. Ai ceva pregătire tehnică?

— Nu cine ştie ce.

— Atunci, ar fi coordonarea muncii. La asta e, într-adevăr, nevoie de cineva care se pricepe la cifre. Ce zici de asta?

— Bine.

— E jos, în sud-vest, în Pulbere, ştii.

— Am mai fost în Pulbere şi până acum. Mai mult, aşa cum spui, într-o bună zi va ploua…

Femeia dădu din cap, zâmbind şi scrise în registrul Divlab: *DE LA Abbenay, NV Inst. Central de Şt. LA Elbow,*

SV, coord. Muncă, fab. Fosfaţi no.1: repart. neces: 5-1-3-165 – nelimitat.

9

Îl treziră clopotele din turnul capelei bătând Armonia Primară pentru serviciul religios matinal. Fiecare notă îi părea o lovitură în ceafă. Era atât de ameţit şi de slăbit că multă vreme nu reuşi să se ridice în capul oaselor. Până la urmă izbuti să se târască până în baie şi să facă o baie lungă, rece, care îi luă durerea de cap, dar întreg trupul părea să i se pară în continuare foarte ciudat, oarecum răuvoitor. Când începu să gândească din nou, fragmente şi momente din noaptea trecută începură să-i vină în minte, mici scene vii, fără sens, de la petrecerea din apartamentul Veei. Încercă să nu se gândească la ele şi nu se putea gândi la nimic altceva. Totul, absolut totul deveni ordinar, mârşav. Se aşeză la birou şi rămase acolo, cu privirea fixă, neclintit, vreme de o jumătate de ceas. De multe ori trecuse prin situaţii neplăcute şi se simţise un prost. În tinereţe suferise de senzaţia că alţii îl consideră ciudat, deosebit de ei. Mai târziu simţise, provocându-le cu bună ştiinţă, mânia şi dispreţul multora din semenii săi de pe Anarres. Dar niciodată nu le acceptase cu adevărat judecata. Niciodată nu se simţise ruşinat.

Habar n-avea că această paralizantă umilire nu era decât o urmare chimică a beţiei, ca durerea de cap. Şi chiar dacă ar fi ştiut, lucrurile nu ar fi fost mult prea diferite. Ruşinea – sentimentul de mârşăvie şi de auto-înstrăinare – era o revelaţie. Vedea cu o nouă claritate, o claritate hidoasă, mult mai departe de acele amintiri incoerente de la sfârşitul petrecerii la Vea. Nu numai biata Vea îl trădase, nu numai alcoolul pe care încercase să-l vomeze, ci toată pâinea pe care o mâncase pe Urras.

Îşi rezemă coatele pe birou şi îşi sprijini capul în palme, apăsându-şi tâmplele – poziţia chinuită a durerii – şi îşi analiză viaţa în termenii durerii.

Pe Anarres alesese, ca o sfidare a aşteptărilor societăţii, să facă treaba pentru care simţea o chemare individuală. A

face asta însemna a se revolta, a risca eul de dragul societăţii.

Aici, pe Urras, actul de rebeliune era un lux, o îngăduinţă faţă de sine. A fi fizician la A-Io însemna a servi nu societatea, nu omenirea, nu adevărul, ci Statul.

În prima seară petrecută în camera asta îi întrebase, provocator şi curios, „Ce aveţi de gând să faceţi cu mine?” Acum îşi dădea seama ce făcuseră cu el. Chifoilisk îi spusese purul adevăr. Îl posedau. Îşi închipuise că se va tocmi cu ei, o foarte naivă noţiune pentru un anarhist. Individul nu se poate tocmi cu Statul. Statul nu recunoaşte altă monedă decât puterea; Statul este acela care bate moneda.

Înţelegea acum – în detaliu, punct cu punct, de la bun început – că făcuse o greşeală venind pe Urras; prima lui mare greşeală şi aceea care avea să-l marcheze pentru tot restul vieţii. Dar de îndată ce o înţelese, repetând absolut toate dovezile pe care le eliminase şi le negase luni de zile – iar asta îi luă multă vreme, stând nemişcat acolo, la biroul său – până la acea ridicolă şi abominabilă ultimă scenă cu Vea, retrăind-o şi pe aceasta, până când obrajii i se aprinseră iar urechile începură să-i ţiuie, se simţi împăcat. Chiar şi prin vălul de lacrimi postalcoolice nu simţea niciun fel de vină. Toate ţineau de trecut, iar ceea ce trebuia gândit era ce trebuie să facă de acum înainte. Închizându-se el însuşi în închisoare, cum ar acţiona ca om liber? În niciun caz nu va face fizică pentru politicieni. Acest lucru îi era limpede. Dacă încetează să mai lucreze, îi vor îngădui să plece acasă? La această întrebare, respiră adânc şi înălţă capul, privind cu ochi care nu vedeau peisajul verde, scăldat de soare, de dincolo de fereastră. Pentru prima dată îşi permitea să se gândească la întoarcere ca la o posibilitate autentică. Gândul ameninţa să sfărâme porţile şi să-l inunde cu un dor năprasnic. Să vorbească în pravică, să le vadă pe Takver, pe Pilun şi pe Sadik, să atingă pulberea din Anarres…

Nu-l vor lăsa să plece. Nu îşi plătise drumul. Nici el nu-şi putea permite să plece, să renunţe şi să fugă.

Cum stătea aşa, la birou, în lumina strălucitoare a soarelui dimineţii, izbi cu mâinile în dunga biroului de două ori, de trei ori, de bună voie şi cu forţă; chipul îi era calm şi părea îngândurat.

— Unde mă duc? întrebă el, cu glas tare.

O bătaie în uşă. Intră Efor, ducând tava cu micul dejun şi ziarele de dimineaţă.

— Venit la şase, de obicei, dar vă găsesc dormind, constată el şi puse jos tava cu o admirabilă îndemânare.

— M-am îmbătat aseară, explică Shevek.

— Frumos cât ţine. Asta să fie tot, domnule? Foarte bine, spuse el şi se retrase cu aceeaşi îndemânare, înclinându-se, în drum, în faţa lui Pae, care intra în acelaşi timp.

— N-am intenţionat să dau buzna peste tine la micul dejun. Mă întorceam de la capelă şi m-am gândit să arunc o privire.

— La loc. Serveşte o ceaşcă de ciocolată.

Shevek nu se simţea în stare să mănânce dacă Pae nu se prefăcea, măcar, că mănâncă împreună cu el. Pae luă un corn cu miere şi îl fărâmiţă pe o farfurie. Shevek încă se simţea cam slăbit, dar foarte flămând, aşa că atacă micul dejun cu multă energie. Lui Pae i se părea mai greu ca de obicei să înceapă o conversaţie.

— Tot mai primeşti prostiile astea? întrebă el în cele din urmă pe un ton amuzant, atingând ziarele împăturite pe care Efor le pusese pe masă.

— Efor mi le aduce.

— Da?

— Eu l-am rugat, răspunse Shevek, aruncându-i lui Pae o privire cercetătoare de o fracţiune de secundă. Îmi întregesc înţelegerea ţării tale. Mă interesează clasele voastre de jos. Majoritatea anarresienilor provin din clasele de jos.

— Da, desigur, răspunse bărbatul mai tânăr, privind respectuos şi dând din cap, după care mâncă puţin din cornul cu miere. Cred că până la urmă aş bea o gură de ciocolată, adăugă el şi sună din clopoţelul de pe tavă. Încă o ceaşcă, spuse el, fără să se întoarcă, lui Efor, care

apăruse la uşă. Ei bine, domnule, am aşteptat cu nerăbdare prilejul să vă mai scoatem afară, acum, când vremea este din nou frumoasă, să vă arătăm şi mai mult din ţara noastră. Poate chiar şi o vizită în străinătate. Dar mă tem că afurisitul ăsta de război a pus capăt tuturor planurilor noastre.

Shevek privi titlul de pe ziarul de deasupra: CIOCNIRI IO-THU ÎN APROPIEREA CAPITALEI BENBILI.

— S-au primit şi ştiri mai recente decât asta pe telefax, spuse Pae. Am eliberat capitala. Generalul Havevert va fi reinstalat.

— Înseamnă că s-a terminat războiul?

— Nu atâta vreme cât Thu încă mai deţine cele două provincii de la răsărit.

— Înţeleg. Deci, armata voastră şi armata din Thu vor lupta în Benbili. Dar nu şi aici?

— Nu, nu. Ar fi o mare prostie să ne invadeze, sau ca noi să-i invadăm pe ei. Am depăşit genul de barbarie care aducea războiul în inima civilizaţiilor superioare! Echilibrul puterii este menţinut prin astfel de acţiuni poliţieneşti. În orice caz, oficial, suntem în război. Mă tem, deci, că se vor aplica toate acele obositoare restricţii de demult.

— Restricţii?

— Caracterul secret al cercetării efectuate în cadrul Colegiului de Ştiinţe Nobile, în primul rând. Nu e cine ştie ce, într-adevăr, doar o ştampilă de cauciuc guvernamentală, iar uneori o oarecare întârziere în publicarea unei lucrări, când sus-puşii consideră că trebuie să fie periculoasă pentru că nu o înţeleg!… Mă tem că şi dreptul la călătorie este puţin limitat, pentru dumneavoastră şi ceilalţi non-naţionali de pe aici. Cred că atâta vreme cât durează starea de război, nu aveţi, de fapt, voie să părăsiţi campusul fără aprobarea Cancelarului. Dar nu ţineţi seama de asta. Vă pot scoate de aici oricând doriţi, fără a trece prin toată această bătaie de cap.

— Tu ai cheile, spuse Shevek, zâmbind candid.

— O, sunt un specialist absolut la aşa ceva. Îmi place să trec peste reguli şi să înşel autorităţile. Poate că sunt un

anarhist natural, nu? Unde dracu e prostul ăla bătrân pe care l-am trimis după o ceaşcă?

— Trebuie să coboare la bucătărie ca s-o aducă.

— Nu-i trebuie o jumătate de zi pentru asta. În sfârşit, nu mai aştept. Nu vreau să vă răpesc ce a mai rămas din dimineaţă. Apropo, aţi văzut ultimul număr din *Buletinul Fundaţiei de Cercetări Spaţiale?* Publică planurile lui Reumere pentru ansibil.

— Ce înseamnă ansibil?

— Este ceea ce el numeşte un dispozitiv de comunicare instantanee. Spune că temporaliştii – adică dumneavoastră, desigur – nu vor face decât să conceapă ecuaţiile timp-inerţie, iar inginerii – adică el – vor putea să construiască afurisita de maşinărie, să o testeze, dovedind astfel, incidental, validitatea teoriei, în câteva luni sau chiar săptămâni.

— Inginerii sunt ei însuşi dovada existenţei reversibilităţii cauzale. Vezi doar că Reumere are efectul construit înainte ca eu să fi oferit cauza, adăugă el, de data aceasta mai puţin candid, iar când Pae închise uşa în urma lui, Shevek se ridică brusc de pe scaun. Mincinos profitor şi împuţit! spuse el în pravică, alb de mânie, cu mâinile încleştate pentru a nu arunca cu ceva după Pae.

Efor intră cu o ceaşcă şi o farfurioară, pe o tavă. Se opri scurt, privind înţelegător.

— E-n regulă, Efor. Nu… nu avea nevoie de ceaşcă. Poţi să strângi totul.

— Foarte bine, domnule.

— Ascultă, o vreme n-aş vrea niciun vizitator. Poţi să-i opreşti să între?

— Uşor, domnule. Cineva special?

— Da, el. Oricine. Spune-le că lucrez.

— Se va bucura să audă asta, domnule, spuse Efor, ridurile lui topindu-se, o clipă, de răutate, după care continuă cu o familiaritate respectuoasă. Nimeni care nu vreţi nu trece de mine, iar în final adăugă cu o sobrietate formală: Mulţumesc, domnule şi bună dimineaţa.

Mâncarea şi adrenalina risipiseră paralizia lui Shevek. Începu se se plimbe prin cameră, iritabil şi agitat. Dorea să acţioneze. Petrecuse aproape un an fără să facă nimic, în afară de a se purta ca un prost. Era momentul să facă ceva.

Ei bine, pentru ce venise aici?

Să facă fizică. Să afirme, prin talentul său, drepturile oricărui cetăţean, din oricare societate: dreptul de a munci, de a fi întreţinut în timpul muncii şi de a împărţi produsul muncii cu toţi cei care îl doreau. Drepturile unui odonian şi ale unei fiinţe umane.

E drept, gazdele sale binevoitoare îi îngăduiseră să lucreze, şi îl întreţinuseră pe timpul lucrului. Problema apărea pe al treilea tronson. Dar el încă nu ajunsese acolo. Nu-şi făcuse treaba. Nu putea împărţi ceea ce nu avea.

Se întoarse la birou, se aşeză şi scoase câteva petece de hârtie acoperite cu un scris înghesuit, din cel mai puţin accesibil şi cel mai inutil buzunar al pantalonilor săi strâmţi, la modă. Le întinse pe masă cu degetele şi le cercetă. Îi trecu prin minte că începe să semene cu Sabul, scriind foarte mărunt, cu abrevieri, pe fragmente de hârtie. Înţelegea acum motivaţia lui Sabul: era posesiv şi secretos. O psihopatie pe Anarres era comportare raţională pe Urras.

Shevek rămase din nou nemişcat, cu capul plecat, studiind cele două hârtiuţe pe care notase anumite puncte esenţiale ale Teoriei Generale Temporale, aşa cum se prezenta în momentul acela.

Următoarele trei zile le petrecu la birou, cu ochii aţintiţi asupra celor două bucăţi de hârtie.

Din când în când se ridica şi se plimba prin cameră, sau nota ceva, sau folosea computerul, ori îi cerea lui Efor ceva de mâncare, ori se întindea pe pat şi adormea.

Apoi se ducea din nou la birou şi se aşeza acolo.

În seara celei de-a treia zile şedea, pentru variaţie, pe scaunul de marmură de lângă cămin. Şezuse acolo în prima seară în care intrase în această cameră, această elegantă celulă de închisoare, şi de obicei stătea acolo atunci când avea vizitatori. În acel moment nu avea niciun vizitator, dar se gândea la Saio Pae.

Ca toţi aceia care umblau după putere, Pae era uimitor de miop. Mintea lui avea o calitate trivială, abortivă; îi lipsea profunzimea, afectul, imaginaţia. Era, de fapt, un instrument primitiv. Totuşi, potenţialitatea sa fusese reală şi, deşi era acum deformată, nu era pierdută. Pae era un fizician foarte deştept. Sau, mai precis, era foarte deştept când venea vorba despre fizică. Nu realizase nimic original, dar oportunismul său, simţul său de a şti unde se află avantajul, îl duseseră de nenumărate ori către domeniul cel mai promiţător. Intuia întotdeauna *unde să se apuce de lucru,* la fel ca şi Shevek, iar Shevek îl respecta pentru aceasta aşa cum se respecta şi pe el, fiind un atribut deosebit de important la un om de ştiinţă. Pae era acela care îi dăduse lui Shevek lucrarea tradusă din terrană, lucrările simpozionului asupra teoriilor relativităţii, ale cărui idei începuseră să-l preocupe din ce în ce mai mult în ultima vreme. E posibil să fi venit pe Urras numai pentru a-l cunoaşte pe Saio Pae, duşmanul său? Că venise să-l caute, ştiind că ar putea primi de la duşmanul său ceea ce nu putea primi de la fraţii şi prietenii săi, ceea ce niciun anarresian nu-i putea oferi: cunoştinţele străinilor, necunoscuţilor, noutăţile…

Îl uită pe Pae şi se gândi la carte. Nu-şi putea explica limpede ce anume găsise atât de stimulator la ea. La urma urmei, majoritatea principiilor de fizică pe care le conţinea erau depăşite; metodele erau greoaie iar atitudinea străină părea, uneori, destul de dezagreabilă. Terranii fuseseră imperialişti intelectuali, geloşi constructori de ziduri. Până şi Ainsetain, iniţiatorul teoriei, se simţise obligat să atragă atenţia că fizica sa nu presupune alt mod decât cel al fizicii şi nu trebuie considerată că implică modul metafizic, filosofic, sau etic. Ceea ce, desigur, era superficial adevărat. Cu toate acestea, Ainsetain folosise *numărul,* puntea de legătură dintre elementul raţional şi cel perceput, dintre psihic şi materie, „Indisputabilul număr” – cum îl numiseră străvechii fondatori ai Ştiinţei Nobile. A folosi matematica în acest sens însemna să foloseşti modul care a precedat şi a condus la celelalte moduri. Ainsetain

ştiuse aceasta; cu o precauţie plină de afecţiune recunoscuse că el crede că fizica lui descrie, într-adevăr, realitatea.

Ciudăţenie şi familiaritate; în fiecare moment al gândirii terranului Shevek descoperea această combinaţie şi se simţea intrigat, dar şi înţelegător, pentru că şi Ainsetain fusese în căutarea unei teorii unificatoare a timpului. După explicarea forţei gravitaţionale ca o funcţie a geometriei spaţiului-timp, căutase să extindă sinteza pentru a include forţele electromagnetice. Nu reuşise. Chiar în timpul vieţii şi la multe decade după moartea lui, fizicienii propriei sale lumi au întors spatele efortului şi nereuşitei sale, urmărind magnificele incoerenţe ale teoriei cuantice cu aplicaţiile sale tehnologice superioare, concentrându-se în final atât de exclusiv pe modul tehnologic încât au ajuns la un punct mort, un eşec de-a dreptul catastrofal al imaginaţiei. Totuşi, intuiţia lor originală fusese sănătoasă: în punctul în care se aflau, progresul rezida în nedeterminarea pe care Ainsetain refuzase să o accepte. În ultimă instanţă, până şi refuzul său fusese la fel de corect Atâta doar că îi lipsiseră instrumentele cu care să-l demonstreze – variabilele lui Saeba şi teoriile vitezei infinite şi cauzei complexe. Câmpul său unificat există, în fizica cetiană, dar există numai în termenii pe care el nu ar fi fost dornic să-i accepte, deoarece viteza luminii ca factor limitator fusese esenţială pentru această mare teorie. Ambele Teorii ale Relativităţii sunt la fel de frumoase, la fel de valide şi de utile, după atâtea secole, ambele depinzând, totuşi, de o ipoteză care nu a putut fi demonstrată ca adevărată şi în anumite circumstanţe fusese dovedită a fi chiar falsă.

Dar nu cumva o teorie în care toate elementele sunt demonstrabil adevărate este doar o simplă tautologie? În domeniul nedemonstrabilului, sau chiar al dezaprobabilului există singura şansă de a penetra cercul şi de a înainta. În acest caz, mai are vreo importanţă cu adevărat caracterul nedemonstrabil al ipotezei coexistenţei reale – problema de care Shevek se izbise disperat cu capul în aceste ultime trei zile şi chiar în aceşti ultimi zece ani? Bâjbâise şi încercase

să pună mâna pe certitudine, ca şi cum ar fi ceva care poate fi posedat. Ceruse o asigurare, o garanţie care nu se dă, iar chiar dacă se acordă, se transformă în închisoare. Prin simpla asumare a validităţii coexistenţei reale era lăsat liber să utilizeze frumoasele geometrii ale relativităţii, iar apoi va fi posibil să meargă mai departe. Pasul următor era deosebit de clar. Coexistenţa succesiunii ar putea fi mânuită printr-o serie de transformări Saebanice; abordată astfel, caracterul succesiv şi prezenţa nu mai oferă niciun fel de antiteză. Unitatea fundamentală a punctelor de vedere ale secvenţei şi simultaneităţii se clarifică; conceptul de interval serveşte pentru a conecta aspectul static cu cel dinamic al universului. Cum a fost posibil să privească realitatea timp de zece ani de zile fără s-o vadă? Nu va avea niciun fel de dificultate în a merge mai departe. Într-adevăr, chiar mersese mai departe. Era deja acolo. Vedea tot ce avea să se întâmple în această aparent întâmplătoare întrezărire a metodei, conferită de înţelegerea unei nereuşite în trecutul îndepărtat. Zidul se prăbuşise. Viziunea era atât limpede cât şi completă. Ceea ce vedea era simplu, mai simplu decât orice. Era simplitatea în sine, conţinând toată complexitatea, toate promisiunile. Era o revelaţie. Era drumul clar, drumul spre casă, lumina.

Spiritul din el era ca un copil ieşind în fugă la lumina soarelui. Nu există sfârşit, nu există sfârşit…

Totuşi, în această totală uşurare şi fericire se simţea cuprins de teamă; mâinile îi tremurau, iar ochii i se umpluseră de lacrimi, de parcă ar fi privit spre soare. La urma urmei, carnea nu e transparentă. Şi e ciudat, deosebit de ciudat să ştii că visul de o viaţă ţi s-a împlinit. Cu toate acestea, continua să privească şi să meargă mai departe, cu aceeaşi bucurie copilărească, până când dintr-o dată nu s-a mai putut şi a trebuit să se întoarcă şi, privind în jur printre lacrimi, a văzut camera întunecată şi ferestrele înalte pline de stele.

Clipa trecuse. O văzuse trecând. Nu încercase să se ţină de ea. Ştia că el e o parte a clipei şi nu invers. El e deţinutul clipei.

După o vreme se ridică împleticindu-se şi aprinse lampa. Se învârti puţin prin cameră, atingând lucrurile – legătura unei cărţi, abajurul unei lămpi – bucuros că se află din nou printre aceste obiecte familiare, înapoi, în propria sa lume, deoarece în această clipă deosebirea dintre planeta asta şi cea de colo, dintre Urras şi Anarres nu i se părea mai semnificativă decât deosebirea dintre două grăunţe de nisip de pe ţărmul mării. Nu mai existau nici abise, nici ziduri. Exilul nu mai exista. Văzuse fundaţiile universului, iar acestea erau solide.

Intră în dormitor, mergând încet şi cam nesigur şi se prăbuşi pe pat fără să se dezbrace. Rămase întins, cu braţele sub cap, din când în când prevăzând şi planificând un detaliu sau altul al muncii care mai trebuiau făcute, absorbit de o solemnă şi încântătoare mulţumire care, treptat, se preschimbă într-o senină reverie şi apoi în somn.

A dormit zece ore. S-a trezit gândindu-se la ecuaţiile care ar exprima conceptul de interval. A mers la birou şi s-a aşezat pentru a le calcula. În după-amiaza aceea avea o oră şi a trebuit să se ducă. A luat cina la cantina universitarilor, discutând cu colegii de acolo despre vreme, despre război şi orice alt subiect abordat de ei. Dacă ei observaseră vreo schimbare la el, nu-şi dădea seama, pentru că, în realitate, nu era conştient de existenţa lor. A revenit în camera sa şi a continuat să lucreze.

Urrasienii numărau douăzeci de ore într-o zi. Timp de opt zile Shevek a petrecut între douăsprezece şi şaisprezece ore pe zi la masa de lucru, ori învârtindu-se prin cameră, ochii săi luminoşi îndreptaţi adesea către ferestre, dincolo de care strălucea soarele cald al primăverii, sau stelele şi – roşiatică, în scădere – Luna.

***

Intrând cu micul dejun, Efor îl găsi în pat, pe jumătate îmbrăcat, cu ochii închişi, vorbind într-o limbă străină. Îl trezi. Shevek se sculă cu o tresărire convulsivă, se ridică şi

se duse, clătinându-se, în cealaltă cameră, la biroul care era complet gol; se uită la computer, a cărui memorie fusese ştearsă şi rămase acolo ca un om care a fost lovit în cap şi încă nu-şi dă seama. Efor reuşi să-l facă să se întindă din nou, spunând;

— Febră, domnule. Chem doctorul?

— Nu!

— Sigur, domnule?

— Nu lăsa pe nimeni să între aici. Spune-le că sunt bolnav, Efor.

— Atunci vor aduce precis doctorul. Pot spune că încă mai lucraţi, domnule. Le place asta.

— Încuie uşa când ieşi, spuse Shevek.

Corpul său netransparent îl părăsise. Era slăbit de epuizare şi din această cauză agitat şi panicard. Se temea de Pae şi de Oiie şi de o percheziţie a poliţiei. Tot ce auzise, citise ori înţelesese pe jumătate despre poliţia urrasiană, poliţia secretă, îi reveni viu şi terifiant în memorie, ca arunci când un om admite boala şi îşi aminteşte fiecare cuvânt pe care l-a citit despre cancer. Înălţă privirea către Efor cu o durere febrilă.

— Puteţi avea încredere în mine, spuse omul în stilul său supus, crispat, repezit.

Efor îi aduse lui Shevek un pahar cu apă şi ieşi din cameră iar încuietoarea uşii exterioare se auzi ţăcănind în urma lui. În următoarele două zile îl îngriji pe Shevek cu un tact care avea puţin de-a face cu pregătirea lui ca servitor.

— Ar fi trebuit să fii doctor, Efor, îi spuse Shevek, atunci când slăbiciunea lui devenise o simplă moleşeală trupească, de loc neplăcută.

— Aşa zice şi bătrâna mea, domnule. Nu lasă pe nimeni să o îngrijească, în afară de mine, când nu e în apele ei. Zice ea, „Tu ai mână bună.” Cred că aşa e.

— Ai lucrat vreodată cu bolnavii?

— Nu, domnule. Nu vreau să mă încurc eu cu spitalele. Nenorocită zi va fi aceea când voi ajunge să mor într-una din împuţiciunile alea.

— Spitalele? Ce e rău cu ele?

— Nimic, domnule. Nu cele unde aţi fi fost dus dacă v-ar fi fost mai rău, răspunse Efor, cu blândeţe.

— Atunci, la care te referi?

— La ale noastre. Împuţite. Ca dosul unui gunoier, spuse Efor, fără violenţă, descriptiv. Vechi. Copilul mi-a murit într-unul. Sunt găuri în pardoseală, găuri mari, de se văd grinzile, inţelegeţi? Zic eu, „Cum se face?” Vedeţi, şobolanii ies din găuri, drept în paruri. Zic ei, „Casă veche, e spital de şase sute de ani.” Stabilimentul Armoniei Divine pentru săraci, aşa-i zice. O mizerie, asta e.

— Copilul tău a murit în spital?

— Da, domnule, fiica mea, Laia.

— De ce-a murit?

— O valvă la inimă. Aşa zic ei. N-a crescut prea mult. La doi ani a murit.

— Mai ai şi alţi copii?

— Nu în viaţă. S-au născut trei. Greu pentru a bătrână. Dar acum, zice: „Bine, nu trebuie să-ţi pară rău de ei, la urma urmei!” Mai doriţi ceva, domnule?

— Da. Vorbeşte mai departe, răspunse, nerăbdător Shevek, pe care trecerea bruscă la sintaxa clasei de sus îl surprinse neplăcut.

Deoarece vorbise spontan, sau poate pentru că nu se simţea bine şi încă mai trebuia să i se facă pe plac, de data aceasta Efor nu se formaliză.

— Cândva mă gândeam să mă fac medic în armată. Dar mai întâi au pus ei mâna pe mine. Instrucţie. Zic ei, „Ordonanţă, tu să fii ordonanţă.” Aşa şi fac. Pregătire bună, de ordonanţă. Ies din armată drept în serviciul domnilor.

— Ai fi putut fi pregătit ca medic, în armată?

Conversaţia continua. Lui Shevek îi venea greu să urmărească, atât limba cât şi conţinutul. I se relatau lucruri despre care nu avea nici cea mai mică idee. Niciodată nu văzuse un şobolan, ori o cazarmă militară, sau un ospiciu de nebuni, un azil pentru săraci, o casă de amanet, o execuţie, sau un hoţ, sau o casă cu chirie, ori un încasator, ori un om care să vrea să muncească şi să nu găsească de lucru, ori un copil mort într-un şanţ. Toate acestea apăreau

în amintirile lui Efor ca locuri comune, ori ca orori obişnuite. Shevek trebuia să-şi folosească imaginaţia şi să invoce orice fărâmă de cunoştinţe pe care le avea despre Urras pentru a le înţelege. Cu toate acestea, i se păreau familiare, aşa cum nu i se mai păruse nimic din cele văzute pe aici şi, într-adevăr, înţelegea.

Acesta e Urrasul despre care învăţase la şcoală, pe Anarres. Aceasta e lumea din care fugiseră strămoşii săi, preferând foamea şi deşertul şi exilul nesfârşit. Aceasta e lumea care formase opiniile lui Odo şi care o întemniţase de opt ori pentru că le rostise cu glas tare. Aceasta e suferinţa umană în care sunt înrădăcinate idealurile societăţii sale, terenul din care au izvorât.

Nu e „adevăratul Urras.” Demnitatea şi frumuseţea camerei în care se aflau el şi Efor erau la fel de reale ca şi sărăcia de unde provenea Efor. Pentru el, treaba unui om care gândeşte nu este să nege o realitate pe seama alteia, ci să includă şi să conecteze. Nu era o treabă uşoară.

— Arătaţi din nou obosit, domnule, spuse Efor. Mai bine v-aţi odihni.

— Nu, nu sunt obosit.

Efor îl observă un moment. Când funcţiona ca servitor, chipul său brăzdat, proaspăt ras era destul de inexpresiv; în ultima oră Shevek îl văzuse trecând prin extraordinare schimbări de asprime, umor, cinism şi durere. În acel moment însă, expresia sa era prietenoasă, deşi detaşată.

— Diferit de toate astea, acolo, de unde veniţi, spuse Efor.

— Foarte diferit.

— Nimeni nu rămâne vreodată fără de lucru, acolo, adăugă el, cu o uşoară notă de ironie, întrebător.

— Nu.

— Nimeni nu e flămând?

— Nimeni nu rămâne flămând când altul mănâncă.

— A!

— Dar şi nouă ne-a fost foame. Am flămânzit. Ştii, a fost o foamete, acum opt ani. Am cunoscut o femeie care şi-a ucis copilul, pentru că nu avea lapte şi nu mai era nimic

altceva, nu mai avea ce să-i dea. Nu e totul numai… numai lapte şi miere pe Anarres, Efor.

— Nu mă îndoiesc, domnule, spuse Efor, cu una din curioasele lui reveniri la dicţiunea manierată, apoi continuă cu o grimasă, îndepărtându-şi buzele de pe dinţi. Oricum, acolo nu e niciunul dintre *ei.*

— Dintre ei?

— Ştiţi, domnule Shevek, ce aţi spus dumneavoastră, odată. Proprietarii.

***

În seara următoare îşi făcu apariţia Atro. Pae trebuie să fi fost de veghe, pentru că doar la câteva minute după ce Efor îl primi pe bătrân, acesta intră cu paşi mari şi întrebă cu o încântătoare simpatie despre indispoziţia lui Shevek.

— Aţi lucrat mult prea mult în aceste ultime două săptămâni, domnule, spuse Pae. Nu trebuie să vă obosiţi atât.

Pae nu se aşeză, ci plecă foarte repede, simbolul politeţii. Atro continuă să vorbească despre războiul din Benbili care devenea, după el, „o operaţiune pe scară largă."

— Dar oamenii din ţara asta sunt de acord cu războiul? întrebă Shevek, întrerupând un discurs despre strategie.

Fusese uimit de lipsa de judecată morală din ziarele de scandal cu privire la acest subiect. Renunţaseră la articolele acelea bombastice; de multe ori, formulările lor erau exact aceleaşi cu cele din buletinele informative emise de guvern.

— De acord? Doar nu-ţi închipui că o să ne culcăm pe o parte şi să-i lăsăm pe nenorociţii de thuvieni să ne calce în picioare! Este în joc statutul nostru de putere mondială!

— Dar mă refer la popor, nu la guvern. La… la oamenii care trebuie să lupte.

— Ce e cu ei? Sunt obişnuiţi cu recrutările în masă. Pentru asta şi există, dragul meu. Să lupte pentru ţara lor. Şi îngăduie-mi să-ţi spun, nu e soldat mai bun pe pământ decât recrutul iotic, odată ce a învăţat să execute ordinele. Pe timp de pace, poate da în pacifism sentimental, dar hotărârea de a lupta se află acolo, dedesubt. Soldatul de

rând a fost dintotdeauna cea mai mare resursă a noastră ca naţiune. În felul acesta am ajuns liderul de azi.

— Căţărându-vă pe o movilă de copii morţi? întrebă Shevek, dar mânia, sau poate o reţinere greu de acceptat de a nu răni sentimentele bătrânului, îl făcură să vorbească în surdină, iar Atro nu-l auzi.

— Nu, continuă Atro, vei găsi sufletul poporului tare ca oţelul, atunci când ţara e ameninţată. Câţiva demagogi din Nio şi oraşele industriale fac mare zgomot între războaie, dar e grozav să vezi cum strâng rândul oamenii atunci când drapelul ţării e în pericol. Ştiu că nu-ţi vine să crezi aşa ceva. Problema cu odonianismul, dragul meu, este că, ştii tu, este feminin. Pur şi simplu, nu include partea virilă a vieţii. „Sânge şi oţel, strălucirea vieţii”, cum spune poetul de demult. Nu înţelege curajul – dragostea pentru drapel.

— În parte, asta poate fi adevărat. Cel puţin noi nu avem steaguri, spuse Shevek cu blândeţe, după un minut de tăcere.

După plecarea lui Atro, Efor intră să ia tava. Shevek îl opri. Se apropie de el, spunând, „Scuză-mă, Efor”, şi puse pe tavă un bileţel pe care scrisese: „Se află vreun microfon în această cameră?”

Servitorul se aplecă şi îl citi, încet, apoi îl privi pe Shevek – o privire lungă, de aproape. După aceea, ochii săi se opriră o clipă la coşul de deasupra căminului.

„Dormitor?” întrebă Shevek în aceeaşi manieră.

Efor dădu din cap, lăsă tava şi îl urmă pe Shevek în dormitor. Închise uşa în urma sa cu silenţiozitatea unui bun servitor.

— L-am descoperit în prima zi, ştergând praful, spuse el cu un zâmbet larg care îi adâncea ridurile de pe faţă în cute aspre.

— Aici nu?

— Niciodată n-am dat de el, răspunse Efor, ridicând din umeri. Putem da drumul la apa de acolo, domnule, aşa cum fac în poveştile cu spioni.

Se mutară în magnificul templu de aur şi ivoriu al closetului. Efor deschise robinetele, apoi cercetă pereţii.

— Nu, spuse el. Nu cred. Iar o cameră ascunsă aş vedea-o. Am dat odată de ele, când lucram pentru unul din Nio. După ce le-ai văzut o dată, nu-ţi mai scapă.

Shevek mai scoase o hârtie din buzunar şi i-o arătă lui Efor.

— Ştii de unde a venit asta?

Era biletul pe care îl găsise în haină, „Alătură-te nouă, fraţii tăi.” După o pauză – citea încet, mişcând buzele strânse – Efor răspunse:

— Nu ştiu de unde a venit asta.

Shevek era dezamăgit. Îi trecuse prin minte că Efor însuşi se află într-o poziţie excelentă de a strecura ceva în buzunarul „stăpânului” său.

— Ştiu de la cine a venit, într-un fel.

— De la cine? Cum pot ajunge la ei?

Urmă o nouă pauză.

— Periculoasă treabă, domnule Shevek, spuse el şi se întoarse pentru a face să crească debitul de apă de la robinete.

— Nu vreau să te amestec pe tine. Doar dacă îmi poţi spune… unde să mă duc. Despre ce să întreb. Chiar şi un nume.

Încă o pauză, ceva mai lungă. Faţa lui Efor era congestionată şi dură.

— Nu ştiu… începu el şi se opri, după care continuă brusc, pe un ton foarte jos. Uite ce e, domnule Shevek. Dumnezeu ştie că au nevoie de dumneavoastră, că avem nevoie de dumneavoastră, dar uite, nu ştiţi cum este. Cum o să vă ascundeţi? Un bărbat ca dumneavoastră? Care arată aşa cum arătaţi? E o capcană aici, dar peste tot sunt capcane. Poţi fugi dar nu te poţi ascunde. Nu ştiu ce să vă spun. Să vă dau nume, sigur. Întrebaţi-l pe oricare ioti şi vă spune unde să mergeţi. Noi aproape că neam săturat. Trebuie să mai respirăm puţin. Dar vă prinde, vă împuşcă, eu cum mă simt? Lucrez pentru dumneavoastră opt luni, ajung să ţin la dumneavoastră. Vă admir. Ei vin tot timpul la mine. Eu zic, „Nu. Lăsaţi-l în pace. Om bun şi n-are treabă cu necazurile noastre. Să se întoarcă de unde a venit, unde

oamenii sunt liberi. Să plece cineva liber din afurisita asta de închisoare în care trăim!”

— Nu mă pot întoarce. Încă nu. Vreau să-i cunosc pe aceşti oameni.

Efor nu răspunse. Poate că era deprinderea vieţii sale ca servitor, ca om care se supune, să dea din cap, în cele din urmă şi să spună, şoptind:

— Tuio Maedda, de el aveţi nevoie. Pe Aleea Glumelor, din Oraşul Vechi. Băcănia.

— Pae spune că îmi este interzis să ies din campus. Mă pot opri dacă mă văd că mă urc în tren.

— Taxi, poate, spuse Efor. Eu vă chem un taxi, dumneavoastră coborâţi pe scări. Îl cunosc pe Kae Oimon de la poartă. Are bun simţ. Dar nu ştiu.

— E-n regulă. Acum e bine. Pae tocmai a trecut pe aici, m-a văzut, crede că stau în casă pentru că sunt bolnav. Cât e ceasul?

— Şapte şi jumătate.

— Dacă plec acum, am toată noaptea să aflu unde trebuie să merg. Cheamă taxiul, Efor.

— Vă fac bagajul, domnule…

— Bagaj? Pentru ce?

— Veţi avea nevoie de haine…

— Dar am hainele pe mine! Dă-i drumul!

— Doar n-o să plecaţi fără nimic, protestă Efor, pe care asta îl făcea mai îngrijorat şi mai neliniştit decât orice. Bani aveţi?

— A, da. Ar trebui să iau aşa ceva.

Shevek era deja în mişcare. Efor se scărpină în cap, arătând mohorât şi trist, dar se duse la telefonul din hol pentru a chema un taxi. Se întoarse pentru a-l găsi pe Shevek aşteptând în afara uşii holului, îmbrăcat.

— Coborâţi, spuse Efor, nemulţumit Kae va fi la uşa din dos, în cinci minute. Spuneţi-i să iasă pe Grove Road, nu e niciun punct de control acolo, cum e la poarta principală. Nu ieşiţi pe poartă, vă opresc sigur acolo.

— Vei fi acuzat pentru asta, Efor?

Amândoi vorbeau în şoaptă.

— Nu ştiu că aţi plecat. Dimineaţa, spun că nu v-aţi trezit încă. Dormiţi. O vreme îi ţin departe.

Shevek îl cuprinse de umeri, îl îmbrăţişă, îi strânse mâna.

— Mulţumesc, Efor!

— Mult noroc!, spuse omul, uluit.

Shevek era deja plecat.

***

Costisitoarea zi petrecută cu Vea îi consumase aproape toţi banii gheaţă, iar cursa cu taxiul până la Nio îl costă încă zece unităţi. Coborî la principala staţie de metro şi cu ajutorul hărţii îşi croi drum cu metroul în Oraşul Vechi, un cartier al oraşului pe care nu-l vizitase niciodată. Aleea Glumelor nu se afla pe hartă, aşa că Shevek coborî din tren la staţia principală pentru Oraşul Vechi. Când ajunse la suprafaţă din spaţioasa gară de marmoră, se opri încurcat. Asta nu semăna cu Nio Esseio.

Cădea o ploaie măruntă, prin ceaţă, şi era destul de întuneric; iluminatul public era inexistent. Stâlpii existau, dar lămpile nu erau aprinse, ori erau sparte. Raze galbene ieşeau, din loc în loc, dinspre ferestrele închise cu obloane. Mai departe, în josul străzii, lumina izvora printr-o uşă deschisă, în jurul căreia pierdeau vremea câţiva bărbaţi, discutând cu glas tare. Pavajul, alunecos din cauza ploii, era plin de hârtii şi gunoaie. Vitrinele magazinelor, atât cât le putea distinge, erau mici, toate acoperite cu grilaje grele sau obloane de lemn, cu excepţia uneia care fusese distrusă de foc şi rămăsese neagră şi goală, cu cioburi de sticlă încă înfipte în ramele ferestrelor sparte.

O bătrână urca scările în urma lui, iar Shevek se întoarse pentru a o întreba pe unde s-o apuce. În lumina globului galben care marca intrarea la metrou, îi văzu limpede chipul: alb şi ridat, cu privirea inexpresivă, ostilă a epuizării. Cercei mari de sticlă îi atârnau pe obraji. Urca scările cu multă grijă, îndoită de oboseală, ori de artrită, ori de vreo deformare a coloanei. Dar nu era bătrână, aşa cum îşi închipuise; nu avea nici măcar treizeci de ani.

— Mi-aţi putea spune unde se află Aleea Glumelor? o întrebă el, bâlbâindu-se, dar femeia îl privi cu indiferenţă,

grăbind pasul până când ajunse sus şi se îndepărtă fără o vorbă.

Shevek porni pe stradă la întâmplare. Emoţia deciziei sale neaşteptate şi a fugii de la Ieu Eun se schimbaseră în înţelegere, în senzaţia de a fi mânat, hărţuit. Ocoli grupul de oameni de la uşă, instinctul spunându-i că un străin singur nu se apropie de un astfel de grup. Când văzu un bărbat înaintea lui, mergând singur, repetă întrebarea. Omul răspunse, „Nu ştiu!” şi întoarse capul.

Nu avea altceva de făcut decât să-şi continue drumul. Ajunse la o intersecţie mai bine iluminată, care se continua în ploaia tulbure, în ambele sensuri, într-un prost gust confuz, sumbru, de firme şi reclame luminoase. Erau multe magazine de băuturi şi centre de amanet, unele încă deschise. O mulţime de oameni se aflau pe stradă, împingându-se pe lângă el, intrând sau ieşind din magazinele de băuturi. Mai era un bărbat care zăcea, zăcea în canal, cu haina trasă peste cap; zăcea în ploaie adormit, bolnav, mort. Shevek se uită cu groază către el şi către ceilalţi care treceau pe lângă el fără să se uite măcar.

Cum stătea acolo, paralizat, cineva se opri lângă el şi îl privi drept în faţă, un individ scund, neras, cu gâtul strâmb, de vreo cincizeci, ori poate şaizeci de ani, cu ochii înroşiţi şi o gură fără dinţi, deschisă în râs. Stătea pe loc şi râdea prosteşte de omul acela mare, înspăimântat, îndreptând către el o mână tremurândă.

— De unde ai tot păru ăla? Hă, hă, hă, păru ăla! De unde ai tot păru ăla? Bălmăji el.

— Poţi… poţi să-mi spui cum să ajung la Aleea Glumelor?

— Desigur, glumele, glumesc, nu e nicio glumă că sunt lefter. Hei, n-ai una mică şi albastră pentru ceva de băut într-o noapte rece? Bineînţeles că ai una mică şi albastră.

Omul se apropie şi mai mult. Shevek se trase înapoi, văzând mâna deschisă, dar fără să înţeleagă.

— Haide, acceptă o glumă, domnule, o albastră, murmură omul mecanic, fără să ameninţe ori să cerşească, cu gura încă deschisă în rânjetul acela fără sens şi cu mâna întinsă.

Shevek înţelese. Scotoci prin buzunar, găsi ultimii bani pe care îi mai avea, îi îngrămădi în mâna cerşetorului iar apoi, îngheţat de spaimă, trecu cu forţa pe lângă omul care murmura şi încerca să-l prindă de haină, luând-o spre cea mai apropiată uşă deschisă. Era sub o firmă pe care scria: „Bunuri amanetate şi folosite de cea mai bună calitate.” Înăuntru, printre cuiere cu haine uzate, pantofi, eşarfe, instrumente sparte, lămpi stricate, farfurii ciudate, bidoane, linguri, mărgele, rămăşiţe şi fragmente, fiecare vechitură marcată cu preţul său, se opri Shevek, încercând să se adune.

— Căutaţi ceva?

Shevek repetă întrebarea încă o dată.

Patronul, un bărbat negricios, ia fel de înalt ca Shevek, dar adus de spate şi foarte slab, îl cercetă cu atenţie.

— De ce vrei să ajungi acolo?

— Caut o persoană care locuieşte acolo.

— De unde eşti?

— Trebuie neapărat să ajung în strada asta, Aleea Glumelor. E departe de aici?

— De unde eşti, domn’e?

— Sunt de pe Anarres, de pe Lună, răspunse Shevek, enervat. Trebuie să ajung acolo imediat, chiar în noaptea asta.

— Tu eşti acela? Omul de ştiinţă? Ce dracu faci aici?

— Fug de poliţie! Ai de gând să le spui că sunt aici, sau vrei să mă ajuţi?

— Ba pe dracu! exclamă omul. Ba pe dracu! Uite ce e... începu el, ezitând. Vru să spună ceva, apoi altceva. Spuse: Poţi să pleci! Apoi, cu aceeaşi răsuflare, deşi în aparenţă se răzgândise complet, încheie: Bine. Închid. Te duc acolo. Aşteaptă. La dracu!

Omul îşi făcu de lucru în spatele magazinului, stinse luminile, ieşi împreună cu Shevek, trase obloanele de metal şi le încuie, puse lacătul la uşă şi porni cu un pas energic, spunându-i:

— Să mergem!

Merseră cale de douăzeci sau treizeci de blocuri, pătrunzând tot mai adânc în labirintul de străzi şi alei întortocheate, în inima Oraşului Vechi. Burniţa cădea uşor în întunericul luminat inegal, scoţând la iveală mirosuri de putreziciune, de piatră şi metal ud. Cotiră pe o alee neluminată, fără reclame, printre blocuri înalte de locuit, la parterul cărora erau mai ales magazine. Ghidul lui Shevek se opri şi bătu în vitrina oblonită a unuia dintre ele: V. Maedda, Delicatese. După o bună bucată de timp, uşa se deschise. Proprietarul de la muntele de pietate conferi cu cineva din interior, apoi îi făcu semn lui Shevek şi intrară amândoi. O fată le deschisese.

— Tuio s-a întors, poftiţi, spuse ea ridicând privirea către chipul lui Shevek în lumina slabă de la un culoar din spate.

— Tu eşti acela? întrebă ea cu o voce slabă şi nerăbdătoare, zâmbind ciudat. Chiar el?

Tuio Maedda era un bărbat brunet, cam de patruzeci de ani cu o figură încordată, intelectuală. Închise un registru în care scria şi se ridică repede în picioare la intrarea lor. Îl salută pe proprietar pe nume, fără a-şi lua ochii de la Shevek.

— A intrat în prăvălia mea întrebând cum să ajungă aici, Tuio. Spune că el este, ştii tu, cel de pe Anarres.

— Tu eşti acela, nu? întrebă Tuio, încet. Shevek. Ce faci aici? mai întrebă el, privindu-l cu ochi alarmaţi, luminoşi.

— Caut ajutor.

— Cine te-a trimis la mine?

— Primul om pe care l-am întrebat. Nu ştiu cine eşti. L-am întrebat unde m-aş putea duce şi mi-a spus să vin la tine.

— Mai ştie şi altcineva că eşti aici?

— Ei habar n-au că am plecat. Vor afla mâine.

— Mergi şi adu-l pe Remeivi, îi spuse Maedda fetei. Ia loc, domnule doctor Shevek. N-ar fi rău să-mi spuneţi ce se întâmplă.

Shevek se aşeză pe un scaun de lemn, dar nu îşi desfăcu haina. Era atât de obosit încât tremura.

— Am evadat, spuse el. De la Universitate, din închisoare. Nu ştiu unde să merg. Poate că pe aici nu sunt decât închisori. Am venit aici deoarece se discută despre clasele de jos, despre clasele muncitoare şi m-am gândit că seamănă cu poporul meu. Oameni care s-ar putea să se ajute între ei.

— Ce fel de ajutor cauţi?

Shevek făcu un efort să îşi adune minţile. Privi în jurul său, la biroul mic, mizerabil şi la Maeda.

— Am ceva care le trebuie. O idee. O teorie ştiinţifică. Am venit aici de pe Anarres deoarece mi-am închipuit că aici pot finaliza lucrarea şi o voi putea publica. Nu am înţeles că aici o idee este proprietatea Statului. Nu pot lua banii şi lucrurile pe care mi le dau. Vreau să scap. Dar nu mă pot întoarce acasă. Aşa că am venit aici. Voi nu aveţi nevoie de ştiinţa mea şi poate că nu vă place nici guvernul vostru.

— Aşa este, răspunse Maedda, zâmbind. Dar nici guvernul meu nu mă place mai mult. Nu ai ales locul cel mai sigur, nici pentru tine, nici pentru noi. Nu-ţi face probleme. Astă seară e astă seară. Vom hotărî ce e de făcut.

— Iată ce m-a adus aici, spuse Shevek scoţând biletul pe care-l găsise în buzunarul de la haină şi dându-i-l lui Maedda.

— „Alătură-te nouă, fraţilor tăi…” Nu ştiu. S-ar putea.

— Sunteţi odonieni?

— Parţial. Sindicalişti, libertarieni. Colaborăm cu Thuvianiştii, cu Uniunea Muncitorilor Socialişti, dar suntem împotriva centralizării. Ştii, ai sosit într-un moment destul de fierbinte.

— Războiul? întrebă Shevek, iar Maedda dădu din cap.

— O demonstraţie a fost anunţată de azi în trei zile. Împotriva recrutărilor, a taxelor de război, a majorării preţurilor alimentelor, începu Maedda, care tot timpul îl privise pe Shevek cu atenţie, iar acum, de parcă examenul se terminase, schimbase direcţia privirii şi se lăsase pe spate, pe scaun. Oraşul acesta este gata pentru aproape orice. Avem nevoie de o grevă, de o grevă generală şi de

demonstraţii masive. Ca Greva de Nouă Luni condusă de Odo, adăugă el, cu un zâmbet sec, încordat. Ne-ar prinde bine acum cineva ca Odo. Doar că de data asta nu mai au nicio Luna cu care să ne cumpere. Facem dreptate aici, sau nicăieri, continuă al privind înapoi, către Shevek, iar în cele din urmă spuse pe un ton mult mai moale: Ştii ce a însemnat societatea dumitale, aici, pentru noi, în aceşti o sută şi cincizeci de ani? Ştii că oamenii de aici, atunci când vor să-şi ureze unii altora noroc, spun, „Să te renaşti pe Anarres!”? Să ştii că există, că este o astfel de societate fără guvern, fără poliţie, fără exploatare economică, să ştii că nu mai pot spune din nou că nu este decât un miraj, doar visul unui idealist! Dr. Shevek, mă întreb dacă înţelegi de ce te-au ţinut atât de bine ascuns, acolo, la Ieu Eun. De ce nu ţi s-a permis niciodată să apari la o întrunire deschisă publicului. De ce se vor năpusti după tine ca un câine după un iepure în clipa în care vor afla că ai plecat. Nu numai pentru că vor ideea asta a ta, ci pentru că eşti tu însuţi o idee.

Una periculoasă. Ideea de anarhism în carne şi oase. Plimbându-te printre noi.

— Atunci îl aveţi pe Odo, spuse, cu vocea ei liniştită, preocupată, fata care reintrase în timp ce Maedda vorbea. La urma urmelor, Odo nu a fost decât o idee. Dr. Shevek este dovada.

Maedda rămase tăcut vreme de un minut.

— O dovadă nedemonstrabilă, spuse el.

— De ce?

— Dacă oamenii află că este aici, va afla şi poliţia.

— Să vină şi să încerce să-l aresteze, spuse fata zâmbind.

— Demonstraţia va fi absolut nonviolentă, spuse Maedda cu o violenţă neaşteptată. Chiar şi sindicatul a fost de acord.

— Eu nu am fost de acord, Tuio. N-am de gând să mă aleg cu pumni în faţă ori cu creierii zburaţi de către uniformele negre. Dacă mă lovesc, voi lovi şi eu.

— Du-te cu ei, dacă-ţi plac metodele lor. Justiţia nu se dobândeşte prin forţă!

— Nici puterea nu se dobândeşte prin pasivitate.

— Noi nu umblăm după putere. Noi căutăm sfârşitul puterii! Tu ce spui? întrebă Maedda, făcând apel către Shevek. Mijloacele înseamnă scopul. Odo a afirmat-o toată viaţa ei. Numai pacea aduce pace, numai acţiunile juste aduc justiţia! Nu putem fi dezbinaţi pe motivul acesta în ajunul unei acţiuni!

Shevek se uită către el, către fată şi către patronul care stătea lângă uşă, ascultând cu atenţie, apoi vorbi cu o voce obosită, calmă.

— Dacă vă pot fi de ajutor, folosiţi-mă. Poate că aş putea publica o declaraţie într-unul din ziarele voastre. N-am venit pe Urras pentru a mă ascunde. Dacă toţi oamenii vor şti că sunt aici, poate că guvernul se va teme să mă aresteze în public. Nu ştiu nici eu.

— Asta este. Desigur, spuse Maedda, ochii săi negri aruncând flăcări de emoţie. Unde dracu e Remeivi? Siro, mergi şi caut-o pe sora lui şi spune-i să-l scoată de unde-o fi şi să-l aducă aici… Scrie de ce ai venit aici, scrie despre Anarres, scrie de ce nu vrei să te vinzi guvernului, scrie tot ce vrei. Noi o să publicăm. Siro! Cheamă-l şi pe Meisthe… Te vom ascunde, dar, pentru Dumnezeu, vom face ca toţi oamenii din A-Io să ştie că eşti aici, că eşti de partea noastră!

Cuvintele se revărsau din gura lui, dădea din mâini agitat în timp ce vorbea, mergea repede, în sus şi în jos prin cameră.

— Apoi, după demonstraţie, după grevă, vom mai vedea. Poate că lucrurile vor fi cu totul altfel! Poate că nu va mai trebui să te ascunzi! încheie el.

— Poate că toate uşile închisorilor se vor deschide larg, completă Shevek. Bine, daţi-mi nişte hârtie, am să scriu.

Fata pe nume Siro se apropie de el. Zâmbind, se aplecă de parcă îi făcea o plecăciune, puţin timorată, cu trac, îl sărută pe obraz şi apoi ieşi din cameră. Atingerea buzelor ei era rece, iar Shevek o simţi multă vreme pe obraz.

***

Petrecu o zi în podul unei clădiri şi două nopţi şi o zi într-un subsol de sub un magazin de mobilă de mâna a doua, un loc ciudat, slab luminat, plin de rame de oglindă goale şi cadre de pat sfărâmate. Le petrecu scriind. În câteva ceasuri îi aduseră ce scrisese, tipărit: mai întâi în ziarul *Epoca Modernă* şi mai târziu, după ce tiparniţele de la *Epoca Modernă* au fost închise şi redactorii arestaţi, sub formă de fluturaşi traşi la o tiparniţă particulară, împreună cu planurile şi apelurile la demonstraţie şi greva generală. Shevek nu recitea ce scrisese. Nici nu-l asculta cu atenţie pe Maedda şi pe ceilalţi, care îi descriau entuziasmul cu care erau citite ziarele, acceptarea tot mai largă a planului pentru greva generală, efectul pe care prezenţa sa la demonstraţie îl va avea în ochii întregii lumi. Când îl lăsau singur, uneori scotea un carneţel din buzunarul de la cămaşă şi se uita la notiţele codificate şi la ecuaţiile Teoriei Generale Temporale. Se uita la ele şi nu le putea citi. Nu le înţelegea. Punea carneţelul la loc şi rămânea aşa, cu capul în mâini.

***

Anarres nu avea un steag pe care să-l fluture, dar printre placardele proclamând greva generală şi steagurile albastre şi albe ale sindicaliştilor şi muncitorilor socialişti, erau multe semne făcute de mână arătând Cercul Vieţii, verde, străvechiul simbol al mişcării odoniene de acum două sute de ani. Toate steagurile şi semnele străluceau minunat în lumina soarelui.

Era bine să fii afară, după camerele cu uşi încuiate, după ascunzători. Îi făcea plăcere să meargă pe jos, dând din braţe, respirând aerul curat al unei dimineţi de primăvară. Să te afli în mijlocul atâtor oameni, al unei mulţimi atât de imense, mii de oameni mărşăluind împreună, umplând toate străzile laterale şi marele bulevard de-a lungul căruia mărşăluiau, era înspăimântător dar era şi antrenant. Atunci când cântau, atât animaţia cât şi teama se transformau într-o exaltare oarbă şi ochii i se umpleau de lacrimi. Acea îngemănare a miilor de voci într-un singur cântec, indistinctă, copleşitoare, de pe nesfârşitele străzi, era

profundă, estompată de aerul liber şi de distanţe. Cântecul părţii din faţă a coloanei, departe, în susul străzii şi al mulţimilor fără număr venind din spate era defazat de distanţa pe care trebuia s-o străbată sunetul, aşa că melodia părea mereu a rămâne în urmă, trebuind se se ajungă pe sine, ca un canon, iar toate părţile cântecului erau cântate deodată, în acelaşi moment, deşi fiecare participant cânta melodia ca pe un singur vers, de la început până la sfârşit.

Shevek nu le ştia cântecele, doar le asculta şi era purtat de muzică, până când din faţă se apropie, străbătând val după val râul imens, lent, de oameni, un cântec pe care îl cunoştea. Ridică şi el capul şi cântă împreună cu ei, în propria sa limbă, aşa cum îl învăţase: Imnul Insurecţiei. Fusese cântat pe aceste străzi, pe aceeaşi stradă, cu două sute de ani în urmă, de aceşti oameni, de poporul său.

Lumină de la răsărit,
Trezeşte pe cei ce-au adormit!
Şi bezna neagră risipeşte,
Făgăduiala o-mplineşte.

Cei din rândurile din jurul lui Shevek încetară să mai cânte, pentru a-l auzi, iar el înălţă glasul, zâmbind, mergând înainte alături de ei.

***

Să fi fost o sută de mii de fiinţe umane în piaţa Capitoliului, sau poate de două ori pe-atât. Indivizii, ca particulele din fizica atomică, nu puteau fi număraţi, nici poziţiile lor nu puteau fi stabilite şi nici comportamentul lor nu putea fi anticipat. Totuşi, ca o masă de oameni, acea enormă masă făcea tot ce se aşteptau să facă organizatorii grevei: se aduna, mărşăluia în ordine, cânta, umplea piaţa şi străzile din jur, rămânea pe loc, în imensitatea ei de nenumărat, neliniştită şi totuşi răbdătoare în amiaza fierbinte, ascultându-i pe vorbitorii ale căror voci izolate, amplificate la întâmplare, se izbeau şi se reflectau de faţadele bătute de soare ale Senatului şi Directoratului,

pârâind şi fâşâind peste murmurul continuu, estompat, uriaş al mulţimii însăşi.

Mai mulţi oameni se aflau aici, în Piaţă, decât în întregul Abbenay, îşi spuse Shevek, dar gândul nu avea niciun rost, o încercare de a cuantifica experienţa directă. Se afla împreună cu Maedda şi cu ceilalţi pe treptele Directoratului, în faţa coloanelor şi uşilor înalte de bronz şi privea pe deasupra câmpului sobru, tremurător de chipuri şi asculta, aşa cum ascultau şi ei, vorbitorii: fără să audă şi să înţeleagă în sensul în care fiinţa individuală raţională percepe şi înţelege, ci mai degrabă aşa cum priveşti şi asculţi gândurile cuiva, ori aşa cum un gând percepe şi înţelege eul. Arunci când luă cuvântul, vorbirea se dovedi diferită de ascultare. Nu îl mişca niciun fel de voinţă conştientă proprie, nu simţea în el niciun fel de conştiinţă de sine. Cu toate acestea, ecourile multiple ale vocii sale, produse de difuzoarele îndepărtate şi de faţadele de piatră ale clădirilor masive, îl deranjau puţin, făcându-l să ezite din când în când şi să vorbească foarte încet. Dar nu ezita niciodată din lipsă de cuvinte. Exprima gândurile lor, fiinţa lor, în propria lor limbă, deşi nu spunea mai mult decât izvorâse din propria sa izolare, din centrul propriei sale fiinţe cu mult timp în urmă.

— Suferinţa noastră comună este aceea care ne uneşte. Nu iubirea. Iubirea nu se supune minţii şi se transformă în ură atunci când este forţată. Ceea ce ne leagă este mai presus de voinţa noastră. Suntem fraţi. Suntem fraţi prin ceea ce avem în comun. În durere, pe care fiecare dintre noi trebuie să o îndure singur, în foame. În sărăcie şi speranţă ne recunoaştem frăţia. O cunoaştem, pentru că a trebuit să o învăţăm. Ştim că nu avem niciun ajutor, decât unul pe altul, că nicio mâna nu ne va salva dacă nu întindem mâna. Iar mâna pe care o întindeţi este goală, aşa cum este şi mâna mea. Nu aveţi nimic. Nu posedaţi nimic. Nu deţineţi nimic. Sunteţi liberi. Tot ce aveţi voi este ceea ce sunteţi şi ceea ce daţi. Mă aflu aici pentru că voi vedeţi în mine o promisiune, promisiunea pe care noi am făcut-o acum două sute de ani în acest oraş – promisiunea ţinută.

Noi, pe Anarres ne-am ţinut promisiunea. Nu avem nimic altceva decât libertatea noastră. Nu avem nimic să vă dăm decât libertatea voastră. Nu avem nicio lege în afara unicului principiu al ajutorului reciproc între indivizi. Nu avem niciun guvern decât unicul principiu al asocierii libere. Nu avem state, naţiuni, preşedinţi, premieri, şefi, generali, directori, bancheri, proprietari, nu avem nici salarii, nici caritate, nici poliţie, nici soldaţi şi nici războaie. Dar nici nu avem mai mult din altele. Noi suntem părtaşi, nu posesori. Nu suntem prosperi. Niciunul dintre noi nu este bogat. Niciunul nu este puternic. Dacă Anarres este ceea ce doriţi, dacă acesta este viitorul pe care îl căutaţi, atunci vă spun că trebuie să vă îndreptaţi spre el cu mâinile goale. Să vă îndreptaţi către el singuri şi goi, aşa cum vine copilul pe lume, către viitor, fără trecut, fără nicio avere, viaţa lui depinzând în totalitate de a celorlalţi oameni. Nu puteţi lua ceea ce nu aţi oferit şi trebuie să vă oferiţi pe voi. Nu puteţi cumpăra Revoluţia. Nu puteţi face Revoluţia. Nu puteţi decât să fiţi voi înşivă Revoluţia. Ea există în spiritul vostru, sau nicăieri.

Pe când termina discursul, larma sacadată a elicopterelor poliţiei care se apropiau începu să-i acopere cuvintele. Shevek se trase înapoi din faţa microfonului şi privi în sus cu ochii întredeschişi, orbit de strălucirea soarelui. Iar când o mare parte din cei prezenţi făcură acelaşi lucru, mişcarea capetelor şi mâinilor acestora se simţi ca trecerea vântului peste un lan de grâu, bătut de soare. Zgomotul produs de rotoarele maşinilor în imensa cutie de piatră a Pieţii Capitoliului era de nesuportat, cloncănind şi pălăvrăgind ca vocea unui monstruos robot, acoperind răpăitul mitralierelor care trăgeau din elicoptere. Chiar şi atunci când zgomotul mulţimii se înteţi într-un tumult, pălăvrăgeala elicopterelor tot se mai auzea, strigătul absurd al armelor, cuvântul lipsit de înţeles.

Tirul din elicoptere se concentră asupra acelora care stăteau pe treptele Directoratului, sau cel mai aproape de acestea. Portalul cu coloane al clădirii oferi refugiu imediat celor de pe trepte, iar în câteva clipe era plin până la refuz.

Zgomotul mulţimii, când oamenii se împingeau cuprinşi de panică în direcţia celor opt străzi care dădeau afară din piaţă, se transformă într-un vaiet, ca al unui vânt puternic. Elicopterele erau aproape deasupra capului, dar nu se putea spune dacă încetaseră focul, sau dacă încă mai trăgeau; morţii şi răniţii din mulţime erau ţinuţi prea strâns pentru a cădea.

Uşile îmbrăcate în bronz ale Directoratului cedară cu un pocnet pe care nu-l auzi nimeni. Oamenii se călcau în picioare şi se împingeau către ele pentru a ajunge la adăpost, pentru a scăpa de ploaia de metal. Se împingeau cu sutele în sălile înalte din marmură, unii pitindu-se pentru a se ascunde în primul refugiu pe care-l zăreau, alţii continuând să împingă pentru a-şi croi drum prin clădire, către ieşirea din spate, alţii rămânând să distrugă tot ce se putea până la venirea soldaţilor. Iar când aceştia îşi făcură apariţia, mărşăluind în tunicile lor negre, impecabile, urcând scările printre bărbaţi şi femei morţi sau muribunzi, pe zidul înalt, cenuşiu, lustruit al marelui foaier, găsiră un singur cuvânt scris la nivelul privirii unui om, cu dungi late de sânge: JOS.

Traseră în cadavrul cel mai apropiat de cuvânt, iar mai târziu, când Directoratul era din nou redat ordinii, îndepărtară cuvântul cu apă, săpun şi cârpe, dar acesta rămase. Fusese rostit. Avea un înţeles.

***

Shevek îşi dădu seama că e imposibil să meargă mai departe fără însoţitorul său, care slăbea văzând cu ochii şi începea să se împleticească. Nu avea unde merge, doar să plece din Piaţa Capitoliului. Nici nu avea unde se opri. Mulţimea se strânsese de două ori în Bulevardul Mesee, încercând să facă faţă poliţiei, dar vehiculele blindate ale armatei au venit în urma poliţiei şi i-au împins pe manifestanţi înainte, către Vechiul Oraş. Tunicile negre nu trăseseră în niciuna din *ocazii,* deşi din direcţia altor străzi se auzeau focuri de armă. Gălăgioasele elicoptere dădeau ocol pe deasupra străzilor; nimeni, aflat sub raza lor de acţiune, nu putea scăpa.

Însoţitorul său respira întretăiat, sorbind lacom aerul în timp ce se deplasau. Shevek aproape că îl cărase cale de câteva blocuri iar acum se aflau departe, în urma grosului mulţimii. Nu avea niciun rost să încerce să ţină pasul cu ei.

— Aici, aşează-te aici, îi spuse el omului şi îl ajută să se aşeze pe treapta de sus a unei intrări în subsolul a ceea ce părea un fel de depozit, peste drum de ferestrele oblonite pe care fusese scris cu litere imense cuvântul GREVĂ. Coborî până la intrarea în subsol; uşa era încuiată. Toate uşile erau încuiate. Proprietatea era privată. Shevek luă o bucată de piatră de pavaj care căzuse de la un colţ al scării şi sparse lacătul şi balamaua de la uşă, fără a acţiona nici pe ascuns şi nici vindicativ ci cu siguranţa celui care îşi descuie propria uşă de la intrare. Aruncă o privire înăuntru. Subsolul era plin de lăzi; nu se vedea ţipenie de om. Îl ajută pe celălalt să coboare treptele, închise uşile în urma. Lor şi spuse:

— Stai aici. Întinde-te, dacă vrei. Eu mă duc după apă.

Subsolul, evident un depozit de substanţe chimice, dispunea de o serie de chiuvete precum şi de un sistem de furtunuri pentru stingerea incendiilor. Până să se întoarcă Shevek, omul leşinase. Profită de ocazie pentru a-i spăla mâna cu câţiva stropi de apă de la un furtun şi să se uite la rană. Era mai grav decât îşi închipuise el. Se părea că mai mult de două gloanţe o loviseră, smulgându-i două degete şi sfărâmându-i palma şi încheietura. Fragmente de oase sparte ieşeau la suprafaţă ca nişte scobitori. Când elicopterele începuseră să tragă, omul se afla lângă Shevek şi Maedda, iar când fusese lovit se rezemase de Shevek, ţinându-se de el ca să nu cadă. Nu îi cunoştea numele; după banderola albă, era socialist. Părea de vârsta lui Shevek, patruzeci sau ceva mai mult.

La fabricile din sud-vest Shevek văzuse oameni răniţi în accidente mult mai grave decât acesta şi ajunsese la concluzia că oamenii pot îndura şi supravieţui incredibil de mult atunci când e vorba de răni serioase şi durere. Dar acolo fuseseră îngrijiţi. Existase un chirurg care să

amputeze, plasmă pentru a completa sângele pierdut, un pat în care să se întindă.

Se aşeză pe pardoseală, lângă om, care acum zăcea aproape semiconştient într-o stare de şoc şi privi în jur la stivele de lăzi, la aleile lungi şi întunecate dintre ele, licărirea albicioasă a luminii de afară intrând prin deschiderile zăbrelite de pe peretele frontal, dungile albe de salpetru de pe tavan, urmele bocancilor muncitorilor şi dârele lăsate de roţile cărucioarelor pe podeaua prăfuită, din beton. Într-o clipă, sute de mii de oameni cântând sub cerul liber, în clipa următoare, doi bărbaţi ascunşi într-un subsol.

— Sunteţi vrednici de milă, îi spuse Shevek, în pravică. Nu puteţi menţine uşile deschise. Nu veţi fi niciodată liberi.

Puse, uşor, mâna pe fruntea omului; era rece şi asudată. Îi slăbi, puţin, pansamentul, apoi se ridică, traversă subsolul întunecos până la uşă şi ieşi în stradă. Detaşamentul de blindate trecuse. Treceau foarte puţini răzleţi, participanţi la demonstraţie, grăbiţi, cu capetele plecate, în teritoriul duşman. Shevek încercă să oprească doi dintre ei. În sfârşit, cel de-al treilea se opri.

— Am nevoie de un doctor, e cineva rănit. Poţi trimite un medic aici?

— Mai bine scoate-l de acolo.

— Ajută-mă să-l duc.

— Vor trece pe aici, strigă omul peste umăr, continuându-şi drumul. Mai bine-ai pleca şi tu.

Nu mai apăru nimeni şi până la urmă Shevek zări un rând de uniforme cenuşii mai jos, în stradă. Coborî în subsol, închise uşa şi se întoarse lângă rănit, aşezându-se pe podeaua prăfuită.

— La dracu! exclamă el, iar după un timp scoase carneţelul din buzunarul cămăşii şi începu să-l studieze.

După-amiază, când privi cu grijă afară, văzu o maşină blindată staţionată pe partea cealaltă a străzii şi încă două blocând strada la intersecţie. Asta explica strigătele pe care le auzise; trebuie să fie militari dându-şi ordine unul altuia.

Atro îi explicase cândva cum e organizată treaba asta, cum sergenţii dau ordine soldaţilor, cum locotenenţii pot da ordine sergenţilor şi soldaţilor, cum căpitanii... şi tot aşa, mereu, până la generali care puteau da ordine tuturor şi nu erau nevoiţi să primească ordine de la nimeni, cu excepţia comandantului suprem. Shevek ascultase cu un dezgust plin de neîncredere.

— Iar tu numeşti asta organizare? întrebase el. O numeşti chiar disciplină? Dar nu e niciuna nici alta. E un mecanism coercitiv de o extraordinară ineficienţă – un fel de locomotivă cu aburi din mileniul al şaptelea! Cu o asemenea structură fragilă, ce s-ar putea face din tot ce merită făcut?

Asta îi oferise lui Atro şansa de a susţine valoarea armatei ca promovatoarea curajului şi bărbăţiei şi eliminatoarea celor nepotriviţi, dar simpla linie a argumentaţiei îl forţase să afirme eficienţa luptătorilor de gherilă, organizaţi de jos în sus, autodisciplinaţi.

— Dar chestia asta nu funcţionează decât atunci când oamenii sunt convinşi că luptă pentru ceva care le aparţine, ştii, cum ar fi casele lor, ori ceva de genul acesta, îi explicase bătrânul.

Arunci, Shevek încetase să mai argumenteze. Continuă acum, în subsolul tot mai întunecat, printre stivele de lăzi conţinând chimicale fără etichetă. Îi explică, în gând, lui Atro că acum înţelege de ce armata e organizată în felul acesta. Era, într-adevăr, cât se poate de necesară. Nicio formă raţională de organizare nu ar servi acestui scop. Pur şi simplu nu înţelesese că scopul este de a permite oamenilor cu mitraliere să ucidă oameni neînarmaţi cu uşurinţă şi în număr mare atunci când li se ordonă s-o facă. Atâta doar că nu prea înţelegea unde intervin curajul, bărbăţia sau condiţia fizică.

Din când în când, pe măsură ce se întuneca, se adresa şi celuilalt. Omul zăcea acum cu ochii deschişi şi gemu de câteva ori într-un fel care îl impresionă pe Shevek, un geamăt copilăresc, aproape răbdător. Făcuse un efort plin de înţelegere să se ţină tare şi să continue drumul, tot

timpul cât fuseseră cuprinşi de panica iniţială a mulţimii, forţând intrarea şi apoi trecerea prin Directorat, fugind şi apoi mergând către Vechiul Oraş; îşi ţinuse mâna rănită sub haină, strânsă pe lângă corp şi făcuse totul să meargă mai departe şi să nu-l ţină pe Shevek în loc. Când îl auzi gemând pentru a doua oară, Shevek îl prinse de mâna sănătoasă şi îi şopti, „Nu, nu. Linişteşte-te, frate!” numai pentru că nu suporta să audă durerea unui om şi să nu poată face nimic pentru el. Omul îşi închipui, probabil, că îi spune să tacă pentru a nu-i da pe mâna poliţiei, pentru că dădu, slăbit, din cap şi strânse buzele.

Amândoi îndurară trei nopţi acolo. În timpul acela avură loc lupte sporadice în cartierul depozitului, iar blocada militară rămase dincolo de blocul acela din Bulevardul Messe. Luptele nu ajunseră niciodată prea aproape, soldaţii erau foarte numeroşi, iar cei doi nu aveau nicio şansă să iasă fără a se preda. O dată, când rănitul se trezise, Shevek l-a întrebat:

— Dacă ne-am duce la poliţişti, ce ar face cu noi?

— Ne-ar împuşca, a şoptit omul zâmbind.

Deoarece ore în şir se auziseră împuşcături răzleţe, de jur împrejur, în apropiere şi în depărtare, câte o explozie puternică şi zgomotul sacadat al elicopterelor, opinia lui părea foarte bine întemeiată. Motivul zâmbetului era, însă, mai puţin clar.

Muri chiar în noaptea aceea din cauza pierderii de sânge, în timp ce stăteau întinşi unul lângă altul, pentru a-şi ţine de cald, pe salteaua pe care Shevek o încropise din paiele de la ambalaje. Era deja ţeapăn când se trezi Shevek şi se ridică în capul oaselor, ascultând liniştea din marele subsol cuprins de întuneric şi de afară, din stradă şi din întregul oraş, o linişte de moarte.

10

Căile ferate din sud-vest se întind în cea mai mare parte pe terasamente de un metru sau chiar mai mult deasupra câmpiei. Pe un amplasament elevat, vântul ridică mai puţin praf, oferind pasagerilor o bună vedere asupra pustietăţii.

Sud-vestul e singura din cele opt diviziuni administrative de pe Anarres căreia îi lipseşte orice curs de apă mai important. În sudul îndepărtat mlaştinile s-au format în urma topirii calotei polare pe timpul verii; către ecuator nu se află decât lacuri alcaline, puţin adânci, pe vaste platouri sărate. Nu există munţi; la fiecare o sută de kilometri sau cam aşa ceva, de la nord la sud, se întinde câte un lanţ de dealuri sterpe, crăpate, roase de vreme în piscuri şi văi abrupte, brăzdate de fâşii roşii şi violete, iar pe pantele abrupte muşchiul de stâncă, o plantă care trăieşte în orice extreme de căldură, frig, ariditate şi vânt, creşte pe verticale îndrăzneţe de verde-gri, formând o împletitură cu striaţiile gresiei. Nu se vede nicio altă culoare a peisajului în afară de cenuşiu-cafeniu, pălind către alb acolo unde platoul de sare e doar pe jumătate acoperit cu nisip. Nori de furtună ocazionali colindă pe deasupra câmpiilor, de un alb strălucitor pe cerul purpuriu. Nu aduc ploaie; nu fac altceva decât umbră. Terasamentul şi liniile sclipitoare se întind drept, în urma trenului, cât vezi cu ochii; drept, înaintea trenului, tot cât vezi cu ochii.

— Nu se poate face nimic în sud-vest, spuse mecanicul, decât să treci mai departe.

Însoţitorul său nu răspunse; adormise. Capul îi tremura de vibraţiile motorului. Mâinile, muncite şi muşcate de ger îi atârnau pe lângă corp. Chipul, relaxat, era ridat şi trist. Luase trenul de la Copper Mountain şi pentru că nu mai erau alţi pasageri, mecanicul îl invitase în cabină pentru a nu fi singur. Omul adormise imediat. Mecanicul îl privea, din când în când, dezamăgit, dar cu simpatie. În ultimii ani

văzuse atâţia oameni epuizaţi încât i se părea o stare normală. Târziu, către seară, omul se trezi.

— Întotdeauna faci cursa asta singur? întrebă el după ce privi, un timp, deşertul din jur.

— În ultimii trei, patru ani.

— Te-ai defectat vreodată pe aici?

— De vreo două ori. Am destule provizii şi apă în fişet. Ţi-e cumva foame?

— Încă nu.

— Într-o zi două trimit vagonul de depanare de la Lonesome.

— Asta e noua aşezare?

— Da. Sunt o mie şapte sute de kilometri de la Minele Sedep la Lonesome. Cea mai mare distanţă dintre două oraşe de pe Anarres. O fac de unsprezece ani.

— Nu te-ai plictisit?

— Nu. Îmi place să fac treaba de unul singur.

Pasagerul dădu din cap afirmativ.

— Şi e permanentă. Îmi plac treburile de rutină. Poţi să gândeşti. Cincisprezece zile în cursă, cincisprezece cu partenera la New Hope. An de an; secetă, foamete, orice ar fi. Nimic nu se schimbă; aici e întotdeauna secetă. Îmi place drumul. Vrei să scoţi apa? Răcitorul e în spate, sub fişet.

Traseră, fiecare, câte o lungă înghiţitură din sticlă. Apa avea un gust de stătut, sălciu, dar era rece.

— A, ce bună el Spuse pasagerul, recunoscător, după care puse sticla de unde o luase, reveni la locul său din faţa cabinei şi se întinse, proptindu-şi mâinile pe tavan. Deci, ai o parteneră, constată el.

Era o anume simplitate în felul în care rostise cuvintele, care îi plăcu mecanicului.

— De optsprezece ani, răspunse el.

— Eşti doar la început.

— La naiba, sunt de acord cu tine. Asta e, şi mulţi nici nu-şi dau seama. După cum văd eu, dacă te împerechezi destul în tinereţe, arunci te alegi cu ceva din toată treaba asta şi îţi şi dai seama că peste tot e cam aceeaşi nenorocită de chestie. Bună, ce-i drept! Totuşi, ce diferă nu

e împerecherea, ci persoana cealaltă. Iar optsprezece ani nu e decât un început, ai dreptate, atunci când te gândeşti la deosebirea *asta.* Cel puţin, dacă încerci să te gândeşti la o femeie. O femeie nu se dă de gol că e atât de încurcată de un bărbat, dar poate că se mai şi înşală... Oricum, în asta constă plăcerea. Încurcăturile, păcălelile şi toate celelalte. Varietatea. Nu găseşti varietate doar dacă te mişti de colo până colo. În tinereţe am colindat peste tot, pe Anarres. Am condus şi am încărcat produse în fiecare Diviziune. Trebuie ca am cunoscut vreo sută de fete, în diferite oraşe. Devenea plictisitor. Am revenit aici şi fac cursa asta la fiecare trei decade, an de an, prin acelaşi deşert, unde nu poţi deosebi o dună de nisip de alta şi e la fel pe o distanţă de trei mii de kilometri, oriunde te-ai uita, şi mă întorc acasă la aceeaşi parteneră – şi nici măcar o singură dată nu m-am simţit plictisit. Nu colindând dintr-un loc în altul îţi păstrezi energia. Totul e să îţi atragi timpul de partea ta. Să lucrezi cu timpul, nu împotriva sa.

— Asta e, spuse pasagerul.

— Unde ţi-e partenera?

— În nord-est. De patru ani.

— E prea mult. Ar fi trebuit să fiţi repartizaţi împreună.

— Nu şi unde eram eu.

— Adică, unde?

— Elbow, iar apoi Grand Valley.

— Am auzit de Grand Valley.

Mecanicul îl privea acum pe pasager cu respectul datorat unui supravieţuitor. Văzu tenta uscată a pielii bronzate a omului, un fel de îmbătrânire până la os pe care o mai observase şi la alţii care trecuseră prin anii de foamete din Pulbere.

— N-ar fi trebuit să ţinem fabricile acelea în funcţiune, continuă el.

— Aveam nevoie de fosfaţi.

— Dar se spune că atunci când trenul de provizii a fost oprit la Portal, au ţinut fabricile în funcţiune iar oamenii au murit de foame la lucru. Doar s-au dat la o parte din drum, s-au întins pe jos şi au murit. Chiar aşa a fost?

Omul dădu din cap. Nu scoase o vorbă. Pentru moment, mecanicul nu mai insistă, dar după o vreme spuse:

— M-am întrebat ce aş face dacă trenul meu ar fi vreodată jefuit!

— Nu s-a întâmplat niciodată?

— Nu. Ştii, nu transport niciodată alimente. Cel mult un vagon, pentru Upper Sedep. Ăsta e un transport de minereuri. Dar dacă aş avea un transport de provizii şi m-ar opri, ce aş face? Să dau peste ei şi să duc mâncarea acolo unde trebuie să ajungă? Dar, pe dracu, asta înseamnă să dau peste copii şi bătrâni! E adevărat că fac ceva rău, dar trebuie să-i *ucizi* pentru asta? Nu ştiu!

Şinele drepte, sclipitoare fugeau pe sub roţi. Spre apus, norii formau uriaşe miraje tremurătoare deasupra câmpiei, umbrele viselor unor lacuri secate în urmă cu zece mii de ani.

— Un sindicalist, un tip pe care-l ştiu de ani de zile, chiar aşa a făcut, la nord de aici, în ’66. Au încercat să pună mâna pe un vagon de cereale din trenul său. A dat trenul înapoi, a omorât câţiva dintre ei înainte de a elibera linia. Erau ca viermii pe un peşte putred, atât erau de mulţi, zicea el. Opt sute de oameni aşteaptă trenul ăsta, îmi spunea el, câţi vor muri dacă nu ajunge la ei? Mai mult de doi, mult mai mulţi. Aşa ca se pare că a avut dreptate. Dar, la naiba! Nu pot să adun cifrele în felul ăsta. Nu ştiu dacă e drept să socoteşti oamenii aşa cum socoteşti cifrele. În cazul acesta, ce faci? Pe care-i omori mai întâi?

— În al doilea an al meu la Elbow, eram pontator. Sindicatul uzinei reducea raţiile. Oamenii care lucrau şase ore în uzină primeau raţii complete – strictul necesar pentru felul acesta de muncă. Oamenii cu jumătate de normă primeau trei sferturi de raţie. Dacă erau bolnavi, sau prea slăbiţi ca să muncească, primeau doar jumătate. Cu jumătate de raţii nu te mai poţi face bine. Nu mai poţi reveni la lucru. S-ar putea să rămâi în viaţă. Eu trebuia să trec oamenii la jumătate de raţii, pe aceia care erau deja bolnavi. Eu munceam normă întreagă, uneori opt, zece ore, aşa că beneficiam de raţie întreagă; o câştigam. O

câştigam întocmind liste cu aceia care urmau să flămânzească. Aşa cum ai spus, trebuia să număr oameni, mai spuse el, ochii săi limpezi privind înainte, în lumina uscată.

— Ai renunţat?

— Da, am renunţat. Am plecat la Grand Valley. Dar altcineva a preluat listele de la oţelăriile din Elbow. Întotdeauna există câte cineva dornic să facă liste.

— Asta nu e bine, spuse mecanicul, încruntându-se de strălucirea prea puternică. Nu e deloc bine. Ar fi trebuit să închidă oţelăriile. Nu-i poţi pretinde unui om aşa ceva. Nu suntem, oare, odonieni? Bine, un om îşi poate pierde cumpătul. Asta s-a întâmplat şi cu oamenii care au jefuit trenurile. Erau flămânzi, puştii erau flămânzi, le fusese prea mult foame, iată cum trece mâncarea şi nu e pentru tine, îţi pierzi cumpătul şi te duci s-o iei. La fel şi cu amicul meu, oamenii ăştia îi decuplau trenul pe care îl avea în grijă, şi-a pierdut calmul şi a dat înapoi. Nu i-a numărat. Oricum, nu arunci! Poate că mai târziu. Pentru că i-a venit rău când a văzut ce făcuse. Dar ce te-au pus pe tine să faci? Să spui că acesta trăieşte iar acela moare. Asta nu e o treabă pe care nimeni nu are dreptul s-o facă, ori să-i ceară altcuiva s-o facă.

— Au fost timpuri grele, frate! spuse pasagerul cu blândeţe, privind câmpia sclipitoare unde umbrele apei tremurau şi se deplasau odată cu vântul.

***

Greoi, masiv, vechiul dirijabil de marfă traversă munţii şi ancoră la aeroportul de pe Kidney Mountain. Doar trei pasageri coborâră acolo. Chiar în clipa în care ultimul dintre ei atinse pământul, acelaşi pământ se înălţă, izbindu-l.

— Cutremur, remarcă acesta, un localnic, revenind acasă. Într-o bună zi o să coborâm aici şi n-o să mai găsim niciun munte.

Doi dintre pasageri preferară să aştepte încărcarea camioanelor, pentru a pleca cu ele. Shevek preferă să meargă pe jos, localnicul spunând că Chakar se află doar la şase kilometri mai la vale.

Drumul continua printr-o serie de curbe largi cu o scurtă ridicătură la capătul fiecăreia. Pantele ascendente din stânga drumului şi cele descendente de pe dreapta erau acoperite de lăstari de holum. Arbori înalţi de holum, distanţaţi egal de parcă ar fi fost plantaţi, urmăreau vine de apă freatică de-a lungul versanţilor. Pe coama unei înălţimi Shevek zări aurul curat al apusului deasupra dealurilor întunecate, numeroase. Nu era alt semn de umanitate cu excepţia drumului însuşi, care se pierdea în umbră. Când începu să coboare, aerul din jurul său parcă mormăi ceva, iar el avu o senzaţie ciudată: nu o smucitură, nu un tremurat, ci o dislocare, convingerea că lucrurile nu stau tocmai cum trebuie. Termină pasul pe care îl începuse, iar pământul era tot acolo, gata să-i întâlnească piciorul. Merse mai departe; drumul rămase, mai departe, întins înaintea lui. Trecuse prin pericol, dar niciodată, în niciunul din pericolele prin care trecuse, nu se simţise atât de aproape de moarte. Moartea se afla în interiorul lui, sub tălpile lui. Pământul însuşi era incert, nesigur. Ceea ce durează, certitudinea, este o promisiune a minţii omeneşti. Shevek ascultă cu atenţie. Îndepărtat, un torent de munte se prăvălea, bubuind, undeva, în profunzimea umbrelor.

Ajunse la Chakar târziu, către seară. Dincolo de piscurile negre cerul era violet închis. Pe străzi, lămpile ardeau cu o lumină puternică, singuratice. În lumina artificială faţadele caselor păreau abia schiţate, deşertul întunecat în spatele lor. Erau multe loturi libere, multe case izolate; un oraş vechi, un oraş de frontieră, izolat, împrăştiat. O femeie, în trecere, îl îndrumă pe Shevek spre Domiciliul opt.

— Pe aici, frate, dincolo de spital, la capătul străzii.

Strada continua în beznă şi se termina la uşa unei clădiri joase. Shevek intră şi se află în foaierul unui domiciliu de ţară care îl transportă înapoi, în copilărie, în acele locuri din Liberty, Drum Mountain, Wide Plains, unde locuise împreună cu tatăl său: lumina difuză, covorul peticit; o foaie descriind un grup local de pregătirea maşiniştilor, un anunţ pentru o întrunire sindicală şi un fluturaş anunţând un spectacol cu o piesă de teatru, de acum trei săptămâni,

toate prinse în pioneze pe tabla de afişaj; o pictură înrămată, a unui amator, reprezentând-o pe Odo în închisoare, agăţată deasupra canapelei din camera comună; un armoniu artizanal; o listă a rezidenţilor şi un anunţ cu orele de apă caldă la baia orăşenească, afişat lângă uşă.

Sherut. Takver. No. 3.

Bătu, urmărind reflectarea luminii de pe hol pe suprafaţa neagră a uşii care nu era fixată chiar atât de bine în tocul ei. O femeie îi spuse să între, iar el deschise uşa.

Lumina mai puternică din cameră era undeva în spatele ei. O clipă nu văzu chiar bine pentru a-şi da seama dacă e Takver. Ea se ridică, privindu-l drept în faţă. Întinse braţele de parcă ar fi dorit să-l împingă afară ori să-l cuprindă, un gest nesigur, neterminat. El îi prinse mâna iar în clipa următoare se cuprinseră unul pe altul, se apropiară şi rămaseră aşa, îmbrăţişaţi pe pământul nesigur.

— Intră, spuse Takver, haide, intră.

Shevek deschise ochii. Mai departe, în camera care încă i se părea foarte luminoasă, zări chipul serios, atent al unui copil.

— Sadik, acesta e Shevek.

Copilul se apropie de Takver, o cuprinse de picior şi izbucni în plâns.

— Dar nu plânge! De ce plângi, suflet mic?

— Dar tu de ce plângi? şopti copilul.

— Fiindcă sunt fericită! Numai pentru că sunt fericită. Stai la mine în poală. Dar Shevek, Shevek! Scrisoarea de la tine nu a venit decât ieri. Aveam de gând să trec pe la telefon, când am dus-o pe Sadik acasă să se culce. Ai spus că vei telefona astă-seară, nu că o să vii! O, nu mai plânge, Sadik! Vezi? Eu nu mai plâng.

— Şi omul a plâns!

— Bineînţeles că am plâns.

Sadik îl privi cu o curiozitate plină de neîncredere. Avea patru ani, capul rotund, chipul rotund, era rotundă, brunetă, pufoasă, moale.

Nu era niciun *fel* de mobilier în cameră cu excepţia celor două platforme-paturi. Takver se aşeză pe una din ele, cu Sadik în poală, Shevek pe cealaltă, întinzându-şi picioarele. Îşi şterse ochii cu dosul palmelor şi le întinse apoi către Sadik.

— Vezi? spuse el. Sunt ude. Îmi curge şi nasul. Ai batistă?

— Da. Tu nu ai?

— Ba am, dar s-a pierdut la o spălătorie.

— Poţi să foloseşti batista mea, spuse Sadik după o pauză.

— Dar nu ştie unde e, spuse Takver.

Fetiţa se ridică din poala mamei şi aduse o batistă dintr-un sertar din dulap. I-o dădu lui Takver care, la rândul ei, i-o trecu lui Shevek.

— E curată, spuse Takver, zâmbind cu gura până la urechi, iar fetiţa privi cu multă atenţie în timp ce Shevek îşi ştergea nasul.

— A fost cutremur cu câtva timp în urmă? întrebă el.

— Se zguduie tot timpul, aproape că nici nu mai observăm, spuse Takver, dar Sadik, încântată că poate oferi informaţii, răspunse cu vocea ei înaltă, puţin şuierată.

— Da, a fost unul mare înainte de cină. Când e cutremur ferestrele încep să zornăie şi podeaua se unduieşte şi atunci e bine să stai în pragul uşii, ori să ieşi afară.

Shevek se uită către Takver. Ea îi întoarse privirea. Îmbătrânise cu mai mult de patru ani. Niciodată nu avusese dinţi prea buni, iar acum pierduse doi, aşa că golurile se vedeau când zâmbea. Pielea ei nu mai avea aspectul îngrijit din tinereţe iar părul, strâns cu grijă la spate, era lipsit de luciu.

Shevek vedea prea bine că Takver nu mai avea graţia tinereţii şi arăta ca o femeie obişnuită, obosită, către mijlocul vieţii. Vedea lucrul acesta mai bine decât oricine. Vedea tot ce ţinea de Takver într-un mod în care nimeni n-ar fi fost capabil să vadă, de pe poziţia anilor de intimitate şi a anilor de dor. O vedea aşa cum era.

Ochii lor se întâlniră.

— Cum… cum aţi mai dus-o pe aici? întrebă el, înroşindu-se dintr-o dată şi vorbind evident la întâmplare.

Takver simţi vibraţia aceea palpabilă, izbucnirea dorinţei sale. Zâmbi şi ea abia perceptibil şi zâmbi.

— O, la fel ca arunci când am vorbit la telefon, răspunse ea cu glasul puţin răguşit.

— Asta a fost acum şase decade!

— Lucrurile stau tot cam aşa.

— E frumos pe aici… dealurile…

Shevek văzu în ochii ei întunecimea văilor montane. Ascuţimea dorinţei sale sexuale spori brusc, rămânând un moment ameţit, apoi depăşi temporar criza şi încercă să-şi ţină sub control erecţia.

— Crezi că o să vrei să rămâi aici? întrebă el.

— Nu-mi pasă, răspunse ea cu vocea aceea ciudată, profundă, răguşită.

— Încă îţi mai curge nasul, remarcă Sadik, atentă, dar fără o încărcătură afectivă.

— Bucură-te că e doar atât, spuse Shevek.

— Sst, Sadik, nu fi egoistă! spuse Takver şi ambii adulţi râseră iar fetiţa continuă să-l studieze pe Shevek.

— Îmi place cu adevărat oraşul ăsta, Shev. Oamenii sunt drăguţi. Dar munca nu e cine ştie ce. Nu e decât muncă de laborator la spital. Lipsa de tehnicieni e aproape rezolvată. Aş putea pleca în curând fără să-i las cu fundul în baltă. Mi-ar plăcea să mă întorc la Abbenay, dacă la asta te gândeai. Ai obţinut o nouă repartizare?

— N-am cerut şi nici n-am verificat. Mă aflu pe drum de o decadă.

— Ce-ai făcut pe drum?

— Am călătorit, Sadik.

— Venea din cealaltă jumătate a lumii, din sud, din deşert, pentru a ajunge la noi, spuse Takver iar copilul zâmbi, se instală şi mai confortabil în poala mamei şi căscă.

— Ai mâncat, Shev? Eşti istovit? Trebuie să-l duc pe copilul ăsta la culcare, tocmai ne gândeam să plecăm atunci când ai bătut.

— Doarme deja la cămin?

— De la începutul acestui trimestru.
— Aveam deja patru ani, adăugă Sadik.
— Se spune, „Am deja patru ani!”, spuse Takver şi o coborî uşor pentru a-i putea scoate haina din dulap.
Sadik se ridică, privindu-l pe Shevek din profil, extrem de conştientă de prezenţa lui şi adresându-i toate întrebările ei.
— Dar am împlinit patru, acum am mai mult.
— Temporalistă, ca tata!
— Nu poţi să ai patru şi mai mult de patru ani în acelaşi timp, nu? întrebă copilul, intuind aprobarea, de data aceasta privindu-l direct pe Shevek.
— Ba da, e foarte uşor. Şi poţi chiar să ai patru şi în acelaşi timp aproape cinci ani.
Aşezat pe platforma joasă, Shevek îşi putea ţine capul la acelaşi nivel cu al copilului, aşa că Sadik nu era nevoită să-şi ridice privirea către el.
— Doar că, ştii, eu uitasem că tu ai aproape cinci ani. Când te-am văzut ultima oară erai un pic mai mare decât nimic.
— Adevărat? întrebă ea cu o indubitabilă cochetărie.
— Da. Atât erai de lungă, răspunse el, ţinând mâinile nu prea îndepărtate.
— Puteam deja vorbi?
— Spuneai, „Oaaa!” şi încă vreo câteva lucruri.
— Sculam pe toată lumea, aşa cum face copilul lui Cheben? se interesă ea cu un zâmbet larg, zglobiu.
— Desigur.
— Când am învăţat să vorbesc de-adevăratelea?
— La aproape un an şi jumătate, spuse Takver, iar de arunci n-ai mai tăcut. Unde e pălăria, Sadik?
— La şcoală. Nu-mi place de loc pălăria pe care o port, îl informă ea pe Shevek.
Însoţiră fetiţa pe străzile bătute de vânt până la căminul centrului de învăţare şi o conduseră înăuntru. Şi aceasta era o clădire mică, sărăcăcioasă, dar înviorată de picturile copiilor, de câteva frumoase machete de locomotive, din alamă, şi o grămadă de căsuţe şi oameni de lemn, vopsiţi.

Sadik îşi sărută mama de noapte bună, apoi se întoarse către Shevek şi ridică braţele. El se aplecă iar fetiţa îl sărută cu un aer nonşalant dar ferm, spuse „Noapte bună!” şi plecă împreună cu îngrijitoarea de noapte, căscând. Îi auziră vocea şi pe însoţitoare spunându-i cu blândeţe să tacă.

— E frumoasă, Takver. Frumoasă, inteligentă, voinică.

— Mă tem că e cam răsfăţată.

— Nu, nu, te-ai descurcat bine, fantastic de bine. Pe astfel de timpuri…

— N-a fost chiar atât de rău pe aici, nu ca în sud, spuse ea, la ieşirea din clădire, ridicând privirea către el. Aici copiii au fost hrăniţi. Nu foarte bine, dar suficient. Aici o comunitate poate produce hrana. Dacă nu altceva, cel puţin arbuştii de holum. Poţi aduna seminţe de holum sălbatic şi să le macini, pentru a avea făină. Nimeni nu a flămânzit aici. Dar chiar că am răsfăţat-o pe Sadik. I-am dat să sugă până la trei ani, bineînţeles. Şi de ce nu, când nu era nimic bun pentru care să o fi înţărcat? Dar la staţia de cercetări de la Rolny n-au fost de acord. Voiau să o aduc la creşa de aici, cu program normal. Spuneau că sunt proprietariană în privinţa copilului şi că nu contribui cu toate forţele la efortul social pe timp de criză. Într-adevăr, aveau dreptate. Doar că erau atât de virtuoşi! Niciunul nu pricepea ce înseamnă să fii singur. Toţi erau colectivişti, nu individualităţi. Femeile mă tot băteau la cap în privinţa alăptatului. Adevărate profitoare trupeşti. Am rămas acolo pentru că mâncarea era bună – încercam algele să văd dacă se pot mânca, uneori primeam mai mult decât raţiile standard, chiar dacă aveau gust de clei – asta, până când m-au putut înlocui cu cineva mai potrivit. După care m-am mutat la Fresh Start pentru aproape zece decade. Asta a fost iarna, acum doi ani, perioada aceea lungă, atunci când nu venea corespondenţa şi când lucrurile mergeau atât de rău acolo unde te aflai tu. La Fresh Start am văzut anunţat postul acesta şi am venit aici. Sadik a stat împreună cu mine până astă toamnă. Tot îmi mai e dor de ea. Camera e atât de tăcută.

— Ai o colegă de cameră?

— Sherut, e foarte drăguţă, dar lucrează în schimbul de noapte la spital. Era timpul ca Sadik să plece, e bine pentru ea să locuiască împreună cu alţi copii. Se făcuse ruşinoasă. A fost foarte bună când a trebuit să plece acolo, foarte stoică. Sunt stoici, copiii mici. Plâng atunci când se lovesc, dar iau lucrurile importante aşa cum sunt, nu se plâng, aşa cum fac atâţia adulţi.

Continuară drumul împreună, alături. Stelele toamnei îşi făcuseră apariţia, incredibile ca număr şi strălucire, licărind şi aproape clipind din cauza prafului ridicat de cutremur şi de vânt, aşa încât întregul cer părea că se scutură, tremur de cioburi de diamant, scânteierea soarelui pe o mare neagră. Sub această splendoare incertă dealurile erau întunecate şi solide, acoperişurile cu contururi dure, lumina felinarelor de pe stradă, blândă.

— Acum patru ani, spuse Shevek, acum patru ani m-am întors la Abbenay din locul acela de la sud-est – cum îi zicea?

— Red Springs. Era o noapte la fel ca asta, înstelată. Bătea vântul. Am alergat, am fugit tot drumul din Plains Street până la domiciliu. Iar tu nu erai acolo. Plecaseşi. Patru ani!

— În momentul în care am părăsit Abbenay mi-am dat seama că eram o proastă că plec. Foamete sau nu, ar fi trebuit să refuz repartizarea.

— N-ar fi schimbat prea mult lucrurile. Sabul mă aştepta să-mi spună că eram eliminat de la Institut.

— Dacă eu aş fi fost acolo, nu te-ai fi dus în Pulbere.

— Poate că nu, dar nu am fi putut păstra posturile împreună. O vreme se părea că nimic nu mai ţine. Am dreptate? Oraşele acelea din sud-vest – nu mai rămăsese niciun copil în ele. Nici acum nu sunt copii. I-au trimis în nord, în regiuni unde se găseşte mâncare pe plan local, sau cel puţin există această şansă. Iar ceilalţi au rămas pentru a păstra minele şi oţelăriile în funcţiune. E o minune că am supravieţuit cu toţii, nu?… Dar, la dracu, acum o să mă ocup numai de munca mea pentru o vreme!

Ea îl prinse de braţ. El se opri scurt, de parcă atingerea ei l-ar fi electrocutat pe loc. Ea îl scutură uşor, zâmbind.

— N-ai mâncat, nu-i aşa?

— Nu. O, Takver, mi-a fost dor, mi-a fost dor de tine!

Se îmbrăţişară, ţinându-se strâns unul pe altul, în strada întunecoasă, între felinare, sub stele. Se despărţiră la fel de brusc, iar Shevek se rezemă cu spatele de zidul cel mai apropiat.

— Ar fi mai bine să mănânc ceva, spuse el.

— Da, altfel o să cazi din picioare. Haide.

Mai merseră cale de un bloc, până la cantină, cea mai mare clădire din Chakar. Trecuse de ora cinei, dar bucătarii erau la masă şi îi dădură călătorului un castron de tocană şi pâine la discreţie. Şedeau cu toţii la masa cea mai apropiată de bucătărie. Celelalte mese fuseseră deja curăţate şi aranjate pentru dimineaţa următoare. Sala avea aspect de peşteră, tavanul pierzându-se în umbră, celălalt capăt întunecat, exceptând locurile unde sclipeau, reflectând lumina, un castron ori vreun pahar. Bucătarii şi cei care serveau formau un grup liniştit, obosiţi după o zi de muncă; mâncau repede, fără să vorbească prea mult şi fără a acorda cine ştie ce atenţie lui Takver şi străinului. Unul câte unul terminau şi se ridicau, ducându-şi farfuriile la maşinile de spălat din bucătărie. O femeie în vârstă le spuse, când se ridică, „Nu vă grăbiţi, ammari, spălatul vaselor durează o oră.” Avea o figură încruntată şi părea aspră, neînduplecată, nici maternă, nici binevoitoare, dar vorbea cu milă, cu acea caritate a celor egali. Nu putea face nimic pentru ei, decât să le spună „Nu vă grăbiţi.” Şi să-i privească câteva clipe cu o expresie de dragoste frăţească. Nici ei nu puteau face nimic pentru ea şi abia dacă puteau face puţin mai mult unul pentru celălalt.

Revenică la Domiciliul opt, Camera 3 iar acolo marea lor dorinţă se împlini. Nici măcar nu aprinseră lumina; le plăcea la amândoi să facă dragoste pe întuneric. Prima dată împlinirea lor coincise cu slobozirea lui Shevek în trupul ei, a doua oară se luptară, strigând de furia bucuriei, prelungindu-şi climaxul de parcă ar fi vrut să întârzie clipa

morţii, a treia oară, erau amândoi pe jumătate adormiţi, gravitând în jurul centrului infinitei plăceri, fiecare în jurul fiinţei celuilalt, asemenea planetelor care înconjoară orbeşte, în tăcere, inundate de lumina soarelui, centrul de gravitaţie comun rotindu-se, înconjurându-l până la infinit.

Takver se trezi în zori. Se rezemă într-un cot, privind dincolo de Shevek spre pătratul cenuşiu al ferestrei, apoi către el. Dormea pe spate, respirând atât de uşor încât pieptul abia i se înălţa, cu faţa puţin retrasă, îndepărtată şi aspră în lumina diafană. Am venit, unul către altul, îşi spunea Takver, de la o mare depărtare. Întotdeauna am făcut aşa. De la mari depărtări, peste ani, peste abisuri ale întâmplării. Tocmai pentru că vine de foarte departe, de aceea nu ne poate despărţi nimic. Nimic, nicio distanţă, niciun an nu poate fi mai mare decât depărtarea care există deja între noi, depărtarea sexului, diferenţa dintre fiinţele noastre, dintre minţile noastre; prăpastia aceea, abisul acela pe care îl traversăm cu o privire, cu o atingere, cu un cuvânt, cel mai uşor lucru din lume. Uite cât de departe este, acum şi întotdeauna. Dar se întoarce, se întoarce, se întoarce…

***

Takver a pus un anunţ de plecare la spitalul din Chakar, dar a rămas până când au putut-o înlocui la laborator. Lucra în schimburi de opt ore – în al treilea trimestru al anului 168 mulţi continuau să efectueze schimburile lungi ale repartizărilor de urgenţă, pentru că, deşi seceta încetase în iarna lui 167, economia nu revenise în niciun caz la normal. „Muncă multă şi mâncare puţină” continua să fie regula pentru cei angajaţi în munci calificate, doar că mâncarea nu era corespunzătoare muncii prestate într-o zi întreagă, ceea ce nu se întâmplase nici acum un an, nici acum doi ani.

O vreme, Shevek n-a făcut mare lucru. Nu se considera bolnav; după cei patru ani de foamete toţi erau atât de obişnuiţi cu efectele greutăţilor şi subalimentaţiei, încât le considerau drept normale. El rămăsese cu tusea aceea provocată de praf, endemică în comunităţile din deşertul sudic, o iritaţie cronică a bronhiilor asemănătoare silicozei

şi altor boli ale minerilor, dar şi aceasta era ceva pe care oamenii, acolo unde locuise, o considerau drept o stare de fapt. Pur şi simplu se bucura de faptul că, dacă n-avea chef să facă nimic, nici nu avea ce să facă.

Câteva zile, el şi Sherut au împărţit camera în timpul zilei, amândoi dormind până după-masa, târziu. Apoi, Sherut, o femeie placidă, de patruzeci de ani, s-a mutat în camera unei alte femei care lucra în schimbul de noapte, iar Shevek şi Takver au beneficiat de cameră numai ei amândoi, timp de patru decade cât aveau să stea la Chakar. În timp ce Takver era la lucru el dormea sau se plimba pe câmpie ori pe dealurile uscate, sterpe care dominau oraşul. Către seară trecea pe lângă centrul de învăţare şi o privea pe Sadik şi pe ceilalţi copii pe terenurile de joacă, ori se implica şi el, aşa cum făceau adesea adulţii, în câte unul din programele pentru copii – un grup de tâmplari trăsniţi în vârstă de şapte ani, ori doi topometrişti sobri de doisprezece ani care aveau probleme cu calculele geometrice. Apoi o însoţea pe Sadik până la camera lor; o întâmpinau pe Takver arunci când pleca de la lucru şi mergeau împreună la baie şi la cantină.

La o oră sau două de la cină, duceau copilul înapoi la cămin şi reveneau în cameră. Zilele erau cum nu se poate mai liniştite, sub lumina soarelui de toamnă, în tăcerea dealurilor. Pentru Shevek acesta era un timp în afara timpului, paralel cu cel adevărat, un timp nereal, permanent, vrăjit. Uneori discuta cu Takver până târziu; în alte seri se culcau imediat după căderea întunericului şi dormeau nouă, sau chiar zece ore, în tăcerea profundă, cristalină a nopţii montane.

Venise cu bagaj: un mic geamantan ponosit din PFL, cu numele său scris mare cu cerneală neagră; toţi anarresienii cărau hârtii, suveniruri, a doua pereche de ghete în acelaşi fel de geamantan, din PFL, zgâriat şi crestat. Al său conţinea o cămaşă nouă pe care o luase în trecere prin Abbenay, câteva cărţi şi nişte hârtii şi un obiect curios care, aşa cum stătea în geamantan, părea alcătuit dintr-o serie

de bucle de sârmă şi mai multe mărgele de sticlă. 1-1 arătă fetiţei, misterios, în a doua seară de la sosire.

— E un colier! exclamă fetiţa cuprinsă de uimire.

Locuitorii micilor oraşe purtau destul de multe bijuterii. În sofisticatul Abbenay se simţea mai mult tensiunea dintre neproprietate şi impulsul de autoîmpodobire, iar acolo un inel, sau un ac de păr reprezentau limita bunului gust. Dar în altă parte, profunda legătură dintre estetic şi achizitiv era pur şi simplu ignorată; oamenii se împodobeau fără nicio jenă. Majoritatea cartierelor aveau un bijutier profesionist care lucra de plăcere şi pentru faimă, precum şi ateliere unde îţi puteai face ceva după gustul tău cu materialele modeste oferite – cupru, argint, spinel, mărgele, granate şi diamantele galbene din sud-est. Sadik nu văzuse multe lucruri strălucitoare şi delicate, dar cunoştea colierele, aşa că îşi spusese părerea.

— Nu. Priveşte! spuse tatăl ei şi, cu solemnitate şi pricepere, ridică obiectul de firul care lega multele sale bucle. Atârnând din mâna lui, obiectul prinse viaţă, buclele răsucindu-se liber, descriind sfere aeriene una în interiorul alteia, mărgelele de sticlă prinzând lumina becului.

— O, ce frumos! spuse fetiţa. Ce e asta?

— Se atârnă de tavan. E vreun cui? A, bun şi cuierul, până când aduc un cui de la depozit. Ştii cine a făcut-o, Sadik?

— Nu… Tu ai făcut-o.

— Ea a făcut-o. Mama. Ea a făcut-o, răspunse el întorcându-se către Takver. Asta îmi place cel mar mult, cea care era deasupra biroului. Le-am dat pe celelalte lui Bedap. Doar nu era să le las acolo pentru bătrâna… cum o cheamă? Mama Invidie, de la capătul coridorului.

— A, Bunub! De ani de zile nu m-am mai gândit la ea, spuse Takver, scuturându-se de râs şi privind mobilul de parcă s-ar fi temut de de el.

Sadik rămase cu ochii aţintiţi asupra mobilului care se învârtea în tăcere, căutându-şi echilibrul.

— Aş vrea, spuse ea în cele din urmă, cu multă grijă, s-o pun şi eu într-o noapte deasupra parului în care dorm, la cămin.

— Am să mai fac una pentru tine, suflet scump. Pentru fiecare noapte.

— Chiar poţi să le faci, Takver?

— În sfârşit, puteam. Cred că ţi-aş putea face una.

În ochii ei se vedeau lacrimi. Shevek o îmbrăţişă. Erau încă la limită, foarte încordaţi. Sadik îi urmări pentru o clipă cum se strâng în braţe cu o privire calmă, cercetătoare, apoi reveni la Ocuparea Spaţiului Nelocuit.

Seara, arunci când rămâneau singuri, Sadik forma adesea subiectul discuţiei lor. În lipsa altor intimităţi, Takver era oarecum suprapreocupată de copil, iar puternicul ei bun-simţ era voalat de ambiţii şi nelinişti materne. În cazul ei, nu era ceva natural, pentru că nici competitivitatea, nici protecrivismul nu reprezentau motive prea puternice în viaţa anarresienilor. Se bucura să vorbească de grijile ei şi să scape astfel de ele, iar prezenţa lui Shevek îi permitea acest lucru. În primele nopţi ea vorbea cel mai mult iar el asculta de parcă ar fi ascultat muzică sau apă curgătoare, fără a încerca să răspundă. În ultimii patru ani nu vorbise prea mult; pierduse obiceiul conversaţiei. Takver îl scosese din tăcere, aşa cum făcuse întotdeauna. Mai târziu, el era acela care vorbea cel mai mult, deşi depindea întotdeauna de reacţia ei.

— Ţi-l mai aminteşti pe Tirin? o întrebă el într-o seară.

Era frig. Venise iarna, iar camera, cea mai îndepărtată de centrala termică a domiciliului, niciodată nu se încălzea suficient, chiar şi cu registrul deschis la maximum. Shevek purta o cămaşă foarte veche, spălată de prea multe ori, pentru a-i ţine de cald la piept, fiindcă îi plăcea să stea în capul oaselor în pat. Takver, fără să poarte nimic, era sub părură până la urechi.

— Ce s-a întâmplat cu pătura galbenă? întrebă ea.

— Ce proprietaristă eşti! Am lăsat-o.

— Mamei Invidie? Ce trist. Nu sunt proprietaristă, ci doar sentimentală. A fost prima pătură sub care am dormit.

— Nu, nu a fost prima. Trebuie să fi folosit o pătură sus, în munţii Ne Theras.

— Dacă e aşa, nu-mi aduc aminte, spuse ea, râzând. Despre cine m-ai întrebat?

— Tirin.

— Nu-mi amintesc.

— La Regionalul din nord-vest. Un băiat brunet, cu nasul cârn…

— A, Tirin! Bineînţeles. Eu mă gândeam la Abbenay.

— L-am văzut în sud-vest.

— L-ai văzut pe Tirin? Ce mai făcea?

O vreme, Shevek nu spuse nimic, urmărind cu degetul ţesătura păturii.

— Îţi aminteşti ce ne-a spus Bedap despre el?

— Că primea mereu repartiţii mizerabile şi că circula foarte mult, iar în final a ajuns în Insula Segvina, nu? apoi Dap i-a pierdut urma.

— Ai văzut piesa pe care a pus-o în scenă? Aceea care i-a făcut numai necazuri?

— La Festivalul Verii, după plecarea ta? O, da. Nu mi-o mai amintesc, e atât de mult de atunci. Era o prostie. Spirituală… Tirin era spiritual. Dar o prostie. Despre un urrasian, aşa e. Urassianul ăsta se ascunde într-un rezervor de culturi hidroponice şi respiră printr-un pai şi mănâncă rădăcinile plantelor. Doar ţi-am spus că e o prostie! Şi uite aşa ajunge ilegal pe Anarres. După care aleargă peste tot şi încearcă să cumpere lucruri de la depozite şi să le vândă oamenilor şi adună bucăţi de aur până când nu se mai poate mişca. Aşa că trebuie să rămână pe locul unde se află şi îşi construieşte un palat şi se autointitulează Proprietarul planetei Anarres. Şi mai e scena aia groaznic de caraghioasă în care el şi cu femeia aceea vor să se împerecheze, iar ea e gata pregătită, dar el nu poate s-o facă până când nu îi dă mai întâi aurul, să o plătească. Iar ea n-are nevoie de aur. Şi treaba e amuzantă, s-o vezi pe ea aruncându-se pe jos şi fluturând din picioare, şi el se aruncă asupra ei, după care sare în picioare de parcă l-ar fi muscat ceva şi zice, „Nu trebuie să fac aşa ceva.

Nu e *moral!* Nu e o bună *afacere!* Bietul Tirin! Era aşa de caraghios, atât de plin de viaţă.

— El l-a jucat pe urrasian?

— Da, a fost minunat.

— Mi-a arătat piesa, de câteva ori.

— Unde l-ai întâlnit? În Grand Valley?

— Nu, mai înainte, la Elbow. Era portar la uzină.

— El alesese treaba asta?

— Nu cred că pe vremea aceea Tir mai putea să facă vreo alegere. Bedap întotdeauna a crezut că l-au forţat să meargă la Segvina, că fusese forţat să ceară tratament. Nu ştiu. Când l-am văzut, la câţiva ani după tratament, era un om distrus.

— Crezi că au făcut ceva la Segvina...

— Nu ştiu; cred că Azilul într-adevăr încearcă să ofere un adăpost, un refugiu. Judecând după publicaţiile lor sindicale, sunt cel puţin altruişti. Nu cred că l-au scos din minţi pe Tir.

— Dar, atunci, ce l-a terminat? Doar că nu a găsit postul dorit?

— Piesa l-a zdrobit.

— Piesa? Vâlva pe care au făcut-o scârbele alea bătrâne? Ascultă, să înnebuneşti din cauza unor asemenea mustrări moraliste, ar trebui să fii deja nebun. Tot ce trebuia să facă era să nu le acorde nicio atenţie.

— Tir era deja înnebunit de standardele societăţii noastre.

— Ce vrei să spui?

— Păi, eu consider că Tir e un artist înnăscut. Nu un meşteşugar, ci un creator. Un inventator-distrugător, dintre aceia care trebuie neapărat să întoarcă totul pe dos şi cu josul în sus. Un satirist, un om care laudă prin mânie.

— Chiar aşa de bună a fost piesa? întrebă Takver cu naivitate, ieşind câţiva centimetri de sub părură şi studiind profilul lui Shevek.

— Nu, nu cred. Trebuie să fi fost amuzantă pe scenă. La urma urmei, nu avea decât douăzeci de ani atunci când a

scris-o. Încă mai continuă să o scrie. N-a mai scris niciodată altceva.

— Continuă să scrie aceeaşi piesă?

— Continuă să scrie aceeaşi piesă.

— Pfui! exclamă ea cu milă şi dezgust.

— La fiecare două decade venea şi mi-o arăta. Iar eu o citeam, ori mă prefăceam că o citesc şi încercam să o discut cu el. Vroia cu disperare să discute despre piesă, dar nu era în stare. Era mult prea înspăimântat.

— De ce? Nu înţeleg.

— De mine. De toată lumea. De organismul social, de rasa umană, de confreria care l-a respins. Când te simţi singur împotriva tuturor celorlalţi, poţi foarte bine să te simţi înspăimântat.

— Vrei să spui că numai pentru că unii i-au făcut piesa imorală şi au spus că n-ar trebui să ocupe un post didactic a hotărât că toată lumea s-a întors împotriva lui? Sună cam prosteşte!

— Dar cine a fost de partea lui?

— Dap şi toţi prietenii lui.

— Doar că i-a pierdut. A fost trimis în altă parte.

— Arunci de ce n-a refuzat repartiţia?

— Ascultă, Takver, m-am gândit şi eu exact la acelaşi lucru. Întotdeauna vorbim aşa. Chiar tu ai spus că ar fi trebuit să refuzi să te duci la Rolny. Mi-am spus şi eu, de îndată ce am ajuns la Elbow: Sunt un om liber, nu m-a obligat nimeni să vin aici... Întotdeauna o gândim, o spunem, dar n-o facem. Păstrăm iniţiativa pusă la o parte, la loc sigur, în mintea noastră, ca o încăpere unde putem intra şi spune: „Nu trebuie să fac nimic, hotărăsc de unul singur, sunt liber.” Apoi ieşim din cămăruţa din mintea noastră şi plecăm unde ne repartizează CPD-ul şi rămânem acolo până când suntem trimişi în altă parte.

— O, Shev, nu e adevărat. Doar de la secetă încoace. Înainte nu aveau loc nici pe jumătate din aceste repartizări. Oamenii doar lucrau acolo unde era nevoie de ei, se înscriau într-un sindicat, ori formau unul şi apoi se înregistrau la Divlab. Cei de la Divlab îi repartizau mai ales

pe aceia care preferau să facă parte din Cartelul General al Muncii. Se va reveni la asta, în curând.

— Nu ştiu. Ar trebui, desigur. Dar chiar şi înainte de foamete nu se mergea în direcţia asta, ci în sens opus. Bedap avea dreptate: fiecare repartizare de urgenţă, chiar şi fiecare mobilizare pentru muncă, tinde să lase în urma sa un spor de mecanism birocratic în cadrul CPD şi o anume rigiditate. Aşa se întâmpla arunci, aşa se întâmplă şi acum, aşa *trebuie* să se întâmple… Erau multe situaţii similare înainte de secetă. Cinci ani de control sever trebuie să fi permanentizat modelul. Nu te uita la mine cu atâta scepticism! Ascultă, spune mi, câţi oameni cunoşti tu care au refuzat să accepte o repartiţie, chiar şi înainte de foamete?

— Fără a-i mai socoti pe nuchnibi? întrebă Takver, după ce se gândi puţin la întrebare.

— Nu, nu. Nuchnibii sunt importanţi.

— Bine, câţiva dintre prietenii lui Dap – compozitorul acela simpatic, Salas şi câţiva dintre cei mai zdrenţăroşi. Iar adevăraţi nuchnibi veneau prin Round Valley când eram eu copil. Doar că înşelau, aşa îmi spuneam eu întotdeauna. Spuneau atâtea minciuni şi poveşti frumoase, preziceau viitorul, toţi se bucurau să-i vadă şi să-i întreţină şi să le dea de mâncare cât vroiau ei să stea. Dar niciodată nu stăteau prea mult. Dar după aceea oamenii plecau pur şi simplu din oraş, mai ales puştimea, unora pur şi simplu nu le plăcea munca la fermă, aşa că părăseau postul şi plecau. Oamenii fac asta pretutindeni, tot timpul. Se duc în altă parte, căutând ceva mai bun. Doar că nu poţi numi asta refuzul unei repartiţii!

— De ce nu?

— La ce te referi? mormăi Takver, ascunzându-se şi mai mult sub pătură.

— Uite la ce. Ne e ruşine să spunem că am refuzat o repartiţie. Conştiinţa socială domină complet conştiinţa individuală, în loc de a realiza un echilibru cu ea. Noi nu cooperăm – noi ne *supunem.* Ne e teamă să fim proscrişi, să fim făcuţi leneşi, disfuncţionali, egoişti. Ne e teamă de

opinia vecinului mai mult decât ne respectăm propria libertate de a alege. Nu mă crezi, Tak, dar încearcă, străduieşte-te să treci peste linie, doar în imaginaţie, ca să vezi cum te simţi. Deci, realizezi ce este Tirin şi de ce este o epavă, un suflet pierdut. E un criminal! Noi am creat crima, tot aşa cum au făcut şi proprietarienii. Forţăm un om în afara sferei aprobării noastre şi apoi îl condamnăm pentru asta. Am făcut legi, legi ale comportării convenţionale, am construit ziduri în jurul nostru şi nu le vedem, deoarece sunt o parte a modului nostru de gândire. Tir n-a făcut niciodată aşa ceva. Îl cunoşteam de când aveam amândoi zece ani. El niciodată nu a făcut aşa ceva, niciodată nu a putut construi ziduri. Era un rebel natural. Era un odonian natural – unul adevărat! Era un om liber, iar noi, ceilalţi, fraţii săi, l-am scos din minţi drept pedeapsă pentru prima sa acţiune liberă.

— Nu cred, spuse Takver, defensivă, de sub pături. Nu cred că Tir a fost o persoană foarte puternică.

— Nu, era extrem de vulnerabil, spuse el şi urmă o lungă tăcere.

— Nu e de mirare că te obsedează. Piesa lui. Cartea ta.

— Doar că eu sunt mai norocos. Un om de ştiinţă se poate preface că opera lui nu este el însuşi, că nu este decât simplul adevăr impersonal. Un artist nu se poate ascunde în dosul adevărului. Nu se poate ascunde niciunde.

Takver îl privi o vreme cu coada ochiului, apoi se întoarse şi se ridica, strângându-şi pătura pe după umeri.

— Brr! E frig… Am greşit, nu? Arunci când cu cartea. Când l-am lăsat pe Sabul să o ciopârţească şi să-şi pună numele pe ea. Atunci mi se părea corect. Era ca şi cum aş fi pus opera înaintea omului, mândria înaintea vanităţii, comunitatea înaintea eului, toate astea. Dar nu a fost chiar asta, nu? A fost o capitulare. O supunere în faţa autoritarianismului lui Sabul.

— Nu ştiu. Doar că a condus la tipărirea lucrării.

— Scopul corect, dar mijloacele nepotrivite! M-am gândit multă vreme la asta când eram la Rolny, Shev. Îţi spun eu ce n-a fost cum trebuie. Eram însărcinată. Femeile

însărcinate nu cunosc niciun fel de etică. Doar cea mai primitivă formă de impuls de sacrificiu. La dracu cu cartea şi parteneriatul, dacă acestea ameninţă preţiosul făt! Este un impuls de prezervarea rasei, dar poate acţiona direct împotriva comunităţii; e biologic, nu social. Bărbatul poate fi recunoscător că pe el nu-l cuprinde niciodată. Dar îşi poate da seama mai bine decât o femeie şi poate să se ferească de el. Cred că acesta este motivul pentru care cei de pe timpuri foloseau femeile ca pe nişte proprietăţi. De ce le permiteau femeile? Pentru că erau tot timpul însărcinate? Pentru că erau deja posedate, înrobite!

— Bine, poate, dar societatea noastră, aici, este o adevărată comunitate oriunde întrupează cu adevărat ideile lui Odo. O femeie a fost aceea care a făcut Promisiunea. Dar tu ce faci? Te laşi cuprinsă de sentimente de culpabilitate? Te bălăceşti în mocirlă?

Cuvântul folosit de Shevek nu însemna „bălăceală”, pe Anarres neexistând animale care să se bălăcească. Era un cuvânt compus, însemnând, literalmente, „a acoperi continuu cu un strat gros de excremente.” Flexibilitatea şi precizia pravicii permitea crearea unor metafore vii, destul de puţin prevăzute de inventatorii limbii.

— Ei bine, nu. A fost minunat să o nasc pe Sadik. Dar am greşit în privinţa cărţii.

— Amândoi am greşit. Întotdeauna greşim împreună. Doar nu-ţi închipui că te-ai hotărât tu pentru mine!

— În cazul acela cred că aşa a fost.

— Nu. Adevărul este că niciunul din noi nu a hotărât. Niciunul nu a ales. L-am lăsat pe Sabul să aleagă pentru noi. Propriul nostru Sabul – *cel* interiorizat – convenţiile, moralismul, teama de ostracism social, teama de a fi diferit, teama de a fi liber! Bine, nu se va mai întâmpla niciodată. Învăţ eu încet, dar învăţ.

— Ce ai de gând să faci? întrebă Takver cu un tremur de plăcută emoţie în glas.

— Să plec împreună cu tine la Abbenay şi să înfiinţăm un sindicat al tipografilor şi să tipărim *Principiile,* text integral. Şi tot ce mai vrem. *Schiţa Educaţiei Deschise în Ştiinţă* a lui

Bedap, pe care cei de la CPD nu vor să o pună în circulaţie. Chiar şi piesa lui Tirin. Îi datorez asta. M-a învăţat ce sunt închisorile şi cine le construieşte. Aceia care înalţă ziduri sunt proprii lor prizonieri. Am de gând să-mi îndeplinesc propria mea funcţie în organismul social. Am de gând să încep să demolez zidurile.

— S-ar putea să se facă destul de mult curent, spuse Takver, înfăşurată în pături şi se rezemă de el.

— Cred că aşa se va întâmpla, spuse el, cuprinzând-o de după umeri.

***

În noaptea aceea, târziu, după ce Takver adormise, Shevek era tot treaz, cu braţele sub cap, privind în întuneric, auzind tăcerea. Se gândea la lunga *sa* călătorie de întoarcere, amintindu-şi meandrele şi mirajele deşertului şi mecanicul de tren cu capul chel, bronzat şi cu ochi sinceri, care spusese că trebuie să lucrezi cu timpul şi nu împotriva timpului.

În aceşti ultimi patru ani Shevek învăţase câte ceva despre propria sa voinţă. În frustrare îi descoperise forţa. Niciun imperativ social sau etic nu o egalau. Nici măcar foamea nu o putea suprima. Cu cât avea mai puţin, cu atât mai puternică devenea nevoia sa de a fi.

Recunoştea nevoia aceea, în termeni odonieni, drept „funcţia sa celulară” – termenul analogic pentru individualitatea insului, munca pe care o poate presta cel mai bine, deci contribuţia sa cea mai bună adusă societăţii. O societate sănătoasă i-ar permite să exercite liber acea funcţie optimă, găsindu-şi adaptabilitatea şi puterea în coordonarea tuturor acestor funcţii. Aceasta este o idee centrală în *Analogia* lui Odo. Faptul că societatea odoniană de pe Anarres nu atinsese idealul nu făcea să scadă, în ochii săi, responsabilitatea faţă de aceasta; dimpotrivă. Mitul Statului fiind dat la o parte, se evidenţiază adevărata mutualitate şi reciprocitate a societăţii şi individului. Se poate pretinde sacrificiu din partea individului, dar compromis niciodată, pentru că, deşi numai societatea poate oferi securitate şi stabilitate, numai individul,

persoana are puterea alegerii morale – puterea schimbării, funcţia esenţială a vieţii. Societatea odoniană era concepută ca o revoluţie permanentă, iar revoluţia începe în mintea care gândeşte.

Toate acestea îi treceau prin minte lui Shevek, în aceşti termeni, deoarece conştiinţa să era în totalitate odoniană. Era, deci, convins, în momentul acela că dorinţa sa radicală şi necalificată de a crea este, în termeni odonieni, propria sa justificare. Sentimentul de responsabilitate primară faţă de propria sa muncă nu îl separa de semenii săi, de societatea sa, aşa cum îşi închipuise. Îl angaja, alături de aceştia, în termeni absoluţi. Mai simţea că un om care nutreşte un astfel de simţământ de responsabilitate în legătură cu un singur lucru, este obligat să-l menţină în toate. E o greşeală să te vezi drept un vehicul al acestui sentiment şi nimic altceva, să-ţi sacrifici pe altarul său orice altă obligaţie. Acesta era spiritul de sacrificiu la care se referise Takver spunând că îl recunoscuse în cazul ei atunci când era gravidă; vorbise cu oroare, cu dispreţ de sine, pentru că şi ea era odoniană, iar separarea scopurilor şi mijloacelor era şi în concepţia ei, falsă. Există progres; totul este progres. Poţi merge într-o direcţie promiţătoare, ori poţi să greşeşti, dar nu porneşti la drum aşteptându-te să te opreşti vreodată, undeva. Toate responsabilităţile, toate angajamentele înţelese în felul acesta capătă sens şi durată. Aşadar, angajamentul său mutual cu Takver, relaţia dintre ei, rămăsese la fel de vie după o separare de patru ani. Amândoi suferiseră de pe urma acestei despărţiri, suferiseră mult, dar nici unuia nu-i trecuse prin minte să scape de suferinţă negând angajarea. Pentru că, în definitiv, îşi spunea el acum, înconjurat de căldura somnului ei, amândoi nu căutăm altceva decât bucurie – completitudinea fiinţei. Să fugi de suferinţă, înseamnă să fugi şi de şansa bucuriei. S-ar putea să te alegi cu plăcere, sau plăceri, dar niciodată nu te vei simţi împlinit. Nu vei şti ce înseamnă să te întorci acasă.

Takver suspină uşor, în somn, de parcă îi dădea dreptate, după care se întoarse pe partea cealaltă, în urmărirea vreunui vis liniştit.

Împlinirea, îşi spunea Shevek, este o funcţie a timpului. Căutarea plăcerii este circulară, repetitivă, atemporală. Căutarea varietăţii din partea spectatorului, a vânătorului de senzaţii tari, a amatorului de promiscuitate sexuală întotdeauna sfârşeşte în acelaşi loc. Are un sfârşit. Ajunge la capăt şi trebuie să înceapă din nou. Nu este o călătorie şi 0 întoarcere; este un ciclu închis, o cameră încuiată, o celulă de închisoare.

În afara camerei încuiate este peisajul timpului, în care, cu noroc şi curaj, spiritul poate construi drumurile şi oraşele fragile, improbabile ale fidelităţii; un peisaj locuibil de către fiinţele umane.

Un act nu este un act uman până când nu are loc în peisajul trecutului şi viitorului. Loialitatea, care confirmă continuitatea trecutului şi viitorului, legând timpul într-un întreg, este esenţa forţei umane; fără loialitate nu se poate face nimic bun.

Aşadar, privind retrospectiv la cei patru ani, Shevek îi vedea nu ca fiind irosiţi, ci ca pe o parte a edificiului pe care el şi Takver îl construiau cu vieţile lor. Adevărul în a lucra în colaborare cu timpul şi nu împotriva sa, se gândea el, este că timpul nu e irosit. Până şi durerea contează.

11

Rodarred, vechea capitală a Provinciei Avan, era un oraş ascuţit: o pădure de conifere şi, deasupra vârfurilor copacilor, o pădure mai aerisită, de turnuri. Străzile erau întunecoase şi înguste, acoperite de muşchi, adesea ceţoase, pe sub bolta de pini. Numai de pe cele şapte poduri care traversau râul puteai ridica privirea pentru a vedea vârfurile turnurilor. Unele erau înalte de sute de picioare, altele erau doar simple mlădiţe, ca nişte case obişnuite căzute în paragină. Unele erau din piatră, altele de porţelan, mozaic, foi de sticlă colorată, îmbrăcate în cupru, cositor sau aur, ornamentaţiile depăşind orice închipuire, delicate, sclipitoare. Pe aceste străzi halucinante şi încântătoare şi-a avut sediul pe tot parcursul celor trei sute de ani de existenţă, Consiliul Urrasian al Guvernelor Mondiale. Multe ambasade şi consulate de pe lângă CGM şi din A-Io erau de asemenea aglomerate în Rodarred, numai la o oră cu maşina din Nio Esseia şi sediul naţional al guvernului.

Ambasada terrană pe lângă CGM funcţiona în River Castle, castel pitit între autostrada spre Nio şi râu, înălţând către cer doar un singur turn îngrămădit, sumbru, cu un acoperiş pătrat şi deschideri înguste, laterale, ca nişte ochi întredeschişi, în loc de ferestre. Arbori întunecaţi mărgineau latura dinspre câmp, iar printre aceştia un pod basculant se întindea peste un şanţ de apărare. Podul era coborât iar porţile castelului deschise. Şanţul de apărare, râul, iarba verde, zidurile negre, steagul de pe turn, toate sclipeau neclar în razele soarelui penetrând ceaţa de pe râu, iar clopotele din toate turnurile din Rodarred îşi începură sarcina prelungită şi demenţial de armonioasă de a bate ora şapte.

Un funcţionar de la recepţia extrem de modernă din interiorul castelului era ocupat cu un căscat imens.

— De fapt nu deschidem înainte de ora opt, spuse el cu un glas dogit.

— Vreau să discut cu ambasadorul.

— Ambasadorul serveşte micul dejun. Va trebui să te înscrii la o audienţă.

Rostind acestea, funcţionarul îşi şterse ochii apoşi, putând astfel să-l vadă pentru prima dată pe vizitator. Omul făcu ochii mari, mişcă de câteva ori din maxilar şi îl întrebă:

— Cine eşti? De unde…? Ce vrei?

— Vreau să stau de vorbă cu ambasadorul.

— Aşteaptă puţin, spuse funcţionarul cu cel mai pur accent iotic şi întinse mâna după telefon.

O maşină tocmai se oprise între poarta dintre podul basculant şi intrarea în ambasadă, iar câţiva bărbaţi tocmai coborau, accesoriile de alamă ale hainelor negre strălucind în soare. Alţi doi bărbaţi tocmai intraseră în foaier venind din partea principală a clădirii, conversând, oameni cu aspect străin, îmbrăcaţi ciudat. Shevek se apropie de ei în grabă, aproape fugind, ocolind recepţia.

— Ajutaţi-mă! spuse el.

Cei doi îl priviră surprinşi. Unul se trase înapoi, încruntându-se, celălalt privi dincolo de Shevek, spre grupul în uniformă care tocmai intra în ambasadă.

— Intră aici, spuse el cu răceală şi din doi paşi şi un gest, ca un balerin, se închise împreună cu Shevek într-un mic birou lateral.

— Ce se întâmplă? Eşti din Nio Esseia?

— Vreau să discut cu ambasadorul.

— Eşti unul dintre grevişti?

— Shevek. Mă cheamă Shevek. De pe Anarres.

Ochii străini fulgerară, strălucitori, inteligenţi, pe faţa neagră ca smoala.

— *Mai-god*! exclamă terrianul abia auzit, după care continuă, în iotică. Cereţi azil politic?

— Nu ştiu. Eu…

— Veniţi cu mine, dr. Shevek. Am să vă duc într-un loc unde să vă puteţi aşeza.

Au urmat holuri, scări, cu mâna omului negru pe braţul său.

Oameni necunoscuţi încercau să-i scoată haina. Shevek se împotrivi, de teamă că vor carnetul din buzunarul cămăşii. Cineva i se adresă autoritar într-o limbă străină.

— E-n regulă. Încearcă să afle dacă nu eşti rănit, îi explică un altul. Ai haina plină de sânge.

— Altcineva, răspunse Shevek. E sângele altcuiva.

Reuşi să se ridice, deşi îşi simţea capul învârtindu-se. Era aşezat pe o canapea într-o cameră mare, luminată de soare; se părea ca leşinase. Doi bărbaţi şi o femeie stăteau în picioare lângă el. Shevek îi privi fără să înţeleagă.

— Vă aflaţi în Ambasada Planetei Terra, dr. Shevek. Aici vă aflaţi pe pământ terrian. Sunteţi într-o siguranţă absolută. Puteţi rămâne aici cât de mult doriţi.

Pielea femeii era galben-maronie, ca pământul feros, cu excepţia scalpului; neras, dar fără păr. Trăsăturile ei erau ciudate şi copilăreşti, o gură mică, nasul mic, ochii cu pleoape lungi, grele, obrajii şi bărbia rotunjite, cu pernuţe de grăsime. Întreaga ei figură era rotunjită, suplă, copilărească.

— Vă aflaţi în siguranţă aici, repetă ea.

Shevek încercă să vorbească, dar fără succes. Unul dintre bărbaţi îl apăsă uşor pe piept, spunându-i să se întindă.

— Vreau să-l văd pe ambasador, şopti el, întinzându-se.

— Eu sunt ambasadorul. Keng este numele meu. Ne bucurăm că aţi venit la noi. Aici vă aflaţi în siguranţă. Vă rog să vă odihniţi acum, dr. Shevek. Discutăm mai târziu. Nu e nicio grabă.

Vocea ei avea o calitate stranie, cântată, dar era răguşită, ca a lui Takver.

— Takver, spuse el în propria lui limbă, nu ştiu ce să fac.

— Dormi, spuse ea, iar el adormi.

***

După un somn de două zile şi două zile de alimentaţie. Îmbrăcat din nou în costumul său gri, iotic, acum curăţat şi

călcat, Shevek a fost condus în salonul particular al ambasadoarei, la etajul al treilea al turnului.

Ambasadoarea nici nu se înclină în faţa lui, nici nu dădu mâna cu el, dar îşi apropie palmele în faţa pieptului şi zâmbi.

— Mă bucur că vă simţiţi mai bine, dr. Shevek. Nu, ar trebui să vă spun, pur şi simplu, Shevek. Nu? Te rog să iei loc. Regret că trebuie să-ţi vorbesc în iotică, o limbă străină pentru amândoi. Nu îţi cunosc limba; mi se spune că e interesantă, singura limbă inventată raţional care a devenit limba unui mare popor. Alături de această străină suavă, Shevek se simţea masiv, greoi, păros. Se aşeză într-unul din fotoliile adânci, moi. Keng se aşeză şi ea, dar cu o strâmbătură pe chip.

— Am probleme cu spatele, explică ea, de la atâta stat în fotoliile acestea confortabile! Iar Shevek îşi dădu seama că nu e o femeie de treizeci de ani sau mai puţin, cum îşi închipuise, ci de şaizeci sau chiar mai mult şi că îl indusese în eroare pielea ei netedă şi fizicul copilăresc. Acasă, continuă ea, stăm cel mai mult pe perne, pe podea. Dar dacă aş face aşa ceva aici, ar trebui şi mai mult să privesc de jos în sus pe toată lumea. Voi, cetienii, sunteţi atât de înalţi!… Avem o mică problemă. Adică, de fapt, nu e problema noastră ci a guvernului din A-Io. Ştii, oamenii tăi de pe Anarres, aceia care menţin comunicarea prin radio cu Urras, au cerut să vorbească imediat cu tine, iar guvernul ioti e într-o încurcătură, spuse ea zâmbind, un zâmbet de pur amuzament. Nu ştiu ce sa spună.

Era calmă. Era calmă ca o piatră roasă de apă care, arunci când este contemplată, te calmează. Shevek se lăsă pe spate, în fotoliu şi se gândi mult înainte de a răspunde.

— Guvernul iotic ştie că sunt aici?

— În sfârşit, nu oficial. Noi nu am spus nimic, ei nu au întrebat. Dar avem câţiva funcţionari şi secretari ioti, care lucrează aici, la ambasadă. Aşa că, desigur, au aflat.

— E periculos pentru voi, că mă aflu aici?

— A, nu. Ambasada noastră este pe lângă Consiliul Guvernelor Mondiale, nu pe lângă statul A-Io. Ai avut tot

dreptul să vii aici, ceea ce restul Consiliului îi va forţa pe cei din A-Io să admită. Şi după cum ţi-am spus, acest castel este teritoriu terrian, explică ea, zâmbind din nou, chipul ei neted încreţindu-se într-o mulţime de pliuri şi apoi descreţindu-se. Încântătoare fantezie a diplomaţilor! Acest castel e la unsprezece ani-lumină de Pământul meu, camera asta, într-un turn din Rodared, în A-Io, pe planeta Urras a soarelui Tau Ceti, este pământ terrian.

— Atunci le poţi spune că sunt aici.

— Bine. Va simplifica lucrurile. Am vrut acceptul vostru.

— Nu a venit niciun… mesaj pentru mine de pe Anarres?

— Nu ştiu. Nu am întrebat. Nu m-am gândit la asta din punctul tău de vedere. Dacă te îngrijorează ceva, putem face o transmisie spre Anarres. Cunoaştem, desigur, lungimea de undă pe care o folosesc oamenii tăi de acolo, dar nu am utilizat-o pentru că nu am fost invitaţi s-o facem. Am considerat că e mai bine să nu forţăm. Dar îţi putem aranja cu uşurinţă o convorbire.

— Aveţi emiţător?

— Am retransmite prin nava noastră – nava hainiană care staţionează pe orbită în jurul planetei Urras. Ştii că Hain şi Terra colaborează. Ambasadorul hainian ştie că te afli la noi; e singura persoană care a fost informată oficial. Aşa că radioul îţi stă la dispoziţie.

Shevek îi mulţumi cu simplitatea unuia care nu caută dincolo de ofertă motivul ofertantului. Ea îl studie un moment, cu o privire atentă, directă şi calmă.

— Ţi-am ascultat discursul, spuse ea.

— Discursul? întrebă el, privind-o ca de la o mare depărtare.

— Când ai vorbit la marea demonstraţie din Piaţa Capitoliului. Azi e o săptămână. Ascultăm întotdeauna posturile de radio clandestine, emisiunile Muncitorilor Socialişti şi ale Libertarienilor. Bineînţeles că transmiteau în direct demonstraţia. Te-am auzit vorbind. Am fost foarte mişcată. Apoi a urmat un zgomot, un zgomot ciudat şi se auzea mulţimea cum începe să strige. N-au explicat de ce. Se auzeau ţipete. Apoi, brusc, a dispărut din undă. Era

groaznic, groaznic de ascultat. Iar tu erai acolo. Cum de ai scăpat? Cum ai ieşit din oraş? Oraşul Vechi este încă înconjurat; se află trei regimente de militari în Nio. Îi ridică pe grevişti şi pe suspecţi cu zecile şi sutele, în fiecare zi. Cum de-ai ajuns aici?

— Într-un taxi, răspunse el, zâmbind abia schiţat.

— Prin toate punctele de control? În haina aceea pătată de sânge? Când toată lumea te ştie cum arăţi?

— Eram sub bancheta din spate. Taxiul a fost… comandat. Aşa se spune? A fost un risc pe care şi l-au asumat unii, pentru mine.

Shevek îşi privi mâinile, împreunate în poală. Stătea perfect nemişcat şi vorbea calm, dar mai era o tensiune, o încordare, vizibila în ochi şi în liniile din jurul gurii. Se gândi o vreme, după care continuă în aceeaşi manieră detaşată.

— La început, a fost norocul. Când am ieşit din ascunzătoare, am avut noroc să nu fiu arestat imediat. Dar am ajuns în Oraşul Vechi. După aceea nu a fost numai norocul. S-au gândit în locul meu unde m-aş putea duce, au plănuit cum să ajung acolo, şi-au asumat riscurile, spuse el, rostind un cuvânt în propria lui limbă, pe care ulterior îl traduse. Solidaritate…

— E foarte ciudat, spuse ambasadoarea de pe Terra. Nu cunosc aproape nimic despre lumea ta, Shevek. Nu ştiu decât ceea ce ne spun urrasienii, deoarece oamenii tăi nu ne lasă să ajungem acolo. Ştiu, desigur, că planeta e aridă şi mohorâtă, cum a fost constituită colonia, că este un experiment de comunism neautoritarist, că a supravieţuit timp de o sută şaptezeci de ani. Am citit ceva din scrierile lui Odo – nu foarte mult. M-am gândit că torul este destul de puţin important pentru problemele actuale de pe Urras, destul de îndepărtat, un experiment interesant. Dar nu am avut dreptate, nu? E important. Poate că

Anarres e cheia pentru Urras. Revoluţionarii din Nio aparţin aceleiaşi tradiţii. Nu făceau grevă doar pentru salarii mai bune, nici nu protestau împotriva recrutărilor. Nu sunt numai socialişti, sunt anarhişti; demonstrau împotriva puterii. Vezi, amploarea demonstraţiei, intensitatea

sentimentelor populare, reacţia de panică a guvernului, toate păreau foarte greu de înţeles. De ce atâta agitaţie? Guvernul de aici nu este despotic. Bogaţii sunt, într-adevăr, foarte bogaţi, dar săracii nu sunt chiar atât de săraci. Nu sunt nici înrobiţi, nici nu flămânzesc. De ce nu sunt mulţumiţi cu pâine şi discursuri? De ce sunt atât de suprasensibili?… Acum încep să înţeleg de ce. Dar ceea ce rămâne încă inexplicabil este ca guvernul din A-Io, ştiind că această tradiţie libertinistă este încă vie, cunoscând nemulţumirea din oraşele industriale, te-a adus totuşi aici. Ca şi cum ai duce chibritul în pulberărie.

— Eu nu eram programat să ajung lângă pulberărie. Eu trebuia să fiu ţinut izolat de populaţie, să trăiesc printre savanţi şi bogătaşi. Să nu-i văd pe săraci. Să nu văd nimic urât. Urma să fiu ambalat în vată, într-o cutie, într-un înveliş, într-o ladă, într-o peliculă de plastic, aşa cum este totul pe aici. Acolo trebuia să fiu fericit şi să îmi fac treaba, treaba aceea pe care n-o puteam face pe Anarres. Iar când totul avea să fie gata, urma să le-o predau lor pentru a vă putea ameninţa pe voi cu ea.

— Să ne ameninţe? Vrei să spui, Terra şi Hain şi alte puteri interspaţiale? Cu ce să ne ameninţe?

— Cu anihilarea spaţiului.

— Cu asta te ocupi? întrebă ea cu vocea ei blândă, amuzată, după câteva momente de tăcere.

— Nu! Nu mă ocup de aşa ceva. În primul rând eu nu sunt inventator, inginer; sunt teoretician. Ceea ce vor ei de la mine este o teorie. O teorie a Câmpului General în fizica temporală. Ştii ce înseamnă asta?

— Shevek, fizica voastră cetiană, ştiinţa voastră nobilă mă depăşeşte complet. Nu sunt pregătită în matematică, fizică, filosofie, iar teoria ta pare formată din toate astea, plus cosmologie şi multe altele. Dar ştiu la ce te referi când vorbeşti de Teoria Simultaneităţii, în acelaşi fel în care ştiu ce înseamnă Teoria Relativităţii. Adică, ştiu că teoria relativităţii a condus la anumite rezultate practice însemnate; în concluzie, presupun că această fizică temporală a ta poate face posibile noi tehnologii.

— Ceea ce vor ei, explică el, confirmând spusele ei printr-o înclinare a capului, este transferul instantaneu al materiei în spaţiu. Tranzilienţa. Înţelegi? Călătoria spaţială fără traversarea spaţiului sau trecerea timpului. Cred că ar putea ajunge la asta, chiar şi fără ecuaţiile mele. Dar, dacă vor, cu aceste ecuaţii pot realiza ansibilul. Oamenii nu pot traversa spaţiile imense, dar ideile pot.

— Ce este un ansibil, Shevek?

— O idee, răspunse el, zâmbind, fără prea mult umor. Va fi un dispozitiv care va permite comunicarea fără niciun fel de interval de timp între două puncte din spaţiu. Desigur, dispozitivul nu va transmite mesaje. Simultaneitatea înseamnă identitate. Dar pentru percepţiile noastre, acea simultaneitate va funcţiona ca o transmisie, ca o expediere. Aşa că o vom putea utiliza pentru a efectua convorbiri între lumi, fără a mai aştepta atâta timp pentru ca mesajul să ajungă la destinaţie şi să primim răspunsul, necesar în cazul impulsurilor electromagnetice. Este, într-adevăr, o chestiune extrem de simplă. Ca un fel de telefon.

— Simplitatea fizicienilor! exclamă Keng, râzând. Deci, aş putea ridica receptorul – ansibilului? — şi discuta cu fiul meu de la Delhi? Sau cu nepoata mea, care avea cinci ani când am plecat şi a trăit unsprezece ani în timp ce eu călătoream de pe Terra spre Urras cu o viteză aproape de cea a luminii? Aş putea afla ce se întâmplă acasă ACUM, nu acum unsprezece ani. Ar putea fi luate decizii, s-ar putea ajunge la acorduri, s-ar putea schimba informaţii. Eu aş putea discuta cu diplomaţii de pe Chiffewar, tu ai putea discuta cu fizicienii de pe Hain, nu ar fi nevoie de o generaţie pentru ca ideile să circule de la o lume la alta… Ştii, Shevek, am impresia că această chestiune simplă a ta ar putea schimba viaţa miliardelor de oameni din cele Nouă Lumi Cunoscute!

Shevek dădu din cap afirmativ.

— Ar face posibilă o ligă a lumilor. O federaţie. Am fost despărţiţi de ani, de decadele dintre plecare şi sosire, dintre întrebare şi răspuns. E ca şi cum ai fi inventat

vorbirea umană! Putem discuta – în sfârşit, putem comunica unul cu altul.

— Şi ce vei spune?

Amărăciunea din glasul lui o surprinse pe Keng, care îl privi şi nu mai spuse nimic. Shevek se lăsă pe spate, în fotoliu şi îşi frecă fruntea, îndurerat.

— Uite ce este, spuse el, trebuie să-ţi explic de ce am venit la voi şi de ce am venit în această lume. Am venit pentru idee. De dragul ideii. Să învăţ, să predau, să mă bucur de idee. Pe Anarres, ştii, ne-am izolat. Nu comunicăm cu alţi oameni, cu restul umanităţii. Nu aveam cum să-mi termin lucrarea acolo. Şi chiar dacă aş fi putut să o termin acolo, ei nu o vroiau, nu îi întrevedeau nicio utilizare. Aşa că am venit aici. Aici se află ce îmi trebuie mie – discuţiile, schimbul de idei, un experiment în laboratorul de lumină care demonstrează ceva contrar aşteptărilor mele, o carte asupra teoriei relativităţii dintr-o altă lume, stimulentul de care am nevoie. Aşa că în sfârşit mi-am terminat lucrarea. Încă nu este scrisă, dar deţin ecuaţiile şi raţionamentul, e gata. Dar ideile din mintea mea nu sunt singurele care au importanţă pentru mine. Societatea mea este tot o idee, eu am fost realizat de această idee – ideea libertăţii, a schimbării, a solidarităţii umane – o idee importantă. Deşi eram foarte prost, mi-am dat seama până la urmă că preocupându-mă de una dintre ele, de fizica, o trădez pe cealaltă. Că le permit proprietarienilor să *cumpere adevărul* de la mine.

— Dar ce altceva ai putea face, Shevek?

— Nu există nicio alternativă la vânzare? Nu există daruri?

— Da…

— Pricepi că eu vreau să v-o ofer vouă şi celor de pe Hain şi celorlalte lumi, chiar şi ţărilor de pe Urras? Vouă, tuturor! Astfel încât niciunul dintre voi să nu o poată folosi, aşa cum vor cei din A-Io, pentru a dobândi puterea asupra celorlalţi, pentru a se îmbogăţi, ori pentru a câştiga mai multe războaie. Ca sa nu folosiţi adevărul pentru profitul vostru particular, ti doar pentru binele comun.

— În final, adevărul insistă, de obicei, să slujească numai binele comun, spuse Keng.

— În final, da, dar eu nu vreau să aştept sfârşitul. Nu am decât o viaţă de trăit şi nu vreau să o petrec în lăcomie, dobândirea de profituri şi minciuni. Nu vreau să servesc *nici unui* stăpân.

Calmul ambasadoarei era o atitudine mult mai forţată, mai controlată decât la începutul discuţiei lor. Forţa personalităţii lui Shevek, neînfrânată de niciun fel de conştiinţă de sine sau considerente de autoapărare, era formidabila. Se simţea zguduită de prezenţa lui şi îl privea cu un anumit grad de uimire şi compasiune.

— Cum este, întrebă ea, cum poate fi societatea care te-a format? Te-am auzit vorbind despre Anarres, acolo, în Piaţă şi am plâns ascultându-te, dar în realitate nu te-am crezut. Bărbaţii vorbesc întotdeauna astfel despre casa lor, despre ţara îndepărtată... Doar că tu *nu* eşti ca alţi bărbaţi. În cazul tău există o deosebire.

— Deosebirea constă în idee. Şi pentru ideea aceea am venit aici. Pentru Anarres. Deoarece poporul meu refuză să privească spre exterior, m-am gândit că i-aş putea determina pe alţii să privească spre noi. M-am gândit că ar fi mai bine să nu rămânem izolaţi în dosul unui zid, ci să fim o societate printre altele, o lume printre altele, oferind şi primind. Dar acolo am greşit – am greşit complet.

— De ce spui asta? Cu siguranţă că...

— Pentru că nu există nimic, absolut nimic pe Urras de care să avem nevoie noi, anarresienii! Acum o sută şaptezeci de ani am plecat cu mâinile goale şi am avut dreptate. Nu am luat nimic. Pentru că aici nu exista nimic altceva decât State şi armele lor, bogaţii şi minciunile lor, săracii şi mizeria lor. Nu există nicio posibilitate de a acţiona corect, cu inima uşoară, pe Urras. Nu poţi face nimic în care să nu intervină şi profitul, teama de a pierde şi dorinţa de putere. Nu poţi să spui bună dimineaţa cuiva fără a şti care este „superior” celuilalt, sau fără a încerca să o demonstrezi. Nu poţi acţiona ca un frate faţă de alţi oameni, trebuie să-i manipulezi, să-i comanzi ori să te supui

lor, sau să-i înşeli. Nu poţi să-l atingi pe altul; cu toate acestea, nu te vor lăsa singur. Nu există niciun fel de libertate. Este o cutie – Urras e o cutie, un pachet, cu tot ambalajul frumos al cerului albastru şi al pajiştilor, pădurilor şi marilor oraşe. Deschizi cutia şi ce găseşti înăuntru? Un beci negru, plin de praf şi un mort. Un om a cărui mână a fost zburată de gloanţe pentru că a întins-o altora. În sfârşit, am ajuns în Iad. Desar avea dreptate: Iadul este Urras.

Cu toată pasiunea, vorbea cu simplitate, cu un fel de umilinţă şi din nou ambasadoarea de pe Terra îl privi cu o surprindere disimulată dar plină de simpatie, ca şi cum habar n-avea cum să interpreteze această simplitate.

— Amândoi suntem străini aici, Shevek, spuse ea, după o pauză. Eu vin de la o distanţă mult mai mare în timp şi spaţiu. Cu toate acestea, încep să cred că sunt mult mai puţin străină pe Urras decât tine… Să-ţi spun cum mi se pare mie această lume. Pentru mine şi pentru toţi semenii mei terrieni care au vizitat planeta, Urras este cea mai bună, cea mai diversă şi mai frumoasă dintre toate lumile locuite. Este lumea care se apropie cel mai mult de Paradis.

Îl privi cu calm şi intensitate. Shevek nu spuse nimic.

— Ştiu că este plină de rele, continuă ea, plină de nedreptate umana, lăcomie, prostie, risipă. Dar este şi plină de frumuseţe, vitalitate, împlinire. Este aşa cum ar trebui să fie oricare altă lume! Este *vie,* extraordinar de vie – plină de speranţă, în ciuda tuturor relelor sale. Nu am dreptate?

Shevek dădu din cap.

— Iar acum tu, om dintr-o lume pe care nici măcar nu mi-o pot imagina, tu, pentru care Paradisul meu este Iadul, vrei să mă întrebi cum trebuie să arate lumea *mea?*

Shevek tăcea, privind-o cu ochii săi decoloraţi, neclintiţi.

— Lumea mea, Pământul meu este o ruină. O planetă distrusă de specia umană. Ne-am înmulţit şi ne-am îndopat şi neam luptat până când n-a mai rămas nimic, iar apoi am murit. Nu am pus stavilă nici apetitului, nici violenţei; nu ne-am adaptat. Ne-am distrus pe noi înşine. Dar mai întâi ne-am distrus lumea. Pe Pământ n-au mai rămas păduri.

Aerul este cenuşiu, cerul este cenuşiu, este întotdeauna foarte cald. Este locuibil, încă mai este locuibil, dar nu ca această lume. Aceasta este o lume care trăieşte, o armonie. Lumea mea este o discordie. Voi, odonienii, aţi ales un deşert. Noi, terrienii, am făcut un deşert… Supravieţuim, la fel ca şi voi. Oamenii sunt rezistenţi! Mai suntem cam o jumătate de miliard. Am fost, cândva, nouă miliarde. Mai poţi încă vedea, pretutindeni, vechile oraşe. Oasele şi cărămizile se transformă în pulbere, dar bucăţelele de plastic nu se schimbă niciodată – nici ele nu se adaptează, niciodată. Am eşuat ca specie, ca specie socială. Ne aflăm acum aici, tratând de la egal la egal cu alte societăţi umane din alte lumi numai datorită carităţii arătate de hainezi. Au venit; ne-au adus ajutoare. Au construit nave şi ni le-au dăruit, pentru a putea părăsi lumea noastră în ruine. Ne tratează cu blândeţe, cu milă, aşa cum cel puternic îl tratează pe cel slab. Sunt un popor foarte ciudat, hainezii. Mai vechi decât oricare dintre noi, infinit de generoşi. Altruişti. Sunt motivaţi de o vină pe care noi nu o înţelegem, cu toate crimele noastre. Cred că ei, în tot ce fac, sunt motivaţi de trecut, de trecutul lor fără limite. În sfârşit, salvasem tot ce mai putuse fi salvat şi organizasem pe Terra un fel de viaţă pe ruine în singurul fel în care se putea realiza: prin centralizare totală. Control total asupra fiecărui pogon de pământ, fiecărui grăunte de metal, a fiecărui gram de combustibil. Raţionalizare totală, controlul populaţiei, eutanasia, înscrierea universală în forţa de muncă. Regimentarea absolută a fiecărei vieţi către ţelul supravieţuirii rasei. Asta izbutisem să facem când au venit hainezii. Ne-au adus… ceva mai multă speranţă. Nu foarte multă. Am supravieţuit… Nu putem privi lumea asta splendidă, această societate, acest Urras, acest Paradis decât din exterior. Nu suntem capabili decât să-l admirăm şi poate să-l invidiem puţin. Dar nu prea mult.

— Atunci Anarres, aşa cum mai auzit pe mine descriind-o… ce înseamnă Anarres pentru tine, Keng?

— Nimic. Nimic, Shevek. Am pierdut şansa Anarres cu secole în urmă, chiar înainte de a-şi face apariţia.

Shevek se ridică şi se apropie de fereastră, una din lungile deschideri orizontale ale turnului. Sub aceasta era o nişă în care un arcaş ar fi putut urca pentru a-i vedea şi trage în atacatori încă de la poartă. Dacă nu urcai până acolo, nu puteai vedea nimic afară, decât cerul inundat de soare, uşor înceţoşat. Shevek rămase în faţa ferestrei, privind pierdut, lumina umplându-i ochii.

— Voi nu înţelegeţi ce este timpul, spuse el. Spuneţi că trecutul este dus, că viitorul nu este real, că nu există schimbare, nici speranţă. Credeţi că Anarres este un viitor care nu poate fi atins, aşa cum trecutul vostru nu poate fi schimbat. Deci, nu există nimic altceva decât prezentul, acest Urras, prezentul bogat, real, stabil, clipa prezentă. Şi credeţi că acesta este ceva care poate fi posedat! Îl invidiaţi puţin. Vă închipuiţi că este ceva care v-ar place să-l aveţi. Doar că, ştii, nu este real. Nu este stabil, nici solid – nimic nu este. Lucrurile se schimbă, se schimbă. Nu poţi avea totul… Şi, mai ales, nu poţi avea prezentul, dacă nu-l accepţi o dată cu acesta trecutul şi viitorul. Nu numai trecutul, dar şi viitorul, nu numai viitorul, dar şi trecutul! Pentru că sunt reale: numai realitatea lor face ca prezentul să fie real. Nu veţi înfăptui, şi nici măcar nu veţi înţelege Urras dacă nu acceptaţi realitatea, realitatea de necontestat a planetei Anarres. Ai dreptate: noi suntem cheia. Dar când ai spus asta, nu credeai nici tu în vorbele tale. Nu crezi în Anarres. Nu crezi nici în mine, deşi sunt împreună cu tine, în această cameră, în această clipă… Poporul meu avea dreptate şi eu nu, în următoarea privinţă: noi nu putem veni la tine. Voi nu ne îngăduiţi. Voi nu credeţi în schimbare, în şansă, în evoluţie. Mai degrabă ne-aţi distruge decât să ne acceptaţi realitatea, decât să admiteţi că există dreptate! Nu putem veni la voi. Nu putem decât să vă aşteptăm să veniţi la noi.

Keng îl asculta cu o expresie surprinsă şi gânditoare, de uşoară uluire.

— Nu înţeleg. Nu înţeleg, spuse ea în cele din urmă. Semeni cu cineva din trecutul nostru, cu vechii idealişti, cu vizionarii libertăţii; totuşi, nu te înţeleg, e ca şi cum ai

încerca să-mi vorbeşti de lucruri viitoare. Cu toate acestea, aşa cum spui, eşti aici, acum!…

Ambasadoarea nu-şi pierduse perspicacitatea. Tăcu din nou, după care continuă.

— Atunci, de ce ai venit la mine, Shevek?

— O, pentru a-ţi oferi ideea. Ştii, teoria mea. Să o salvez de la a deveni o proprietate a guvernului iotic, o investiţie sau o armă. Dacă vrei, cel mai simplu lucru este să transmiţi ecuaţiile, să le pui la dispoziţia fizicienilor din toată această lume, din Hain şi alte lumi, cât mai curând posibil. Ai vrea să faci aşa ceva?

— Mai mult decât orice.

— Nu e mai mult de câteva pagini. Demonstraţiile şi câteva implicaţii vor dura mai mult, dar astea pot urma şi mai târziu, iar dacă nu eu, atunci alţii vor putea să lucreze la ele.

— Dar ce vei face după aceea? Vrei să te întorci la Nio? Aparent, oraşul este liniştit acum. Insurecţia pare a fi înfrântă, cel puţin pentru moment, dar mă tem că guvernul te consideră un insurgent. Desigur, mai există şi Thu…

— Nu, nu vreau să rămân aici. Nu sunt un altruist! Dacă mă poţi ajuta şi cu asta, aş vrea să mă întorc acasă. Poate că până şi cei din A-Io vor dori să mă trimită acasă. Cred că ar avea sens: să mă facă să dispar, să-mi nege existenţa. Desigur, ar putea-o rezolva mai uşor ucigându-mă, ori întemniţându-mă pe viaţă. Încă nu vreau să mor şi în niciun caz nu vreau să mor aici, în Iad. Unde ţi se duce sufletul dacă mori în Iad? întrebă el, râzând, redobândindu-şi gentileţea manierelor. Dar dacă ai putea să mă trimiţi acasă, cred că ar răsufla uşuraţi. Ştii, anarhiştii morţi se transformă în martiri şi continuă să trăiască timp de secole. Dar cei absenţi pot fi uitaţi.

— Am crezut că ştiu ce înseamnă „realism”, spuse Keng şi zâmbi, de data aceasta cu un zâmbet încordat.

— Cum se poate, dacă nu ştii ce înseamnă speranţa?

— Nu ne judeca prea aspru, Shevek.

— Nu vă judec deloc. Nu cer decât ajutorul vostru, pentru care nu am ce să ofer în schimb.

— Nimic? Teoria ta nu înseamnă nimic?

— Pune-o în balanţă cu libertatea unui singur spirit omenesc, spuse el, întorcându-se către ea. Care va cântări mai greu? Poţi să-mi spui? Eu nu pot.

12

— Vreau să prezint un proiect, spuse Bedap, din partea Sindicatului de Iniţiativă. Ştii că de aproape douăsprezece decade ne aflăm în contact radio cu Urras…

— Împotriva recomandărilor acestui consiliu, a Federaţiei pentru Apărare şi a votării majoritare a Listei!

— Da, răspunse Bedap, măsurându-l pe vorbitor din cap până în picioare, dar fără a protesta pentru întrerupere.

Nu existau niciun fel de reguli pentru procedurile parlamentare la întrunirile CPD. Uneori, întreruperile erau mult mai frecvente decât declaraţiile. Procedura, comparată cu o conferinţă de conducere bine condusă, era o halcă de carne crudă pusă alături de o schemă de conectare. Oricum, carnea crudă funcţionează mai bine la locul său decât ar face-o o astfel de diagramă – În interiorul unui animal viu.

Bedap îi cunoştea pe toţi vechii lui oponenţi din Consiliul de Import-Export; se împlineau trei ani de când tot trecea pe acolo şi se lupta cu ei. Vorbitorul acesta era nou, un om tânăr, probabil repartizat nu de mult, prin loterie, pe lista CPD. Bedap îl mai cercetă o dată, binevoitor şi continuă.

— Haideţi să nu mai reluăm vechile certuri. De acord? Vă supun atenţiei ceva nou. Am recepţionat un mesaj interesant de la un grup de pe Urras. A venit pe lungimea de undă utilizată de contactele noastre de acolo, dar nu la ora stabilită şi a fost un semnal slab. Se pare că a fost trimis dintr-o ţară numită Benbili, nu din A-Io. Grupul se autointitulează „Societatea Odoniană”. Se pare că este vorba de odonieni de după Colonizare, existând sud o anumită formă în golurile legislaţiei şi guvernului de pe Urras. Mesajul lor a fost adresat „fraţilor de pe Anarres.” Îl puteţi citi în buletinul Sindicatului; este interesant. Ne întreabă dacă li se îngăduie să trimită oameni aici.

— Să trimită oameni aici? Să-i lăsăm pe Urrasieni să vină aici? Ca spioni?

— Nu, în calitate de colonişti.

— Vor reînceperea Colonizării. Aşa este, Bedap?

— Spun că sunt hăituiţi de guvernul lor şi speră să…

— … reînceapă Colonizarea! Pentru fiecare profitor care se denumeşte odonian?

Relatarea integrală a unei dezbateri manageriale anarresiene ar fi dificilă; se derula foarte repede, adesea mai mulţi oameni vorbind deodată, fiecare destul de concis, cu mult sarcasm, cu multe lucruri nerostite. Tonul era emoţional, de multe ori deosebit de personal, se ajungea la final, dar nu se trăgea nicio concluzie. Era ca o discuţie contradictorie între fraţi, sau între gânduri într-o minte nedecisă.

— Dacă îi lăsăm pe aceşti aşa-zişi odonieni să vină, cum au de gând să ajungă aici?

Se înscrise la cuvânt oponentul de care se temea Bedap, femeia aceea rece, inteligentă pe nume Rulag. Ea fusese cel mai inteligent adversar al lui din consiliu, în acel an. Bedap se uită spre Shevek, care participa la acest consiliu pentru prima dată, pentru a-i atrage atenţia asupra ei. Cineva îi spusese lui Bedap că Rulag e ingineră şi descoperise la ea claritatea şi pragmatismul minţii inginerului, plus ura mecanicistului pentru complexitate şi neregularitate. Rulag se opunea Sindicatului de Iniţiativă în fiecare problemă, inclusiv aceea a dreptului său de a exista. Argumentele ei erau fondate şi Bedap o respecta. Uneori, când o auzea vorbind despre forţa planetei Urras şi despre pericolul de a negocia cu cei puternici de pe poziţia celor slabi, chiar o credea.

Pentru că erau momente în care Bedap se întreba, în sinea lui, dacă nu cumva el şi cu Shevek, atunci când se întâlniseră în iarna lui ’68 şi discutaseră mijloacele prin care un fizician frustrat poate să-şi tipărească opera şi să comunice cu fizicienii de pe Urras, nu declanşaseră un lanţ de evenimente incontrolabile. Când, până la urmă, stabiliseră contactul radio, urrasienii se dovediseră mult mai dornici să discute, să schimbe informaţii, decât se aşteptaseră. Iar când au primit rapoarte scrise ale acestor

schimburi, opoziţia pe Anarres fusese mult mai virulentă decât îşi închipuiseră. Oamenii din ambele lumi le acordau mult mai multă atenţie decât era cazul. Atunci când duşmanul te îmbrăţişază entuziast, iar concetăţenii tăi te resping fără milă, e greu să nu te întrebi dacă nu cumva eşti, de fapt; un trădător.

— Presupun că ar veni pe una din navele de transport, răspunse el. Ca nişte buni odonieni, ar veni cu o ocazie. Doar dacă guvernul lor, sau Consiliul Guvernelor Mondiale le permite. Îi vor lăsa, oare? Oare arhiştii le vor face o favoare anarhiştilor? Asta aş vrea eu să aflu. Dacă am invita un grup mic, şase sau poate opt, din aceşti oameni, ce s-ar întâmpla acolo?

— Lăudabilă curiozitate, spuse Rulag. De acord, am cunoaşte mai bine pericolul dacă am cunoaşte mai bine ce se întâmplă în realitate pe Urras. Dar pericolul rezidă în actul descoperirii.

Rulag se ridică în picioare, sugerând prin aceasta că doreşte să păstreze cuvântul mai mult de câteva secunde. Bedap făcu cu ochiul şi se uită din nou spre Shevek, care şedea alături. „Fereşte-te de asta!” murmură el. Shevek nu reacţionă în niciun fel, dar, de obicei, era rezervat şi chiar ruşinos la întruniri, insignifiant dacă nu era cumva mişcat în profunzime de ceva, în care caz se dovedea un vorbitor surprinzător de bun. Dar, în timp ce Rulag vorbea, Bedap observă că, deşi i se adresa lui, era cu ochii aţintiţi asupra lui Shevek.

— Sindicatul vostru de Iniţiativă, începu ea, accentuând pronumele, a procedat la construirea unui emiţător, la efectuarea de transmisii către Urras şi la recepţionarea de mesaje de la ei, precum şi la publicarea comunicaţiilor efectuate. Aţi făcut toate astea împotriva recomandărilor majorităţii CPD şi protestelor tot mai vehemente din partea întregii Confrerii. Până acum nu au avut loc niciun fel de represiuni împotriva instalaţiilor şi a voastră, în parte, cred, pentru că noi, odonienii ne-am dezobişnuit de ideea că un individ poate porni pe o cale dăunătoare celorlalţi, persistând pe aceasta în ciuda tuturor sfaturilor şi

protestelor. Este un eveniment rar. De fapt, voi sunteţi primii dintre noi care vă purtaţi în felul în care criticii arhişti au prezis întotdeauna că se vor purta oamenii într-o societate fără legi: cu o totală lipsă de responsabilitate faţă de bunăstarea societăţii. Nu îmi propun să mă refer din nou la răul pe care l-aţi făcut deja, predarea de informaţii ştiinţifice unui inamic puternic, recunoaşterea slăbiciunilor noastre, reprezentată de toate transmisiile voastre către Urras. Dar acum, gândindu-mă că ne-am obişnuit cu toate astea, propuneţi ceva mult mai rău. Care e diferenţa, veţi spune, dintre a discuta cu o mână de urrasieni pe unde scurte şi a vorbi cu ei aici, la Abbenay? În ce constă deosebirea? Care este deosebirea dintre o uşă închisă şi o uşă deschisă? Haideţi să deschidem uşa! Asta spune el, ammari. Să deschidem uşa, să-i lăsăm pe urrasieni să vină! Şase sau opt pseudo-odonieni pe nava următoare. Şaizeci sau optzeci de profitori pe următoarea, să ne cerceteze şi să vadă cum putem fi împărţiţi ca proprietate între naţiunile de pe Urras. Iar la următoarea cursă vor veni şase, ori opt sute de nave de război, înarmate: tunuri, soldaţi, o forţă de ocupaţie. Sfârşitul lui Anarres, sfârşitul Promisiunii. Speranţa noastră s-a aflat şi se află, de o sută şaptezeci de ani, în Termenii Colonizării: Niciun urrasian nu coboară de pe navă, cu excepţia Coloniştilor, atunci şi întotdeauna. Niciun fel de amestec. Niciun contact. A abandona acel principiu acum înseamnă să le spui tiranilor pe care i-am înfrânt cândva: „Experimentul a eşuat! Veniţi pentru a ne înrobi din nou!

— În niciun caz! interveni Bedap, prompt. Mesajul este limpede: Experimentul a reuşit, suntem, acum, suficient de puternici să vă facem faţă ca egali.

Discuţia continuă ca şi mai înainte, o enunţare rapidă de probleme. Ca de obicei, nu se supuse nimic la vot. Aproape toţi cei de faţă susţineau cu tărie respectarea cu stricteţe a Termenilor Colonizării. De îndată ce epuizară acest subiect, Bedap interveni din nou.

— Bine. Consider problema încheiată. Nimeni nu vine pe *Kuieo Fort* sau pe *Înţeleptul.* În problema aducerii de

urrasieni pe Anarres, scopurile Sindicatului trebuie evident să se supună opiniei societăţii în întregul ei; v-am cerut sfatul şi îl vom urma. Dar mai rămâne un alt aspect al aceleiaşi chestiuni. Shevek!

— Da, mai este problema trimiterii unui anarresian pe Urras. Urmară exclamaţii şi întrebări. Shevek nu ridică tonul, care nu era mult mai puternic decât un murmurat, dar insistă.

— Nu ar face rău nimănui, nu ar ameninţa niciun locuitor de pe Anarres. Se pare că este o problemă care ţine de dreptul individului; de fapt, o testare a acestui drept. Termenii Colonizării nu o interzic. A o interzice acum, ar însemna presupunerea unei autorităţi din partea CPD, o reducere a dreptului individului odonian de a iniţia acţiuni inofensive pentru ceilalţi.

Rulag se aplecă în faţă, pe scaunul ei. Zâmbea puţin şi ochii strălucitori priveau de la Shevek la Bedap şi înapoi.

— Oricine poate să plece de pe Anarres. Poate pleca oricând doreşte, dacă transportoarele proprietarienilor vor să-l ia. Nu se mai poate întoarce.

— Cine spune că nu poate? o întrebă Bedap.

— Termenii Încheierii Colonizării. Nimeni nu va putea trece de pe navele de transport mai departe de limita Portului Anarres.

— Bine, sigur, asta trebuia să se aplice urrasienilor, nu anarresienilor, interveni un bătrân consilier, Ferdaz, căruia îi plăcea să se amestece chiar şi atunci când intervenţia lui dirija discuţia dincolo de cursul dorit.

— Acela care vine de pe Urras este urrasian, întări Rulag.

— Legalisme, legalisme! Ce rost au toate aceste subterfugii? întrebă o femeie calmă, masivă, pe nume Trepil.

— Subterfugii? strigă noul membru, tânărul, cu un accent din nord-est şi o voce puternică, joasă. Dacă nu-ţi plac subterfugiile, încearc-o pe asta. Dacă se află aici persoane cărora nu le place Anarres, să plece. Îi ajut eu. Îi duc eu până la Port. Le trag până şi un picior undeva! Dar dacă încearcă să se strecoare înapoi, câţiva dintre noi vom fi

acolo să-i întâmpinăm. Câţiva odonieni adevăraţi! Şi nu ne vor găsi zâmbind şi spunând, „Bun venit acasă, fraţilor”. Se vor trezi cu dinţii înfundaţi pe gât şi testiculele în stomac. Pricepeţi ce spun? E suficient de clar pentru voi?

— Clar, nu. Direct, da. Direct ca un vânt, răspunse Bedap. Claritatea este o funcţie a gândirii. Ar trebui să mai înveţi ceva odonianism înainte de a lua cuvântul aici.

— Nu meriţi să rosteşti numele lui Odo! strigă tânărul. Sunteţi nişte trădători, voi şi tot Sindicatul vostru. Pretutindeni pe Anarres sunt oameni cu ochii pe voi. Credeţi că noi nu ştim că Shevek a fost invitat să meargă pe Urras, să meargă şi să vândă ştiinţa anarresiană profitorilor? Vă închipuiţi că nu ştim că voi toţi, nişte sclifosiţi, aţi vrea să ajungeţi acolo, să trăiţi în belşug şi să îi lăsaţi pe proprietarieni să vă bată pe spate? N-aveţi decât să vă duceţi. Mare pagubă! Dar dacă veţi încerca să vă întoarceţi aici, veţi avea de-a face cu *justiţia.*

Tânărul se ridicase în picioare şi, aplecat deasupra mesei, striga drept în faţa lui Bedap.

— Tu nu te referi la justiţie. Te referi la pedeapsă. Vrei să spui că sunt unul şi acelaşi lucru? întrebă Bedap, ridicând privirea către el.

— Se referă la violenţă, interveni Rulag. Iar dacă se produce violenţă, voi sunteţi aceia care o veţi fi creat. Voi şi Sindicatul vostru. Iar voi o veţi merita.

Un bărbat slab, mic de statură, de lângă Trepil, începu să vorbească, la început încet, cu o voce înăsprită de rusca provocată de praf, încât prea puţini îl auziră. Era un delegat din partea sindicatului minerilor din sud-vest şi nimeni nu se aştepta că se va referi la acest subiect.

— … ceea ce merită oamenii, spunea el. Pentru că fiecare dintre noi merităm totul, orice bogăţie stivuită în mormintele regilor morţi şi niciunul nu merităm nimic, nici măcar o gură de pâine arunci când ne e foame. N-am mâncat noi, oare, atunci când alţii flămânzeau? Ne vei pedepsi pentru asta? Ne vei răsplăti pentru virtutea de a flămânzi în timp ce alţii mâncau? Nimeni nu câştigă pedeapsa, nici răsplata. Eliberaţi-vă mintea de ideea de

merit şi de ideea de *câştig* şi abia atunci veţi fi în stare să gândiţi.

Erau cuvintele lui Odo în *Scrisori din închisoare* dar, rostite cu vocea aceea slabă, răguşită, produseră un efect straniu, de parcă omul le producea el însuşi, cuvânt cu cuvânt, ca şi cum ar fi provenit din inima sa, încet, cu greutate, aşa cum apa se înalţă încet, încet prin nisipul deşertului.

Rulag asculta, cu capul înălţat şi faţa încordată, ca a unui om care îşi ascunde durerea. De partea cealaltă a mesei, vizavi de ea, Shevek stătea cu capul plecat. Cuvintele minerului fiind urmate de un moment de tăcere, Shevek ridică privirea şi vorbi:

— Vedeţi, ceea ce căutăm este sa ne reamintim nouă înşine că nu am venit pe Anarres pentru a căuta siguranţă, ci pentru libertate. Dar dacă trebuie să fim cu toţii de acord, să muncim împreună, nu suntem cu nimic mai buni decât o maşină. Dacă un individ nu poate lucra în solidaritate cu semenii săi, este de datoria lui să lucreze singur. Îndatorirea sa şi dreptul său. Noi am negat şi negăm oamenilor acest drept. Am spus şi spunem, tot mai des, „Trebuie să lucrezi împreună cu alţii, trebuie să accepţi regula majorităţii.” Dar orice regulă înseamnă tiranie. Datoria individului este de a *nu* accepta *nicio* regulă, să fie iniţiatorul propriilor acte, să fie responsabil. Numai dacă el face aşa, societatea va trăi, se va schimba, se va adapta şi va supravieţui. Noi nu suntem supuşii unui Stat bazat pe lege, suntem membrii unei societăţi bazate pe revoluţie. Revoluţia este obligaţia noastră, speranţa noastră de evoluţie. „Revoluţia este în spiritul individual, sau niciunde. Este pentru toţi, sau nu reprezintă nimic. Dacă se consideră că revoluţia are un sfârşit, arunci nu va începe niciodată cu adevărat.” Nu putem rămâne aici. Trebuie să continuăm. Trebuie să ne asumăm riscurile.

— Nu ai niciun drept să ne implici pe toţi într-un risc pe care eşti obligat să ţi-l asumi din motive personale, răspunse Rulag, la fel de calmă ca şi el, dar foarte rece.

— Nimeni, dacă nu vrea să meargă la fel de departe ca mine, nu are dreptul să mă oprească, spuse Shevek, iar ochii lor se întâlniră pentru o secundă, după care plecară amândoi privirile.

— Riscul unei călătorii pe Urras nu implică pe nimeni în afară de persoana care o face, interveni Bedap. Nu schimbă nimic în Termenii Colonizării şi nimic din relaţiile noastre cu Urras, exceptând, poate, aspectul moral – şi asta în avantajul nostru. Dar nu crea că suntem pregătiţi, că niciunul dintre noi nu este fata să decidă în această privinţă. Pentru moment, închid subiectul, dacă sunteţi şi voi de acord.

Răspunsul fiind favorabil, Bedap şi Shevek părăsiră întrunirea.

— Trebuie să trec pe la Institut, spuse Shevek, atunci când ieşeau din clădirea PDC. Sabul mi-a trimis una din notele acelea ale lui. Parcă ar fi tăieturi de la unghiile de la picioare. Mă întreb, ce-o fi în mintea lui?

— Iar eu mă întreb ce-o fi în mintea femeii aceleia, Rulag. Are ceva personal împotriva ta. Cred că invidie. Nu vă mai aşezăm unul în faţa altuia la aceeaşi masă, altfel nu mai ajungem niciunde. Dar nici flăcăul acela din nord-est nu mi-a făcut o impresie prea bună. Conducerea şi puterea majorităţii înseamnă dreptate! Reuşim noi oare să-i facem să priceapă mesajul nostru, Shev? Ori nu facem decât să îndârjim opoziţia?

— Poate că într-adevăr trebuie să trimitem pe cineva pe Urras, să ne demonstrăm drepturile prin acte, dacă prin cuvinte nu izbutim s-o facem.

— Poate. Atâta vreme cât nu sunt eu acela! Aş vorbi până m-aş înroşi despre dreptul de a părăsi Anarres, dar dacă ar trebui s-o fac, pe dracu, mai degrabă mi-aş tăia beregata.

— Trebuie să plec, spuse Shevek, râzând. Voi fi acasă într-o oră, sau cam aşa ceva. Vino să mănânci cu noi astă seară.

— Ne vedem în camera voastră.

Shevek porni pe stradă cu pasul său mare; Bedap rămase ezitând în faţa clădirii CPD. Era mijlocul după-amiezii, o zi cu vânt, însorită, rece de primăvară. Străzile oraşului erau strălucitoare, cu aspect lustruit, fremătând de lumină şi oameni. Bedap se simţea tulburat şi părăsit totodată. Totul, inclusiv emoţiile sale, era promiţător şi totuşi nesatisfăcător. Îşi continuă drumul până la domiciliul unde locuiau acum Shevek şi Takver. Aşa cum sperase, o găsi pe Takver acasă împreună cu copilul.

Takver pierduse două sarcini, după care venise Pilun, târziu şi pe neaşteptate, dar binevenită. Fusese foarte mică la naştere iar acum, când mergea pe doi ani, era încă mică, cu braţe şi picioare subţiri. Când Bedap o ridica, era întotdeauna vag înspăimântat, având chiar o senzaţie de respingere la atingerea braţelor acelea atât de fragile încât le-ar fi putut uşor frânge cu o răsucire a mâinii. Ţinea foarte mult la Pilun, era fascinat de ochii ei cenuşii, înnouraţi şi câştigat de încrederea ei totală, dar ori de câte ori o atingea, era conştient, aşa cum nu i se mai întâmplase până atunci, de ce înseamnă atracţia cruzimii, de ce puternicii îi chinuie pe cei slabi. De aceea – deşi nici el nu-şi dădea seama de ce – înţelegea ceva care niciodată nu însemnase mare lucru pentru el, nici măcar nu-l interesase cine ştie ce: sentimentul părintesc. Simţea o plăcere din cele mai grozave atunci când Pilun îi spunea „tadde”.

Se aşeză pe platforma-pat din dreptul ferestrei. Era o cameră bine dimensionată, cu două platforme. Podeaua era mochetată. Nu exista niciun fel de mobilier, nici scaune sau mese, doar un gărduţ mobil care delimita un spaţiu de joacă, ori servea de paravan pentru patul fetiţei. Takver deschisese sertarul lung şi larg de sub cealaltă platformă şi sorta o mulţime de hârtii păstrate acolo.

— Chiar te rog să o ţii pe Pilun, dragă Dap, spuse ea, cu zâmbetul ei larg, atunci când fetiţa începu să se îndrepte către el. A răscolit hârtiile astea de cel puţin zece ori, de fiecare dată când vreau să le aranjez. Termin într-un minut… ba nu, în zece minute.

— Nu te grăbi. N-am chef de vorbă. Nu vreau decât să stau aici. Haide, Pilun, mergi! Ce fetiţă mare! Vino la Tadde Dap. Te-am prins!

Pilun stătea mulţumită pe genunchii lui, studiindu-i mâna. Lui Bedap îi era ruşine de unghiile lui, pe care nu şi le mai rodea, dar care rămăseseră deformate de atâta ros. Mai întâi strânse pumnul pentru a le ascunde, după care se ruşină de ruşinea lui şi deschise mâna. Pilun îl bătu bucuroasă pe mână.

— Frumoasă cameră, spuse el. Cu lumina dinspre nord. E întotdeauna atât de linişte aici.

— Aşa e. Ssst! Număr foile.

După o vreme dădu deoparte teancurile de foi şi închise sertarul.

— Poftim! Scuză-mă! I-am spus lui Shev că voi pagina articolul acela pentru el. Ce-ar fi să bem ceva?

Raţionalizarea era încă valabilă pentru multe alimente de bază, deşi mult mai puţin strictă decât fusese cu cinci ani în urmă. Livezile din nord-est suferiseră mai puţin şi îşi reveniseră mai repede în urma secetei decât regiunile cerealiere, iar anul trecut fructele uscate şi sucurile de fructe ieşiseră de pe lista restricţiilor. Takver avea o sticlă pe pervazul ferestrei umbrite. Turnă pentru fiecare câte o ceaşcă, în ceştile de pământ, cam butucănoase, pe care Sadik le confecţionase la şcoală. Apoi se aşeză în faţa lui Bedap şi îl privi, zâmbind.

— Ei bine, ce mai e nou pe la CPD?

— Ca întotdeauna. Ce mai e pe la laboratorul de peşti?

— Nu ştiu. Mă gândesc să plec, spuse Takver, privind în ceaşcă şi clătinând-o pentru a prinde lumina pe suprafaţa lichidului.

— De ce, Takver?

— Mai bine plec eu, decât să-mi spună ei. Problema este că îmi place slujba şi sunt bună. E singura de genul acesta în Abbenay. Doar că nu poţi fi membra unui colectiv de cercetare care a decis că nu faci parte dintre ei.

— Se cam năpustesc asupra ta, nu?

— Tot timpul, răspunse ea, privind în grabă şi fără să-şi dea seama către uşă, ca şi cum ar fi vrut să fie sigură că Shevek nu se află acolo, ascultându-i. Unii sunt incredibili. Ei bine, doar ştii la ce mă refer. N-are rost să continui pe tema asta.

— Nu. De aceea mă bucur că te prind singură. Nu ştiu exact. Eu, Shev, Skovan şi Gezach şi toţi ceilalţi care ne petrecem cea mai mare parte a timpului la imprimerie şi la turnul radio, nu avem posturi, aşa că nu întâlnim prea mulţi oameni din afara Sindicatului de Iniţitivă. Eu petrec foarte mult timp la CPD, dar asta este o situaţie specială. Mă aştept la opoziţie acolo, deoarece eu o creez. De ce te izbeşti?

— De ură, răspunse Takver, cu vocea ei joasă, blândă. Ură reală. Directorul proiectului meu nu mai vrea să-mi vorbească. Bine, nu e cine ştie ce pierdere. Oricum, e împotrivă. Dar unii dintre ceilalţi, chiar că îmi spun ce cred… Mai e o femeie, nu la laboratoarele de peşti, ci aici, în sediul central. Face parte din comitetul de igienizare a blocului şi a trebuit să merg şi să-i vorbesc despre ceva. Nu mă lasă să deschid gura. „Nu încercaţi să intraţi în camera asta, vă cunosc prea bine, nenorociţi de trădători, intelectualilor, egoiştilor”, şi aşa mai departe, apoi a trântit uşa. A fost de-a dreptul grotesc.

Takver râse, fără umor. Pilun, văzând-o râzând, zâmbi din adâncitura braţului lui Bedap, apoi căscă.

— Dar ştii, continuă ea, a fost înspăimântător. Sunt o laşă, Dap. Nu îmi place violenţa. Nici măcar nu-mi place dezaprobarea!

— Bineînţeles că nu. Singura garanţie pe care o avem este aprobarea vecinilor noştri. Un arhist poate încălca legea şi spera sa scape nepedepsit, dar nu poţi „încălca” un obicei; este cadrul vieţii tale cu alţii. Nu facem altceva decât să începem să simţim cum este atunci când suntem revoluţionari, aşa cum afirma Shev la întrunirea de astăzi. Şi nu e deloc plăcut.

— Unii înţeleg, spuse Takver cu un optimism hotărât. Femeia aceea de ieri, din omnibuz: nu ştiu unde o

întâlnisem, presupun că în timpul vreunei activităţi de zece zile, cândva. Zice ea: „Trebuie să fie minunat să trăieşti cu un mare savant, atât de interesant!” Zic eu: „Da, cel puţin e întotdeauna ceva despre care să discuţi…”. Pilun, nu te culca, puiule! Shevek va fi acasă în curând şi vom merge la cantină. Leagăn-o, Dap. În sfârşit, înţelegi, ştia cine e Shev, dar nu era ostilă, ori dezaprobatoare. Era foarte drăguţă.

— Chiar că oamenii îl cunosc, spuse Bedap. E amuzant, pentru că nu-i înţeleg cărţile mai mult decât mine. El crede că sunt, totuşi, câteva sute. Studenţii aceia de la Institutele Divizionale, care încearcă să organizeze cursuri de simultaneitate. Personal, consider că doar câteva zeci ar însemna o estimare generoasă. Cu toate acestea, oamenii au auzit de el, au această senzaţie, că reprezintă ceva cu care se pot mândri. Presupun că asta a realizat sindicatul, dacă nu altceva. A tipărit cărţile lui Shev. Poate că e singurul lucru înţelept pe care l-au făcut.

— Hai, lasă! Pesemne că ai avut o sesiune proastă la CPD.

— Aşa e. Aş vrea să te înveselesc, Takver, dar nu pot. Sindicatul atacă groaznic de aproape de principiul societal fundamental, teama de străini. Era azi acolo un tânăr care ameninţa pe faţă cu represiuni violente. În sfârşit, e o opinie nenorocită, dar va găsi alţii gata să o împărtăşească. Iar Rulag aceea, naiba s-o ia, e un oponent formidabil!

— Dap, ştii cine e Rulag?

— Cine e?

— Shev nu ţi-a spus niciodată? E mama lui.

— Mama lui Shev?

— A plecat când el avea doi ani, răspunse ea, dând din cap. Tatăl lui a rămas cu el. Bineînţeles, nimic neobişnuit. Cu excepţia sentimentelor lui Shev. Are impresia că a pierdut ceva esenţial – atât el cât şi tatăl său. Nu race din asta un principiu general, că părinţii trebuie întotdeauna să-şi păstreze copiii, sau ceva de genul acesta. Dar cred că importanţa pe care el o acordă loialităţii de acolo porneşte.

— Ceea ce este neobişnuit, spuse Bedap energic, fără a mai ţine seama de Pilun care adormise pe genunchii săi,

chiar ieşit din comun, sunt sentimentele ei faţa de el. A fost evident astăzi că l-a aşteptat să apară la o întrunire de import-export. Ştie că el e sufletul grupului şi ne urăşte din cauza lui. De ce? Din vină? Oare societatea odoniană a putrezit într-atât încât suntem motivaţi de *vină?...* Tu ştii, iar acum o ştiu şi eu, că se aseamănă. Numai că la ea totul a devenit extrem de dur, ca stânca – totul a murit.

În timp ce vorbea se deschise uşa şi intrară Shevek şi Sadik. Sadik avea zece ani, era înaltă pentru vârsta ei, cu picioare lungi, suplă şi fragilă, cu o claie de păr negru. Shevek venea în spatele ei, iar Bedap, privindu-l în noua şi curioasa lumină a înrudirii lui cu Rulag, îl văzu aşa cum vezi uneori un foarte vechi prieten, cu o însufleţire la care contribuie tot trecutul: chipul acela splendid, reticent, plin de viaţă, dar istovit, uzat până la os. Era o faţă intens individualizată dar, cu toate acestea, trăsăturile nu erau numai ale lui Rulag dar şi ale multor altor anarresieni, un popor selectat de o viziune a libertăţii şi adaptat la această lume aridă, o lume a depărtărilor, tăcerilor, dezolărilor.

În cameră, între timp, multă apropiere, mişcare, comuniune: salutări, râs, Pilun trecând de la unul la altul, spre uşoara ei nemulţumire, pentru a fi giugiulită, sticla trecând de la unul la altul pentru a fi golită, întrebări, conversaţii. La început Sadik se află în centrul atenţiei, deoarece, din familie, era cea care venea cel mai rar, apoi Shevek.

— Ce-a mai vrut bătrânul Barbă Unsuroasă? întrebă Bedap.

— Ai fost la Institut? întrebă Takver, privindu-l cu atenţie când acesta se aşeză lângă ea.

— Doar am trecut pe-acolo. Sabul mi-a lăsat un mesaj în această dimineaţă la Sindicat, spuse Shevek înghiţind sucul de fructe şi făcând o curioasă grimasă, o non-expresie. A spus că Federaţia de Fizică are de completat o normă întreagă. Autonomă, permanentă.

— Vrei să spui că pentru tine? Acolo? La Institut?

Shevek dădu din cap.

— Sabul ţi-a spus?

— Încearcă să te atragă, spuse Bedap.

— Da, asta e şi părerea mea. Dacă nu poţi să-l smulgi din rădăcini, domesticeşte-l – cum ziceam noi, în nord-vest, spuse Shevek, râzând pe neaşteptate, spontan. Amuzant, nu?

— Nu, răspunse Takver. Nu e amuzant. E dezgustător. Cum de-ai putut să stai de vorbă cu el? După toate calomniile pe care le-a împrăştiat în legătură cu tine şi minciunile că i s-au furat *Principiile!.* După ce nu ţi-a comunicat că urrasienii ţi-au conferit premiul acela, anul trecut, doar, i-a dezbinat şi i-a trimis de aici pe copiii care au organizat seria aceea de cursuri, datorită influenţei tale „cripto-autoritariene” asupra lor! Tu, un autoritar! A fost ceva scârbos, de neiertat. Cum poţi fi politicos cu un asemenea om?

— În sfârşit, nu e numai Sabul, ştii bine. El e doar un purtător de cuvânt.

— Ştiu, dar îi place să fie purtătorul de cuvânt. Şi atâta vreme a fost atât de meschin! Bine, iar tu ce i-ai spus?

— Am temporizat – cum ai spune tu, răspunse Shevek, râzând din nou, iar Takver îl privi, ştiind de acum că, în ciuda autocontrolului, se află într-o stare de extremă tensiune şi emoţie.

— Deci nu l-ai refuzat de la bun început?

— I-am spus că m-am hotărât cu ani în urmă să nu accept niciun fel de repartiţie cu caracter permanent, atâta vreme cât voi putea face lucrări teoretice. Iar el a spus că, deoarece este vorba de un post autonom, voi fi complet liber să continui cercetările de care m-am ocupat, iar scopul pentru care mi se oferea mie postul este – stai să-mi amintesc vorbele lui – „de a facilita accesul la instalaţiile experimentale ale institutului şi la canalele normale de publicare şi difuzare”. Cu alte cuvinte, presa CPD.

— Asta înseamnă că ai câştigat! spuse Takver, privindu-l cu o expresie ciudată. Ai câştigat. Vor tipări ce ai scris. Asta ai vrut când ne-am întors aici acum cinci ani. Zidurile s-au prăbuşit.

— Există ziduri dincolo de ziduri, spuse Bedap.

— Am câştigat numai dacă accept postul. Sabul se oferă să… să mă legalizeze. Să mă facă oficial. Pentru a mă delimita de Sindicatul de Iniţiativă. Nu crezi că ăsta e motivul său, Dap?

— Bineînţeles, răspunse Bedap, încruntat. Dezbină pentru a slăbi.

— Dar a-l lua pe Shev înapoi la Institut şi a tipări ceea ce scrie în presa CPD înseamnă să acorzi o aprobare implicită întregului Sindicat, nu?

— Pentru majoritatea oamenilor, asta ar putea însemna.

— Nu, nu-i aşa, interveni Bedap. Se vor da explicaţii. Marele fizician a fost, o vreme, indus în eroare de un grup dezafectat. Intelectualii sunt întotdeauna derutaţi, deoarece ei se gândesc la lucruri nerelevante, ca timpul şi spaţiul şi realitatea, lucruri care nu au nicio legătură cu viaţa adevărată, aşa că sunt cu uşurinţă prostiţi de deviaţionişti răuvoitori. Dar bunii odonieni de la Institut i-au arătat cu blândeţe erorile iar el a revenit pe drumul adevărului social-organic. Lăsând Sindicatul de Iniţiativă lipsit de singura sa pretenţie imaginabilă la atenţia oricărui locuitor de pe Anarres sau Urras.

— Eu nu părăsesc Sindicatul, Bedap.

— Nu. Ştiu că nu, spuse Bedap după un minut, ridicând capul.

— Bine, Hai să mergem la masă. Îmi ghiorăie maţele. Pilun, auzi? Ghiorrr, ghiorrr!

— Sus! spuse Pilun, pe un ton poruncitor.

Shevek o săltă şi se ridică în picioare, aruncând-o pe umeri. În spatele capului său şi al copilului, singurul mobil din această cameră oscila uşor. Era o lucrare mare, confecţionată din sârme aplatizate, în aşa fel că privite din profil aproape că dispăreau, făcând ca ovalurile în care erau modelate să sclipească din când în când, pierzându-se, aşa cum făceau, în anumite intensităţi ale luminii, cele două baloane de sticlă subţiri, transparente, care se mişcau împreună cu sârmele ovale în orbite elipsoide complet întrepătrunse, în jurul centrului comun, fără a se întâlni

vreodată cu adevărat, fără a se despărţi. Takver o numea „Locuirea Timpului”.

Au mers împreună la cantina de pe strada Pekesh, trebuind să aştepte ca pe panoul de înregistrare să apară un semnal, pentru a-l putea aduce pe Bedap cu ei ca oaspete. Înregistrarea sa acolo îl scotea din evidenţă de la cantina unde mânca de obicei, sistemul fiind coordonat de un computer la nivelul întregului oraş. Era unul din „procesele homeostatice” atât de iubite de primii Colonişti, care nu mai persista decât aici, în Abbenay. Ca şi sistemele mai puţin elaborate utilizate în alte părţi, nu funcţiona întotdeauna cum trebuie; apăreau lipsuri, surplusuri sau frustrări, dar nesemnificative. Astfel de situaţii la cantina Pekesh erau puţin frecvente, deoarece bucătăria era cea mai cunoscută din Abbenay, cu o tradiţie a celor mai buni bucătari. Până la urmă s-a eliberat o masă şi au intrat. Doi tineri, pe care Bedap îi cunoştea vag ca fiind vecinii prietenilor săi, se aşezară la aceeaşi masă cu ei. Altfel, erau lăsaţi singuri – sau părăsiţi. Care din două? Nu părea să aibă vreo importanţă. Masa a fost bună, au conversat cu plăcere, dar, din când în când, Bedap avea senzaţia că sunt înconjuraţi de un cerc de tăcere.

— Nu ştiu la ce se vor gândi urrasienii în etapa următoare, spuse el şi, deşi vorbea încet, se surprinse, spre iritarea lui, coborând vocea. Au cerut să vină aici şi l-au rugat pe Shevek să meargă acolo; care va fi următoarea mişcare?

— Nu ştiam că i-au cerut cu adevărat lui Shev să meargă acolo, spuse Takver pe jumătate încruntată.

— Ba da, ai ştiut, spuse Shevek. Când mi-au comunicat că mi-au acordat premiul – ştii tu, Premiul Seo Oen – au întrebat dacă n-aş putea veni. Îţi aminteşti? Să iau banii care însoţesc premiul!

Shevek zâmbi, senin. Dacă în jurul său era un cerc de tăcere, nu-l deranja. Întotdeauna fusese singur.

— Chiar că nu ştiam. Doar că n-o înregistrasem ca pe o posibilitate reală. De câteva decade tot încerci să sugerezi

CPD-ului ca cineva să se ducă pe Urras, numai pentru a-i şoca.

— Exact asta am făcut în această după-amiază. Dap m-a făcut să le spun.

— Au fost şocaţi?

— Părul vâlvoi, ochii ieşiţi din orbite…

Takver chicoti. Pilun stătea pe un scaun înalt alături de Shevek, exersându-şi dinţii într-o bucată de pâine de holum şi vocea într-un cântec. „O, mathery bathery”, proclama ea, „Abbery abbery babber dab!” replica Shevek, versatil, pe acelaşi ton. Conversaţia adulţilor continuă fără intensitate şi cu unele întreruperi. Pe Bedap nu-l deranja. Învăţase de mult să îl accepte pe Shevek cu complicaţiile sale, sau deloc. Cea mai tăcută dintre toţi era Sadik.

Bedap mai rămase o oră împreună cu ei după masă, în sala comună, plăcută şi spaţioasă a căminului, iar când se ridică se oferi să o însoţească pe Sadik până la căminul ei, care era în drum. În acel moment se întâmplă ceva, unul din acele evenimente sau semnale obscure pentru cei din afara familiei; tot ce ştia era că Shevek, fără niciun fel de vâlvă sau discuţii, venea cu ei. Takver trebuia să meargă să-i dea de mâncare lui Pilun, care ţipa tot mai tare. Îl sărută pe Bedap, după care el şi Shevek plecară împreună cu Sadik, discutând. Discutau aprins şi trecură de centrul de învăţare. Se întoarseră. Sadik se oprise în faţa intrării în cămin. Stătea acolo, nemişcată, dreaptă şi subţire, cu chipul neclintit, în lumina slabă a felinarului. Shevek rămase un moment la fel de liniştit, apoi se apropie de ea.

— Ce s-a întâmplat, Sadik?

— Shevek, pot să rămân în camera voastră în noaptea asta?

— Desigur. Ce s-a întâmplat?

Chipul delicat, prelung al copilului tremură, părând a se fragmenta.

— Nu le place de mine la cămin, spuse ea, vocea-i devenind ascuţită de încordare, dar chiar mai încet decât înainte.

— Nu le place de tine? Ce vrei să spui?

Încă nu se atinseseră. Fata îi răspunse cu un curaj disperat.

— Pentru că nu le place… nu le place Sindicatul… nu le place de Bedap şi… şi de tine. Sora cea mare din cameră a spus că eşti… că toţi suntem trădători.

Rostind cuvântul, fetiţa tresări de parcă ar fi fost împuşcată, iar Shevek o prinse în braţe şi o sprijini. Sadik îl strângea cu toată puterea ei, plângând cu suspine adânci. Era prea mare, prea înaltă, ca s-o poată ridica. O ţinu mai departe în braţe, mângâindu-i părul. Privi peste capul ei către Bedap. Ochii lui erau plini de lacrimi.

— E-n regulă, Dap. Poţi să pleci.

Bedap nu mai găsi nimic altceva de făcut decât să-i lase acolo, bărbatul şi copilul; în acea unică intimitate căreia nu-i putea fi părtaş, cea mai dură şi mai profundă, intimitatea durerii. Nu-i oferea niciun sentiment de uşurare, ori scăpare; mai degrabă, se simţea inutil, diminuat. „Am acum treizeci şi nouă de ani”, îşi spunea el pe când se îndrepta spre domiciliu, camera de cinci persoane în care dormea într-o independenţă perfectă. „Peste câteva decade, voi avea patruzeci. Ce am făcut? Ce tot fac? Nimic. Mă amestec. Mă amestec în vieţile altora deoarece eu nu beneficiez de aşa ceva. Niciodată nu mi-am rezervat timp. Şi timpul va începe să se epuizeze pentru mine, dintr-o dată, iar eu niciodată nu voi fi avut… aşa ceva. Privi înapoi, de-a lungul străzii tăcute, nesfârşite, unde lămpile de la intersecţii făceau pete moi de lumină în întunecimea bătută de vânt, dar se îndepărtase mult prea mult pentru a-i mai vedea pe tată şi fiică, ori poate că plecaseră. Iar ceea ce înţelegea prin „aşa ceva", nu putea spune, oricât de bun era el în mânuirea cuvintelor. Simţea, totuşi, că le înţelege limpede, că întreaga sa speranţă stă în această înţelegere, iar dacă vrea să fie salvat, trebuie să-şi schimbe viaţa.

Când Sadik se calmă suficient pentru a putea să meargă, Shevek o lăsă şezând pe treptele de la intrarea căminului şi intră pentru a o informa pe supraveghetoare că în noaptea aceea fata va sta cu părinţii. Supraveghetoarea i se adresă cu răceală. Adulţii care lucrau la căminele copiilor aveau o

tendinţă naturală de a dezaproba vizitele peste noapte la domiciliul părinţilor, considerându-le disruptive. Shevek îşi spuse că probabil greşeşte arunci când îşi închipuie că simte ceva mai mult decât o astfel de dezaprobare în cuvintele supraveghetoarei. Sălile centrului de învăţare erau puternic luminate, răsunând de zgomot, exerciţii muzicale, glasuri de copii. Acolo erau toate sunetele de demult, mirosurile, umbrele, ecourile copilăriei pe care Shevek şi le amintea, iar spaimele erau cu el. Spaimele se uită.

Ieşi din clădire şi porni spre casă cu Sadik, înconjurându-i cu braţele umerii slabi. Fata era tăcută; încă mai lupta cu emoţia.

— Ştiu că nu e agreabil pentru tine şi Takver să mă ţineţi peste noapte, spuse ea, brusc, la intrară în domiciliul principal.

— De unde ţi-a venit ideea asta?

— Pentru că vreţi intimitate, cuplurile adulte au nevoie de intimitate.

— Mai e şi Pilun, observă el.

— Pilun nu contează.

— Nici tu.

Sadik suflă pe nas, încercând să zâmbească. Totuşi, când ajunseră la lumina camerei, faţa ei albă, congestionată, o surprinse pe Takver imediat, făcând-o să exclame, „Ce s-a mai întâmplat?” iar Pilun, întreruptă din alăptat, tulburată din starea ei de fericire, începu să urle. La aceasta Sadik izbucni din nou în plâns şi o vreme se părea că toţi plâng şi se liniştesc unul pe altul şi refuză mângâierea. Toate acestea se rezolvară destul de brusc în tăcere, Pilun în poala mamei sale, Sadik pe genunchii tatălui. După ce alăptă şi culcă copilul, Takver întrebă cu o voce scăzută, dar plină de pasiune:

— Bine! Ce se întâmplă?

Sadik era şi ea pe jumătate adormită, cu capul pe pieptul tatălui ei. Shevek o simţi cum îşi adună forţele pentru a răspunde. O mângâie pe păr pentru a o linişti şi răspunse în locul ei.

— Unii oameni de la centrul de învăţare ne dezaprobă.

— Şi, la dracu, ce nenorocit de drept au ei ca să ne dezaprobe?

— Ssst. Dreptul Sindicatului.

— O, exclamă Takver, scoţând un sunet ciudat, gutural, iar când îşi închise tunica, smulse nasturele chiar din ţesătură. Rămase cu ochii pe nasturele din palmă, apoi se uită la Shevek şi la Sadik.

— De cât timp se întâmplă?

— De multă vreme, răspunse Sadik, fără să ridice capul.

— Zile, decade, tot trimestrul?

— O, mai de mult. Dar acum... acum sunt şi mai răi, la cămin. Noaptea. Terzol nu-i opreşte, spuse Sadik, vorbind ca în somn, destul de liniştită, de parcă problema n-o mai privea.

— Ce fac? insistă Takver, deşi Shevek încerca s-o oprească din privire.

— Ei bine, sunt... sunt pur şi simplu răi. Mă ţin deoparte la jocuri şi la altele. Tip, ştiţi, eram prietene, venea să stăm de vorbă după stingere. Dar a încetat. Terzol este acum sora cea mare de la cămin şi zice... spune că „Shevek este...”

Shevek interveni, simţind cum creşte tensiunea în trupul copilului, umilirea şi efortul de a-şi face curaj, greu de suportat.

— Terzol spune: „Shevek e un trădător, Sadik e egoistă”. Takver, tu ştii bine ce spune!

Ochii lui ardeau. Takver se apropie şi atinse o dată obrazul fiicei Sale, destul de timid.

— Da, ştiu, spuse ea cu o voce calmă, după care se aşeză pe cealaltă platformă-pat, în faţa lor.

Pilun, ghemuită la perete, sforăia uşor. Oamenii din camera vecină se întoarseră de la masă, se trânti o uşă, cineva de jos, din piaţă, strigă „Noapte bună!” şi i se răspunse de la o fereastră deschisă. Marele domiciliu, de două sute de camere, fremăta liniştit, plin de viaţă, în jurul lor; aşa cum existenţa lor se interfera cu existenţa sa, tot aşa existenţa domiciliului se întrepătrundea cu a lor, ca

parte a unui întreg. În cele din urmă Sadik alunecă de pe genunchii tatălui ei şi se aşeză alături de el pe platformă, cu părul răvăşit şi încurcat încadrându-i faţa.

— N-am vrut să vă spun pentru că… începu ea cu o voce subţire şi mică. Dar e din ce în ce mai rău. Se înrăiesc tot mai mult unul pe altul.

— Dacă e aşa, nu te mai întorci acolo, spuse Shevek încercând să o cuprindă cu braţul, dar Sadik rezistă, rămânând dreaptă.

— Mă duc să discut cu ei, spuse Takver.

— N-are niciun rost. Ei simt ceea ce simt.

— Dar de ce ne lovim? întrebă Takver, cuprinsă de uimire. Shevek nu răspunse. Ţinu braţul în jurul fetiței, care îi cedă

În cele din urmă, rezemându-şi epuizată capul de braţul său.

— Mai sunt şi alte centre de învăţare, spuse el într-un târziu, fără prea multă convingere.

Takver se ridică în picioare. Evident, nu putea sta liniştită şi dorea să facă ceva, să acţioneze într-un fel. Dar nu prea avea ce face.

— Sadik, lasă-mă să-ţi împletesc părul, spuse ea, cu o voce supusă.

Takver perie şi împleti părul fetiţei, apoi puseră paravanul în mijlocul camerei şi o culcară pe Sadik lângă copilul adormit. Sadik avea din nou lacrimi în ochi atunci când le spuse noapte bună, dar într-o jumătate de oră îşi dădură seama, după respiraţia ei, că adormise. Shevek se aşezase pe capătul platformei lor cu un carnet şi o planşetă pe care o folosea pentru calcule.

— Astăzi am paginat manuscrisul acela, îi spuse Takver.

— La cât a ajuns?

— Patruzeci şi una de pagini. Cu supliment cu tot.

Shevek dădu din cap. Takver se ridică, privi peste paravan la cei doi copii adormiţi, se întoarse şi se aşeza pe marginea platformei.

— Ştiam eu că ceva nu merge cum trebuie. Dar ea n-a spus nimic. Niciodată nu spune, e o fire stoică. Nu m-am

gândit că e vorba de asta. Îmi închipuiam că e doar problema noastră, nu mi-a trecut prin minte că o vor extinde asupra copiilor. Creşte, se complică… Oare altă şcoală va fi altfel?

— Nu ştiu. Dacă petrece mult timp cu noi, probabil că nu.

— Sunt sigură că nu sugerezi…

— Nu, în niciun caz. Nu fac decât să constat o stare de fapt. Dacă am hotărât să-i oferim copilului intensitatea dragostei individuale, nu o putem cruţa de celălalt aspect, de riscul durerii, al suferinţei. Durere de la noi şi prin noi.

— Nu e cinstit ca ea să fie chinuită pentru ceea ce facem noi. E atât de bună şi blândă, ca o apă limpede…

Takver se opri, sugrumată de o criză de plâns, îşi şterse ochii, îşi controlă expresia.

— Nu e vorba de ce facem noi, spuse Shevek, lăsând carnetul din mână. E. Vorba de ce fac eu. Şi tu suferi pentru asta.

— Nu-mi pasă de ce cred ei.

— La serviciu?

— Pot să-mi caut o altă repartiţie.

— Dar nu aici şi nu în domeniul tău.

— Bine, dar vrei să plec în altă parte? Laboratoarele de pescuit Sorruba de la Peace-and-Plenty m-ar primi. Dar tu unde rămâi? întrebă ea, privindu-l supărată. Presupun că aici!

— Aş putea veni cu tine. Shovan şi ceilalţi se descurcă în iotică şi vor putea să se ocupe de radio. Asta e, de fapt, principala mea funcţie practică în cadrul Sindicatului în acest moment. Pot să fac fizică la Peace-and-Plenty la fel de bine ca şi aici. Dar dacă nu mă retrag din Sindicatul de Iniţiativă, asta nu rezolvă problema, nu? Eu sunt problema. Eu sunt acela care aduce necazuri.

— Crezi că se vor lega de asta într-un loc mic, aşa cum e Peace-and-Plenty?

— Eu mă tem că s-ar putea.

— Shev, de câtă ură din asta ai avut parte? Ai tăcut, ca Sadik?

— Şi ca tine. În sfârşit, ocazional. Când am fost la Concord, vara trecută, a fost ceva mai rău decât ţi-am spus. S-a lăsat cu azvârlit de pietre şi o bătaie zdravănă. Studenţii care m-au invitat să vin au trebuit să se bată pentru mine. Ceea ce au şi făcut, dar am ieşit repede, pentru că îi plineam în pericol. În sfârşit, studenţii preferă un oarecare grad de. Periculozitate. La urma urmei, noi am căutat bătaia, noi am stârnit în mod deliberat mulţimea. Şi sunt mulţi de partea noastră. Dar acum… Încep să mă întreb dacă nu cumva vă pun în pericol, pe tine şi pe copii, Tak. Stând împreună cu voi.

— Doar nu eşti tu însuţi în pericol! spuse ea, ieşindu-şi din fire.

— Eu am căutat-o, însă nu mi-a trecut prin minte că vor extinde resentimentele lor tribale asupra voastră. Dar nu simt pericolul vostru la fel ca pe al meu.

— Altruistule!

— Poate. Dar n-am ce face. Chiar că mă simt răspunzător, Tak. Fără mine, poţi merge oriunde, sau rămâne aici. Ai lucrat pentru Sindicat, dar ceea ce au împotriva ta este loialitatea ta faţă de mine. Eu sunt simbolul. Aşa că nu… eu nu am unde să mă duc.

— Mergi pe Urras, spuse Takver.

Vocea ei era atât de aspră încât Shevek se trase înapoi de parcă l-ar fi lovit peste faţă. Takver nu-i întâlni privirea, dar continuă pe un ton ceva mai blând.

— Du-te pe Urras… De ce nu? Cei de acolo te vor. Cei de aici nu! Poate că arunci când vei fi plecat vor începe să înţeleagă ce au pierdut. Iar tu vrei să mergi. Mi-am dat seama astă seară. Niciodată nu m-am gândit la asta până acum, dar când am discutat despre premiu, la masă, am văzut cum ai râs.

— N-am nevoie de premii şi recompense!

— Nu, dar într-adevăr ai nevoie de apreciere, de discuţii şi studenţi – fără niciun fel de sfori de-ale lui Sabul. Tu şi cu Dap vorbiţi tot timpul cum să-i speriaţi pe cei de la CPD cu idea trimiterii cuiva pe Urras, afirmând dreptul respectivului la autodeterminare. Dar dacă doar vorbiţi despre asta şi

nimeni nu pleacă, nu faceţi decât să consolidaţi partea lor – nu faceţi decât să demonstraţi că obiceiul e de nezdruncinat. Acum, după ce aţi ridicat problema într-o şedinţă a CPD, cineva trebuie neapărat să meargă. S-ar cuveni ca tu să fi acela. Pe tine te-au invitat; tu ai un motiv să mergi. Mergi şi primeşte-ţi răsplata – banii pe care îi păstrează pentru tine! încheie ea cu un râs neaşteptat, destul de sincer.

— Takver, nu vreau să plec pe Urras!

— Ba da, vrei. Ştii că vrei. Deşi nici eu nu sunt sigură că ştii de ce.

— Bine, desigur că mi-ar plăcea să-i cunosc pe câţiva dintre fizicieni… şi să văd laboratoarele de la Ieu Eun, unde fac experimente cu lumina, spuse el cu o expresie ruşinată.

— E dreptul tău să o faci, spuse ea cu o hotărâre neclintită. Dacă face parte din munca ta, trebuie să mergi.

— Ar menţine Revoluţia în viaţă – de ambele părţi – nu? Ce idee trăsnită! La fel ca piesa lui Tirin, doar că e invers. Eu sunt cel care merge să-i convertească pe arhişti… În sfârşit, cel puţin le-ar dovedi că Anarres există. Discută cu noi prin radio, dar am impresia că, în realitate, nu cred în noi. În ceea ce suntem noi.

— Dacă ar crede, poate că s-ar înspăimânta. Ar veni şi ne-ar spulbera de pe cer, dacă i-ai convinge cu adevărat.

— Nu cred. Aş putea face o mică revoluţie în fizica lor, dar nu şi în opiniile lor. Aici, în locul acesta pot eu afecta societatea, chiar daca nu acordă nicio atenţie fizicii mele. Să ştii că ai dreptate; acum, când am discutat despre asta, trebuie s-o ducem la bun sfârşit, spuse el, iar după o scurtă pauză, continuă: Mă întreb ce fel de fizică fac alte rase.

— Care alte rase?

— Străinii. Oamenii de pe Hain şi din alte sisteme solare. Se află două ambasade străine pe Urras, Hain şi Terra. Hainezii au inventat deplasarea interstelară pe care o folosesc în prezent cei de pe Urras. Presupun că ne-ar da-o şi nouă dacă am vrea s-o solicităm. Ar fi interesant să…

Shevek nu-şi termină fraza. După o altă pauză lungă, se întoarse către ea, adresându-i-se pe un ton diferit, sarcastic.

— Dar tu ce-ai face în vreme ce eu i-aş vizita pe proprietarieni?

— M-aş duce pe ţărmul mării, la Sorruba, împreună cu fetele şi aş trăi o viaţă foarte paşnică în calitate de tehnician într-un laborator pentru studiul peştilor. Asta până când te-ai întoarce.

— Să mă întorc? Cine ştie dacă m-aş mai putea întoarce.

— Ce te-ar împiedica? întrebă ea, privindu-l drept în ochi.

— Poate că urrasienii. S-ar putea să mă ţină. Ştii, acolo nimeni nu e liber să vină şi să plece. Poate chiar oamenii noştri. S-ar putea să nu-mi permită aterizarea. Astăzi, unii din CPD m-au ameninţat cu aşa ceva. Rulag a fost una dintre ei.

— Ea ar fi în stare. Nu cunoaşte decât negarea. Cum să negi posibilitatea de a te întoarce acasă?

— E destul de adevărat. Asta explică totul, spuse el, aşezându-se din nou şi privind-o pe Takver cu o admiraţie contemplativă. Doar că Rulag nu e singura, din nefericire. Pentru un mare număr de oameni, oricine s-ar duce pe Urras şi ar încerca apoi să se întoarcă ar fi, pur şi simplu, un trădător, un spion.

— Efectiv, ce-ar putea face?

— Păi, dacă i-ar convinge pe cei de la Apărare de pericol, aceştia ar putea doborî nava.

— Ar fi cei de la Apărare atât de tâmpiţi?

— Nu cred. Dar oricine din afara Apărării ar putea face explozibile cu praf pentru explozii şi arunca nava în aer la sol. Sau, mai degrabă, să mă atace de îndată ce voi fi părăsit nava. Cred că asta e o posibilitate sigură. Ar trebui inclusă în planul de a face o călătorie dus-întors pentru a vedea peisajele de pe Urras.

— Dar, pentru tine, ar merita riscul?

O vreme, Shevek rămase cu privirea aţintită în gol, fără a vedea nimic.

— Da, spuse el. Într-un fel. Dacă aş putea finaliza teoria acolo şi apoi să le-o dau lor – nouă, lor, tuturor lumilor – asta mi-ar plăcea. Aici, sunt închis. Sunt imobilizat, e greu să lucrez, să tes- tez ceea ce fac, mereu fără instalaţii, fără colegi şi studenţi. După care, când termin treaba, nu le trebuie. Sau, dacă le trebuie, ca în cazul lui Sabul, îmi cer să abandonez iniţiativa în schimbul obţinerii aprobării. Vor folosi lucrarea pe care o fac după moartea mea, întotdeauna se întâmplă asta. Dar de ce trebuie să dau eu munca mea de o viaţă lui Sabul, tuturor Sabulilor, indivizii mărunţi, intriganţi, lacomi ai unei singure planete? Mie mi-ar plăcea să o împart cu alţii. Subiectul la care lucrez este mare. Ar trebui dat altora, împărţit cu alţii. Nu se va epuiza!

— Bine, deci. Merită.

— Merită ce?

— Riscul. Poate, imposibilitatea de a reveni.

— Imposibilitatea de a reveni, repetă el, îndreptând asupra ei o privire stranie, intensă şi totuşi absentă.

— Eu cred că sunt mai mulţi oameni de partea noastră, de partea Sindicatului decât realizăm noi. Atâta doar că noi, de fapt, nu arh făcut cine ştie ce, nu am făcut nimic pentru a-i uni, nu ne-am asumat niciun risc. Dacă tu ţi-ai asuma acest risc, eu cred că ar ieşi în sprijinul tău.

— Da, dar s-ar putea să vină toţi şi să-mi trântească uşa în nas.

— Dacă fac aşa ceva, urât din partea lor. Sindicatul te poate proteja la aterizare. Apoi, dacă oamenii vor fi la fel de ostili şi de plini de ură, îi dăm dracului. Ce rost mai are o societate anarhistă care se teme de anarhişti? Ne vom muta în Lonesome, în Sedepul de Sus, în Uttermost, vom merge să trăim singuri în munţi, dacă va fi cazul. E loc destul. Vor exista oameni care să vină cu noi. Vom pune bazele unei noi comunităţi. Dacă societatea noastră se antrenează în politică şi dobândirea puterii, arunci ne vom retrage, vom pleca să înfiinţăm Anarres, dincolo de Anarres, un nou început. Ce zici?

— Frumos, minunat, suflet drag. Dar, ştii, n-am de gând să merg pe Urras.

— O, da. Şi te vei întoarce, spuse Takver.

Ochii ei erau negri, foarte negri, de un negru estompat, culoarea pădurii, noaptea.

— … doar dacă pleci. Tu întotdeauna ajungi acolo unde îţi propui. Şi întotdeauna te întorci.

— Nu fi proastă, Takver. Nu plec pe Urras!

— Sunt istovită, spuse Takver, întinzându-se şi aplecându-se pentru a-şi sprijini fruntea de braţul lui. Hai să ne culcăm.

13

Înainte de a părăsi orbita, hublourile erau pline de turcoazul înceţoşat al planetei Urras, imensă şi frumoasă. Dar nava şi-a modificat poziţia, au ieşit la vedere stelele şi printre ele Anarres, ca o piatră rotundă, strălucitoare, mişcându-se şi totuşi nemişcată, aruncată de nu se ştie ce mână, descriind cercuri la nesfârşit, creând timpul.

L-au dus pe Shevek peste tot, prezentându-i nava interstelară *Davenant.* Era cum nu se poate mai diferită de transportorul *Înţeleptul.* Din exterior avea un aspect la fel de bizar şi de fragil, ca o structură în sticlă şi sârmă; nu avea deloc aspectul unei nave, al unui vehicul, nici măcar un început şi un sfârşit, pentru că nu călătorea niciodată prin niciun fel de atmosferă mai densă decât aceea a spaţiului interstelar. În interior, era spaţioasă şi solidă ca o casă. Încăperile erau mari şi personale, pereţii cu lambriuri de lemn sau acoperiţi cu ţesături, plafoanele înalte. Atâta doar că arăta ca o casă cu jaluzelele trase, pentru că doar puţine camere aveau hublouri, şi era foarte tăcută. Până şi puntea de comandă şi sala motoarelor păstrau aceeaşi tăcere, iar maşinile şi instrumentele prezentau aceeaşi trăsătură simplă, definitorie a designului pentru dotările unei nave de croazieră. Pentru recreere, exista chiar o grădină, unde iluminarea avea calitatea luminii solare, iar aerul era îndulcit de mirosul pământului şi al frunzelor; în timpul nopţii de pe navă, grădina rămânea în întuneric, iar hublourile se deschideau spre stele.

Deşi călătoriile sale interstelare nu durau decât câteva ore sau zile în timpul navei, o astfel de navă, care se deplasa cu o viteză aproape de viteza luminii, putea petrece luni de zile pentru explorarea unui sistem solar, sau chiar ani întregi, orbitând în jurul unei planete unde trăia sau efectua explorări echipajul său. De aceea era spaţioasă, umană, confortabilă pentru aceia care trebuiau să locuiască la bord. Stilul folosit nu avea nici opulenţa de

pe Urras, nici austeritatea de pe Anarres, dar păstra un echilibru, cu graţia fără efort a unei practici îndelungate. Îţi puteai imagina o astfel de viaţă restrânsă, fără a face caz de restricţii, cu mulţumire, meditativ. Pentru că hainezii din echipaj erau oameni meditativi, politicoşi, respectuoşi, aproape sobri. Aveau foarte puţină spontaneitate. Cei mai tineri dintre ei păreau mai bătrâni decât oricare dintre temenii de la bord.

Dar, în timpul celor trei zile care îi trebuiau navei să se deplaseze, prin propulsie chimică şi la viteze convenţionale, de la Urras la Anarres, Shevek era foarte rar atent la ei. Replica atunci când i se vorbea, răspundea cu plăcere la întrebări, dar punea el însuşi foarte puţine. Când vorbea, cuvintele porneau dintr-o tăcere interioară. Oamenii de pe *Davenant,* mai cu seamă cei mai tineri, se simţeau atraşi de el, de parcă ar fi avut ceva ce le lipsea lor, sau era ceva ce ei ar fi vrut să fie. Discutau despre el destul de mult, dar în prezenţa lui erau timizi. Shevek nu băga de seamă. Era foarte puţin conştient de prezenţa lor. Era conştient doar de Anarres, în faţa lui. Era conştient de speranţa înşelată şi de promisiunea ţinută; de eşec şi de resursele din interiorul spiritului său, în sfârşit descătuşate, de bucurie. El era un om eliberat din închisoare, care se întorcea acasă, la familie. Tot ceea ce vede un asemenea om în drumul său, vede numai ca reflecţii ale luminii.

În a doua zi a călătoriei se afla în camera de comunicaţii, discutând cu Anarres prin radio, mai întâi pe lungimea de undă a CPD, iar acum cu Sindicatul de Iniţiativă. Stătea aplecat, ascultând ori răspunzând cu o revărsare neaşteptată a limbii clare, expresive, care era limba lui maternă, uneori gesticulând cu mâna liberă, ca şi cum interlocutorul l-ar fi putut vedea, râzând din când în când. Primul ofiţer al navei, un hainez pe nume Ketho, care supraveghea legătura radio, îl privea adâncit în gânduri. Cu o seară înainte, după cină, Ketho petrecuse o oră cu Shevek, împreună cu comandantul şi alţi membri ai echipajului, iar el îi pusese, în maniera calmă, neforţată a hainezilor, o mulţime de întrebări despre Anarres.

— E-n regulă, am terminat, spuse Shevek, întorcându-se către el. Restul poate să aştepte până ajung acasă. Mâine te vor contacta pentru a stabili procedura de intrare.

— Ai primit veşti bune, spuse Ketho.

— Da, aşa este. Cel puţin câteva, cum se spune, ştiri viabile.

Împreună, trebuiau să vorbească în iotică. Shevek era mult mai fluent în această limbă decât Ketho, care o vorbea foarte corect şi rigid.

— Aterizarea va fi palpitantă, continuă Shevek. Vor fi de faţă o mulţime de duşmani şi o mulţime de prieteni. Vestea cea bună sunt prietenii... Se pare că sunt mai mulţi decât atunci când am plecat eu.

— Mă gândesc la pericolul de a fi atacat la aterizare, spuse Ketho. Eşti sigur că ofiţerii de la Portul Anarres cred că-i pot ţine sub control pe dizidenţi? Nu cumva îţi spun intenţionat să cobori pentru a fi ucis?

— Mda, mă vor apăra. Dar, în definitiv, chiar şi eu sunt un dizident. Eu am cerut să-mi asum riscul. Ştii, este privilegiul meu, în calitate de odonian, spuse el, zâmbindu-i lui Ketho.

Hainezul nu-i întoarse zâmbetul. Pe chip i se citea o expresie serioasă. Era un bărbat bine făcut, de aproximativ treizeci de ani, înalt şi cu pielea albă, ca un cetian, dar aproape lipsit de păr, ca un terrian, cu trăsături foarte puternice şi totuşi delicate.

— Mă bucur că pot fi alături de tine, spuse el. Te voi conduce în modulul de aterizare.

— Bine, răspunse Shevek. Nu oricine e dispus să accepte privilegiile noastre!

— Poate că mai mulţi decât îţi închipui. Doar dacă le-ai permite s-o facă.

Shevek, a cărui minte nu urmărea în totalitate conversaţia, era pe punctul de a pleca, dar replica lui Ketho îl opri. Întoarse privirea către acesta şi după un moment îl întrebă:

— Vrei să spui că ţi-ar plăcea să aterizezi împreună cu mine?

— Da, aş vrea, răspunse hainezul cu egală sinceritate.

— Dar comandantul ţi-ar permite?

— Da. Ca ofiţer pe o navă în misiune, este de datoria mea să explorez şi să cercetez o lume nouă atunci când este posibil. Comandantul şi cu mine am vorbit despre această posibilitate. Am discutat-o şi cu ambasadorii noştri, înainte de a pleca. Părerea lor a fost că n-ar trebui făcută nicio solicitare formală, deoarece politica poporului tău este de a interzice aterizarea străinilor.

— Hm, făcu Shevek, neutru.

Se apropie de peretele opus şi rămase o vreme în faţa unui tablou, un peisaj hainez, foarte simplu şi subtil, un râu aproape negru curgând printre trestii sub un cer apăsător.

— Termenii Încheierii Colonizării Planetei Anarres nu permit urrasienilor să aterizeze niciunde, cu excepţia suprafeţei îngrădite a Portului Anarres. Aceşti termeni mai sunt încă acceptaţi. Atâta doar că tu nu eşti urrasian. Când a fost colonizată Anarres, nu erau cunoscute alte rase. Implicit, termenii aceia îi includ pe toţi străinii. Aşa au decis conducătorii noştri, acum şaizeci de ani, când oamenii voştri au pătruns pentru prima dată în acest sistem solar şi au încercat să discute cu noi. Dar eu cred că n-au avut dreptate. Nu făceau altceva decât să construiască mai multe ziduri, mai spuse Shevek întorcându-se şi privindu-l pe celălalt, cu mâinile la spate. De ce vrei să aterizezi, Ketho?

— Vreau să văd Anarres. Chiar înainte de a veni tu pe Urras eram curios. Totul a început atunci când am citit scrierile lui Odo. Am devenit foarte interesat. Am… începu el, ezitând, de parcă ar fi fost jenat, dar continuă în felul său reţinut, conştient de sine… am învăţat puţină pravică. Nu cine ştie ce.

— Este propria ta voinţă, deci? Propria ta iniţiativă?

— În totalitate.

— Şi îţi dai seama că s-ar putea să fie periculos?

— Da.

— Situaţia este puţin… scăpată de sub control pe Anarres. Despre asta mi-au vorbit prin radio prietenii mei. Acesta a fost tot timpul scopul nostru – al Sindicatului, a

acestei călătorii pe care am făcut-o – să zguduim lucrurile, să facem agitaţie, să spargem nişte obiceiuri, să determinăm oamenii să pună întrebări. Să se poarte ca nişte anarhişti! Toate acestea s-au întâmplat în timp ce eram plecat. Aşa că, vezi, nimeni nu e prea sigur de ce se va întâmpla în etapa următoare. Iar dacă aterizezi împreună cu mine, scandalul va fi şi mai mare. Nu pot să forţez prea mult. Nu te pot lua cu mine ca reprezentant oficial al unui guvern străin. Pe Anarres, aşa ceva nu merge.

— Înţeleg.

— Odată ajuns acolo, de îndată ce vei trece de zid împreună cu mine, aşa cum văd eu lucrurile, vei deveni unul de-al nostru. Vom fi răspunzători pentru tine, iar tu pentru noi. Vei deveni un anarresian, cu aceleaşi opţiuni ca ale celorlalţi. Dar acestea nu sunt nişte opţiuni lipsite de pericol. Libertatea nu este niciodată foarte sigură, spuse Shevek, privind în jur la camera liniştită, ordonată, cu consolele simple şi instrumentele delicate, tavanul înalt şi pereţii fără ferestre şi din nou spre Ketho. Te vei trezi foarte singur.

— Rasa mea este foarte veche, spuse Ketho. Suntem civilizaţi de o mie de milenii. Avem istorii despre sute din acele milenii. Am încercat totul, chiar şi anarhismul, alături de celelalte. Dar *eu* nu l-am încercat. Se spune că nu este nimic nou sub soare. Dar dacă fiecare viaţă nu este nouă, fiecare viaţă individuală, atunci de ce ne mai naştem?

— Suntem copiii timpului, spuse Shevek, în pravică.

Tânărul îl privi un moment, apoi repetă cuvintele în iotică.

— Suntem copiii timpului.

— Bine, spuse Shevek şi râse. Bine, ammar! Ai face mai bine să chemi din nou Anarres prin radio, mai întâi Sindicatul... I-am spus lui Keng, ambasadoarei, că nu am nimic să ofer în schimb pentru ceea ce oamenii ei şi ai voştri au făcut pentru mine. Dar poate că vă pot oferi ceva în schimb. O idee, o promisiune, un risc...

— Voi discuta cu comandantul, spuse Ketho, la fel de grav ca întotdeauna, dar cu un uşor tremur de emoţie, de speranţă în glas.

Foarte târziu, în următoarea noapte pe navă, Shevek se afla în grădină. Luminile erau stinse, acolo, dar era plină de strălucirea stelelor. Aerul era destul de rece. O floare care înfloreşte noaptea, din cine ştie ce lume de neimaginat, se deschisese printre frunzele negre şi îşi risipea parfumul cu dulceaţa răbdătoare, zadarnică pentru a atrage un fluture de neimaginat de la trilioane de mile depărtare, într-o grădină, pe o lume înconjurând o altă stea. Luminile sorilor diferă, dar întunericul nu e decât unul singur. Shevek stătea în faţa hubloului înalt, descoperit, privind spre partea întunecată a lui Anarres, o curbă neagră acoperind jumătate din stele. Se întreba dacă Takver va fi acolo, la Port. Nu se întorsese încă în Abbenay de la Peace-and-Plenty, atunci când discutase ultima oară cu Bedap şi lăsase în seama lui Bedap să vorbească cu ea şi să decidă dacă e oportun pentru ea să-şi facă apariţia la Port. „Doar nu-ţi închipui că o voi putea opri, chiar dacă n-ar fi oportun!” îi răspunsese Bedap. Se mai întreba cu ce mijloc de transport călătorise ea de la Sorruba, poate cu un dirijabil, dacă le-a adus şi pe fete. Călătoria cu trenul era dificilă, cu copiii. Încă îşi mai amintea dificultăţile călătoriei de la Chakar la Abbenay, în ’68, când Sadik avusese rău de tren timp de trei zile nenorocite.

Uşa grădinii se deschise, făcând să crească iluminarea difuză. Comandantul navei se uită înăuntru şi îi rosti numele; el răspunse, iar comandantul intră împreună cu Ketho.

— Avem schema de pătrundere pentru modulul nostru de aterizare de la turnul vostru de control, spuse comandantul, un terrian scund, de culoarea fierului, cu un aer detaşat, oficial. Dacă eşti gata de plecare, vom începe procedura de lansare.

— Da.

Comandantul dădu din cap şi plecă. Ketho înaintă şi se opri alături de Shevek lângă chepeng.

— Ketho, eşti sigur că vrei să treci prin acest zid împreună cu mine? Ştii, pentru mine e uşor. Orice s-ar întâmpla, mă întorc acasă. Dar tu pleci de acasă. „Adevărata călătorie este întoarcerea…”

— Sper să mă întorc, spuse Ketho cu vocea sa calmă. Cu timpul.

— Când urmează să intrăm în modulul de aterizare?

— În circa douăzeci de minute.

— Sunt gata. Nu am nimic de împachetat.

Shevek râse, râsul unei fericiri curate, neamestecate. Celălalt bărbat îl privi grav, de parcă nu era sigur ce este fericirea şi totuşi o recunoştea, ori şi-o amintea de undeva, de departe. Rămase alături de Shevek, de parcă dorea să-l întrebe ceva. Dar nu-l mai întrebă.

— Va fi dimineaţa devreme la Portul Anarres, spuse el în cele din urmă şi plecă pentru a-şi lua lucrurile şi pentru a-l întâlni pe Shevek la baza de lansare.

Rămas singur, Shevek se întoarse la postul său de observaţie şi zări curba orbitoare a răsăritului de soare apărând peste Temae.

— În noaptea asta mă culc pe Anarres, se gândi el. Mă voi întinde lângă Takver. Era bine să fi adus poza, aceea cu puiul de oaie, să i-o dau lui Pilun.

Dar nu adusese nimic. Mâinile lui erau goale, aşa cum fuseseră întotdeauna.